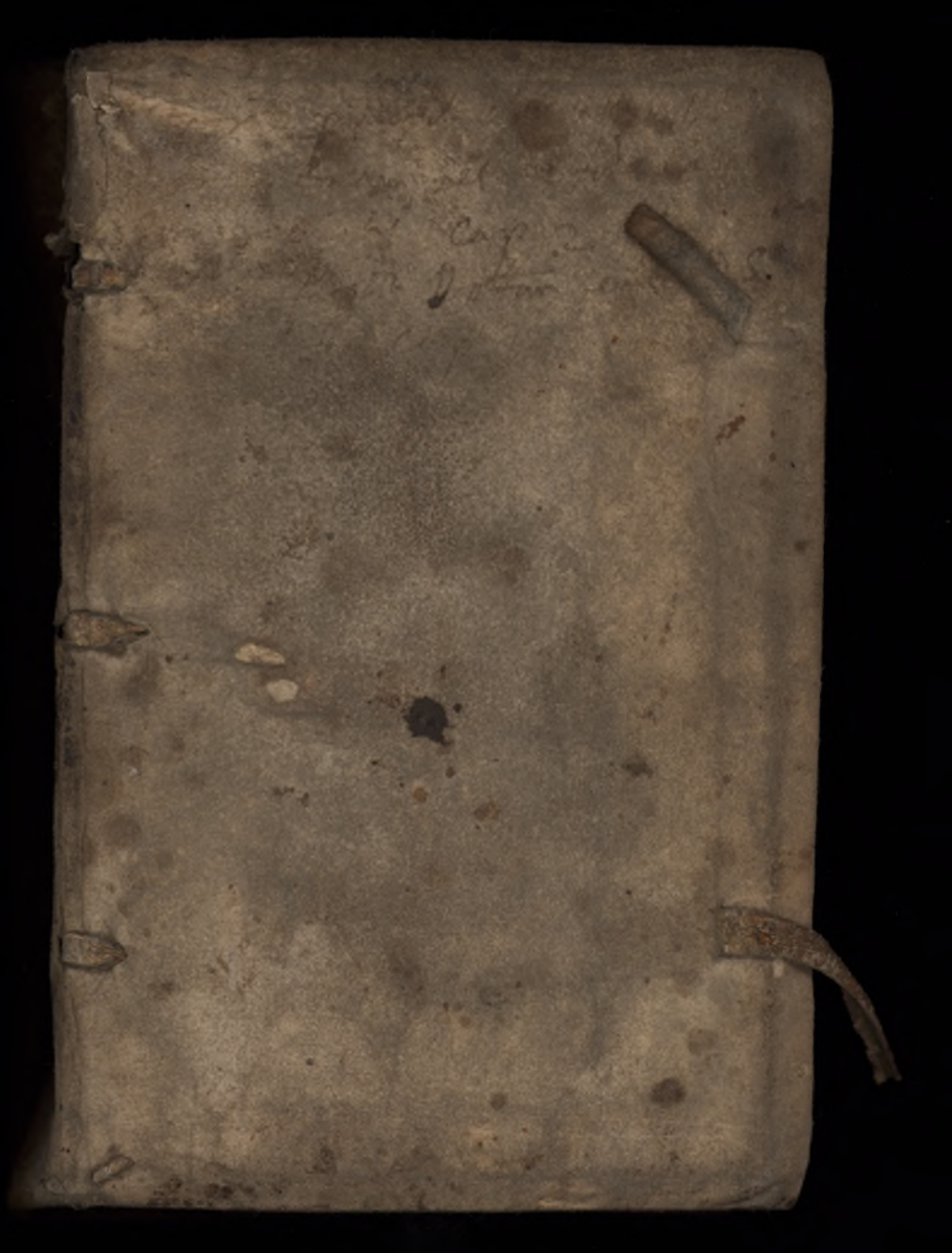

Anding
Mancay
Gang
Apelina

WIMBP
Opole

I

988 st

a
b

K-229/71

A	B	C
1 Mat. ind. A.	12 Missa	
2 offm B. vi. A.	13. offm. Def.	13 Misa
3 Mat. B.	14 offm Def.	14 Def.
4 off B. Ma B.	15	15 Def.
5 Mat. C		
6 offm C	16 Vesp. B. Vesp A	
7 Prima 2 ^a A	17 Vesp. B. V. B	
8 Prima 3 ^a B	18 Vesp. B. V. C	
9 Prim 2 ^a C	19. Corona B. V.	A
10 Sext & Non A	20 Coron.	B
11 Sext & Non B	21 Coron	
12 Sext & Non C	22 Compl. & B. V.	
	23 Comp & B	
	24 compl	

297

Loci Communes

RERVM THEOLOGICA-
rum, quæ hodie in controuersia agi-
tantur, ad regulam, & consensum
ueræ, Catholicæq; Ecclesiæ, è S. Pa-
trum sententijs confecti, F. lo-
anne Hofmeistero Au-
gustiniano au-
tore.

Deutero. 32.

*Interroga patrem tuum, & annun-
ciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.*

Omnia recens reuifa, & acurate
emendata.

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareæ Maiestatis.

ANNO M. D. LV.

1463

REVEREN:
DO IN CHRISTO

Patri, ac Domino D. Erasmo

Ad S. Emmeranum Ratis

bonæ Antisluti digniss.

F. Ioānes Hofmeisterus

Augustin. S. P. D.

Apienter, et non minus
fideliter admonēt ij, qui
pueros ad prima bona
rū literarum rudimenta
instituūt, et cū fructu e-
uehere laborāt, ut opti-
ma primū imbibant Deinde cū adultio-
res euaserint, eos autores pponere solēt
tyronibus a quibus minimū est periculū,
diligenter ab illis deterrent, e quorū ope-
ribus aliqua uel lingue (quod exiguum
est) uel uitæ, aut morum, quod maxime
cauendū duco, sit expectanda corrupte-
la. Hoc si in literis illis humanitatis præ-
stād ūest, quāto maiori studio in scriptis

theologicis circumspiciendum est: Hæc enim omnia ueram religionē, fidem sinceram, & ipsa CHR ISTI dogmata titulo tenus profitetur. Si uero pleraque penitus inspicias, iudiciūque adhibeas, peruersissima *ζαβουλον κακοδαιμονος* consilia inspirāt, dolis, et uarijs machinis, eorū animos, qui imparati in ea incidūt, a ueritate deiciūt, & detorquent. His escis ne Catechumeni illiciantur magna prouidentia attendendū est. Sūt enim non pauci, qui bono fortasse zelo commoti scrutari & inquirere ipsā ueritatē cupiūt, sperātque se ex tot controuersijs posse, quid piū sit, & uerū diiudicare. Sed dum nimium sibi cōfidūt, saepe miserabili errore inuoluuntur, idque eam ob causā maxime euenire puto, puod uero præsidio destituti ab parietem, ut dicitur, caducum se inclinent. Limpidos enim fontes, et purissimas scaturigines negligunt, ad lacunas lutas, et rudib. plenas diuertūt, pluresque limi, quam aquę ingurgitāt. Hoc omnibus ut eueniat necesse est, qui, a quouis heretico quicquid eructatū fuerit, arripiunt, et diligenter euol

ter euoluūt, nō animaduertētes interim, quod incauti uenenum melle illitum deglutiant. Videmus indies quāta multitudo hac simplicitate seducatur, et quā misere horrendis erroribus implicetur. Cōtra has pestes, et uenenatas illecebras antidoto opus est, instruenda in corde consilia sūt, et premuniendus animus, nepe assidua sanctorum Patrū lectione. Veteres illos Catholicos scriptores, qui Christianę religioni, & Ecclesię, cōtra omnes omnium insultus patrocinati sunt, nocturna, diurnaque manu uersandos esse dico. Horū solidissimis rationibus, sacrosactis sententijs ita tota mens est implēda, ut uanę opinionis locum nō habeant. Hoc pharmaco adhibito, non paucos cōperimus, ab istis præstigijs illusos antea, resipuisse, et dum sanctos Patres, quasi duces secuti sūt, ab istis Chimeris esse expeditos. Hac igitur ratione impulsus & ego ante annos plus minus septem classicos illos, et antiquissimos authores pietatis, et religionis orthodoxę assertores præcipuos quāta potui diligētia, cura, et attētionē animi perlegi, ut

ipsorū et cōsilio adiutus, et autoritate fir-
matus me nouis huius seculi perturbatori-
bus hæreticis sine incommodo magis, ac
magis opponere, & Ecclesiæ CHR liti
cum fructu ūberiore præesse possem. Eo
dē tempore certissimas, et præclarissimas
quasq; sententiās ex illis, tanq̃ ex amœ-
nissimo prato selectissimos flosculos de-
cepsi. Potissimū aut̃ super illis articulis,
qui iā ab Ecclesiæ hostibus in controuer-
siam trahuntur, S. Patrum gnomas, & iū-
dicia in hunc libellum contraxi. Quoniā
uero non solum mihi, sed & alijs, quibus
mea quātulacunq; opera, uel aliquo mo-
do prodesse queam, gratificari debeo, ui-
sum est has sētentiās in publicum emitte-
re, sperās fore, ut multi mihi pro hoc la-
bore, omniū illorū nomine suscepto, sint
acturi gratias. Extāt quidē eius generis,
& argumenti plures libelli, sed fere ōnes
eius notæ, ut facile intelligas, quo tēdār,
nimirū in fauorem sectæ: Paucas siquī-
dē inuenias sētentiās ab aduersarijs e S.
Patrum uoluminibus productas pro Ec-
clesiæ dogmatis, et potissimū pro ijs, quæ
maxime

maxime omnium a nouis Prophetis im-
petuntur. Quod iam dico, qui nostra cū
alijs contulerit, uerum esse ingenue fate-
bitur. Cum igitur iam loci mei commu-
nes in lucem prodire, et multis cōmuni-
cari gestiant, R. P. T. mihi delegi, cui me-
os hosce labores dedicarē, et gratum a-
nimū meum eidem utcunq; declararē.
Neq; enim uideo, quomodo ingritudi-
nis notā effugere possē, si non pro tot, ac
tantis beneficijs, quę dū hic in colloquio
sum, dū hic Cathedrę Ecclesiasticę præ-
sum, in me contulisti, uel uerbulo respon-
dere conare. Scio me chariss. meis colle-
gis, uiris doctiss. Domino Petro Maluē-
dæ, V. P. Euerhardo Bilickio, et Domi-
no Ioanni Cochleo, hac in re gratificari,
ut qui certatim omnes, et singuli dignas
gratias tibi referre cupiūt. Accipe igit̃ re-
uerēde Domine hunc exiguum libellū,
pro magnis tuis in me collatis beneficijs.
Malui enim tenuia hæc, quā nulla dare,
et minime dubito, quin tu hæc mediocria
animo lætissimo sis accepturus. Maxime
autem hunc laborem R. T. D. placitur-

rum spero, cum nō ignorem, quantū illa delectetur S. Patrum scriptis. Sed cū illa ingentia uolumina nō possint toties perlegi, quoties opus esset, tum humana memoria fragilis sit, gaudebis te uel hęc pauca ad manum habere, ut, dum his oblectaris, & perlustras excerpta illa, quasi repetita suis locis occurrant, et ob oculos quotidie uersentur. Valeat R. T. D. cui me quam commendatissimū esse

cupio. Datæ Ratisbonę An.

no a partu uirgineo M.

D. XLVI. V.

Kal. Aug.

gusti.

VINCEN

VINCENTIVS LIRINEN

sis Gallus aduersus prophas
nas Nouationes.

Lle uerus, et germanus, & Catholicus (Christianus) est, qui ueritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinę religioni, q̄ Catholicę fidei nihil preponit, nō hominis cuiuspiam autoritatem, nō amorem, nō ingenium, non eloquentiam, nō philosophiam, sed hęc cūcta despiciēs, & in fide fixus, stabilis permanens quicquid uniuersaliter antiquitus Ecclesiā Catholicā tenuisse cognouerit, id solū sibi tenēdū credēdūq̄ decernit. Quicquid uero de aliquo deinceps uno p̄ter omnes, uel contra oēs sanctos, nouū, & inauditum subinduci senserit, id nō ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere. Et idem aliquanto post. Itaq̄, cū primū mali cuiusq̄ erroris putredo erumpere cōperit, & ad defensionē sui quādā

5 sacrae

sacre Legis uerba furari, eaq; fallaciter et
fraudulenter exponere statim interpretā
do Canonī, maiorum sententię congre-
gandę sunt, quibus illud quodcūq; exur-
get nouitium, ideoq; prophanū, absq; ul-
la ambage prodat, et sine ulla retractatio-
ne dānetur. Sed eorum duntaxat Patrū
sententię conferendę sunt, qui in fide, &
communione Catholica sancte, sapiēter,
constanter uiuentes, docentes, & perma-
nētes, uel mori in Christo fidelit̃ uel oc-
cidī in Christo foeliciter meruerūt. Qui-
bus tamen hac Lege credendum est, ut,
quicquid uel omnes, uel plures, uno, eo-
dēq; sensu manifeste, frequenter, perseue-
ranter, uelut quodā consentiēte sibi ma-
gistrorū Concilio, accipiēdo, tenendo,
tradendo firmauerint, id pro iudubitato,
certo, ratoq; habeat. Quicquid uero, quā-
uis ille sanctus, & doctus, quāuis Episco-
pus quāuis confessor, & Martyr, prater
omnes, aut etiā contra omnes senserit, id
inter pprias, & occultas, & priuatas opi-
niunculas à communis, et publicę gene-
ralis sētentię autoritate secretū sit, nec cū
summo

pro

summo eternę salutis periculo, iuxta sa-
crilegam hereticorum, & schismaticorū
consuetudinē uniuersalis dogmatis an-
tiqua ueritate dimissa, unius hominis no-
uitium sectemur errorem &c.

Requirat forsan aliquis: Cum sit perfe-
ctus scripturarum Canō, sibiq; ad omnia
fatis, superq; sufficiat, quid opus est, ut
ei Ecclesiasticę intelligētię iungat auto-
ritas: Quia uidelicet scripturā sacrā pro
ipsa sui altitudine nō uno, eodēq; sensu
uniuersi accipiunt, sed eiusdem eloquiū
aliter, atq; aliter, alius, atq; alius interpre-
tatur, ut pene, quot homines sunt, tot il-
linc sententię erui posse uideantur. Ali-
ter namq; illam Nouatianus, aliter Sa-
bellius, aliter Donatus exponit &c.

In ipsa autē Catholica ecclesia magno
pere curādum est, ut id teneamus, quod
ubiq; quod semper, quod ab omnibus
creditum est, hoc est enim uere, proprięq;
Catholicum, quod ipsa uis nominis, ra-
tioq; declarat, quę omnia uere uniuersa
liter comprehendit &c.

Sequantur itaq; uniuersitatem, ut hanc
fidem

fidem ueram esse fateamur, quā tota per
orbē terrarum confitetur Ecclesia. An-
tiquitatem uero ut ab his sensibus nul-
latenus recedamus, quos sanctos
maiores, ac patres nostros cele-
brasse manifestum est, con-
sensum item, ut in ipsa ue-
tustate omnium, uel pene
omnium sacerdotū
pariter, & magi-
strorum definitio-
nes, sententiasque
sequeamur
&c.

CATALO

CATALOGVS LOCORVM.

- De Ecclesia S. Catholica, et Apostolica.
quæ, qualis, & ubi sit. folio. 3. a.
De conciliorum, & Patrum autoritate.
fol. 10. b.
De Romana Ecclesia, et huius Episcopi
autoritate. fol. 16. b.
De Originali peccato. fol. 24. a.
De Iustificatione impij. fol. 32. a.
De Certitudine fidei. fol. 53. a.
De Gratia & Libero arbitrio. fol. 55. b.
De Sacramentorum uirtute, & usu.
fol. 65. b.
De Baptismi Sacramento, et huius effi-
catia. fol. 69. a.
De Baptismo Ioannis. fol. 84. b.
De Baptismo paruulorum. fol. 87. a.
De Baptismi usitatissimis Ceremonijs
fol. 94. b.
De Veritate corporis Christi in Eucha-
ristia. fol. 103. a.
De Sacrificio Missæ. fol. 115. a.
De Missæ precationibus, & Ceremonijs
uetustioribus. fol. 126. b.

De

De consuetudinibus, & Ceremonijs ue-
teris Ecclesię. fol. 135. a.

De Votis, ac cœlibatu Clericorum.
fol. 148. a.

De Statu Ieiunij, et ciborũ delectu &c.
fol. 159. a.

Appendix contra Zuingliãos.

De Confessione, poenitentia, & satisfac-
tione. fol. 167. a.

De Bonis fidelium operibus fol. 172. a.

De Diuorum cultu, inuocatione, inter-
cessione &c. fol. 184. a.

De Purgatorijs igne, & funeralibus pre-
cationibus. fol. 198. a.

Christũ descēdisse ad inferos. fol. 205. b.

Dominum Iesum per clausas ianuas ad
discipulos intrasse. fol. 206. b.

C A T A L O,

CATALOGVS PATRVM,
quorũ testimoniã in hoc opusculo cõ-
scripta sunt, adiecto numero, quo-
to quisq; anno uixerit.

A

Anacletus.

Arnopius. 300.

Augustinus. 430.

Anomius.

Ambrosius. 380.

Antherus Papa.

Alexander Papa.

Athanasius. 334.

Anacletus.

B

Basilius. 380

Beda. 732.

C

Cælestinus Papa. Euaristus.

Cyprianus. 260. Eutichianus.

Chrisostomus 403. Eusebius Papa.

Clemens Apostolorũ tẽpore. G

Coostan. Imp. Gre. Nazian. 384.

Conciliũ Nicenũ. Grego. Papa. 600.

Hilarius

Consilium Carthag.

Cyrillus 432.

Conciliũ Ephesinũ.

Concilium Tolethe.

Conciliũ Calchedo.

D

Damascenus. 390.

Damasus Papa. 370.

Dyonisius. Areopag.

170.

E

Aegiptiorũ Episcopi.

Eusebii Histo.

Eusebii Demonst.

H

Hilarius. 371.

Hieronimus. 422.

Hermes Apostolorum tempore.

I

Ignatius Apostolorum etate.

Innocentius Pontifex.

Irenæus.

Leo Papa. 461.

Liberius Papa.

M

Marcellinus Pontifex.

Marcus Pontifex.

Martialis.

O

Origenes. 233.

P

Paula. & Eustochium. 422.

T

Tertullianus. 160.

Theophylactus.

Theophilus Alexandrinus. 390.

Theodoretus.

DE COR

DE CORRVP PTO ECCLESIAE

statu. Ex diuo Basilio magno

Epistola 63. 69. & 70.

Vbuerfa sunt pietatis dogmata, turbati pietatis ritus, ambitio eorum, qui Dominum non metuunt, Ecclesiarum gubernacula inuadit, et iam manifeste, uelut impietatis premiū, Primæ sedis dignitas prostituitur ita, ut, qui maledicō do est seuerior, ad Episcopatū populi acquirendum sit prior, ac potior. Euauit honestas Sacerdotalis, deserūt, qui gregem Domini pascunt cum scientia, dispensationes pauperum ad propria oblectamēta, munerūq; largitiones, absumentibus ijs, qui ambitionis dominandi studio tenentur. Elanguit Canonū exacta diligentia, multa est peccati licentia. Qui n humanis adiuti officijs ad principatū perueniūt, hac ipsa delinquendi permissa licēti a uicissim gratificatur &c. Interea ridet nos infideles, nutat, qui modice sunt fidei: fides ipsa in ambiguū uocatur, ignorantia offunditur mentibus. Propterea, quod formā,

A ac

ac specie pietatis prætexit, qui sermonē uersute adulterāt. Silent enim pie docentū ora; resoluta uero est quæuis blasphemā lingua, prophanata sunt sacra; qui sani sunt in plebe, domus orationis fugiunt, utpote in quibus impia docetur. Et Epist. 69. Abigimur pastoribus, ut dispergamur greges. Vnū tā crimē est, quod us hemēter punitur: si paternis quis traditiones diligenter obseruet. Et Epist. 70. Domus præcationū clausæ sunt, Altaria cultu spiritali uacāt. Nulli amplius Christianorū cætus, nulla amplius doctorū præsidia; Cessarūt doctrinæ salubres, cessarūt panegyres, hymnodie nocturnæ nō habētur; neq; superest illa beata exultatio, quā domino credentium animæ in Synaxi, ac cōmunionē spiritaliū Charismatū exhilarantur.

*Ex D. Bernhardi Homi. 33. & 77. in
Cantica canticorum Salomonis.*

OMnes amici, et omnes inimici, omnes necessarii, et omnes aduersarii, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi, et omnes, quæ sua sunt, querētes. Ministri Christi sunt, et seruiūt Antichristo. Honorati incedūt de bonis domini, cui honorē Domini non nō defrunt. Inde is (quotidie iudex) meretricius uito; histronicus habitus, Regius apparatus; inde au-

runt

rū in frenis, in sellis, in calcaribus, et plus calcaria, quā altaria, fulgēt: Inde splendide mense & cibis, & cyphis, inde cōmessationes, & ebrietates, inde Citharæ, & lyra, & tibia, inde redundātia torcularia, et proutuaria plena ex hoc in illud. Inde doliā pigmetaria, inde plena, replete marsupia, pro huiusmodi uolūt esse, et sunt ecclesiarū præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, Archiepiscopi. Nec .n. hæc merito cedunt, sed negotio illi, qd per ambulat in tenebris. Olim predictū est, et nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece Martyrū, amarior post in conflictu Hereticorū: amarissima nūc in moribus domesticorū. Non fugare, nō fugere eos potest, ita inualuerunt, et multiplicati sunt super numerū &c. Nō omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc, inde adfistere cernis, & quæ eā, ut uirgo aiunt, ad dextrare uidentur. Pauci admodum sunt, qui non, quæ sua sunt, querant, ex omnibus charis eius diligūt munera, nec possunt pariter diligere Christū, quia manus dederunt Mammonæ. Intuere quomodo incedūt nitidi, et ornati circūamicti uarietatibus, tanquā spūs procedens de thalamo suo. Nōne, si quempiam taliū repente eminus procedentē aspexeris, sponsum potius putabis, quā sponsæ custodem? Vnde uero hanc illis exuberare existimas affluentia uestium splendore, mensarū luxuriem, congeriē uas-

A 2 forum

DE CORRVPTO STATV.

forum argēteorum, & aureorū, nisi de bonis sponse? Inde est, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exanguis. Propter hoc nō est hoc tēpore onerare spōsam, sed spoliare, nō est custodire, si d. perdere, non est deſendere, sed exponere, nō est instituere, sed prostituere, nō est pascere gregem, sed mactare, & deuorare, dicēte de illis Domino. Qui deuorāt plebem meā, ut cibū panis. Et quia cōmederunt Iacob, & locū eius desolauerūt. Et in alio Propheta, peccata populi mei commedent. q. d. Peccatorum precia exigunt, & peccātibus debita solitudinē nō impendunt. Quē dabis mihi de numero prepositorū, qui nō plus inuigilet subditorum uacandis marsupijs, quā extirpādis uitijs? Vbi, qui orādo flectat irā? qui prādicet animū placabilē donino? Leniora loquimur, grauiora grauius manet iudiciū. Sine causa tamē uel his, uel illis immoramur, quia nō audiūt nos. Sed etsi literis forsā mandentur ista, quæ dicimus, dedignabūtur legere, aut si forte legerint, mihi indignabūtur, quāuis rectius hoc sibi facerēt. Propterea derelinquamus istos nō inuētores Sponse, sed uēditores, & inquiramus potius illos, a quibus Sponsa se inuentā loquitur. Et quidem illorū isti sortiti sunt ministerij locum, sed non Zelum. Successores omnes cupiūt esse, imitatores pauci. O utinā tam uigiles reperirētur ad curā, quā alacres currunt ad Cathedrā,

DE

ECCLESIA.

DE ECCLESIA S.

& Apostolica. Quæ, & qualis, et ubi sit, Patrum orthodoxorum sententiæ. Cap. I.

Ater noster siue dubio Deus est, Anaclet. qui nos creauit. Mater uero Ecclesia, quæ nos in Baptismo spiritualiter regenerauit. Anacletus Ponti. Max. in Epist.

Ecclesia Catholica una esse Cypria. potest, scindi, uel diuidi non potest. D. Cyprianus lib. 2. Epistola. 12.

Sicut per uerba dei nouimus, ubi sit plātatus Paras Augusti. dysus, sic per uerba Christi, ubi sit Ecclesia, didicimus. Per omnes, inquit, gentes incipiēs ab Hierusalē &c. Aug. cōtra literas Petiliani. lib. 2. cap. 13. et 53. et 73.

Vna est Catholica Ecclesia, cui hareses aliæ, diuersa nomina imponunt, cum ipse singulæ proprijs uocabulis, quæ negare non audiant, appellentur. August. de utilitate Creden. cap. 7.

Ecclesia Catholica inuincibilis est, licet omnis mūdus aduersus eā pugnet, & uictrix totius aduersæ impietatis existit. Alexander Episc. Constantinop. Tri- Historia. A 3 par. Tripart.

ECCLESIA.

partita Historia. Libro 1. capite 14.

Augusti. Religio neq; in confusione paganorū, neq; in purgamētis hereticorū, neq; in languore Schismaticorū, neq; in cecitate Iudeorum: querenda est, sed apud eos solos, qui Christiani, Catholici, & orthodoxi nominantur, id est integritatis custodes, & recta sectantes. Augu. de uera Relig. lib. 1. cap. 5.

Ecclesia Catholica sola corpus Christi est, cuius ille caput est, saluator corporis sui. Extra hoc corpus neminē uiuificat spiritus sanctus. August. Epist. 50. ad Bonifacium de moderate coercendis Hæreticis.

Quisquis ab Ecclesia Catholica fuerit, quantumlibet laudabiliter se uiuere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disiunctus est, non habebit uitam, sed ira Dei manet super eum. Aug. in Epist. ad Donatistas post collatio Epist. 152.

Irenæus. In Ecclesia posuit Deus Apostolos, Prophetas, doctores, & uniuersam reliquā operationē spiritus, cuius non sum participes omnes, qui nō cōcurrunt ad Ecclesiam, sed semetipsos fraudant a uita per sententiā malam, & operationem pessimā. Vbi enim Ecclesia, ibi et spiritus, & ubi spiritus Dei, illic Ecclesia, & omnis gratia. Spiritus autē ueritas. Irenæus lib. 3. cap. 40.

Augusti. Quadripartita uestis domini nostri Iesu Christi, quadripartitā figurauit eius ecclesiā, toto scilicet, quā quatuor partib. cōstat, terrarū orbe diffusam, et omni
bus

ECCLESIA.

4

bus eiusdem partibus æqualiter, id est concorditer distributam. Propter quod alibi dicit, missurum se Angelos suos, ut colligant electos eius de quatuor uentis. partita Quod quid est, nisi a quatuor partibus mundi Orientis, te, Occidente, Aquilone, & Meridie? Tractatu. 11. Christi. In Ioannis Euangelium.

Ipse Christus est propitiatio pro peccatis nostris, nō tantū nostrorū, sed & totius mundi. Quid est hoc fratres? Certe inuenimus eam in campis salutē, inuenimus Ecclesiā in omnibus gētibus. Ecce Christus propitiatio est peccatorū nostrorum, non tantum nostrorū, sed & totius mundi. Ecce habes Ecclesiā per totum mundum. Aug. in Epist. Iohan. Tract. 1. &c.

Numquid sic ostendemus Ecclesiam, fratres mei? Ecclesia (quomodo ostenditur hominibus noua Luna) Nonne aperta est? Nonne manifesta? Nonne obtinuit omnes gentes? Nonne impletur, quod ante tot annos promissum est Abraham, in semine eius benedici omnes gentes? Vni fidei promissum est, in millibus fidelium mundus impletus est. D. August. in Epist. Iohan. Tract. 1.

Nemo dubitat de Ecclesia, quia per oēs gentes est. Nemo dubitat, quia ab Hierusalē cepit, & oēs gentes impleuit. Agnoscimus agrū, ubi uitis plantata est &c. Illi autē Donatistæ sic honorant Christum, ut dicant illum remansisse ad duas linguas. Latinam, & Punicā, id est Aphyram. Solas duas linguas tenet Christus? Istæ

A 4 enim

ECCLESIA.

enim duæ linguae solæ sunt in parte Donati, plus non habent. Aug. in Epistolam Ioan. Tract. 2.

In Ecclesia Firmissime tene, & nullatenus dubites, Aræ Dei esse Catholicam Ecclesiam, & intra eam usq; in finem sæculi frumento mixtas paleas contineri, hoc est, bonis malos Sacramentorum cõmunionem misceri. Et in omni possessione, siue Clericorum, siue Monachorum, siue Laicorum, bonos esse simul & malos, nec pro malis bonos deferēdos, sed pro bonis malos, in quantū exigit fidei, & charitatis ratio tolerandos &c. Vide Aug. de Fide ad Petrum cap. 43.

Ecclesia Templum Dei sanctū est, quod estis uos, ait Apostolus. Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia cis expugnata, Ecclesia Catholica, cõtra omnes hereses pugnas pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquā sarmenta inutilia de uite præcisa, ipsa autē manet in radice sua, in uite sua, in charitate sua, portæ inferorū non uincunt eā. Aug. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos. cap. 5.

Ecclesia Mater. Quisquis inuentus fuerit absq; Ecclesia, alienus erit a numero filiorū Dei. Nec habebit Deum patrē, qui Ecclesiam noluerit habere matrem. Ecclesia Mater est spiritalis. Ecclesia sponsa Christi est, gratia eius dealbata, precioso sanguine dotata. Totum possidet, quod a uiro suo accepit in dote. Aug. lib. 4. de Symbolo ad Catechu. cap. 10.

Non

ECCLESIA.

Non solū omnia peccata, sed omnia prorsus hominū mala, Christiani lauacri sanctitate tolluntur, quo mundat Ecclesiā suam Christus, ut exhibeat eam sibi, NON IN ISTO SÆCULO, sed in futuro nō Ecclesia habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi. non est Nam qui modo talem esse dicunt, & tamē in illa sunt, hic sine quoniā & ipsi fatemur, se habere peccata, si uerū dicant, profecto quoniā mundi nō sunt a peccatis, habet in eis Ecclesia maculā. Si autē falsum dicunt, quia coram duplici loquimur, habet in eis Ecclesia rugam. Si autem se dicunt habere ista, non ipsam, ergo se nō esse membra eius, nec se ad corpus eius pertinere, fateantur, ut etiā sua confessione damnentur. Aug. de nuptijs, & concupis. ad Valerium lib. 1. cap. 34.

Quæstio certe inter nos uersatur. Vbi sit ECCLESIA. Vtrū apud nos, an apud illos (Donatistas) Quæ Catholica utiq; una est, quā maiores nostri Catholicā nominauerūt, ut ex ipso nomine ostenderent, quia per totū est. Christiana. Secundū totū enim καὶ ὅλην grece dicitur. Hæc autē Ecclesia corpus Christi est, sicut dicit Apostolus. Pro corpore eius, quæ est Ecclesia. Vnde utiq; manifestum est, eum, qui non est in membris Christi, Christianam salutem habere non posse. Membra uero Christi, per unitatis charitatem sibi copulantur, & per eandem capituli suo coherent, quod est Christus Iesus &c. Aug. Contra Petilianum Donatistæ Epistolam cap. 2.

A S Sē

ECCLESIA.

Mat. 24.

Si Christi ecclesia Canonicarū scripturarū diuinis, et certissimis testimonijs in omnib. gētibus designata est, quicquid attulerim (Donatiste, uel Rogatiani, uel Rupitani, uel Montēses) et undecūq; recitauerim, qui dicunt: Ecce hic Christus, ecce illic, audiamus potius, si oues eius sumus, uocē pastoris nostri, dicentis. Nolite credere, ille quippe singulæ (Ecclesiæ) in multis gentibus, ubi ista (nostra ecclesia) est, nō inueniuntur. Hæc autē (nostra ecclesia) quæ ubiq; est, etiā, ubi ille (Ecclesiæ) sunt, inuenitur. Ergo in scripturis sanctis Canonice eam regamus etc. Aug. cōtra Petiliani Epist. ca. 3.

Totus Christus caput, et corpus est, Caput unigenitus Dei filius, et corpus eius ecclesia, spōsus et sponsa duo in carne una. Quicūq; de ipso capite ab scripturis sanctis dissentiūt, etiā si in omnibus locis inueniatur in quibus ecclesia designata est, non sum in ecclesia. Et rursus, quicūq; de ipso capite scripturis sanctis cōsentiūt, et unitati ecclesiæ nō cōmunicāt, nō sum in ecclesia, quia de Christi corpore, quod est ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiūt. Verbi gratia. Qui nō credunt Christū in carnē uenisse de uirgine Maria, ex semine Dauid, quod appertissime scriptura Dei loquitur, aut nō in corpore ipso resurrexisse, in quo crucifixus, et sepultus est. Etiam si per oēs terras inueniatur, per quas est ecclesia, nō utiq; sunt in ecclesia, qā ipsum caput ecclesiæ nō tenent, quod est Christus Iesus.

in

ECCLESIA.

6

in aliqua diuinarū scripturarum obscuritate falluntur, sed notissimis, et apertissimis, earum testimonijs contradicunt. Item quicumq; credunt quidem, quod Christus Iesus ita, ut dictum est, in carne uenerit, et in eadem carne, in qua natus, et passus est, resurrexerit etc. Sed tamen ab eius corpore, quod est Ecclesia, ita disseminantur ut eorum communio non sit cum toto, quacūq; diffunditur. Sed in aliqua parte SEPARATA inueniatur, manifestum est, eas non esse in Catholica Ecclesia. D. Augustinus Contra Petiliani Donatiste Epistolam cap. 4.

Nec eos audiamus, qui sanctā ecclesiā, quæ unica Catholica est, negant per orbē esse diffusam, sed in illa sola Africa, hoc est in parte Donati pollere arbitrantur. Ita surdi sunt, aduersum Prophetā, dicentem: Filius meus es tu, ego hodie genui te, postula a me, et dabo tibi gentes hereditatē tuam, et possessionem tuā, terminos terræ. D. Aug. de Agone Christiano ca. 29.

Credimus sanctā Ecclesiā Catholicam. Sciendū est, Credere quod Ecclesiam credere, non tamen in ecclesiam credere debemus. Quia Ecclesia nō est Deus, sed domus Dei est, Catholicam dicit toto orbe diffusam, quia diuersorum hereticorum Ecclesiæ ideo Catholice nō dicuntur, quia per loca, atq; per suas quasq; prouincias continentur. Hæc uero a solis ortu usq; ad occasum unius fidei splendore diffunditur. D. Aug. de tempore serm. 131.

Quisquis

ECCLESIA.

Extra Ec Quisquis ille est, et qualiscunq; ille est, Christianus
clesiā ne nō est, qui in Christi Ecclesia nō est. Sola quippe est,
mouere per quā SACRIFICIUM dominus libenter ac-
Christia- cipiat, sola, quæ pro errantibus fiducialiter interce-
nus est. dat. Vnde etiā de agni hostia dominus præcepit dicēs.

In una domo cōmedetis, nec effretis de carnibus eius
Exo. 12. foras. In una namq; domo agnus commeditur, quia in
una Catholica Ecclesia VERA HOSTIA redem-
ptoris immolatur. D. Augu. de tempore. 181.

Ecclesia Habet ergo Ecclesia in se fortes, infirmos, habet iu-
est hic a- stos, et iniustos. Modo enim corpus Christi, quod iu-
rea, po- stis Area est, postea horreum erit. Tamen, cum Area
stea hor- est, non recusat paleas sustinere. Cum tempus adue-
reū erit. nerit, reponet triticum, et a paleis segregabit. Aug.
Sermone 107. de tempore.

Orige- Neq; enim possibile est ad liquidum purgari Ec-
nes. clesiam, dum in terris est ita, ut neq; impius in ea quis-
quā, neq; peccator residere uideatur, sed sint in ea om-
nes sancti, et beati, et in quibus nulla prorsus peccati
macula deprehendatur. Orig. in Iesum. Naue Hom. 21.

Non enim tu mihi ex aduentu saluatoris in carne
sponsam dici, aut Ecclesiam putes, sed ab initio huma-
ni generis, et ab ipsa constitutione mundi etc. Ori-
genes Homil. 2. in Cantica Salo.

Cypria. Ecclesia una est, quæ una et intus esse, et foris non
potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Corneliū
non

ECCLESIA.

7

nō fuit, Si uero apud Corneliū fuit, qui Episcopo Fa-
bianō legitima ordinatione successit, et quæ præter
præcij honorē Martyro quoq; dominus glorificauit,
Nouatianus in Ecclesia nō est. Cyprianus 2. li. Epi. 6.

Nam et si uidentur in Ecclesia esse Zizania, non
tamen impedire debet aut fides, aut charitas nostra,
ut quoniā Zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de
Ecclesia recedamus, Nobis tantummodo laborandū,
ut frumentum esse possimus, ut cum cœperū frumen-
tum dominicis horreis condi, fructū pro opere nostro,
et labore capiamus etc. Cypria. 3. lib. Epist. 3.

Ecclesia una est, quæ in multitudinē latius incremē-
to fecunditatis extenditur, quomodo solis multi radij
sed lumen unū, et rami arboris multi, sed robur unū,
tenaci radice fundatum etc. Et post pauca, illius situ
nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius anima-
mur. Adulterari nō potest sponsa Christi, incorrupta
est, et pudica, unā domū nouit, unius cubiculi sancti-
tatē casto pudore custodit. Hec nos Deo seruat, hæc fi-
lios regno, quos generauit, assignat. Quisquis ab Ec-
clesia segregatus, adulter et iūgitur, a promissis eccle-
siae separatur, nec pertinet ad Christi premia, qui re-
linquit ecclesiā Christi. Alienus est, prophanus est, ho-
stis est. Habere iā nō potest dominū patrē, qui Ecclesiā
nō habet matrē. Cyprian. de simplicitate prelatorū.

In illa Ecclesia permanendū est, quæ ab Apostolis
fundata

Zizania.

Ecclesia
una est.

Hierony.

ECCLESIA.

fundata usq; ad diem hanc durat. Sic ubi audieris eos, qui dicuntur Christi non a domino Iesu Christo, sed a quo alio nūcupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses, siue Campates, scito nō Ecclesia Christi, sed Antichristi esse Synagogā. Ex hoc enim ipso, si Synagoga he-
retici sunt. quod postea instituti sunt, eos se esse iudicant, quos futuro scripturarū capitulis uidetur sibi affirmare, qd' dicūt, cū et Diabolus de scripturis aliqua sit locutus, et scripturæ nō in LEGENDO, sed in INTELLIGENDO cōsistant. D. Hier. aduersus luciferianos pag. 67.

Augusti. Obscurius dixerūt Prophetæ de Christo, quā de Ecclesia. Puto, ppter ea, quia uidebāt in spiritu, cōtra Ecclesiam homines facturos esse particulas, et de Christo ra de Ec- nō tantā litē habituros, de Ecclesia magnas cōtentiones clesia quā excitaturos. Ideo illud, unde maiores lites futuræ erāt, planius præd. et, et apertius Prophetatum est, ut de Christi ad iudiciū illis ualeat, qui uiderūt, et foras suggerūt etc. stotestimonium. Ecclesia nō est prædicata, nisi toto terrarū orbe Aug. in Psalmum 30. Concio. 2. Versu, Qui uidebant etc.

Hilarius. Hoc Ecclesie proprium est ut tum uincat, cum leditur, tum intelligatur, cum arguitur: tum obtineat, cum deseritur. Hilarius lib. de Trinitate. 7.

Nunc illud uos admoneo, ut aliquādo Ecclesie Catholicæ maledicere desinatis, uituperādo mores hominum, quos et ipsa condemnat, et quos quotidie tanq̃ malos

ECCLESIA.

8

malos filios corrigere studet etc. D. Augusti. de moribus Ecclesie lib. 1. cap. 24.

Quia a bonis, malisq; hæc uita cōmuniter ducitur, Gregori- nūc Ecclesia ex utrorūq; numero uisibiliter congregatur, sed Deo inuisibiliter iudicāte discernitur, atq; in exitu suo a reprobōrum societate separatur. Modo uero esse in ea nec boni sine malis, nec mali sine bonis possūt Hoc. n. tēpore cōiuncta utraq; pars sibi necessario cōgruit, ut et mali mutētur per exēpla bonorū, et boni purgētur p tētamēta malorū. Gre. li. 31. Mora. ca. 12.

Iesus Christus caput est Ecclesie. Corpus huius capitis ecclesia est, nō, quæ hoc loco est, sed quæ hoc loco, et p totū orbē terrarū, nec illa, quæ hoc tēpore, sed ab ipso Abel usq; ad eos, q nascituri sunt, usq; in finē, et credituri in Christū, totus populus sanctorū, ad unā ciuitatē pertinētū, quæ ciuitas est corpus Christi, cui caput est Christus. Ibi sum et angeli ciues nostri, sed quia nos peregrinamur, laboramus, illi aut in ciuitate expectāt aduentū nostrū etc. D. Aug. Concio. 2. psa. 90.

Novatus Simiarū more (quæ cū homines nō sint, homines imitatur) uoluit Ecclesie Catholice autoritatem uindicare, et cū ipse in Ecclesia nō esset, sed contra Ecclesie rebellis foret, hoc unum sibi uindicabat, quod ceteros faciens hereticos, apud se esse Ecclesiam diceret, Cyprianus ad Iubaianum.

Donatistæ heretici dicebāt, Christianū nomē perijisse. Augusti. de

Augusti.

Ciuitas
Dei Eccle-
sia.

Cypria.

ECCLESIA

de tot gentibus in orbe terrarū, & in sola Africa re-
māsit. D. Aug. contra Epist. Parmeniani lib. 2. cap. 1.

Multa sunt quæ me in Ecclesiæ gremio iustissime
tenet. Tenet me cōsensio populorū, atq; gentiū, tenet
autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate au-
cta, uetustate firmata, tenet ab ipsa SEDE PETRI
APOSTOLI, cui pascendis oues suas post resurre-
ctionē suam Dominus cōmendauit, usq; ad presentem
Episcopatum successio Sacerdotū. Tenet postremo,
ipsum Catholice nomen, quod nō sine causa, inter tā
multas hæreses SOLA obtinuit. August. Aduersus
Epistolam Manichei, quā fundamenti uocat. cap. 4.

Extra Ec- Ecclesia Catholica sola est corpus Christi, cuius ille
clesiā non caput est, saluator corporis sui. Extra hoc corpus ne-
est spiri- minē uiuificat spiritus sanctus, quia, sicut dicit ipse Apo-
tus sanct. stolus, Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per
Ro. 5. spiritū sanctū, qui datus est nobis. Nō est autē particeps
diuine charitatis, qui hostis est unitatis. Nō habet itaq;
spiritum sanctū, qui sunt extra Ecclesiam. Augu. Bo-
nifacio de moderate coercent. Hereticis. Epist. 50.

Non hic, Vbi cūq; in libris (quos septē contra Donatistas de
sed in cœ- Baptismo scripsi) cōmemorauī Ecclesiam nō habentē
lo, sine maculam, aut rugā, non sic accipiendum est, quasi iā
macula et sit, sed quæ preparatur, ut sit quando apparebit etiā
ruga est gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias,
Ecclesia. & inermiutes membrorū suorum habet. Vnde quotē
tidie

ECCLESIA.

9

tidie tota dicat: Dimitte nobis debita nostra. August.
lib. 2. Retract. cap. 18.

Quod lib. 2. de sermone domini in monte dixi (de
Ecclesia) quā sibi Deus elegit gloriosam, Ecclesiam,
non habentē maculam, neq; rugam, nō ideo dixi, quia
nunc ex omni parte iam talis est, quāuis ad hoc ele-
cta non dubitetur, ut talis sit, quando Christus appa-
ruerit, uita eius, tunc enim & ipsa apparebit cum
illo in gloria, propter quā gloriam dicta est gloriosa
Ecclesia. Aug. lib. 1. Retracta. cap. 19.

Tenenda est nobis Christiana religio, & eius Ec- **Catholica**
clesiæ cōmunicatio, quæ Catholica est, & Catholica
nominatur, non solū a suis, uerū etiā ab omnibus imi-
micis. Velim enim, nolimue, ipsi quoq; hæretici, &
scismatici alumni, quādo non cū suis, sed cum extra-
neis loquuntur, Catholicam nihil aliud, quā Catho-
licam uocant. Non enim possunt intelligi, nisi hoc no-
mine eam discernant, quo ab uniuerso orbe nuncu-
patur. Aug. de uera religione. cap. 7.

Cum per negligentia præpositorū, siue per aliquā Non fiat
excusabilē necessitatē, siue per occultas obreptiones, separatio
inuenimus in Ecclesia malos, quos Ecclesiastica disci- **propter**
plina corrigere, aut coercere nō possumus, tūc nec malos.
ascēdat in cor nostrū impia, ea perniciose præsump-
tio, quæ existimemus, nos ab his esse separādos, ut pec-
catis eorū nō inquinemur, atq; ita post nos trahere co-
nemur

B

ECCLESIA.

nemur ueluti mundos, sancti quoque discipulos, ab unitate cōpage, quasi a malorum consortio segregatus. Veniant in mentem illae de scripturis similitudines, et diuina oracula, uel certissima exempla, quibus demonstratum, et prænunciatum est malos in Ecclesia permixtos bonis, usque in finem seculi, tempusque iudicii, futuros. Aug. de fide, et operibus. cap. 5.

Hec sunt Totus Christus caput, et corpus est. Caput unigenitus Dei filius, et corpus eius Ecclesia sponsa, et sponsa, duo in carne una. Quicumque de ipso capite ab scripturis sanctis dissentiunt, etiam si in omnibus locis inueniantur, in quibus Ecclesia designata est, non sunt in Ecclesia. Et rursus, quicumque de ipso capite scripturis sanctis consensunt, et unitati Ecclesie non communicant, non sunt in Ecclesia, quia de Christi corpore, quod est Ecclesia ab ipsius Christi testificatione dissentiunt. August. de Unitate Ecclesie. cap. 3.

Lauare Mali et boni sunt in Ecclesia, sed apud hereticos soli mali sunt. Et post pauca: Nos fateamur in Ecclesia Catholica, et bonos, et malos esse, sed tanquam grana, et paleas. Aug. Tracta. 6. in Euange. Ioannis.

pedes in Ecclesia. Ecclesia, quam mundat Christus lauacro aquae in uerbo, non solum illis est sine macula, et ruga, qui post lauacrum regenerationis continuo, ex huius uite contagione tolluntur, neque calcant terram, ut habeant opus pedes lauare. Verum etiam in his, quibus istam misericordiam

ECCLESIA.

10

diam prebens dominus, fecit eos de seculo isto lotis etiam pedibus emigrare. In his autem, etiam si munda sit, quoniam iuste uiuum, opus tamen habent pedes lauare, qui hic demoramur, quoniam sine peccato utique non sumus. August. ibidem Tractatu. 36.

Qui iam de corpore hoc (mortali) exierunt, et carnis indumento expoliati sunt, ab Ecclesia non sunt separati. Aug. ibidem Tracta. 36 in Euangelium Ioannis.

Mali Christiani sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali. Quando euomuntur, tunc releuatur corpus. Sic et mali, quando exeunt, tunc releuatur. August. in Cano. Ioan. Tracta. 3.

Multi, qui non sunt ex nobis, accipiunt nobiscum sacramenta, accipiunt nobiscum Baptismum, accipiunt nobiscum, Q UOD NORUNT FIDELIS accipere benedictionem, Eucharistiam, et quidam narrant in sacramentis sanctis esse, ipsius altaris Communionem cum benedictione accipiunt nobiscum, et non sunt ex nobis et c. nis, in August. ibidem.

Sancta Ecclesia nos sumus, sed non sic dixi, nos, patrone quasi ecce, qui hic sumus, qui modo audistis, quot sacramenta hic sumus Deo propitio Christiani fideles, in totum, hac Ecclesia, id est, in ista Ciuitate, quotquot sumus in ista Regione, quotquot sumus in ista Prouincia, quotquot sunt et trans Mare, quotquot sumus in toto orbe terrarum. Quoniam a solis ortu, usque ad occasum laudatur

B 2 datur

datur nomen domini. Sic se habet Ecclesia Catholica,
Mater nostra uera, uera illius sponsa coniunx. D.
Augu. de Tempore, Sermo. 119.

Conciliorum, & Patrum auto-
ritas. Caput II.

Orige-
nes.

Illa sola credenda est ueritas, quae in nullo ab Eccle-
siastica traditione discordat. Orig. Patriach. lib. 1.

Non debemus exire a prima, et Ecclesiastica tradi-
tione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per succes-
sione Ecclesiae Dei nobis tradiderunt, Orig. Math. 24.

August.

Hoc facimus, quod uniuersae iam placuit Ecclesiae,
quam ipsarum scripturarum commendat autoritas. Et,
quoniam sancta scriptura fallere non potest, quisquis

De scri- falli metuit huius obscuritate questionis, eandem Ec-
pturarum clesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate
sensu con sancta scriptura demonstrat. August. contra Cresco-
salenda est nium, lib. 1. cap. 33.

Ecclesia.

Quod per uniuersae Ecclesiae statuta firmatum est,
uel unius Episcopi, uel unius provinciae Concilio
praefrendum est. August. de Baptismo, contra Do-
natist. lib. 2. cap. 1.

Nec nos ipsi, tale aliquid auderemus asserere, ni-
si uniuersae Ecclesiae concordissima autoritate firma-
ti. Aug. ibidem. cap. 4.

Eccle-

Ecclesiae in gremio, multa sunt, quae me iustissime Cause re-
tenent. Tenet consensus populorum, ac gentium. Tenet manendi in
autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate Ecclesia.
aucta, uetustate firmata. Tenet ab ipsa SEDE PE-
TRI Apostoli, cui pascendas oues suas post resurre-
ctionem suam dominus commendauit, usque ad presen-
tem Episcopatum successio sacerdotum. Vide Aug.
contra Epistolam Manichei cap. 4. & 5.

Sifinnius Nectario tale dedit consilium, ut disputati Histo. Tri-
uas suggeret intentiones, & testimonium ex traditione partita.
ueterum adhiberet, ut praesules Heryeon interroga-
ret Imperator. An sermonem uellem facere de antiquis
Ecclesiae doctoribus, qui ante diuisionem floruisent, an
certo illos, uel ut alienos a Christianismo, respuerunt.

Vide Historiam Tripartitam. lib. 9. cap. 19.

Ecclesiastica Regula iubet, non oportere praeter
sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari.
Tripartita Historia. lib. 4. cap. 9.

Valentinianus Imperator dicit, Mihi quidem cum
unus de populo sim, fas non est talia perscrutari (de
Hereticorum dogmatis loquitur) Verum sacerdotes,
quibus haec cura est, apud semetipsos congregentur,
ubi uoluerint &c. Tripart. Histo. lib. 7. cap. 12.

Ariani ex non scriptis sermonibus, pie tamen in-
tellectis, dati sunt. Vide Tripart. Histo. lib. 2. cap. 7.
de uoce Homoufios.

CONCILIORVM ET

Laudare oportet, et absq; inuidia amplecti, si quid recte dictū est, discuti uero, & discerni, si quid minus sane scriptum est &c. Verba sum Dionysij Alexand. apud Eusebij Ecclesiast. Histo. lib. 7. cap. 22.

Non continuo, si quid semel animo uisum fuerit, omni studio, & iniectione seruandū est, sed rectius est tunc mutare sententiam, cū eā melior, & rector su- perauerit. Eiusdē Dionysij uerba, apud eundē li. 22.

Gregorius Nazianzenus, et Basilius Magnus, per annos tredecim, omnibus Græcorum seculariū libris remotis, solis diuinæ scripturæ uoluminibus operam dabant, earumq; intelligentiā, non ex propria præsumptione, sed ex maiorū scriptis, & autoritate sequebantur, quos & ipsos ex Apostolica successione intelligendi regulā suscepisse constabat. Quorū præcipue in Prophetis cōmemarios discutiemes, thesauros sapientiæ, & scientiæ recōditos in uasis fictilibus perquirebant. Histo. Ecclesiast. lib. 11. cap. 9.

Quid enim etsi quæ de aliqua modica questione discceptatio esset, nōne oporteret in amiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli cōuersati sum, et ab eis de præsemti questione sumere, quod rectum, & reliquidū est. Quid autē, si neq; Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nōne oportebat ordinē sequi TRADITIONIS, quā tradiderunt his, quibus cōmittebant Ecclesiæ &c. Irenæus lib. 3. cap. 4.

Eis

PATRVM AVTORITAS.

12

Eis, qui in Ecclesia sunt, præbyteris, obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, si- cut ostendimus, qui cū Episcopatus successione Chastolorū ob- risma ueritatis certum, secundū placitū patris accedendi perunt. Reliquos uero, qui absistunt, a principali suc- cessione, & quocumq; loco colliguntur, suspectos ha- bere, uel quasi hereticos, et male sententiæ, uel qua- si scindentes, & elatos, & sibi placentes, aut rursus ut Hypocritas, quæstus gratia, & uanæ gloriæ hoc operantes &c. Irenæus lib. 4. cap. 43.

Vbi Charismata dōmini posita sunt, ibi discere oportet ueritatem, apud quos, est ea, ab Apostolis Ec- clesiæ SVCCESSIO, & id quod est sanum, & irre- probabile sermonis constat, Irenæus lib. 4. cap. 45.

Agnitio uera est Apostolorum doctrina, & amia- quus Ecclesiæ status, in uniuerso mundo, et charactere corporis Christi, secundū successionē Episcoporū, quibus illi eam, quæ in unoquoq; loco est, Ecclesiā tra- diderūt, quæ peruenit usq; ad nos custodita sine fictio- ne scripturarū, traditione plenissima, neq; oblationē recipiens lectio sine falsatione, et secundū scripturas expositio legitima, et diligēs, et sine periculo, & sta- ne blasphemia, et præcipuū dilectionis munus, quod est præciosum, quā agnitio, gloriosius autē quam pro- phetia, omnibus autem reliquis charismatibus su- perueniens. Irenæus lib. 4. cap. 61.

B

4

Sicut

Origenes.

Sicut multis apud Græcos & Barbaros pollicentibus ueritatē, desueuimus apud omnes eā querere, qui eā falsis opinionibus asseriebāt, posteaquā credidimus, filiū Dei esse Christum, & ab ipso nobis hāc discendā esse persuasimus, ita cū multi sint, qui se putēt sentire quæ Christi sunt, & nonnulli eorū diuersa à priorib. sentiāt. Seruetur uero Ecclesiastica prædicatione, per SVCCESIONIS ORDINEM ab Apostolis tradita, et usq; ad præsens in Ecclesijs permanens. ILLA SOLA CREDENDA EST VERITAS, quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione. Vide quæ sequimur apud Origenem, in proemio lib. 1. Petri Archon.

Augusti.

Ego uero Euangelio non crederem, nisi me Catholice Ecclesie commoueret autoritas. Quibus ergo obtemperauī, dicentibus, Credite Euangelio, cur eis non obtemperem, dicentibus: Noli credere Manichæo? August. contra Epistolam Manichæi, quam fundamenti uocant, cap. 5.

Hierony.

Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum &c. Hierony. ad Oceanum, & Pammachium.

Meum propositum est, antiquos legere, probare singula, retinere quæ bona sunt, & à FIDE CATHOLICAE ECCLESIAE non recedere. D. Hierony. ad Minerium.

Origenes.

Nullis scripturis ita credendū est, sicut Canonis, hoc

hoc est Biblicis, Orig. in Math. cap. 24.

Nullomodo meas literas, ab omni errato liberas audeo uel putare, uel dicere. D. Aug. de Baptismo contra Donatistas lib. 5. cap. 17.

Sicut multa erāt, quæ doctus Cyprianus doceret, sic erat et aliquid, quod Cyprianus docibilis disceret. D. August. contra Donatistas lib. 5. cap. 26.

Noli meis literis, quasi scripturis Canonis inferuire. Sed in illis, quod non credebis cum inueneris, incunctanter crede. In istis autem, quod certum nō habebas, nisi certum intellexeris, noli firmiter retinere. D. Aug. in proemio 3. lib. de Trinitate.

Neq; enim negare debeo, nec possum, sicut in ipais moribus, ita multa esse in tam multis meis opusculis, quæ possint iusto iudicio, & nulla temeritate culpari. Augustinus de anima, & eius Origine, ad Vincentium lib. 4. cap. 1.

Neq; quorū libet disputationes, quāuis Catholico rum, & laudatorū hominū, uelut scripturas Canonis habere debemus, ut nobis nō liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atq; respuere, si forte inuenerimus, quod aliter senserint, quā ueritas habet diuino adiutorio, uel ab alijs intellecta, uel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales uolo esse intellectores meorum &c. Aug. ad Fortunatum Epistola 3.

B 5 Ego

CONCILIORVM ET

**Maiores
Scripturae
quam Pa-
trum au-
toritas.**

Ego enim fateor charitati tuae, solis pijs scriptura-
rum libris, qui iam Canonici appellatur, didici huc ti-
more, honorēq; deferre, ut nullū eorū autōrē scribēdo
aliquid errasse, firmissime credi. At si in eis offēdero
literis, quod uideatur contrariū ueritati, nihil aliud,
quā uel mendosum esse codicem, uel interpretem non
assecutū esse quod dictū est, uel me minime intellexisse
nō ambigam. Alios autē ita lego, ut quamalibet san-
ctitate, doctrinaq; præpolleam. Non ideo uerū putē,
quia ipsi ita senserūt, sed quia mihi, uel per illos au-
tores Canonicos, uel probabili ratione, quod a uero
non abhorreat, persuadere potuerunt. Augusti. D.
Hieronymo Epistola. 19.

Nos longe impares mārītis suis (B. Cypriani)
ECCLĒSIAE tamen CATHOLICAE AVTO-
RITATEM, cuius ipse egregium, & clarissimum
membrum est, pro nostra infirmitate sectamur &c.
Aug. de Baptismo, contra Donatistas lib. 7. cap. 1.

**Plenarijs
Concilijs
credere
oportet.**

Recte consuetudinem tenemus, Plenarij Conci-
lij posteriorē firmatam, etiam si ueritas adhuc late-
ret (scilicet de Baptismo Hæreticorum) quam cre-
dimus iam manifestam. D. Aug. de Baptismo con-
tra Donatistas lib. 7. cap. 27.

Nam illis temporibus (dñs scz. adhuc uiueret hic B.
Cyprianus) anteq̃ PLENARIJ CONSILII
CONSENSIO confirmaret, uisum est ei cum fir-
me

PATRVM AVTORITAS. 14

me octoginta Episcopis suis Aphricanarū Ecclesi-
arū, omne hominē, qui extra Ecclesiæ Catholicæ com-
munionem Baptizatus fuisset, oportere ad Ecclesiā
uenientem, denuo Baptizari &c. Aug. contra Do-
natistas de Baptismo lib. 1. cap. 18.

Quis autē nesciat sanctam scripturam Canonicā,
tam Veteris, quā Noui Testamenti, certis suis termi-
nis contineri, eamq; omnibus posterioribus Episco-
porū literis ita præponi, ut de illo omnino dubitari,
& disceptari non possit, utrum uerum, uel utrum
rectum sit, quidquid in ea scriptum esse conspicerit.
Idem August. contra Donatistas lib. 2. cap. 3.

Gravis autoritas est ueterum, Hilarius de Syno-
dis contra Arianos.

Oportet ab eo intelligentiam discere scriptura-
rum, qui eā a maioribus, secundum ueritatē sibi tra-
ditam, seruauit, & ipse possit ea, quæ recte suscepit,
competenter asserere &c. Clemens Epist. 4. ad Ec-
clesiam Hierosolym.

Iustum est omnes in uniuerso Romanorum orbe, Anaclet.
doctores Legis, ea quæ Legis sunt, recte sapere, &
operari, & non regulas nascentis Ecclesiæ confun-
dere, aut fidē, ac doctrinam Apostolorum uarijs ma-
culare doctrinis, nec fratres infestare. D. Anaclet. in
Epist. omnibus Ecclesijs scripta.

Prima salus est, recte fidei regulas custodire, & a Eusebio
con-

CONCILIORVM ET

Papa. constitutis patrum nullatenus deuiare. D. Eusebius Pont. Rom. Epistola 3. ad Episcopos, & Diaconos Thusciae & Campaniae.

Ambrosi. Seruemus praecepta maiorum, nec hereditaria signacula ausi rudis temeritate uiolemus. Ambrosius de fide lib. 3. cap. 7.

Basilii. Reuera suprema beatitudine dignum est, idque uere pietati a domino datum est, nimirum adulterinū a probo sinceroque, ac puro discernere, PATRVM uero fidem, citra aliquam detractionem, predicare, quam etiam nos suscepimus, & cognouimus ex Apostolicis notis efformatam, Consensientes & ipsi, & omnibus in Concilijs scripto, regulariter ac legaliter decretis &c. Basilii Episcopis Italiae et Galliae Epistola. 69.

Apostolorum traditionibus acquiescendum est. Dogmata quae in Ecclesia seruatur, ac praedicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum TRADITIONE ad nos delata in ministerio recepinus. Quae utraque eandem ad pietatem uim habet, et nemo his contradicit, qui uel modicam saltem Ecclesiarum iurium experientiam habet. Si enim aggredieremur non scripto proditas consuetudines, uelut non magnam uim habentes rejicere, imprudentes etiam ipsis principalibus Euangelij patribus damnum inferremus, imo potius ipsam Euangelij predicationem ad nudum nomen contraheremus &c. Basil. de Spiritu sancto. cap. 27.

Hoc

PATRVM AVTORITAS. 15

Hoc obseruandum est, quod obseruat Ecclesia Dei. August. Queritur autem utrum uestra, an nostra sit Ecclesia Dei &c. Augusti. ad Emeritum, contra Donatistas Epistola. 164.

Ego fateor me ex eorum numero esse conari, qui Quilibet proficiendo scribunt, & scribendo proficiunt. Vnde si ali in scriptis quid uel incautius, uel indoctius a me positum est, quod suis errat non solum ab alijs, qui uidere id possum, merito reprehendatur, uerum etiam a me ipso, quia & ego, saltem posita uidere deo, si proficio. Nec mirandum est, nec dolendum, sed potius ignoscendum atque gratulandum, non quia erratum est, sed quia improbatum. Nam nimis peruersum se ipsum amat, qui & alios uult errare, ut error suus lateat. Quamoenim melius, & utilius, ubi ipse errauit, alij non errent, quorum admonitu errore careat &c. August. ad Marcellinum Epistola. 7.

Quis nesciat Episcoporum literas, quae post confirmatum Canonem uel scriptae sunt, uel scribuntur, et per sermonem forte sapientiore cuiuslibet in ea re peritis, & per aliorum Episcoporum grauiorem auctoritatem, doctorumque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid forte in eis a ueritate deuiatum est. Maior

Et ipsa Concilia, quae per singulas regiones uel Provincias sunt PLENARIOREM conciliorum licum quam auctoritati, quae sunt ex uniuerso orbe Christiano, sine Prouincialium. nullis ambagibus cedere, ipsaque PLENARIA sepe priora

Concilio priora posterioribus emendari, cū aliquo experimēto
rum autorerū, aperitur quod clausum erat, & cognoscitur qd
ritas. latebat, sine ullo Typō sacrilegæ superbie, sine ulla
inflata ceruice arrogantie, sine ulla contentione li-
uidij inuidie, cū sancta humilitate, cū pace Catholi-
ca, cum charitate Christiana. August. de Baptismo
contra Donatistas lib. 2. cap. 3.

Infelix est, qui non tantos, etiam sanctos, tuorū
studiorum labores, & digne honorat, & de his Do-
mino Deo nostro cuius munere talis es, gratias agit.
August. ad Hieronymum, super loco Iacobi. Qui of-
fendit in una Epist. 29.

Hoc genus literarū, si quod ab Episcopis Catho-
licis editur, ab autoritate Canonis distinguendum est.
Nō enim sic leguntur, tanquā ex eis testimoniū pro-
feratur, ut contra semire nō liceat, sicubi forte aliter
sapuerim, quā ueritas postulat. In eo qui ppe numero
sumus, ut nō dedignemur etiā nobis dictum ab Apo-
Ad Philo- stolo accipere. Et si quid aliter sapitis, id quoq; Deus.
pens. 3. nobis reuelauit &c. August. Vincentio cōtra Dona-
tistas Epistola. 48.

Chrysost. Quemadmodū Apicula, leuibus pennis, arborū, &
herbarū floribus insidit, latet inq; in flosculis liquor
Similitu- culū, innocua de preteratione auerunt, ut tantē dulcis-
do ab Api- simos mellis fauos, nido cōfectos hominibus present.
bus. Ita et Ecclesie doctores, super amena, uernātiq; scri-
pturarum

pturarū uiridaria, leui mētis ala residētes, & insitæ
literæ, succū Spiritus sancti haurientes, solliciti sunt,
ut dulcissimum mel fidei, auditorum cordibus placide
instillent. Ioan. Chrysost. in Psal. 115.

Sane cum in omnibus literis meis, non solū pium
lectorē, sed etiam liberum correctorē desiderē, multo
maximē in his, ubi ipsa magnitudo quæstionis, utinā
tam multos inuentores habere posset, quā multos cō-
tradictores habet &c. Verum amē, sicut lectorē meū,
nolo mihi esse deditū, ita correctorē nolo sibi, ille me
non amet amplius, quā Chatholicā ueritatē. Sicut illi
dico: Noli meis literis, quasi scripturis Canonicis in-
seruire, sed in illis, & quod nō credebas, cum inuene-
ris incunctanter crede, in istis autē, quod certum non
habeas, nisi certū intellexeris, noli firme retinere. Ita
illi dico: Noli meas literas ex tua opinione, uel contē-
tione, sed ex diuina lectione, uel inconcussa ratione
corrigere. Si quid in eis ueri cōprehenderis, existen-
do non est meū, at intelligendo, et amando, & tuū sit,
& meū: Si quid aut falsi conuiceris, errando fuerit
meum, sed iam cauendo, ne tuum sit, nec meum. Au-
gusti. in proemio tertij libri de Trinitate.

Neminē uelim sic amplecti omnia mea scripta, ut
me sequatur, nisi in his, in quibus me non errare per-
spexerit. Nam propterea nūc facio libros, in quibus
opuscula mea retractanda suscepī, ut nec me ipsū

Instru-
tio lecto-
ris, ut alio
iudicio le-
gat scri-
pturas, q̄
scripta
patrum

in

in omnibus secutum fuisse demonstrem, sed proficiēter me existimo Deo miserāte scripsisse, nō tamen a perfectione cepisse, quandoquidem arrogātius loquar, quam uerius, si uel nunc dico me ad perfectionē, sine ullo errore scribendi, iam in ista etate uenisse. Sed interest, quantum, & in quibus rebus erretur, & quam facile quisq; corrigat, uel quāma pertinacia suū defendere conetur errorem &c. Vide Diuum Augustinum de bono perseverantiæ lib. 2. cap. 21.

Romanæ Ecclesiæ, & huius Episcopi quanta autoritas &c.
Cap. III.

Histo. Tripartita. **E**cclēstastica regula iubet, non oportere, præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari Sozome. Tripar. Histo. lib. 4. cap. 3.

Orientis Episcopi fatentur circa omnes, Romanam Ecclesiam esse muniticam, ueluti quæ Apostolicam haberet curā, & antiquitus Mater pietatis existeret, Tripar. Histo. lib. 4. cap. 16.

Romani Pontificis, decebat Arianos, ante omnia expectare decretum Damasi uerba sunt, in Tripar. Histo. lib. 5. cap. 29.

Angusti. Numerate sacerdotes, uel ab ipsa Petri sede, et ordinatio,

ne illo Patru, quis cui successit, uidete. Ipsa est Petra, quam non uincunt inferorū portæ. Aug. in Psalmo contra partem Donati.

Non sine causa inter omnes Apostolos, huius Ecclesiæ Catholice personā, sustinet Petrus. Huic enim Ecclesiæ, clauēs regni cœlorum datæ sunt. Aug. de Agone Christiano cap. 30.

Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pēdet. cui si non exors quædā, et ab omnibus emīens detur potestas, tot in Ecclesiis efficiētur scismata, quōt sacerdotes &c. Hierony. aduersus Luciferianos.

Hoc erant utiq; & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris et potestatis, sed exordiū ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Cypria. una monstretur. Cyprianus, de simpli. Prælatorum.

Non ignoramus unum esse Deū, et unū Christū esse Dominū, quē cōfessi sumus, unū spiritum sanctū unū Episcopū, in Catholica Ecclesia esse debere &c. Vide inter Epistolas Cypriani, Epistolam. 11. lib. 3. Cyprian

A Christo una Ecclesia per totū mundū in multa membra diuisa est. Itē Episcopatus unus Episcopo rū multorū concordī numerositate diffusus &c. Cyprianus lib. 4. Epistola. 2

Nec inter ipsos Apostolos par institutio fuit, sed unus omnib. præfuit. D. Clemens in compendiolo suo Pagna, 28.

Cypri.

Nos singulis nauigantibus, ne cum scandalo ullo nauigarent, rationē nos reddidisse scimus, & hortatos esse, ut (Romanam Ecclesiam scilicet) Ecclesie Catholicae matricem, & radicem agnoscerent, ac tenerent. Cyprianus. lib. 4. Epistola. 8.

Petro oues suas dominus pascendas, tuendasq; commendat, super quem posuit, ac fundauit Ecclesiam etc. Cyprianus Tract. 2. de habitu uirginū, & sermone de patientia, & Epistola ad Iubaianum &c.

Clemens. Simon Petrus uerē fidei merito, & integrā prædicationis obtentu, fundamentum esse Ecclesie definitus est, Clemens Episto. 1. ad fratrem domini.

Antherus Petrus sanctus Magister, & Princeps Apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset, Antherus Epistola de translatione Episcoporum.

Chrysof. Ecclesie, quæ tot, tantisq; fluctibus impetu irrumptentibus immobilis manet, pastor & caput, piscator homo est. Chrysof. Hom. 55. in Math. cap. 16.

Origenes. Petro cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum, uelut super terram fundaretur Ecclesia, nullius uirtutis alterius ab eo, nisi charitas exigeretur. Orig. lib. 5. in Roma. cap. 6.

Chrysof. Aiunt quidam Linum, secundum post Petrum Romanæ Ecclesie Episcopum fuisse. Chrysof. Homi. 102. Timoth. 4.

Et de

Et de ueritate quidem dicebat Petrus: Tu es Christus Origenes, filius Dei uiui, in quo & beatificatus est, et per nes. promissionē meruit fieri Ecclesie sudamentū. Orig. in caput Math. 16.

Quid tibi fecit Cathedra (Ecclesie Romanæ) in Augusti. qua Petrus sedit, et in qua hodie Anastasius sedet: Augusti. contra literas Petilianū lib. 2. cap. 5.

Sedeti in cathedra (Ecclesie Romanæ) totus orbis Christianus in trāsmarinis, et longe remotis terris subiectus est. Augustinus contra Epistolam Parmeniani, lib. 1. cap. 2.

Petrus, quoniā fide præstabat, Ecclesie in seipso Basilius. ædificationē suscepit. Basilius contra Euno. lib. 2.

Quoniā ualde longe est, in hoc tali uolumine omnium Ecclesiarū enumerare successiones, maxime, & antiquissimæ, et omnib. cognite a gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo fundatæ, & constitutæ Ecclesie eam, quā habet ab Apostolis traditionem, & annuntiata hominibus fidē, per successiones Episcoporum, peruenientem usq; ad nos, indicātes cōfundimus omnes eos, qui quoquo modo uel per sui placentiā malā, uel uanā gloriā, uel per cecitatē, & malā sententiā præterquā oportet, colligunt. Ad HANC enim Ecclesiam propter POTENTIOREM PRINCIPALITATEM necesse est, OMNEM conuenire Ecclesiā, hoc est omnes, qui sunt undiq;

C 2 dig.

diq; fideles, in qua semper ab ijs, qui sunt uniꝫ, cōseruata est ea, quæ est ab Apostolis traditio &c. Iræneus aduersus hæreses Valent, & Similium lib. 3. cap. 3.

Tertuliā Age iam, qui uoles curiositatē melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre ECCLESIAS APOSTOLICAS, apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis presidentur, apud quas Antemice literæ eorū recitantur, sonantes uocē, representantes faciē, proxima est tibi Achaia. Habes Corinthiū. Si non lōge es à Macedonia, habes Philippos. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autē Italiæ adieceris, habes ROMANAM, unde nobis quoq; auctoritas præsto est statuta. Foelix Ecclesia, cui totam Doctrinam Apostoli, cum sanguine suo profuderunt &c. Vide Tertulia, de præscriptio. Hereticorum. Pagina. 109.

Hierony. Quisquis es affector nouorū dogmatum, quæ sote, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostoli uoce laudata est. Cur post quadringētos annos docere nos niteris, quod ante nesciuimus? Cur profers in mediū, qd Petrus, & Paulus edere noluerūt? Vsq; adhuc diē sine ista doctrina (quæ scilicet Origenistæ producebant) mundus Christianus fuit. D. Hiero. ad Pammachium, & Oceanum, de erroribus Origenis. Sed tamen scio, tu Theophile, nobis nihil esse anti-

TRAN

TRANSIRE TERMINOS, semperq; meminisse Romanam fidē, Apostolico ore laudatam, cuius se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur. D. Hieronymus ad Theophilum.

Scito, tu Ruffinæ, Romanam fidē, Apostolica uoce laudatā istiusmodi præstigas (quales scilicet nectebāt Origenistæ) non recipere, etiam si Angelus aliter annunciet, quam semel prædicatū est, Pauli auctoritate munitā non posse mutari. Diuus Hieronymus in Apologia aduersus Ruffinum.

Cathedrā Petri, & fidem Apostolico ore laudatam, mihi censui consulendam (contra Arrianorum scilicet hæresim) inde nunc meæ animæ postulās ciuibū, unde olim Christi uestimenta suscepi. D. Hiero: Damaso, ubi multa, & præclara de Ecclesia Romana scribit.

Nobis nihil placet, nisi quod Ecclesiasticum est, et publice in Ecclesia dicere non timemus. D. Hierony. ad Hedibilm quæstio. 10.

Beatus Simon, post Sacramenti confessionē, edificationi Ecclesiæ subiiciens, clauēs regni cœlestis accepit. Ex sententia D. Hilarij lib. de Trinitate. 6. **Hilarius.**

Super confessionis Petrum Ecclesiæ edificatio est. Hilarius lib. de Trinitate. 6.

Hec fides (scilicet Petri) Ecclesiæ est fundamentū, per hanc fidē infirmæ aduersus eā sunt portæ infero-

ECCLESIA.

rum. Hilarius ibidē, uide eundem Canone 16. in Mat.

Cum Iesus quādā de passione sua locutus ad discipulos fuisset, & Petrus tanq̄ indignū hoc Dei filio de testatus esset, Petro, cui superius clauēs regni Caelorū dederat, super quē Ecclesiā edificaturus erat, aduersus quam portę inferi nihil ualarent, qui, quę in terris uel soluiſſet, uel ligasset, ea in cœlis uel soluta persisterent, uel ligata. Hunc itaq; tali conuicio detestantem hoc Sacramentum passionis excepit. Vade post me Sathana scandalum mihi es. Tama enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, ut Petrum primum filij Dei confessorē, Ecclesię Fundamentum, Cœlestis regni ianitorē, & interreno iudicio iudicem cœli, Sathana conuicio nuncuparet. Hilarius in Psal. 18.

Euaristus Dilectio uestra normam secuta prudentium ad ſedem Apostolicā referre maluit, quāſi ad Caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, potius, quam uſurpatione præſumere. D. Euaristus ad Eccleſiam Aphricanam &c.

Alexander Papa. Nobis neceſſitas imperat loqui uobis (ſcilicet quę neceſſaria ſunt) ut cui omnium Eccleſiarum commiſſa eſt cura &c. Alexander Papa in Epiſtola ad omnes Eccleſias.

Relatum eſt ad huius ſanctę, & Apoſtolice ſedis apicē cui ſummarū diſpoſitiones cauſarum, & OM-

NIVM

ROMANA.

20

NIVM negatio ECCLESIARVM ab ipſo domino tradita ſunt &c. Idem ibidem.

Sciendum eſt, ſane ab omnibus Catholicis, quoniā Conciliū ſanctę ECCLESIA ROMANA, nullis Synodis Nicenū. dicis decretis prælata eſt, ſed Euāgelica uoce domini, & ſaluatoris noſtri, primatum obtinuit, ubi dixit B. Petro Apoſtolo: Tu es Petrus &c. Ex præſatione Concilij Niceni.

Synodum abſq; huius ſanctę (Romane) ſedis auctoritate Episcoporum, quanquā quosdā Episcopos uſus Papa poſitis congregare, non poteſtis regulariter facere, nec ullum Episcopum, qui hanc appellauerit Apoſtolicam ſedem damnare, antequam hinc ſententia finitiua procedat D. Marcellinus Pontif. Maxi. contra Maxentium Tyrannum.

In ſede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholicæ ſeruata religio. D. Eusebius Pont. Roman. Epiſto. 3.

Eccleſiam Romanam matrem, & caput eſſe omnium Eccleſiarum, ſatentur Pontifices Aegyptiorū ad Marcum Papam.

Sanctā Romana Eccleſia ſemper immaculata perſiſtit, & domino præuidente, & B. Petro Apoſtolo opẽ ſirente, in futuro manebit, & ſine ulla hereticoꝝ inſultatione firma, & immobilis omni tempore perſiſtet. D. Marcus Papa ad Aegyptiorū Episcopos. Papa.

C 4 Hec

Hec sancta Romana Ecclesia, Mater est omnium Ecclesiarum Christi, quæ per omnipotentis Dei gratiam à Trinitate Apostolice traditionis nunquam errasse probatur, nec hereticorum nouitatibus deprauanda succubuit, sed ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fide tenus manet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est Euangelij, Petre, inquiens: Ecce Sathan expetiuit uos, ut tribuaret, sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua &c. D. Marcus Papa Aegyptiarum Episcopis.

Athanas. Vniuersalis Ecclesia, uobis in Christo est commissa, ut pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis &c. D. Athanasius & alij Aegyptiorum Episcopi, ad Liberium Papam. Idem agnoscit Liberius Pontifex Roma. Epistola sequenti.

Aegyptiorum Potifex. Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, et nos à uestra Apostolica sancta sede auxilium hausimus, et nostri uos curam habere agnouimus, præfatam Apostolicam, & summam expetimus, iuxta Canonum decreta, sed, ut inde auxilium capiamus, unde predecessores nostri ordinationes, et dogmata, atque subleuationes ceperunt, ad eam quoque, quasi ad Matrem recurrimus, ut eius uberibus nutriamur, quoniam non potest

potest mater obliuisci infantem suum. Sic et uos, nolite obliuisci nos uobis commissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt, et quotidie facere moluntur, afflictionibus, & apprehendere, aut ferro nos constringi minantur, nisi eorum consentiamus erroribus, quod nequaquam uobis inconsultis agere præsumimus. Canonibus quippe iubentibus, absque Romano, nos de maioribus causis, nihil debere decernere, Pontifice &c. Ex Epistola Aegyptiorum Pontificum, ad Felicem Papam de infestationibus Arrianorum etc.

Scimus in Nicena magna Synodo 318. Episcoporum Aegyptiarum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere, orum Episcoporum absque Romani Pontificis sententia, Concilia celebrari, neque Episcopos damnari. Hec Aegyptiorum Episcopi ad Felicem Papam, Eadem habet Epistola, ad Damasum Papam scripta per Stephanum Archiepiscopum, & patres trium Conciliorum Africæ.

Nulla unquam Concilia rata legumur, quæ non sunt fulgentia Apostolica autoritate &c. Damasus Papa ad Stephanum Archiepiscopum, & Africanos Episcopos.

Vos humiliter et sapienter exposcite, ut petitioni nostre, qua plenariam indici Synodum postulamus, Clementissimus Imperator Theodosius dignetur annuere etc. Leo Papa Clero, et plebi Constantinopolitanae Episcopo.

Memor sum sub illius nomine præsidere, cuius à domino Iesu Christo, est glorificata confessio, et cuius fides

C 5 omnes

omnes hereses destruit &c. Leo Papa Epistola. 14.

Ex diuina institutione, principaliter curam debemus uniuersis Ecclesijs, Leo Papa Epistola 45. Et pene in omnibus suis Epistolis agnoscit se pastorem esse uniuersarum Ecclesiarum.

Ambrosi.

Christus eleuandus in Cœlū, Petrū amoris sui nobis uelut uicarium reliquit, Ambro. in Lucæ cap. 24.

Andreas prior secutus est saluatorem, quam Petrus, & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus. Ambro. in secunda Corinth. cap. 12.

Roma per Apostolici sacerdotij principatū amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis &c. Ambro. de uocatione Gentium lib. 2. cap. 6.

Basilii.

Visum est ut literas ad Episcopū Romanū mittamus, quo res hic consideret, ac consilium det, ut quia a cōmuni, & conciliari Synodi doctrina, aliquas illic mitti difficile est, ipse AVTORITATEM REI conciliet, electis uiris sufficientibus ad profectum laboris serēdos, sufficientibus, itē mansuetudine, et morū integritate ad peruersos apud nos cōmone faciendos, Basilii Magnus Magno Athanasio Episto. 51.

Concilii

Carthag.

Episcopi Carthaginen. Synodum suū posulant auctoritate Romani EPISCOPI CONFIRMARI, & hoc nomine etiam ad Innocentium Pont. Romanum literas destinant, sicut hæc habentur apud D. Aug. Episto. 90.

Scitis

Scitis quid Apostolicæ fidei (quā omnes hoc loco Innocentius postea ipsum sequi desideremus Apostolū) debeatur, a quo ipse Episcopatus, & tota auctoritas nominis huius emerit &c. Ut quicquid de disiunctis, remotisq; prouincijs ageretur, non prius ducerent finiendū, nisi ad huius Sedis noticiam peruenirēt, ubi tota huius auctoritate iusta quæ fuerit pronuntiatio firmaretur. Innocentius Papa ad Episcopos Carthaginen. quæ habetur in opere Epistolarum Diui Augusti. numero. 92. Eadem habes Epistola 93. & 94.

In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam. D. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis cap. 1.

Super Petrū fundatur Ecclesia, licet id ipsum in Ambrosio alio loco super omnes Apostolos fiat, et cunctā clauis regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos sit Hierony. titudo solidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, scismatis tollatur occasio &c. D. Hiero. aduersus Iovinianum lib. 1.

Quædā a Christo dicuntur, quæ ad Apostolū Petrū proprie pertinere uidentur, nec tamē habēt illustrē intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiā, cuius ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter Præmatum, quem in discipulis habuit, sicuti est: Tibi dabo clauis regni cœlorum, Aug. in Psal. 108.

Hoc itaq; gestum (scilicet Pelagium, & Cœlestiū Augusti. in Cōcilio nostro Carthaginensi cōdemnatos) domine frater

frater sancte, charitati tue intimandū duximus, ut statutis nostre medio charitatis, etiā APOSTOLICAE SEDIS adhibeatur autoritas, pro tuenda salute multorum, et quorundam peruersitate etiam corrigenda etc. Patres Concilij Carthaginen. Innocentio Pont. apud D. August. Epistola. 90.

Diligenter, et cōgrue Apostolico cōsultis honori, honori, inquā, illius, quē prāter illa, quae sunt extrinsecus, sollicitudo manet OMNIUM ECCLESIA RVM, super anxijis rebus quae sit tenenda sententia, antiquae scilicet regulae formā secuti, quam TOTO SEMPER AB ORBE mecum nostis esse seruata, Verum haec missa facio, neq; enim hoc uestrā credo latere prudentiā. Quid? Id etiam actione firmastis, nisi scientes quod per omnes prouincias de Apostolico fonte petentibus respōsa, semper emanēt? praesertim quotiens fidei ratio uenilatur, arbitror omnes fratres, et Coepiscopos nostros, NON NISI AD PETRVM, id est, ad sui nominis, et honoris autorem referre debere etc. Innocentius Concilio Mileuitano, apud D. Augustinum Epistola. 93.

In Romana Ecclesia semper uiguit Apostolicae Cathedrae principatus. D. Augustinus contra Donatistarum pertinaciam Epistola. 162.

Si ordo sibi Episcoporum succedentiū considerādus est, quanto certius, et uere salubriter ab ipso Petro numeramus,

numeramus, cui totius Ecclesiae figurā gerenti, dominus ait: Super hanc Petrā aedificabo Ecclesiam meā, Expēdē et portae inferorum non uincēt eam, PETRO enim dū quare successit Linus. Lino, Clemēs. Clementi, Anacleto. Roma = Anacleto, Euaristus. Euaristo, Alexāder. Alexādro, nos potius Sixtus sexto, Thelephorus. Thelephoro, Iginus. us quam Iginio. Anicetus. Aniceto, Pius. Pio, Soter. Sotero, E = Carthagi leutherius. Eleutherio, Victor. Victori. Zephorinus, nēses E = Zephorino, Calixtus. Calixto, Urbanus. Urbano, pīscopos Pōtianus. Pōtiano, Antherus. Anthero. Fabianus Fa = numero = biano, Cornelius. Cornelio, Lucius. Lucio, Stepha = re uolue = nus. Stephano, Sixtus. Sixto, Dionysius. Dionysio, rit.

Felix. Felici, Eutychianus. Eutichiano, Gaius. Gaio, Marcellinus. Marcellino, Marcellus. Marcello, Eusebius. Eusebio. Melciades. Melciadi, Syluester. Syluestro, Marcus. Marco, Iulius. Iulio, Hiberius. Hiberio. Damasus. Damaso. Siricius. Siricio. Anastasius. In hoc ordine successionis, nullus Donatista Episcopus inuenitur etc. D. Aug. Donatista cuidā Epist. 365.

Quis nesciat, primū Apostolorū esse beatissimum PETRVM? Diuus Augustinus Tractatu. 56. in Euangelium Ioannis.

Dimitte nobis debita nostra. Haec agit Ecclesia spe beata, in hac uita erūnosa, cuius Ecclesiae Petrus Apostolus, propter Apostolatus sui primatū, gerebat, figurata generalitate, personā. Quod. n. ad ipsum pro = prio

ECCLESIA

prie pertinet, natura unus homo erat, gratia unus Christianus, abundantiori gratia unus idem Primus Apostolus. Sed quando ei dictum est: Tibi dabo clauis regni celorum &c. Vniuersam significabat Ecclesiam, quæ in hoc seculo diuersis tentationibus, uelut imbris, fluminibus, tempestatibusque quatitur, et non cadit, quoniā fundata est super Petrā, unde & Petrus nomē accepit, non enim a Petro Petra, sed Petrus a Petra, sicut non Christus a Christiano, sed Christianus a Christo uocatur, ideo quippe ait dominus: Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meā, quia dixerat Petrus: Tu es Christus, filius Dei uiui. Super hanc ergo, inquit, Petrā: quam confessus es, edificabo Ecclesiam meam. Petra enim erat Christus, super quod fundamentum etiam ipse edificatus est Petrus. Aug. Tractatu. 124. in Euangelium Ioannis.

Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Quid est super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam? Super hanc fidem, super id, quod dictum est: Tu es filius Dei uiui &c. August. Tracta. 10. in Canonicam Ioan. 1.

Dixi in quodā loco (in libro contra Epistolā Donati) de Apostolo Petro, quod in eo tāquā in Petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cātatur ore multorum in uersibus beatissimi ambrosij, ubi de gallo gallinatio ait: Hoc, ipsa Petra Ecclesia, canēte, culpā diluit. Sed scio me

ROMANA.

24

me postea sapissime sic exposuisse, quod a domino dictum est: Tu es Petrus &c. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. August. lib. Retractionum. 1. cap. 21.

Christus Petrum instruit, eum se esse, qui cuncta, Cyrillus etiam antequam fiant, nouit, nec Simon fore iā nomen sibi, sed Petrus præcidit. Vocabulo ipso cōmode significans quod in eo, tanquam in PETRA, lapideque firmissimo suā esset edificaturus Ecclesiam. Cyrillus in Euan. Ioan. lib. 2. cap. 12. Petrum Apostolis omnibus alijs præfuisse, testatur idem Cyrillus in Euange. Ioannis. cap. 15.

Petrus rursus apud eundē princeps, caputque ceterorum appellatur, ubi deim additur. Tertia cōfessione Petri trine negationis dilectum euacuatū est. Dixit autem pascere agnos meos Apostolatus sibi RENOVANS DIGNITATEM, ne propter negationem, quæ humana infirmitate accidit, labefactata uideretur. Cyrillus ibidem lib. 12. cap. 64.

Originale Peccatum.

Cap. IIII.

OMnes, qui in hoc mundo nascuntur, non solum Origene nutriuntur a parentibus, sed & imbuuntur, nes.

ORIGINALE

Et non solum sunt filij peccatorum, sed et discipuli, ubi uero adoleuerint, et agendi, quae semit. libertas accesserit, ibi iam aut pergit quis in uiam patrum suorum, sicut de nonnullis regibus scribitur, aut certe incedit in uiam Domini Dei sui. Orige. Rom. 3. lib. 5. pag. 413. et 416.

In Lege pro illo, qui natus fuerit, iubetur offerri Hostia par Turturum, aut duo pulli columbarum, ex quibus unus pro peccato, et alius in holocausto mata, pro quo peccato offertur hic pullus unus? Num quid nuper editus paruulus peccare potuit? Et tunc habet peccatum, pro quo Hostia iubetur offerri, a quo mundus negatur quis esse, et si unius diei fuerit uita eius. D. Origenes in caput Rom. 6. lib. 5. pag. 417.

Quaecumque anima in carne nascitur, iniquitatis, et peccati sorde polluitur. Ori. Ho. 8. in Leui. pa. 262.

Omnis anima homines, antequam ad uirtutes ueniat, uitijis sordidatur etc. Orig. Hom. 19. in Lucam pag. 263.

August.

Pelagiani in paruulo nolunt credere per Baptismum solum peccatum Originale, quod in nascentibus nullum esse omnino contendunt. D. August. de peccatorum meritis, et remiss. lib. 1. cap. 9.

Lex peccati, non sic manet in membris eorum, qui ex aqua, et spiritu renati sunt, tanquam non sit facta eius remissio etc. sed manet in uetustate carnis, tanquam superata

PECCATUM.

25

superatum, et peremptum, si non illicitis consensibus quomodo reuiuiscat, et in regnum proprium, dominationemque reuocetur. August. de peccatorum meritis, et remiss. lib. 2. cap. 28.

Mors, dolor, concupiscentia etc. Quae etiam sunt in Baptismo remissa, tamen manent. Ante remissionem sunt supplicia peccatorum, post remissionem autem, certamina, exercitationesque iustorum. Aug. de peccatorum meritis, et remissio. lib. 2. cap. 34.

Quis autem sine aliquo peccato? Quis sine aliquo uicio? Id est,omite quodam, uel quasi sine radice peccati? Cum clamet, qui supra pectus domini recubebat. Si dixerimus, quia peccatum non habemus. Aug. de sententia D. Iacobi, ad D. Hiero. lib. 2. cap. 7.

Concupiscentia manet in Baptizato, non substantialiter, sicut corpus aliquod, aut spiritus, sed est affectio quaedam male qualitatis, sicut languor. August. de Nuptijs, et concupiscentia, lib. 1. cap. 25.

Cum concupiscentia, necesse est, ut etiam Baptizatus, et hoc si diligentissime proficit, et spiritu Dei agitur, pia mente consilietur. Sed haec etiam si uocatur peccatum, non utique, quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic uocatur, sicut scriptura manus cuiusque dicta est, quod manus eam fecerit. Peccata autem sunt, quae secundum carnis concupiscentiam uel ignorantiam, quid, illicite fiunt, dicuntur, cogitantur. Quae transacta

D etiam

etiā reos tenent, si nō remittantur. Et ista ipsa carnis concupiscentia in Baptismo sic dimittitur, ut quamq̃ tracta sit a nascētibz, nihil noceat renascentibz etc. August. contra duas Epistolas Pelagianorum, ad Bonifa. lib. 1. cap. 13.

Lex ista peccati, quę in mēbris est corporis huius, & remissa est regeneratione spiritali, & manet in carne mortali. Remissa scilicet, quia Reatus solutus est Sacramēto, quo renascentur fideles, manet autē, quia operatur desideria, contra quę dimicant etiam fideles. Aug. contra Iulianum Pelag. lib. 1. cap. 1.

Concupiscentia non eodē modo appellatur peccatum, quod facit reū, sed quod sit reatu primi hominis factum, & quod rebellando nititur nos trahere ad reatum, nisi adiuvet nos gratia Dei, per Iesum Christum dominum nostrum, ne sic etiam mortuū peccatum rebellet ut vincendo reuiuifcat & regnet. Aug. contra Iulianum. Pelag. libro. 2. Non ita longe a fine, & lib. 6. capite. 11.

Concupiscentie moribus poena peccati est, sine qua non esse potest humana natura, nondum ex omni parte sanata. Augustinus contra Iulianum. Pelag. lib. 4. capite. 10.

Reatus autē ille, qui sola regeneratione dimittitur, quemadmodū, cū inesset, non sentiebatur, ita eius ablatio fide creditur, nō carere uel mēte semitur. Aug. contra

contra Iulia. Pelag. lib. 6. cap. 2.

Prima prauitas, qua Deo non obeditur, ab homine est, quia ex rectitudine, in qua cū Deus primus fecit, sua mala uolūate decidēs prauus effectus est. Augusti de Correptione, & gratia. cap. 6.

Peccata originalia ideo dicūtur aliena, quod ea singuli de parētibz trahūt, sed non sine causa dicuntur nostra, quia in illo uno omnes, sicut dicit Apostolus, peccauerunt. Aug. de Correp. & gratia. cap. 6.

Illud, quod in paruulis dicitur peccatū originale, cū adhuc nō utātur libero arbitrio uolūtatē, nō absurde uocatur etiā uoluntariū, quia ex primi hominis mala uolūate contractum, factū quodammodo hereditarium. Aug. Retract. lib. 1. cap. 31.

Illud, quod ignorās quisq; non recte facit, et quod recte uolēs facere non potest, ideo dicūtur peccata, quia de peccato illo libere uolūtatē originem ducunt. Illud enim precedēs meruit sequentia. Vide plura in hunc sensū apud Dian. Aug. lib. 3. de libero arbitrio cap. 19 & 20.

Concupiscentie reatus in Baptismo soluitur, sed Quid in infirmitas manet, cui donec sanetur, omnis fidelis, qui Pap. tolla bene proficet, studiosissime reluctatur. Aug. lib. Re tur, uel tracta. 2. cap. 15.

Sicut ille, in quo omnes uiuificabūtur, prater quod

D 2 se ad

Peccatū originale et alienū, et p̄p̄riū. Pecca. originale. an uoluntariū in paruulis.

ORIGINALE

se ad iusticiam exemplum imitantis prae-
buit, etiam sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, qua
Gratia in latenter infunditur et parvulis. sic et ille, in quo om-
funditur nes morimur, praeter quod eis, qui preceptum Do-
parvulis mini uoluntate transgrediuntur, imitationis exem-
in Baptis- plum est. Occulta etiam carnalis concupiscentiae sua
tabificauit in se omnes de sua stirpe uenientes et c.
Diuus Augustinus de peccatorum meritis, et remis-
sione libro primo. cap. 9.

In parvulis gratia Dei per Baptismum eius, qui ue-
nit in similitudine carnis peccati, id agitur, ut euacue-
tur caro peccati. Euacuatur autem, non ut in ipsa iuu-
te carne, concupiscentia conspersa, et innata repen-
te absumatur, et non sit, sed ne obsit mortuo, qui in-
erat nato. Nam si post Baptismum uixerit, atque ad aeta-
tem capace precepti peruenire potuerit, ibi habet
cum qua pugnet, eamque adiuuante Deo superet, si non in
uacuum gratia eis susceperit, si reprobatus esse nolue-
rit. Nam nec grandibus hoc praestatur in Baptismo
scientia sic (nisi forte miraculo ineffabili potentissimi creatoris)
euacua- ut Lex peccati, quae est in membris repugnans Legi
tur in Ba- mentis, penitus extinguatur, et non sit et c. Vide
ptisato, Aug. de peccato meritis et remissione lib. 1. cap. 39.
non ut non Concupiscentia tanquam Lex peccati, manens in
sit, sed ut membris corporis mortis huius, cum paruulus nascitur,
non absit. in parvulis baptizatis a reatu soluitur, ad agone re-
linquitur

PECCATVM.

27

linquitur, ante Agone mortuos nulla damnatione
persequitur, paruulos non baptizatos reos inuehit, et concupi-
tanquam irae filios, etiam si paruuli moriantur, ad condem-
nationem trahit. In grandibus autem baptizatis (in qui-
bus iam ratione utentibus quicquid eidem concupiscenti-
natis. tie mens ad peccandum consensit, propriae uoluntatis
est) deletis peccatis omnibus, soluto etiam reatu quo
uinctos originaliter detinebat, ad agone interim ma-
net, non sibi ad illicita consentientibus, nihil omnino no-
citura, donec absorbeatur mors in uictoria, et pace
perfecta, nihil quod uincatur existat. Consentiens
autem sibi ad illicita reos tenet, et nisi per medicinam
paenitentiae, et opera misericordiae, per coelestem Sa-
cerdotem, pro nobis interpellantem sanetur, ad se-
cundam mortem, damnationemque perdunt. Aug. de
peccatorum meritis, et remiss. lib. 2. cap. 4.

Contra uulnus originalis peccati, quo in Adam
omnium hominum corrupta, et mortificata est natura,
et unde omnium concupiscentiarum morbus inoleuit,
uerum, et potens, et singulare remedium est, mors filij
Dei, et domini nostri Iesu Christi et c. Aug. ad Arti-
culos, sibi falso impostor, Articulo. 1.

Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnem ho-
minem, qui per concubitus uiri, et mulieris concipi-
tur, cum peccato originali nasci, impietati subditum,
mortique subiectum, et ob hoc natura filium irae nasci

D 3 de qua

ORIGINALE

de qua dicit Apostolus. Eramus enim & nos natura filij iræ, sicut et ceteri. A qua ira nullus liberatur, nisi per fidem mediatoris Dei, et hominum, hominis Iesu Christi, qui sine peccato conceptus, sine peccato natus, sine peccato mortuus, peccatum pro nobis factus est, id est, sacrificium factus est, pro peccatis nostris. In ueteri quippe Testamento peccata dicebantur sacrificia, quæ pro peccatis offerebantur, in quibus omnibus fuit significatio Christi, quia ipse est agnus Dei, qui tollit peccata mundi. D. Aug. de fide ad Petrum cap. 26.

Firmissime credendum est, in præuicatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruine per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miseramisererit. Liberum enim arbitrium ille perperit, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in præuicationis profunda, demersus est. Et nihil, quemadmodum exinde surgere posset, inuenit, suæque in æternum libertate deceptus, huius ruine latuisset oppressus, nisi eum post Christi profua gratia releuasset. Aduenimus, qui per nouæ regenerationis purificationem omne præteritum uitium, sui baptismatis lauacro purgauit. Augustinus de Ecclesiasticis dogmatibus capit. 22.

Hierony. Quis enim hominum gloriari potest, castum se habere cor, uel ad cuius membra per oculorum fenestras mors

PECCATVM.

28

mors concupiscencie non introibit, & (ut parum dicam) animi titillatio? Mundus enim in magigno positus est, & a pueritia appositum est cor hominis ad malum, ut ne unius quidem dici a natiuitatis suæ exordio sine peccato, sit humana conditio. Vnde & Dauid confitetur in Psalmo. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis meis concepit me mater mea. Non in iniquitatibus matris meæ, uel certe meis, sed in iniquitatibus humanæ conditionis etc. D. Hier. in Ezech. cap. 47.

Omnes homines in primo homine sine uitio conditi Ambrosii sumus, & omnes naturæ nostræ incolumitatē eiusdem hominis præuicatione perdidimus. Inde tracta mortalitas, inde multiplex corporis, animique corruptio, inde ignorantia, et difficultas, curæ inutiles, illicitæ cupiditates, sacrilegi errores, timor uanus, amor noxius, iniusta gaudia, poenitenda consilia, & non minor miseriarum multitudo, quàm criminum etc. Amb. de uocatione gentium. lib. 1. cap. 3.

Natura, quæ erat bona, qualitate facta est mala, & Quatenus ille animi motus, quæ nunquam potest sine aliquo amore esse, natura hoc est, sine aliqua uoluntate, non perdidit appetitum, sed inmutauit affectum, id recipiens desiderio, quod debuit præuariare refutare iudicio. Cum igitur homo ad pietatem redit catione (de quo ideo dictum est: Spiritus uadens, et non rediens, corruptus, quia, nisi illum Deus conuerteret, non rediret) non sit nouum figmentum, nouaque creatura, non alia in eo creatur

D 4 substantia,

stantia, sed eadē, quæ fuerat labefactata, reparatur, nec aliud ab eo auferetur, nisi uitium, quod natura nō habuit. Fuit enim in Adā natura sine uitio, qui per uoluntatis inobedientiā mala multa cōtraxit, & in posteros magis magisque multiplicāda transfudit. Quæ ut uincatur atque in nihil deducantur, non effecit, nisi gratia saluatoris, qui opus suum opere suo reparat &c. D. Ambro. de uocatione gentiū lib. 1. cap. 3.

Arnobius Omne peccatū corde cōcipitur, ut ore cōsumitur. Hic autē, qui nascitur SENTENTIAM Adæ habet, peccatū uero suum nō habet &c. Arnob. in Psal. 50.

Gregorius Papa. Quod unusquisque, cū primi parentis culpa concipiatur, testatur Propheta inquiēs: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et quia is, quē salutis unda nō diluit, originalis culpe supplicia nō amittit, aperte per semet ipsum ueritas perhibet, dicens. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non habebit uitam eternam. D. Greg. lib. Mora. in Job. 4. cap. 2.

Augusti. Scimus secundū Adam carnaliter natos contagiū mortis antiquæ prima natiuitate cōtrahere, nec liberari a supplicio mortis eternæ, quātrahit ex uno in omnes trāsfiens iusta damnatio, nisi per gratiā renascantur in Christo &c. D. Aug. Ad Vitalem Episto.

Sumus natura filij iræ, quia, peccāte primo homine uitium pro natura inoleuit &c. Et iterū. Si uitium pro natura

natura inoleuit secundum mentē, omnis homo cæcus natus est. Si enim uidet, nō opus habet ductore etc. D. August. Tractatu 44. in Euangelium Ioannis.

Quamū quidē ego sapere possum, languoris ipsius, & infirmitatis (de peccato originali loquitur) unde illicita desideria cōmouemur, quod peccatū appellat Apostolus. Vniuersus reatus Sacramēto Baptismatis est solutus cū omnibus, quæ illis obediētes ficimus, diximus, cogitauimus, nec deinceps languor isti nobis obesset, quamuis inesset, si desiderijs eius illicitis nullis unquā obediētiā præberemus siue operatione, siue locutione, siue tacita assensione, donec etiam ipse sanaretur, cū id, quod poscimus, esset impletū, siue dicentes: Veniat regnum tuū, siue dicentes: Libera nos a malo &c. August. in Psalmum 118. Concio. 3.

Originalis peccatū maximum illud peccatū uoca Bernhar. tur, quod a primo Adā contrahimus, in quo peccauimus omnes, pro quo morimur uniuersi. Maximū plane, quod sic totū non modo genus humanum, sed & quolibet ipsius generis occupat, ut nō sit qui euadat, non sit usque ad unum. A primo homine usque ad nouissimum protenditur, & in singulis quoque a planta pedis usque ad uerticem diffunditur hoc uenenum &c. D. Bernhar. Feria. 4. Hebdomade præciose Ser. 1.

Cecidit primus homo, et omnes, qui de illo nati sunt, August. de illo traxerūt concupiscentiā carnis, oportebat ut

D S nascere.

nasceretur alius homo, qui nullam traxit concupiscentiam, homo homo. Homo ad mortem, homo ad uitam &c. August. Tract. 3. in Euangelium Iohannis.

Nos certe (quod nemo Christianus ambiget) & anima, et corpore mortui sumus, anima propter peccatum, corpore propter poenam peccati, ac per hoc & corpore, propter peccatum &c. Aug. de Trinitate lib. 4. ca. 3.

Quomo- Omnes homines ab origine sub principe sunt potestatis aeris, qui operatur in filiis diffidentiae. Et quod dixi ab origine, hoc est, quod dicit Apostolus, natura & se fuisse, sicut ceteros, natura scilicet, ut est de prauata peccato, non ut recta creata est ab initio. Modus autem iste, quo traditus est homo in potestate Diaboli, non ita debet intelligi, tanquam hoc Deus fecerit, aut fieri iusserit, sed quod tantum permiserit, iuste tamen. Illo enim de se uenit peccantem, peccati auctor illico inuasit &c. August. de Trinitate lib. 13. cap. 12.

Imago Dei in homine quatenus de- Quod dixi Adam imaginem Dei secundum quam factus est, perdidisse peccato, non sic accipiendum est tanquam in eo nulla remanserit, sed quod tam deformis, ut reformatione opus haberet. Aug. Retract. lib. 2. cap. 24.

prauata. Nunquid, ait Apostolus, non sit peccatum in uestro mortali corpore. Sciebat quippe inesse peccati DELECTATIONEM, QUAM PECCATUM uocat, de prauata scilicet ex prima transgressione naturae &c.

ra &c. August. de gene. ad litteram lib. 10. cap. 12.

Fateendum est, primos homines ita fuisse institutos, ut si non peccassent, nullum mortis experiremur genus, sed eosdem primos peccatores ita fuisse morte multatos, ut etiam quicquid eorum stirpe esset exortum, eadem poena teneretur obnoxium &c. Augustinus de ciuitate Dei lib. 13. cap. 3.

Non ergo ad illa infanilia rudimenta praesumptione illicita, & damnatione iusta prolapsus, uel impulsus est primus homo, sed haec in eo natura humana uitata atque mutata est, ut repugnantem pateretur in membris inobedientiam concupiscendi, & ob id obstringeretur necessitate moriendi, atque ita id, quod uitio, poenaque factus est, id est, obnoxius peccato, morti generaret. A quo peccati uinculo, si per mediatorem Christi gratia soluamur infames, hanc solam mortem perpeti possumus, quae animam se iungit a corpore, in secundam uero illam sine fine peccantem, liberata peccati obligatione, non transeunt. August. de Ciuitate Dei lib. 13. cap. 3.

Postquam a protoplastis praecipiti facta est transgressio &c. senserunt nouum motum inobedientiae carnis sicut quam reciprocam poenam inobedientiae suae. Iam quippe anima libertate in peruersum propria delectata, & deo dedignata seruire, pristino corporis seruitio desituebatur. Et quia superiorem dominum suo arbitrio deseruerat, inferiori famulum ad suum arbitrium notenebat.

ORIGINALE

tenebat, ne habebat omnino subditam carnem, sicut semper habere potuisset, si Deo subdita ipsa mansisset &c. Aug. eiusdem lib. cap. 13.

A primis parentibus admissum est tā grande peccatū, ut in deterius eo natura mutaretur humana, etiā in posteris obligatione peccati, et mortis necessitate transmissa &c. Aug. eiusdē argumēti lib. 14. ca. 1.

Peccatum Peccatum, quod habitat in mēbris nostris, sic peccatum est, ut etiā sit pœna peccati. Vnde Apostolus **pœna pec** dicit: Non regnet peccatum in nostro mortali corpore &c. Aug. de Ciuitate Dei lib. 15. cap. 6. Ibidem peccatum illud uocat languorem, inobedientiam, & inobedientiæ supplicium &c.

Quia ergo contemptus est Deus iubēs, qui hominē creauerat, qui ad suā imaginē eū fecerat, qui ceteris animalibus preposuerat, qui in Paradiso cōstituerat, qui rerū omnīū copiā, salutisq; præstiterat, qui præceptis nec pluribus, nec gradibus, nec difficilibus onerauerat, sed uno breuissimo, atq; leuissimo ad obediētiæ salubritatem adminiculatus fuerat, quo super eā creaturam, cui libera seruitus expediret, se esse dominum cōmonebat, iusta damnatio subsecuta est, talisq; damnatio, ut homo, qui custodiendo mandatū futurus fuerat etiā carne spiritalis, fieret etiā mente carnalis, et quia superbia sibi placuerat, Dei iustitia sibi donaretur, ne sicut affectabat, in sua esset omnino potestate,

PECCATVM.

51

state, sed a seipso quoq; disseminēs, sub illo, cui peccādo consensit, pro libertate, quā concupiuerat, duram, miseramq; ageret seruitutem, mortuus spiritu uolēs, & corpore moriturus inuitus, desertor eternæ uitæ, etiā eterna (nisi gratia liberaret) morte damnatus &c. Aug. in Ciuit. sua. lib. 14. cap. 25.

Potest monere quomodo intelligi debeat, quod dicitur: **Quale te** est: Masculus qui nō circūcidet carnē præputij sui stamentū octauo die, interibit anima illa de genere suo, quia dissipet Testamentū meū dissipauit. Cum hac nulla culpa sit paruulus paruuli, cuius dixit animā periuram, nec ipse dissipauit Testamentū Dei, sed maiores, qui cum circūcidere nō curarunt, nisi quia etiā paruuli nō secundum uitæ suæ proprietatem, sed secundum cōmunem generis humani originem, omnes in illo uno Testamento Dei dissipauerunt, in quo omnes peccauerunt &c. Aug. Ibidem lib. 16. cap. 17.

Vniuersa generis humani massa dānata est, quoniā (Adam) qui hoc (peccatū inobedientiæ) primitus admisit, cū ea, quæ in illo fuerat radicata, sua stirpe punitus est, ut nullus ab hoc iusto, debitoq; supplicio, nisi misericordia, & indebita gratia liberetur, atq; ita dispersiatur genus humanum, ut in quibusdam demonstretur, quid ualeat misericors gratia, & in ceteris, quid iusta uindicta Aug. Ibidem lib. 21. cap. 12.

Quia dum sibi inuicem uir, mulierq; miscemur, ut filios

filios generem, sine libidine nō est parentū concubitus, ob hoc ex eorum carne nascentiū non potest sine peccato esse conceptus. Vbi peccatū in paruulos non transmittit propagatio, sed libido. Nec foecūditas humane naturae, facit homines cū peccato nasci, sed foecūditas libidinis, quā homines habent ex illius primi iustissima condemnatione peccati &c. Diuus Augustinus de fide ad Petrum cap. 2.

Certū tenemus, quia carne contracta, de carne per Legē concupiscētiē, quā cito uiuificatur, originalis culpa uinculo premitur, eiusq; affectionibus anima, quae carnē uiuificat, aggrauatur. Sub hoc peccati uinculo demerguntur paruuli, qui sine remedio Baptismi moriuntur. Habent enim originale peccatum nō per animam, sed per carnem utiq; contractum, animaeq; infusum &c. Aug. de spiritu, & anima. cap. 4.

Languorem istum culpa meruit, natura non habuit, quam sane culpam per lauacriū regenerationis Dei gratia fidelibus iam remisit, sed sub eiusdem maledici manibus adhuc natura cum suo languore cōsistit. August. de continent. cap. 7.

Non autē potestas Deo defuit talem facere hominē, qui peccare non posset, sed maluit eum talem facere, cui adiaceret peccare. si uellet, nō peccare. si noller, hoc prohibens, illud praeциpiens, ut prius illi esset bonū meritū nō peccare, & postea iustum premiū non posse

posse peccare. Augustinus de continentia. cap. 6. Bernhart

Omnes in peccatrice uoluptate generamur, propterea, licet inuiti, illicitos quosdam motus concupiscentiarum, & tanquam bestiales sentimus &c. Bernhartus Serm. in Cena domini.

Iustificatio Impij. Cap. V.

Iustificatio in hac uita nobis secundum tria ista cōsistitur. Prius lauacro regenerationis, quo remittuntur cuncta peccata. Deinde Congregatione cum uitijs, a quorum reatu soluti sumus. Tertio, dum nostra exauditur oratio, qua dicimus: Dimitte nobis debita nostra. Aug. con. lu. Pel. lib. 2. Augusti.

Vocantis est gratia, percipientis uere gratiā cōsequemur sum opera bona, nec quae gratia pareant, sed quae gratia pareamur. Non enim ut frueat calefacit ignis, sed quia feruet. Nec ideo bene currit rota, ut rotūda sit, sed quia rotūda est, sic nemo propterea bene operatur, ut accipiat gratiā, sed quia accepit. D. Aug. de diuersis. Quae. ad simplic. lib. 1. Quae. 2.

Electio non praecedat iustificationem, sed electionem iustificatio. Nemo enim eligitur, nisi iam distans ab illo, qui reijcitur. Idem ibidem.

Nisi uocādo praecedat misericordia Dei, nec credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat iustificari, & accipiat

cipiat facultatem bene operādi. Ergo ante meritum est iustificatio. Idem ibidem.

Necessarium est homini, ut gratia Dei non solū iustificetur impius, id est, ex impio fiat iustus, cū red duntur ei bona pro malis, sed etiam cum fuerit iustificatus ex fide, ambulet cum illo gratia, & incumbat super ipsum, ne cadat. D. Aug. de gratia, & lib. arb. ad Valentinum. cap. 6.

Homines nō intelligētes, quod ait ipse Apostolus: Arbitramur iustificari ipsum hominē per fidem, sine operibus Legis, putauerūt eū dicere, sufficere homini fidē etiam si male uiuat, & bona opera nō habeat. Quod absit, ut sentiret uas electionis. Ibidem cap. 7.

Tunc incipit, quis esse filius pacis, cū obedierit, & crediderit Euāgelio, & ex fide iustificatus pacem ad Deū habere ceperit, secundū autē prędestinationē iā filius pacis erit: Aug. de correptione, et gratia cap. 15.

Bernbar. Sicut corporis huius uitā ex motu suo cognoscimus, ita & fidei uitā ex operibus bonis. Itaq; uitā quidē corporis est anima, per quā mouetur, & sentit, VI TA uero fidei CHARITAS est quia per illam operatur, sicut in Apostolo legis, Fides, quę per dilectionē nō operatur. D. Bernb. ser. 2 de resurre. domini.

Peccādo auersi erramus a deo, tenēdo autē pręcepta Christi, reconciliamur deo, ut qui peccatis mortui erramus, seruantes pręcepta eius sanctificemur. August. Disp. 1. cō. Fort. Iustificat

Iustificat (Deus) impium, hoc est, de impio piū facit, ut de cetero in ipsa pietate permaneant, atq; iustitia, quia ideo iustificatur, ut iustus sit, non ut peccare sibi licere arbitretur. Diuus Augustinus in exposi. quorundam proposit. Epistola ad Roman. numero. 22.

Non elegit Deus bene operantes, sed credentes potius, ut ipse illum faciat bene operari per spiritum sanctum, per quem charitas Dei diffunditur in cordibus nostris, ut nos misericordes efficiat &c. Ibidem numero. 62.

Non legis operibus iustificatur homo, sed fide, sicut & omnes antiqui iustificati sunt etc. D. Aug. in Ep. ad Gal. cap. 3. Pręcedit aliquid in peccatoribus quo quāuis nondum sint iustificati, digni efficiantur iustificatione. Et item pręcedit in alijs peccatoribus, quo digni sint obtusione &c. Vide Augustinum in de 83. questionibus, Quęsti 68.

Nemo meritis priorum bonorum operum arbitretur se peruenire ad donū iustificationis, quę est in fide &c. Vide ibidem Quęstione. 76.

Cum dicit Apostolus, arbitrari se hominem iustificari per fidem, sine operibus, non hoc agit, ut pręcepta, ac professā fide, opera iusticie contemnantur, sed ut sciat se quisque per fidem posse iustificari, etiam si Legis opera non pręcesserint. Sequuntur enim iustificatum, non prę-

B cedunt

cedunt iustificandum. Augustinus de fide, & operibus cap. 4.

Digitus Dei est spiritus Dei, per quem iustificamur, ut ex fide uiuentes, per dilectionem bene operemur. Aug. de Baptismo paruulorum lib. 2.

Iustificamur per gratiam gratis, nullius nostrorum operum præcedentibus meritis, alioquin gratia non esset gratia. Aug. de Spiritu, & Litera cap. 10. Et cap. 16. dicit: Iustificationem opera non præcedunt.

Non iustificatur homo præceptis bonæ uitæ, nisi per fidem Iesu Christi, hoc est, non Lege operum sed Legæ fidei, non Litera, sed Spiritu, non factorum meritis, sed gratuita gratia, Aug. ibidem cap. 13.

Lex data est, ut gratia quæreretur. Gratia data est, ut Lex impleretur. Aug. de Spiritu, & Litera cap. 19.

Chrysost. Incredibile uidebatur esse (Iudæis) siquidem homo, qui omnem priorem uitam frustra, atq; inaniter consumpsisset, duxissetque per mala opera, postmodum ex fide sola saluandus diceretur. Chrysost. Homil. 4. in 1. Timoth. 1.

Nullus sine fide uitam habuit, Latro autem credidit dumtaxat, et iustificatus est à misericordiis. Deo. Quod si uero superuixisset, fideiq; & operum fuisset negligens, à salutē excidisset, Chrysost. Sermo. de fide & Lege. To. 6.

August. Iusticia humana operationi Dei tribuenda est, quam
uis nobis

nis non fiat sine hominis uoluntate. Aug. de Spiritu & Litera cap. 5.

Fides licet sine operibus neminem saluat, ipsa enim est (non reproba fides) quæ per dilectionem operatur, tamen per ipsam etiam peccata soluiuntur, quia iustus ex fide uiuit. Sine ipsa uero, etiam quæ uidentur bona opera, in peccata uertuntur. Omne enim quod non est ex fide peccatum est. Aug. contra duas Episto. Pelag. ad Bonifa. lib. 3. cap. 5.

Non incognitus erat Dominus Abraham, cuius diem Irenæus concupiuit uidere, sed neq; pater domini, didicerat enim à uerbo Domini, & credidit ei. Quapropter & deputatum est ei ad iustitiam à Domino. Fides quæ ad Deum est iustificat hominem, & propter hoc dicebat. Extendam manum meam ad Deum altissimum, qui constituit cælum & terram, Irenæus lib. 4. cap. 12.

Per spiritum Dei sanctificamur, ut ex fide uiuentes per dilectionem bene operemur: Augustinus de Spiritu & Litera cap. 16. & 18.

Dominus, naturalia Legis, per quæ homo iustificatur (quam etiam à Legis dationi custodiebant, qui fide iustificabantur, & Deo placebant) non dissoluit, sed extendit, sed & impleuit &c. Irenæus lib. 4. cap. 27.

Nullis nostris præcedentibus meritis, sed præueniente nos misericordia domini Dei nostri, iustificamur.

E 2 Aug.

IVSTIFICATIO

Augustinus in præfation. Psal. 31. statim ab initio.

Ex fide iustificatus est Abraham, sed si fidem opera non præcesserunt, tamen secuta sunt &c. Et paulo post. Si fides sine dilectione sit, sine opere erit. Ne autem multa cogites de opere fidei, adde illi spem, & dilectionem, & noli cogitare quid opereris. Ipsa DILECTIO uocare non potest &c. D. Augustinus in Psal. 31. præfatione.

Intelligimus (scilicet ex Psal. 31.) non meritis operum, sed GRATIA Dei hominem liberari, confidentem peccata sua. Diuus August. in præfatione Psalmo. 31.

Cœli, id est, Apostoli, enarrant gloriam Dei, positam in Christo Iesu, per gratiam in remissionem peccatorum. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per sanguinem ipsius. Quia gratis, ideo gratia. Non est enim gratia nisi gratuita, quia nihil boni antea feceramus, unde talia dona mereremur. Magis quia non gratis inferretur supplicium, ideo gratis præstitum est beneficium. Nihil præcesserat in meritis nostris, nisi unde damnari deberemus. Ille autem non propter nostram iustitiam, sed propter suam misericordiam saluos nos fecit per lauachrum regenerationis. Diuus Augustinus Contione secunda in Psalmo. 18.

Iustus

IMPII.

35

Iustus ex fide uiuit. Fides tua, iusticia tua, quia utique, si credis, caues, si autem caues, conaris, & conatum tuum nouit Deus, & uoluntatem tuam inspicit, & luctam cum carne considerat, & hortatur, ut pugnes, & adiuvat ut uincas, & certamen inspectat, & deficientem subleuat, & uincemem coronat. Diuus Augustin. in Psal. 32.

Iustus ex fide uiuit, & Christus iustificat impium. Quomodo autem iustificat impium nisi credentem, & consistentem? Quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Ergo & ille latro quamuis ex latrocinio ductus sit ad iudicem, & a iudice in crucem, tamen in ipsa cruce iustificatus est. Corde credidit, ore confessus est. Neque enim iniustus, & non iam iustificatus diceret dominus: Hodie mecum eris in Paradiso &c. Aug. in Psal. 34.

Vt (homines) iustificentur, præcedit uocatio, quæ non est meritorum, sed gratiæ Dei. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria DEI. Quos enim uocauit, hos & iustificauit &c. August. in Psal. 5. uer. Quoniam tu benedices iusto.

Cum iustificatur impius, ex impio fit iustus: & ex possessione diaboli, migrat in templum Dei. Augustinus in Psal. 7.

Nullam habet meritum peccator, qui adhuc iustificari

E 3 cari

IVSTIFICATIO

cari desiderat, credens in eum qui iustificat impium.
Aug. in Psal. 7.

Iustus ex fide uiuit. Iustos dixit fideles: & ex quo credidisti, iam incipis uocare iustus: facta est enim peccatorum dimissio. Augustinus in Psal. 57.

Nemo ex bono uenit ad Christum: omnes peccauerunt, ut credendo iustificentur. Perfecta iustitia non erit nisi in illa uita: tamen ad profectum, & mores boni inspirantur, & ab ipso donantur. Noli ergo tua merita computare. Aug. in Psal. 65.

Hilarius. Dominus uult sine aliqua incertæ uoluntatis ambiguitate Regnum cœlorum sperari, alioquin iustificatio ex fide nulla est, si fides ipsa fiat ambigua. Hilarius can. 5. in Math.

Salus gentium omnis in fide est: & in præceptis Domini uita est uniuersorum. Hila. Cano. 7. in Math.

Fides sola iustificat. Hila. Cano. 8. in Math. Et Cap. no. 21.

Debitum erat per orbem terrarum Euangelium prædicari, & gentes fidei iustificatione saluari. Et post pauca. Merces quidem ex dono nulla est, quia debetur ex opere, sed gratuitam deus omnibus ex fidei iustificatione donauit. Hilarius Cano. 20. in Math.

Aeternus ille cœlestis omnibus pariter, destruxit Hierusalem templum, sed cœlestem sanctis reddidit ciuitatem: repulit ab operationibus legis, sed iustificationem fidei,

IMPII.

36

fidei, iustificans ex fide impium, tribuit. Hilarius in Psal. 59.

Omnis bonorum operum deuotio, diuina præparatio Leo. est, nec propria quisquam iustificatur uirtute: quoniam gratis unicuique principium iusticiæ, & bonorum fons, atque origo meritorum est. Diuus LEO Papa Bpist. 46.

Conuenit ut in solo nomine Domini conditoris con- **Ambrosi.** sequatur salutem creatura, hoc est, per fidem, Quia sub latis omnibus Nomenijs, & Sabbato, et circumcisione, & lege esearum, & oblationibus pecorum. SOLA FIDES posita est ad salutem, & c. D. Ambro. in cap. Rom. 9.

Quoniam uersutia aduersarij cumulari peccata cœperunt, ut per interdictum, magis homo reus constitueretur, Deus clementia bonitatis suæ, semper homini procurans, ut & quod sine lege peccatum erat, & in lege posset deleri, hoc decreuit, ut SOLAM FIDEM poneret, per quam omnium peccata aboleret, ut quia nulla spes per legem omnibus hominibus erat, Dei MISERICORDIA saluarentur. D. Ambro. in cap. Rom. 11.

In Christo Iesu data est gratia, quia hoc constitutum est à deo, ut qui credit in Christum, saluus sit sine opere, SOLA FIDE, gratis accipiens remissionem peccatorum, Ambro. in 1. Corinth. cap. 1.

E 4 Non

Non humana merita, sed Dei misericordia primo hominem abluit, deinde iustificat, adoptans filium Deo, ut donet ei gloriam similem gloriæ filij proprii Dei. Ambrosius in 2. Cor. 4.

Sicut nulla sunt tam detestanda facinora, quæ possunt gratiæ arcere donum, ita nulla possunt tam præclara opera existere, quibus hoc quod gratis tribuitur, per retributionis iudicium debeatur. Vilesceret enim redemptio sanguinis Christi, nec misericordiæ dei, humano operum prærogatiua succumberet, si iustificatio, quæ sit per gratiam, meritis præcedentibus deberetur, ut non munus largientis, sed merces esset operantis &c. Ambrosius de uocatione Gen. lib. 1. cap. 5.

Fides qua iustificatur impius, nisi ex Dei munere non habetur, eaque nullis meritis præcedentibus tribuitur: sed ad hoc donatur, ut principium possit esse meritorum, ut cum ipsa data fuerit, non petita, ipsius iam petitionibus bona cætera consequantur &c. Ambrosius de uocatione Gen. lib. 1. cap. 9.

Dubitandum non est, ad ipsam cognitionem ueritatis & perceptionem salutis, non suis quemquam meritis, sed ope atque opera diuinæ gratiæ peruenire &c. Ambrosius ibidem lib. 2. cap. 1.

Arnob.

Audi Nouatiane. Tu dicis, qui adhuc non sunt redempti, ipsi possunt ad indulgentiam per poenitentiam peruenire. Nos dicimus, illi per FIDEM SOLAM ad in-

ad indulgentiam attingunt. Isti autem qui redempti sunt, non per fidem solam, quia iam crediderunt, sed per poenitentiam perueniunt ad misericordiam redemptoris &c. Diuus Arnobius in Psal. 106.

Ipsa est iusticia ex fide, qua credimus nos iustificari, Augustinus. hoc est, iustos fieri gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum, ut inueniamur in illo non habentes nostram insticiam, quæ ex Lege est, sed eam, quæ est per fidem Christi, quæ est Deo iusticia in fide, utique in fide, qua credimus nobis iusticiam diuinitus datam, non à nobis, in nobis, nostris uiribus fieri &c. Diuus Augustinus & Alippius ad Paulinum Epistola. 106.

Iustificati autem gratis per gratiam ipsius, ne sit fides superba, nec dicat sibi: Si ex fide, quomodo gratis? Quod enim fides meretur, cur non potius redditur, quam donatur? Non dicat ista homo fidelis. Quia cum dixerit, ut merear iustificationem, habeo fidem: Respondetur ei, Quid enim habes, quod non accepisti? Augustinus, & Alippius ibidem Epistola. 106.

Iustificati sunt Iudæi, & Græci, gratis, quia nihil operantes, neque uicem reddentes, SOLA FIDE iustificati sunt. Ambrosius in cap. Rom. 3.

Arbitramur hominem iustificari per fidem, sine operibus legis: Gentilem dicit hominem pro certo habere, quod iustificetur credens, nulla faciens opera legis, id est, sine circumcisione, aut Neomenijs, aut ueneratione Sabbati. Ibid.

E 5 Im

IVSTIFICATIO

Impius per solam fidem iustificatur apud Deum. Idem Ambro. in cap. Rom. 4.

Beatos dicit, de quibus hoc sanxit Deus, ut sine labore, & aliqua obseruatione, SOLA fide iustificentur apud Deum, Et iterum. Manifeste beati sunt, quibus sine labore, uel opere aliquo, remittuntur iniquitates, et peccata teguntur, nulla ab his requisita pœnitentiæ opera, nisi tantum ut credant. D. Ambrosius in cap. Rom. 4.

Orige. 2us. Si quis iniuste agat post iustificationem, sine dubio iustificationis gratiam spreuit: neq; ob hoc quis ueniam accipit peccatorum, ut rursum sibi putet peccandi licentiam datam &c. Origenes in cap. Rom. 3.

August. Operante in nobis Christo, cooperamur salutem æternam, ac iustificationem nostram: iustificat enim Deus nos in nobis, ut faciamus & nos. Aug. Tracta. 72. in Euange. Ioannis.

Non est alia iusticia hominis in hac uita, nisi ex fide uiuere, quæ per dilectionem operatur. Aug. in Psal. 93.

Quis in nobis fecit ipsam iusticiam, nisi qui nos iustificauit? De Christo autem pictum est, qui iustificat impium. Nos ergo impij, ille iustificator, quando & ipsam iusticiam, ipse in nobis fecit, quæ illi placeamus etc. Qui in nobis coronaturus est, non merita nostra, sed dona sua. Aug. in Psal. 98.

Iustus ex fide uiuit. Et tunc ex fide uiuit, si non uideat quod credit &c. Hæc, inquit, erit iusticia uestra, ut creditis

IMPII.

38

dati in eum, quem non uidetis, & fide mundati, eum in quem credidistis, in die resurrectionis postea uideatis &c. Augustinus in Psal. 109.

Confessio, & magnificentia opus eius. Quid magnificentius, quam iustificare impium? Sed opus fortasse hominis præuenit istam magnificentiam Dei, ut cum fuerit confessus, iustificari mereatur. Descendit enim de templo iustificatus publicanus magis, quam ille Phariseus: quia nec oculos ad coelum audebat leuare, sed percutiebat pectus suum dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. Hæc est magnificentia Domini, quoniam cui plurimum dimittitur, plurimum diligit. Hæc magnificentia Domini, quoniam ubi abundauit peccatū, superabundauit gratia Sed fortasse ex operibus? Non, inquit, ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus signum, creati in Christo, in operibus bonis. Iusticiam enim homo non operatur, nisi iustificatus: credens autem in eum qui iustificat impium, à fide incipit, ut bona opera non præcedentia quod meruit, sed consequentia quod accepit, ostendant. Vnde ergo illa confessio? Nondum quidem opus est iusticiæ, sed delicti improbatio &c. Diuus. Aug. in Psal. 110.

Hæc est Lex fidei, quæ credimus, & oramus per gratiam nobis donari, ut facimus quod per nosmetipsos implere non possumus: ne ignorantes Dei iusticiam, et nostram uolentes constituere, iusticiæ Dei non simus subiecti.

IVSTIFICATIO

Et. In lege itaq; factorum, est Dei iubentis iusticia: in lege autem fidei, subuenientis misericordia. Augustinus in Psalmum. 118. Concio. 10.

Omnis qui audiuit à patre & didicit, uenit ad eum qui iustificat impium, ut non solum memoria retinendo, uerum etiam faciendo custodiat iustificationes Dei &c. Aug. in Psal. 118. Concio. 32.

Primitias habemus ipsam fidem, unde incipimus etc. Et nemo incipit bene uiuere, nisi à fide. Fides ergo nostra in primogenitis nostris est. Quando custoditur fides nostra, cetera subsequi possunt. Nam quando purgantur homines, quotidie proficiendo in melius, meliusque uiuendo, ipso interiore homine renouato de die in diem, sicut dicit Apostolus, Et si exterior noster homo corrumpitur, interior autem renouatur de die in diem: ideo fit, quia primogenita fides uiuit. Augustin. in Psal. 134.

Pia fides, sine spe & charitate esse non uult. Sic igitur homo fidelis debet credere quod nondum uidet, ut uisionem, & speret, & amet. Augustinus Consentio, Epistola 85.

Propter nomen tuum domine, uiuificabis me. Attende quantum potestis gratiæ commendatione, qua gratis salui facti estis. Propter nomen tuum domine uiuificabis me. Non nobis domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Propter nomen tuum domine, uiuificabis me in tua iusticia, non in mea, Non quia ego merui, sed quia

tu mi

IMPIL.

39

tu misereris. Nam si meum ostenderem meritum, nihil abs te mererer, nisi supplicium. Auulsi merita mea in seruisti dona tua. Augustinus in Psal. 142.

Suauius Deus omnibus, et miserationes eius in omnia opera eius. Nisi ille talis esset, de nobis repetitio, & reparatio nulla esset. Attende ad te ipsum, quid merebaris peccator? Contemptor dei, quid merebaris? Vide si occurrat tibi nisi pœna, si occurrat tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, & quid dederit, quod gratis dedit. Data est uenia peccatori, datus est spiritus, & spes iustificationis, data est charitas & dilectio, in qua omnia bona facias, & super hæc dabit & uitam eternam, & societatem angelorum. Totum de misericordia. Merita tua nusquam iactes, quia & ipsa tua merita illius dona sunt. Diuus Aug. in Psal. 144.

Sic ad eternam beatamque tendimus uitam. Primitus peccata nostra damnando: deinde bene uiuendo, ut post cōdemnatam uitam malā, gestamque bonam, mereamur eternam. Secundum propositum enim occultissime iusticiæ bonitatisque suæ, Deus, quos prædestinauit, illos & uocauit: & quos uocauit, ipsos & iustificauit, quos autem iustificauit, ipsos & glorificauit. Prædestinatio nostra, non in nobis facta est, sed in occulto apud ipsum in eius presentia. Tria reliqua in nobis fiunt, uocatio, iustificatio, & glorificatio &c. Aug. in Psal. 150.

Scimus quoniam non iustificatur homo ex operibus legis,

IVSTIFICATIO

legis, nisi per fidem Iesu Christi, & nos in Iesu Christo credimus, ut iustificemur per fidem Christi & nos ex operibus legis, quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

Non S O L V M autem illa opera legis, quæ sunt in ueteribus Sacramentis, & nunc reuelato Testamento nouo, non obseruantur à Christianis, sicuti est circumcisio præputij, & Sabbati carnalis uacatio, & à quibusdam escis abstinencia, & pecorum in sacrificijs immolatio, & Neomenia, & Azymum, & cætera huiusmodi: Verum etiam illud, quod in lege dictum est. Non concupisces: quod utiq; & Christianus nullus ambigit esse dicendum, nō iustificat hominem, nisi per fidem Iesu Christi, & gratiam per Iesum Christum dominum nostrum &c. D. Aug. ad Asellicum Episcopum Episto. 200.

Ab exordio generis humani, quicumq; in Christum crediderunt, eumq; utcumq; intellexerunt, & secundū eius præcepta pie, & iuste uixerunt, quandolibet, & ubilibet fuerint, per eum proculdubio salui facti sunt. Si cut enim nos in eum credimus, & apud patrem manentem, & qui in carne iam uenerit: sic credebant in eum antiqui, & apud patrem manentem, & in carne uenturum &c. Augustinus ad Deo gratias Quæstio. 2. Epistola 49.

Iusticia dei manifestata est: non dixit iusticia hominis, uel iusticia propriæ uoluntatis: sed iusticia Dei, non
qua

IMPIL.

40

qua Deus iustus est, sed qua INDVIT HOMINEM, cum iustificat impium. Aug. de spiritu & littera cap. 9.

Considera quantum sit credere, certoq; persuasum Chrysostomus esse, posse Deum, non solum à supplicio liberare eum, qui in impietate iam per omnem uitam suam ambulauit, sed & confestim iustum facere, immortalibusq; simul honoribus illis dignum reddere. D. Chrys. Hom. 8. in cap. Rom. 4.

Credidit Abraam Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Ergo ex fide iustificatus est Abraam, iam qui audit. NON EX OPERIBVS, sed ex fide, obseruet illam uoraginem (scilicet præsumptionis) de qua locutus sum. Vides ergo, quia ex fide, & non ex operibus iustificatus est Abraam, Faciā ergo quicquid uolo, qui & si bona opera non habuero, & TANTVM credidero in Deum, deputabitur mihi ad iusticiam. Si dixit & decreuit, lapsus, dimersus est: Si adhuc cogitat et fluctuat, periclitatur, Scriptura autem Dei, uerusq; intellectus, non solum periclitantem à periculo liberat, sed & diuersum à profundo eleuat. Et post pauca ait: Magnum opus Abrahæ, sed ex fide. Laudo super ædificationem operis, sed uideo Fidei fundamentum. Laudo fructum boni operis, sed in fide agnosco radicem. Si enim hoc propter fidem rectam faceret Abraam, nihil illi prodesset qualecumque illud opus esset.

Rursum

IVSTIFICATIO

Rursum si sic teneret fidem Abraam, ut cum ei Deus imperaret offerre sibi immolandum filium suum, diceret apud semetipsum, non facio, & tamen credo, quia me etiam contemnendum iussa liberat Deus, Fides sine operibus mortua esset, & tanquam radix sine fructu sterilis atque arida remaneret. Quid ergo? Debemus nulla opera praeponere fidei, id est ut ante fidem quisquam dicatur bene operatus: Ea enim ipsa opera quae dicuntur ante fidem quamuis uideantur hominibus laudabilia, INANIA SVNT, ita mihi uidentur esse ut magnae uires, & cursus celerrimus praeter uiam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem, ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit &c. Augu. Praefat. in Psal 31.

Accepimus de plenitudine eius (Iesu Christi) primo gratiam: & rursum accepimus gratiam pro gratia. Quam gratiam primo accipimus? Fidem in fide ambulantes, in gratia ambulamus. Vnde enim hoc meruimus? Quibus nostris praecedentibus meritis? Non se quisque palpet: redeat in conscientiam suam, quae erat latebras cogitationum suarum, redeat ad seriem factorum suorum. Non attendat quid sit, iam aliquid est: sed quid fuerit, ut esset aliquid. Inueniet non se dignum fuisse nisi supplicio. Si ergo supplicio dignus fuisti, & uenit ille qui non peccata puniret, sed peccata donaret, gratia tibi data est,

IMPII.

41

ta est, non merces redditura. Vnde uocatur gratia? Quia gratis datur. Non enim praecedentibus meritis ea emisti, quod accepisti. Hanc ergo accepit gratiam primam peccator, ut eius peccata dimitterentur. Quid meruit? Interroget iustitiam: inueniet penam. Interroget misericordiam, inueniet gratiam. Et paulo post. Fide promeremur Deum: & qui digni non eramus quibus peccata dimitterentur: ex eo quia tantum donum indigni accepimus: gratia uocatur: Quid est gratia? Gratis data. Quid est gratia? Gratis donata, non reddita. Si tibi debebatur, merces reddita est, non gratia donata. Si autem uere debebatur, bonus fuisti. Si autem non merito tuo, ut uerum est: malus fuisti. Credidisti autem in eum, qui iustificat impium. Quid est, qui iustificat impium? Ex impio facit piū. Cogita quid per legem tibi imminero debebat, et quid per gratiam consecutus sis. Si consecutus autem es istam gratiam fidei, eris iustus ex fide. Iustus enim ex fide uiuit. Et promerebis Deum uiuendo ex fide. Cum promerueris Deum, uiuendo ex fide, accipies premium immortalitatem, & uitam eternam. Et illa gratia est. Non pro merito quidem accipies uitam eternam, sed tantum pro gratia &c. Augu. stinus Tracta. 3. In Euang. Ioan.

Homo, operante in se Christo, cooperatur salutem eternam, ac iustificationem suam. Non hic audeo praecipitare sententiam meam. Intelligat qui potest: iudicet qui potest.

DE IUSTIFICATIONE.

qui potest, utrum maius sit iustos creare, quā impios iustificare &c. Minus est uerba iustitiæ predicare, quod fecit Christus præter nos, quā impios iustificare, quod ita facit in nobis, ut faciamus, & nos &c. D. Augustinus Tracta. 72. in Euange. Ioan.

Hæc est ad Deum gloria, qua glorificatur nō homo, sed Deus, si non ex operibus, sed ex fide iustificatur, ut ex Deo illi sit, quod etiam bene operatur &c. Augu. Tracta. 82. in Ioan.

Sicut anima Deo deferente, sic corpus anima deserente moritur: Vnde illa sit insipiens, hoc ex anime. Resuscitatur enim anima per POENITENTIAM, & in corpore adhuc mortali renouatio uitæ inchoatur a FIDE, qua creditur in eū, qui iustificat impiū, BONISQVE MORIBVS augetur, & roboratur de die in diem, cum magis, magisque renouatur interior homo &c. Corporis autem resurrectio differtur in finem, cum & ipsa iustificatio nostra PERFICIETVR ineffabiliter, Augustinus de Trinita. lib. 4. cap. 3.

Iustus ex fide uiuit, quæ fides per dilectionem operatur, ita ut uirtutes quoque ipsæ, quibus prudenter, fortiter, temperanter, iusteque uiuitur, omnes ad eandem referantur fidem, &c. Augustinus de Trinita. lib. 13. cap. 20.

Sine fide nemo ad filiorum Dei numerū potest peruenire,

DE IUSTIFICATIONE.

42

uenire, quia sine ipsa, nec in hoc seculo quisquā iustificationis gratiam consequitur, nec in futuro uitam possidebit eternam &c. Augustinus de fide ad Petriū in prologo.

Si quis, ut a peccato purgemur, uoluntatē nostrā Deum expectare contendit, non autem, ut etiā purgari uelimus, per sancti spiritus infusionem, & operationem in nobis fieri conitetur, resistit ipsi spiritui sancto per Salomonem dicendi. Preparatur uoluntas a Domino. Et Apostolo salubriter predicanti. Deus est, qui operatur in nobis &c. Augustinus in Ecclesiā: dogma. cap. 41.

Ex fide ideo dicit iustificari hominē, non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur cetera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus iuste uiuitur. &c. Augustinus de prædestina. sancto. libro. 1. cap. 7.

Vt nos ex aqua, & spiritu renasceremur, nō tributum est nobis pro aliquo merito, sed gratis tributū, & si nos ad lauacrum regenerationis fides duxit, non ideo putare debemus, priores nos dedisse aliquid, ut retribueretur nobis regeneratio salutaris. Ille quippe fecit nos credere in Christum, qui nobis fecit, in quem credimus Christum. Ille facit in hominibus principium fidei, & perfectionem in Iesu, qui fecit hominem Principem fidei, & perfectionem.

F 2 Iesum.

DE IUSTIFICATIONE.

Iesum. Augustinus de Prædestinationibus Sancto.
lib. 2. cap. 25.

Cyrillus. Fides salutem affert, & gratia iustificat: manda-
ta uero legis condemnant magis. Cyrillus in Euan-
ge. Ioan. lib. 3. cap. 32.

Iustificamur non ex operibus legis, sed gratia Chri-
sti, quæ desursum nobis per misericordiam Dei conces-
sa est. Et post pauca Et certe, qui bonis moribus apud
Iudeos uiuebant, quique ueritatis amatores erant,
gratia Dei opulante, salutem per fidem adepti
sunt &c. Cyrillus in Ioan. lib. 4. cap. 25.

Voluntaria est nostra cum Christo conglutinatio,
& CHARITATE, ac FIDE perficitur Et fide
quidem in animo nostro consistit, uerā Dei cogni-
tionem efficiens: Charitas uero mandatum eius ser-
uare facit. Qui enim me diligit, inquit, is mandata
mea seruabit. Qui ergo per fidem Christo solummodo
coniunguntur, sola illi confessione inherentes, nec cha-
ritatis uimine se colligantes: Palmites quidem sunt,
sed non fructuosi: Nam fides absque operibus mor-
tua quædā res est. Cyrillus ibidem lib. 10. cap. 14.

Dicimus legali iustitia multo antiquiorē illā esse,
quæ per fidem Christi habetur: & ad hæc addimus
quia CREDENTIBVS, & OBSEQ-
TIBVS Christo, diuinorum reuelatur mysterio-
rum cognitio, & consiliū Patris a filio, qui probe illud
nouit

DE IUSTIFICATIONE.

43

nouit, exponitur, incredulis autem minime. Cyrillus
in Ioan. lib. 10. cap. 23.

Credit Abraham Deo, & deputatum est illi ad Augusti.
iusticiam. Ecce sine opere iustificatur ex fide, &
quicquid illi legali posset obseruatione conferri, to-
tum credulitas SOLA donauit. Ipse sibi fuerat
lex, qui legem non acceperat: Natura tamen, quic-
quid legis fuerat, obseruabat. D. Augustinus Sera-
mo. 68. de Tempore.

Iustificati sumus per fidem in Christum, qui pro Cyrillus.
peccatis nostris traditus est, ut scribitur, & resurre-
xit, ut nos iustificaret &c. Cyrillus in Euange. Ioan-
nis lib. 11. cap. 25.

Non erat possibile ad pulchritudinem nos pristi-
nā reduci, quā semel reformati fuerimus nisi DEO
coniungeremur: sic enim ab initio fueramus decora-
ti. Coniungi uero DEO nemo aliter, quam sancti
spiritus participatione potest, propriā nobis sancti-
ficationem immitentis, & ad uitam suam interitui
subiectam naturam hominum reformantis: imago
enim sincera patris filius est &c. Cyrill. in Ioan.
lib. 11. cap. 26.

Necesse est primo omnium credere quod remissio Bernhar.
nem peccatorum habere non possit, nisi per indul-
gentiam DEI. Deinde quod nihil prorsus habere
queas operis boni, nisi & hoc dederit ipse. Postremo

F 3 quod

DE IUSTIFICATIONE.

quod eternam uitam nullis potes operibus promereri, nisi gratis detur & illa. Bernhardus Ser. 1. de Annuncia. B. Mar.

Augusti. Fides est & malorum rerum, & bonarum, quia & bona creduntur, & mala, & hoc fide bona, & non mala. Est etiam fides preteritarum rerum, presentium, & futurarum &c. Vide Enchiridion. D. Aug. cap. 8.

Fides. Si fides sine dilectione sit, sine opere erit. Ne aut multa cogites de opere fidei, adde illi spem, & dilectionem, & noli cogitare, quid opereris. Ipsa dilectio uacare non potest. Et Paulo post. Ipsa enim

Charitas. charitas bene operantis dat ei spem bonae conscientiae, spem enim gerit bona conscientia. Quomodo mala conscientia tota in desperatione est, sic bona conscientia tota in spe. Et erum tria haec, de quibus dixit Apostolus, Fides, spes, Charitas. Et alio loco ipsa tria, sed pro spe bona conscientia posuit. Finis enim praeparatus est, inquit. Quid est finis praeparatus? Quo perficiuntur praeparata, non quo consumuntur. Et statim ergo propter tria illa. Finis, inquit, praeparatus est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Pro spe conscientiam posuit. Ille enim sperat, qui bona conscientiam gerit. Quem uero pungit mala conscientia, retrahit se a spe, & non sibi sperat, nisi damnatione. Ut ergo speret Regnum, habeat bona conscientiam, &

Spes. ut habeat

DE IUSTIFICATIONE.

44

ut habeat bonam conscientiam. Credat, & operetur. Quia quod credit Fidei est, quod operatur charitatis, D. Aug. Praef. in Psal. 31.

Si in Abel iusta charitas Dei, & VA VNA VERE IUSTVS est, quicumque iustus est, adhuc erat, quo posset, et deberet augeri, quid minus erat, ex uisio erat, & cui non minus sit, donec ad illam eius fortitudinem ueniatur, ubi tota hominis absorbeatur infirmitas. Augustinus de Natura, & gratia contra Pelagianos cap. 38.

Quomodo ergo dicit Apostolus iustificari hominem sine operibus ex fide, cum alio loco dicat, Fides, quae per dilectionem operatur? Non ergo Iacobum Apostolum Paulo, sed ipsum Paulum ipsi Paulo opponamus. & dicamus ei. At nos quodammodo permittis impune peccare, cum dicis, Credit Abrabam Deo, & reputatum est illi ad iusticiam, arbitramur iustificari hominem, per fidem sine operibus. Sed adhuc dicis, Fides, quae per dilectionem operatur. Quomodo hac quasi securus fio, si operatus non fuero, hac autem nec spem, nec ipsam fidem uidet or habere bonam, nisi operatus fuerit per dilectionem? Te ipsum aud. O Apostole. Certe fide mihi hic sine operibus uis commendare, opus autem fidei dilectio est, quia dilectio uocari non potest, nisi & mali nihil operetur, et quicquid potest boni operetur. Quid. n. f4-

F 4 cit di-

Charitas est dilectio: Declina a malo, & fac bonū. Hanc ergo
is officiū. fidem sine operibus cōmendat, & alio loco dicit. Esi
 fidem habē ita, ut montes transfram, Charitatē autē
 non habeam, nihil mihi prodest. Ergo si nihil mihi
 prodest fides sine Charitate, Charitas autē ubi fuerit,
 necesse est ut operetur, fides ipsa per dilectionē ope-
 ratur. Quomodo ergo iustificabitur homo, per fidē
 sine operibus? Respondet ipse Apostolus. Propterea
 hoc tibi dixi, o homo, ne quasi de operibus tuis presu-
 mere uideretis, & merito operū tuorū, te accepisse
 fidei gratiā. Noli ergo presumere de operibus aue-
 fidem. Noueris quia peccatorem te fides inuenit, &
 si te fides data fecit iustum, impium inuenit, quo face-
 ret iustum. Credenti, inquit, in eum, qui iustificat im-
 pium, deputatur fides eius ad iusticiam. D. Augusti.
 Prefatio. in Psal. 32.

Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad
 iustitiam. Et ei, qui operatur, id est, de operibus
 presumit, & eorum merito sibi dicit datā esse gratiā
 fidei, merces nō imputatur secundū gratiā, sed secū-
 dū debitiū. Quid est hoc, nisi quod merces nostra gra-
 tia uocatur? Si gratia est, gratis datur. Quid est gra-
 tis datū? Gratis cōstat. Nihil boni sicisti, & datur tibi
 remissio peccatorū. Attēdūtur opera tua, et inueni-
 untur omnia mala. Si, qd debetur illis, operibus Deus
 redde-

redderet, utique damnaret. Stipendiū enim peccati
 mors. Malis operibus quid debetur, nisi dinatio: Bo-
 nis quid debetur? Regnū celorum. Tu autē in ma-
 lis operibus inuētus es: si reddatur tibi, quod debetur,
 puniendus es. Quid ergo sit: Non tibi Deus reddit de-
 bitam pœnam, sed donat indebitam gratiam. Debe-
 bat uindictam, dat indulgentiam. Incipis ergo esse in
 fide per indulgentiam. Iam fides illa assumpta spe, &
 dilectione incipit operari, sed nec tunc gloriēris, et
 extollas te. Id. m. Augu. ibidem.

Si quis inuocatione humana gratiā Dei dicit posse
 conferri, nō aut ipsam gratiam facere, ut inuocetur
 a nobis, contradicit Isaiæ Propheta, uel Apostolo idē
 dicenti: Inuenius sum a non querentibus me, palam
 apparui his, qui me non interrogabant. Idem.

Si quis, sicut augmentum, ita etiā initium fidei,
 ipsumque credulitatis affectū, quo in eum credimus,
 qui iustificat impium, & ad regenerationē sacri Ba-
 ptismatis peruenimus, nō gratiæ donū, id est per in-
 spirationē spiritus sancti corrigētem uoluntatē no-
 stram ab infidelitate ad fidē, ab impietate ad pietatē,
 sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmati-
 bus aduersarius approbatur, Beato Apostolo Paulo
 dicente: Cōfidimus, quia, qui cepit in uobis bonū o-
 pus, perficiet usq; in diem Christi Iesu. Et illud: Vobis
 datū est pro Christo, nō solum ut in eum credatis, ue-

rum etiā ut pro illo patiamini. Et, Gratia salui facti estis per fidē, & hoc non ex uobis: Dei enim donū est. Qui enim fidē, quā in Deum credimus, dicūt esse naturalē, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sum quodammodo fideles esse definiunt. Idem ibidem.

Si quis sine gratia Dei credētibus, uolētibus, desiderātibus, conātibus, studentibus, petētibus, quērētibus, pulsantibus, nobis misericordiam dicit conferri diuinitus, non aut ut credamus, uelimus, uel hec omnia, sicut oportet, agere ualeamus, per infusionem, et inspirationē sancti spiritus in nobis fieri confitetur. & aut humilitati, aut obedientie humane subiungit gratie adiutorium, nec ut obediētes, & humiles simus, ipsius gratie donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid enim habes, quod non accepisti? Et, gratia Dei sum id, quod sum. Idem ibidem.

Si quis per nature uigorē bonū aliquid, quod ad salutē pertinet uitę eternę, cogitare ut expedit, aut eligere, sine saluari, id est Euāgelicę predicationi cōsentire posse, cōfirmat, absq; illuminatione, et inspiratiōe spiritus sancti, qui dat omnib; suauitatē in cōsentiedo, & in credēdo ueritatē, heretico fallitur spiritu, non intelligens uocē Dei, in Euāgelio dicentis. Idem ibidē.

Chrysost.

Quemadmodū uera diuitiarū ostensio non in hoc tantū est, ut diues sit, sed quod & alios diuites efficiat, & uitę nō solū in eo, quod per se uiuat, sed quod mortuos

mortuos uiuificet, potencie, nō ut ipse potens sit tantum, sed ut & infirmos potentes faciat. Ad eum omnino modum & iusticie declaratio non in hoc est tantum, quod iustus sit, sed quod & alios, nimirum qui in peccata inciderunt, cōfitemur iustos reddat. Hoc igitur exponens, quę uidelicet sit illa iusticie ostensio &c. Chrysost. in Rom. cap. 3. Hom. 7.

Tria illa dicta sunt ab Apostolo. Pax fratribus, & Augusti. charitas cū fide. Vnde pax, & charitas: Vnde charitas cū fide: Si enim nō credas, nō amas. Dixit ergo Apostolus, sic incipiens a fine, & ueniens ad initium: Pax, et charitas cū fide. Nos dicamus: Fides, charitas, pax. Crede, ama, regna. Si enim credis, & nō amas, adhuc nō discreuisti fidē tuam ab eis, qui tremebam, & dicebam: Scimus, quia sis filius Dei uiui. Ergo tu ama, quia charitas cum fide ipsa te perducit ad pacem. D. August. 50 Homiliarum Homilia. 17.

Quoderat Legis opus? Et cuius nam gratia omnia Chrysost. fecit? Quatenus iustum redderet hominem, uerū istud prestare Lex nō potuit. Omnes enim, inquit, peccauerunt. Adueniens uero fides illud prestauit. Quam primum enim homo credidit, cōfitemur simul iustificatus est. Chrysost. in cap. Rom. 3. Hom. 7.

Verum tamen, quoniā & recta uite conuersatione post hanc, acceptā gratiam, per quam saluati sumus, opus est, opere præciū fuerit, ut & diligentiā uiuendi ex-

DE IUSTIFICATIONE.

di exprimamus, hoc dono dignam. Ibidem.

Augusti. Quid hoc est, iusticia Dei, & iusticia hominis? Iusticia Dei hic dicitur, non qua iustus est Deus, sed quā dat homini Deus, ut IUSTUS sit homo per Deum.

Iusticia Dei. Quae autem erat illorum iusticia, qui de suis uiribus presumebant, & quasi impletores Legis se ipsos ex sua uirtute dicebāt? Nemo adimplet Legē, nisi adiuuerit gratia, id est, panis, qui de caelo descendit. Legis enim plenitudo, compedio, ut ait Apostolus, charitas est, charitas nō nūmi, sed Dei, charitas nō terrae, non caeli, sed eius, qui fecit caelum, et terrā. Vnde ista charitas homini? Ipsum audiamus: Charitas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. D. Aug. Tracta. 16. in Euange. Ioannis.

Ambrosi. Vbi iusticia Dei fuerit, ibi habitat spiritus sanctus, ad adiuuandam imbecillitatem nostram. Sicut enim peccato arma prebemus cum male agimus, ita & iusticie, cum recte uersamur, membra custodientes ab omni turpitudine. Amb. in cap. Romanorum. 6.

Iustificatio impletur in nobis, cū datur remissio omnium peccatorum, ut, sublati peccatis, iustificatus appareat, mēte seruiens Legi Dei Ambro. in cap. Rom. 8.

Spiritus sanctus ad iustificationē datur, ut adiutorio suo iustificet. Ergo quia peccare nescit, uita est. Mori n. nō potest, quia peccatū mors, ac per hoc sibi peccator oberit, nō spiritui, quem accepit. Nec enim spiritus

DE IUSTIFICATIONE. 47

spiritus erit in causa, qui uoluit iustificare. Signū. n. iustificationis hoc est in homine, ut per id, qd' inhabitat in eo, iustificatus, appareat filius Dei. Nō enim in ficto homine, neq; in corpore subito peccatis potest habitare spiritus sanctus, sicut dicit Salomon. Si quis aut denuo carnaliter uiuat, desertus ab spiritu sancto in iniustitia sua morietur. Ambrosius. cap. Rom. 8.

D. Paulus in Romanis gratiā preponit operibus, nō ut opera extinguat, sed ut ostendat nō esse opera precedentia gratiā, sed cōsequentia, ut scilicet nō se quis arbitretur ideo percepisse gratiā, quia bene operatus est, sed bene operari nō posse, nisi per fidē perciperit gratiā. Incipit aut homo percipere gratiam ex quo incipit Deo credere uel interna, uel externa admonitione motus ad fidē. Sed interest, quibus articulis temporū, uel celebratione sacramentorū, gratia plenior, & euidentior infundatur. Nō enim Catechumeni nō credūt, aut uero Cornelius non credebatur, cū eleemosynis, & orationibus dignū se praeberet, cui Angelus mitteretur, sed nullo modo ista operaretur, nisi ante credidisset. Nullo modo aut credidisset, nisi uel secretis per uisa mētis, aut spiritus, uel manifestioribus per sensus corporis admonitionib. uocaretur. Sed in quibusdā tāta est gratia fidei, quanta nō sufficit ad obtinendū regnum caelorum, sicut in Catechumenis, sicut in ipso Cornelio, antequā sacramentorum participatione

Per sacra-
menta in-
corpora-
mur Ec-
clesiæ.
ticipatiõe incorporaretur Ecclesie. In quibusdã uero
tanta est, ut iam corpori Christi, & sancto Dei tem-
plo deputentur. Templũ enim Dei sanctũ est, inquit
Apostolus, quod estis uos. Et ipse Dominus: Nisi quis
natus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, nõ intrabit in
regnum cælorum. Fium ergo inchoationes quedam
fidei conceptionibus similes, non tamen solũ concipi,
sed etiam nasci opus est, ut ad uitam perueniatur
æternam. Nihil horum tamen sine gratia misericordi-
æ Dei, quia & opera, si qua sum bona, consequun-
tur, ut dictum est, illam gratiam, non precedunt. D.
August. Questio. ad Simplicianum Questio. 2.

Tunc ergo iusti sumus quando nos peccatores fa-
temur, & iusticia nostra non ex proprio merito, sed
ex Dei consistit misericordia, dicente Sancta scriptu-
ra: Iustus accusator sui est in principio sermonis. Et
in alio loco: Dic tu peccata tua, ut iustificeris. Con-
clust enim Deus omnia sub peccato, ut omnibus mi-
sereatur. Et hæc hominis summa est iusticia, quicquid
potuerit habere uirtutis, non suum putare esse, sed
Domini, qui largitus est. Qui ergo natus est ex Deo,
non peccat, quamdiu semen Dei manet in eo, & non
potest peccare, quia ex Deo natus est. Hieronymus
libro primo aduersus Pelagianos Pag. 268.

Sine fide hoc est, sine fine unius mediatoris Dei, &
hominũ, hominis Christi Iesu, sine fide, inquã, resurre-
ctionis

ctionis eius, quã Deus hominibus definiuit, quæ utiq;
sine incarnatione eius, ac morte non potest ueraciter
credi, sine fide ergo incarnationis, & mortis, et resur-
rectionis Christi, nec antiquos iustos, ut iusti essem
peccatis, potuisse Mundari, & Dei gratia iustifica-
ri, ueritas Christiana non dubitat, siue in eis iustis,
quos sancta scriptura commemorat, siue in eis iustis,
quos quidẽ illa nõ cõmemorat, sed tamẽ fuisse credẽ-
di sum uel ante diluuium, uel inde usq; ad a. Legem,
uel ipsius Legis tempore, nõ solum in filiis Israel, si-
cut fuerunt Prophete, sed etiã extra eundẽ populũ
sicut fuit Iob Et ipsorum enim cor da eadem Munda-
bamur mediatoris fide, & diffundebatur in eis chari-
tas per spiritũ sanctũ, qui, ubi uult, spirat, non meri-
ta sequens, sed etiã ipsa merita faciens. Non enim Dei
gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omni mo-
do. Augustinus de peccato originali. Contra Pelagi-
um, & Cœlestium libro primo cap. 24.

Existimo, inquit Apostolus, iustificari hominẽ per
fidem sine operibus legis. An Iudeorũ Deus tantum.
Nõne & gentiũ? Sic ergo Aethiopia quæ uidetur ex-
trema gentiũ, iustificatur per fidẽ, sine operibus Le-
gis. Non enim, ut iustificetur, de Legis operibus glo-
riatur, nec preponit fidei merita sua, sed fide prepo-
nit opera sua. Diuus Augu. in Psal. 67. Pag. 494.

Deus quippe operatur in nobis, et uelle, et operari
pro

pro bona uoluntate. Nā quis nos, nisi, qui uenit querere, & saluare, qd perierat, ab illa perditionis massa, & cōtentione discernit? Vnde Apostolus interrogat, dicens: Quis .n. te discernit? Vbi si dixerit homo, Fides mea, uoluntas mea, bonū opus meum. Respondeatur ei. Quid enim habes, quod nō accepisti? Si autē & accepisti, quid gloriaris, quasi nō acceperis? Hoc utiq; totū ideo, nō ut homo non gloriatur, sed ut, qui gloriatur, in domino gloriatur, non ex operibus, ne forte quis extollatur, nō quia bona opera ista pia cogitatione frustrantur, cū Deus reddat unicuiq; secundū opera eius, sūq; gloria, & honor, et omni operati bonū, sed quia opera ex gratia, nō ex operibus gratia: quoniam fides, quae per dilectionē operatur, nihil operaretur, nisi ipsa dilectio Dei diffunderetur in cordibus nostris, per spiritū sanctū, qui datus est nobis. Nec ipsa fides esset in nobis, nisi Deus unicuiq; paratiretur mensuram fidei. D. Aug. Et Alipius Bonifacio contra Pelagianos Epist. 106. Pag. 307.

Hierony. Cōsideremus diligenter, quia Paulus nō dixerit: Volo a uobis (Galatis) discere utrū ex operibus spiritū accepistis, sed adiecerit ex operibus Legis. Sciebat enim & Corneliū centurionem spiritum ex operibus accepisse, sed nō ex operibus Legis, quā nesciebat. Si autē contrario dicitur, ergo, & sine auditione fidei accipi spiritus potest? Nos respōdebimus accepisse

cepisse quidem eum spiritum, sed ex auditu fidei, & naturali lege, quae loquitur in cordibus nostris, bona quaeq; facienda, et uitanda nala, per quam dudum quoq; Abraham Moſen, & ceteros sanctos iustificatus retulimus, quā augere deinceps potest operum obseruatio, Legis quoq; iusticia &c Hier. lib. 1. in Epist. ad Gal. cap. 3.

Non igitur fide Christi licentia nascitur delinquendi sed ex dilectione fidei uoluntas boni operis augetur, dum boni ideo facinus, non quia iudicem formidamus, sed quia scimus ea ei placere, in quem credimus. Hiero. ibidem.

Vnde autem factorem Legis Græcum iustificari diceret, sine gratia saluatoris? Neq; enim contra scipsum diceret, quod ait, factores Legis iustificabuntur, tanq̃ per opera, non per gratiam iustificentur, cum dicat gratis iustificari hominem, per fidem, sine operibus Legis, nihilq; aliud uelit intelligi in eo, quod dicit gratis, nisi quia opera iustificationem non præcedunt. Aperte quippe dicit alibi: Si gratia, iam non ex operibus, alioquin iam gratia non est gratia. Sed sic intelligendum est, factores Legis iustificabuntur, ut sciamus aliter eos non esse factores legis, nisi iustificentur, ut nō iustificatio factoribus accedat id est, iusti sed factores legis iustificatio præcedat. Quid est enim aliud iustificari, quam iusti facti, ab illo scilicet, qui iustificat impium, ut ex impio fiat iustus? August. de spir. & Lib. cap. 26. uide totum loc.

Orate pro nobis, ut iusti simus, quod quidem homo
G non

DE IUSTIFICATIONE.

non potest nisi norit, & uelit: & erit continuo qui ple-
ne uoluerit, sed hoc ipsum in eo non erit, nisi gratia spiri-
tus sanctorum, & adiungetur ut possit. Augustinus Episto-
la. 144. Anastasio. Eadem habet contra duas Epistolas
Pelagianorum lib. 2. cap. 8.

Nos dicimus humanam uoluntatem sic diuinitus ad-
iuuari ad faciendam iusticiam, ut præter quod creatus est
homo cum libero arbitrio uoluntatis, præterq; doctrinā
qua ei præcipitur, quemadmodum uiuere debeat, accipis
at spiritum sanctum, quo fiat in animo eius delectatio di-
lectioq; summi illius, atq; incommutabilis boni, quod De-
us est, etiam nunc cum per fidem ambulamus, nondum
per speciem: ut hac sibi uelut arra data gratuiti muneris,
inardescat inherere creatori, atq; inflammetur accede-
re ad participationē illius ueri luminis, ut ex illo ei bene-
sit, à quo habet, ut sit. Nam neq; liberum arbitrium quic-
quam, nisi ad peccandum ualet, si lateat ueritatis uia. Et
cum id quod agendum, & quo nitendum est ceperit nō
latere, nisi etiam delectet & ametur, non agitur, non
suscipitur, non bene uiuitur. Vt autem diligatur, chari-
tas dei diffunditur in cordibus nostris &c. Augusti.

An iusti nus de spiritu & litera cap. 3.

Iusticia hominis, dei operationi tribuenda est, quam
nisi in hac uita non fiat sine hominis uoluntate: & ideo eius perse-
uitationem, etiam in hac uita esse possibilem, negare non
possumus, quia omnia possible sunt Deo, siue que facit
sola

DE IUSTIFICATIONE. 50

sola sua uoluntate, siue que, cooperantibus creaturæ sue
uoluntatibus, à se fieri posse constituit &c. Aug. de spiri-
ritu, & litera cap. 5, & 9.

Homo non ex lege (s. operum) iustificatus est, sed ex
lege fidei: qua credidit nullo modo posse suæ infirmitati
ad implenda ea, quæ lex factorū iuberet, nisi diuina gra-
tia subuenire. Augustinus de spiritu, & litera cap. 10.

Iusticia Dei dicitur, quod impertiendo eam iustos fa-
cit: sicut Domini est salus, quæ saluos facit &c. Augu-
ibidem cap. 11. & 18.

Charitas diffunditur in cordibus nostris. Charitas
non quælibet, sed Charitas Dei, de puro corde, & con-
scientia bona, & fide non ficta, ex qua iustus in hac pes-
reginatione uiuens, ad speciem quoque perducitur post
speculum, & ænigma, & quicquid erat ex parte, ut fa-
ciat ad faciem cognoscat, sicut & cognitus est. Augusti.
de spiritu, & litera cap. 28.

Vt possit homo mandata Dei facere, Deus operatur
in homine per fidem Iesu Christi, qui finis est ad iusti-
ciam omni credenti, id est, qui per Spiritum incorpora-
tus, factusq; membrum eius, potest quisque, illo incre-
mentum intrinsecus dante, operari iusticiam. Augusti.
ibidem cap. 29.

Fide Iesu Christi impetramus salutem, & quantum
nobis inchoatur in re, & quantum perficiendum expecta-
tur in spe. Omnis enim, quicumq; inuocauerit nomen do-

DE IUSTIFICATIONE.

Credere Quid est credere, nisi consentire uerum esse, quod dicitur? Aug. ibidem cap. 31.

Quisquis putat se modo posse implere iusticiam, & cum uixerit bene, atq; innocenter secundum probabilitatem existimationis humane, in uia remansit, non desiderat melius, quia implese putat, maximeq; sibi tribuens, erit superbus: Et melior est peccator humilis, quam iustus superbus. Augustinus. Ser. de Tempore. 49.

Ipsa est perfectio hominis inuenisse se non esse perfectum. D. Aug. ibidem.

Chrysost. Considera quantum sit credere, certoq; persuasum esse, posse deum non solum a supplicio liberare eum, qui in impietatem iam per omnem uitam suam ambulauit, sed et confectum iustum facere, immortalibusq; simul honoribus illis dignum reddere. Chryso. Hom. 8. in Rom. 4.

Ambrosi. Pacem cum Deo habere fides facit, non Lex. Hec enim nos deo reconciliat, sublati peccatis, quæ nos Deo fecerant inimicos. Et quia Dominus Iesus huius gratiæ minister est, per ipsum pacificati sumus Deo. D. Ambr. in Rom. cap. 5.

Sicut Nouus homo per fidem, & puram uitam dicitur, ita & uetus homo per diffidentiam, et malos actus. Ambro. in cap. Rom. 6.

Arma præbeamus iusticiæ ad defendendos nos: cui cum arma per opera bona prebemus. Dignos nos faciamus,

DE IUSTIFICATIONE. 51

mus, adiuuari ab ea, quia iusticia Dei indignos despicit. Vbi enim iusticia dei fuerit, ubi habitat spiritus sanctus, ad adiuuandam imbecillitatem nostram. Amb. in cap. Rom. 6.

Spiritus sanctus datur ad iustificationem, ut adiutorio suo iustificet. Amb. in cap. Rom. 8.

Quia imbecillitate infirmitatis suæ genus humanum a peccatis se inhibere non potuit, factum obnoxium mortis infernæ, motus deus pietate clementiæ suæ, quæ semper humano generi subuenit, prouidit per Christum, quæ ratione desperatis iam daretur medela, ut remissione peccatorum accepta, eruti a lege, quæ illos habebat obnoxios, releuati & reparati. Deo adiuuante per fidem, uitæ a quibus prius subacti fuerant, repugnarent. Amb. in cap. ad Rom. 6.

Si accepta remissione peccatorum, bonorum actuum æmuli fuerimus, acquirimus sanctitatem, finem uero habebimus, id est, exitum, uitam perpetuam. Ambrosius ibidem.

Remissio peccatorum, omnia tollit peccata. Amb. in cap. Rom. 7.

Oritur quippe sol: non is, qui quotidie oriri cernitur, super bonos et malos, sed qui timentibus Deum Prophetica pronuntiatione promittitur solis ad consilium uocatis. Vobis, inquit, qui timetis Deum, orietur sol iusticiæ, Manentibus igitur in tenebris filijs diffidentie:

G 3 euadit

DE IUSTIFICATIONE.

evadit in novam hanc lucem, Lucis filius de potestate tenebrarum, si tamen iam fidenter Deo dicere potest: Particeps sum ego omnium timentium te. Vides quia præcedit timor, ut sequatur iustificatio? forsitan ergo timore uocamur, amore iustificamur, Denique iustus ex fide uiuit illa procul dubio, quæ operatur ex dilectione. Audiat itaque in sui uocatione peccator, quod timeat, et sic accedens ad solem iustitiæ, uideat illuminatus, quod diligat. Quid nam est illud? Misericordia Domini ab æterno, et usque in æternum, super timentes eum, ab æterno, propter prædestinationem, in æternum, propter beatificationem, altera carens principio, altera nesciens finem, Siquidem quos ab æterno prædestinat, in æternū beatificat, intercedente sane media uocatione, una cum iustificatione dūtaxat in adultis, Sic ad ortum solis iustitiæ, Sacramentū absconditum à seculis, de prædestinatis, et beatificandis emergere quodammodo incipit ex abyssu æternitatis dum quisque uocatus per timorem, iustificatus per amorem, præsumit se quoque esse de numero beatorum, sciens nimirum, quia, quos iustificauit, illos et magnificauit. Quid enim? Audit se uocari, cum timore concutitur, sentit et iustificari, cum amore perfunditur, et de magnificatione diffidet? Initiatur, prouchitur, et de sola consummatione desperabit? Nempe si initium sapientiæ et timor domini, in quo dicta est, esse nostra uocatio, quid, nisi profectus in sapientia, est amor dei, is dumtaxat, qui

DE IUSTIFICATIONE. 51

ætat, qui interim ex fide est, ex quo et nostra sit iustificatio? Quid item, nisi consummatio in sapientia, est ipsa, quam in fine speramus, de diuina illa, et deificatione glorificatio? Sic abyssus abyssum inuocat in uoce cataractarum suarum, cum in terrore iudiciorum suorum immensa illa æternitas, et æterna immensitas cuius sapientiæ non est numerus, Cor hominis prauum, et inscrutabile, mira sua bonitate, et potentia educit, in admirabile lumen suum, Verbi gratia, ponamus hominem in seculo, seculi adhuc, et suæ carnis amore retentum, et cum terrestri hominis imaginem portet, incubantem terrenis: Nil de cœlestibus cogitantem: quis hunc non uideat horrendis circumfusum tenebris, nisi qui in eadem umbra mortis sedet, quippe cui nullum adhuc suæ salutis signum eluxerit: cui nec dum in aliquo interna testetur inspiratio, an boni de se quippiam æterna teneat prædestinatio.

At uero si superna cum miseratio dignanter quandoque respexerit, immiseritque Spiritum compunctionis, quatenus ingemiscat, et resipiscat, mutet uitam, donec carnem, amet proximū, clamet ad Deum, proponatque de cætero uiuere Deo, non seculo: ex qua deinde superni luminis gratuita uisitatione, et subita mutatione dextera excelsi, agnoscat se merito quidem non iam iræ sed gratiæ filiū, quippe qui paternum erga se diuinæ bonitatis experitur affectum, quod se utique hæcenus in tantum

DE IUSTIFICATIONE.

latuerat, ut non solum nesciret, utrum nam dignus foret amore, an odio, uerum etiam odium magis, et non amorem propria conuersatio testaretur. Erant enim tenebrae adhuc super faciem abyssi: Non is tibi uidetur quasi de abyssu profundissima, et tenebrosissima horrendae ignorantiae, in aliam quandam quoque trahi abyssum est regione amoeniam, et lucidam, claritatis aeternae? D. Bern. Epist. 109. Ad Thomam praepositum de Beuerla.

Ambrosi. Fidei gratia hanc habet potestatem, ut deuotis sibi, diuinam infundat medellam, induotis uero conseruat morbum, per quem totus homo intereat. Ambrosius in 1. Timoth. 2.

August. Multum interest, utrum quisque credat ipsum esse Christum, et utrum credat in Christum. Nam ipsum esse Christum, et daemones crediderunt, nec tamen in Christum daemones crediderunt. Ille enim credit in Christum, qui et sperat in Christum, et diligit Christum. Nam si fidem habet sine spe, et sine dilectione, Christum esse credit, non in Christum credit. Qui ergo in Christum credit, credendo in Christum ueniet in eum CHRISTVS, et quoquo modo unitur in eum, et membrum in corpore eius efficitur. Quod fieri non potest, nisi et spes accedat et charitas. Hec Aug. de uerb. Domini in Euange. Ioan. Sermo. 61.

Per fidem enim ambulamus, non per speciem. Titus
babit

DE CERTITVDINE FIDEI. 53

babit autem fides, si diuinarum scripturarum uacillat autoritas: Porro fide titubante, charitas etiam ipsa languescit: Nam si a fide quisque ceciderit, a charitate etiam necesse est cadat, Non enim potest diligere, quod esse non credit. Porro si et credit et diligit, bene agendo et praecipis bonorum morum obtemperando, efficit, ut etiam speret se ad id quod diligit esse uenturum. Itaque tria sunt, quibus et scientia omnis, et prophetia militat, Fides, Spes, charitas, Hec Aug. De Doctrina Christiana lib. 1. cap. 37.

In comparatione futurae uitae nullius iusti et sancti est uita ista perfecta. Ideo manent, inquit, fides, spes, charitas, tria haec, maior horum autem est charitas, quia et cum quisque ad aeterna peruenerit, duobus istis decedentibus, charitas auctior, et certior permanebit. Augustinus eiusdem argumenti lib. 1. cap. 39.

DE CERTITVDINE FIDEI. Cap. VI.

ET iusti, et sapientes, et opera eorum, in manu Dei sunt, et insuper, neque amicitias, neque inimicitias scit homo, sed omnia coram eis incerta, propterea quod omnibus eueniunt similia iusto, et iniusto. Porro hic sensus est: Etiam in hoc dedi cor meum, et scire uolui, quos Deus diligeret, quos odisset, et inueni iustorum
G S quidem

DE CERTITVDINE FIDEI.

quidem opera in manu Dei esse, & tamen utrum ametur à Deo, an non, tunc eos scire non posse & ambigue fluctuare, utrum ad probationem sustineant, quæ sustinent, an ad supplicium, in futuro igitur scient, & in uultu eorum sunt omnia, id est, antecedit eos, cū de uita hoc decesserint, noticia istius rei, quia tunc est iudicium, & nunc certamen. Et quicumq; aduersa sustinent, utrum per amorem Dei sustineant, ut Iob, an per odium, ut plurimi peccatores, nunc habetur incertum. Hæc D. Hieronymus in Ecclesiasticen. cap. 9.

Quisquis habuerit charitatem fraternam, & coram Deo habuerit, ubi Deus uidet, corq; eius interrogatum sub iusto examine, non ei aliud responderit, quam germanam ibi esse radicē charitatis, unde boni fructus exstant, habet fiduciam apud Deum, & quicquid postulauerit ab eo, accipiet, quia mandata eius seruat. Aug. in Epistolam Beati Ioannis Tractat. 6.

Dominus breuiter ait: Ego sum lux mundi, qui me sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen uitæ. Quibus uerbis aliud est, quod iussit, aliud, quod promissit. Faciamus, quod iussit, ne impudenti fronte consideremus, quod promissit, ne dicat nobis in iudicio suo: Ecceisti enim, quod iussi, ut petas, quod promisi? Quid ergo iussisti, domine Deus noster? Dicet tibi, ut sequereris me: Consilium uitæ petisti, cuius uitæ, nisi de qua dictum est. Apud te est fons uitæ. Augustinus Tractatu. 43.

Beati

DE CERTITVDINE FIDEI. 54

Beati Ioannis Euangelij De capite octauo.

Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus à Deo, accipiemus, quoniam mandata eius custodimus, & quæ placita sunt coram eo facimus.

Tunc nos in ista uita, in qua ex fide uiuimus, non reprehendit cor nostrum, si eadem fides, in qua corde creditur ad iusticiam, non negligit reprehendere peccatum nostrum. Augustinus de perfectio. Iusticie cap. pag. 972.

Multæ sunt causæ non impetrandi. Nam aut inconducibilia postulant, nec mirum est si non exaudiuntur, cum et Paulus ille audierit. Sufficit tibi gratia mea, uirtus enim in infirmitate perficitur: Aut indigni exaudiri sunt, nec quicquam boni à seipsis offerunt, cum dominus Apostolorum similes denotare uideatur. Ex uobis enim, inquit, qui uirtute polletis, qui Euangelicam doctrinam recte uiuendo complectimini, Aut aduersus eos, qui sibi dolorem intulerunt ultionem orantes petunt, quod omni no prohibetur. Orate nanque, ait, pro inimicis uestris, Aut misericordiam postulant, cum nullam egerint penitentiam. Quare potiri penitus est impossibile, etiā si qui multam fiduciam ad Deum habent, pro eis deprecetur, uelut Hieremias, cū pro Iudeis oraret, audiuit. Noli ora pro populo hoc, quoniā te nō exaudiā. Chrysostomus in cā

DE CERTITVDINE FIDEI.

in caput Math. i. 18. Hemilia. 61.

Quia in hac uita nobis est discretio operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum, ut quò hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. Vnde in Euangelio ueritas dicit: In domo patris mei mansiones multe sunt. Sed in eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diuersitas concors, quia tanta uis amoris in illa pace nos sociat, ut quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Vnde, et non æque laborantes in uinea æque cuncti denarium sortiuntur. Et quidem apud patrem mansiones multe sunt, & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt, quia una cunctis erit beatitudo letitiæ, quamuis non una sit omnibus sublimitas uite. Paruum, & magnum in hac luce conspexerat, qui ex uoce capitis dicebat: Imperfectum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Paruum, & magnum conspexerat, cum dicebat: Benedixit omnes timentes se dominus, pusillos cum maioribus. Bene autem subditur: Et seruus liber à domino suo. Scriptum quippe est: Omnis qui peccat, seruus est peccati, quia nimirum quisque se prauo desiderio subiicit, iniquitatis domino dudum libera mentis colla supponit. Sed huic dominio contradicimus, cum iniquitati, quæ nos ceperat, reluctamur, cum consuetudini uiolenter resistimus, & desideria peruersa calcantes, contra hanc, ius nobis liber

DE CERTITVDINE FIDEI. 55

libertatis ingenitæ uendicamus, cum culpam poenitendo percutimus, & maculas sordium fletibus lauamus. Pleurung; autem iam mens quidem, quod se peruerse egisse se meminit, deplorat, iam prauæ acta non solum deserit, sed amarissimis etiam lamentis punit, & tamen dum eorum quæ egit reminiscitur, grauius iudicii pauore terretur. Iam se perfecte conuertit, sed adhuc se perfecte in securitatem non erigit, quia dum, quanta sit districtio extremi examinis, pensat, inter spem, formidinemque sollicita trepidat, quia iudex iustus ueniens, quid de perpetratis reputet, quid relaxet, ignorat. Gregorius Moralium lib. 4. cap. 4. 1.

Sicut multum confidere non debemus, ne nostram uirtutem uideamur profiteri, sic multum pusillanimitè agere, & diffidere non debemus, ne Dei adiutoris nostri impotentiam uideamur pronuciare. Origen. Tractatu. 35. in Math.

Vt Deus ipse fidelis est reddendo, ita fidelem exigit de promisso. Talem hominē querit erga se semel Deus existere, qualem se ipsum hominī desiderat exhibere. Ego, inquit, dominus, promissa non mutō, ego, quod destinaui, attribuo. Ego tibi præmia, quæ spondesti, disponso, si tamen, quod credis, exhibeas, si fidem, quam polliceris adimpleas, si actibus sanctis, quod noueris, ostendas. Ceterum si aliud gesseris, quā uoueris, & fidei nomen per fida uoluntatē dissolueris, non modo præmiorū compos esse

esse nō poteris, sed et destinato supplicio necesse est sub^hiungaris. Aliud est enim esse, quod diccris, aliud dici, qd' non sis. Non potest ad premium tendere, qui professio- nem noluerit adimplere, nec accipere poterit, quod pro- mittitur nisi ante impluerit, quod iubetur. Chrysost. Sermo. de fide, spe, & charitate.

LIBERVM CHRI-
stianorum arbitrium, gratia Dei
adiutum. Cap. VII.

Tertull.

Cum utriusq; ex præceptis dei didicerimus, quid uelit (Deus) & quid nolit, iam nobis est uolun- tas eligendi alterum, sicut scriptum est. Ecce posui ante te bonum, & malum. gustasti enim de arbore boni, & mali &c. Et post pauca, igitur cum solum in nobis erit, uelle, in hoc probatur nostra in Deum mens, an ea uelis mus, quæ cum uoluntate eius sapiam. Hæc Tertullia- nus de exhortatio. castitatis.

Irenæus.

Homo rationabilis, & secundum hoc similis Deo, liber in arbitrio factus, & suæ potestatis, ipse sibi causa est, ut aliquando quidem frumentum, aliquando autem palea fiat, quapropter & iuste condemnabitur, quoni- am rationabilis factus amisit ueram rationem, & irra- tionabiliter uiuens aduersatus est iusticiæ Dei, tradēs se omni

omni terreno spiritui, & omnibus seruiens uoluptatis bus &c. Irenæus libro quarto capite. 9.

Si igitur tradideris ei (Deo) quod est tuum, id est, si- dem in eum, & subiectionem, percipies eius artem, & eris perfectum opus Dei. Si autem non credideris ei, & fugeris manus eius, erit causa imperfectionis in te, qui non obedisti, sed non in illo, qui te uocauit? Ille e- nim misit, qui uocarent ad nuptias, qui autem non obe- dierunt ei, semetipsos priuauerunt regia coena. Idem lib. 4. cap. 76.

Quod Christus ait, Quotiens uolui congregare filios tuos, & noluisti? Veterem Legem liberatis hominis ma- nifestauit, quia liberum eū Deus fecit ab initio habentem suam potestatem, sicut & suam animam ad utendum scientia Dei uoluntarie, & non coactum à Deo. Vis e- nim à Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper. Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus, posuit autem in homine potestatem electionis, quemad- modum & in Angelis. Vide eundem Irenæum lib. 4. cap. 71. & sequentibus.

Inuenitur Deus homini dedisse omnes affectus, om- nesq; motus, quibus ad uirtutem niti possit, & progredi, insuper etiam uim rationis inseruisse, qua agnosceret, quid deberet agere, quid cauere &c. Diuus Origenes in cap. Rom. 3.

Vnusquisq; in manu sua habet, & in arbitrij potest.

tr. 116

LIBERVM ARBITRIVM.

te, ut aut peccati seruus sit, aut iusticie &c. Origenes in caput 6. ad Rom. lib. 6.

LUC. 19.

Obserua quomodo dixerit Propheta: Et nunc Israel quid dominus Deus tuus poscit a te? Erubescam illi hæc uerba, qui negant in homine esse liberum arbitrium. Quomodo posceret ab homine Deus, nisi haberet homo in sua potestate, quod poscenti Deo deberet offerre? Sunt ergo, quæ dantur a Deo, & sunt quæ præbentur ab homine. Verbigratia. In uno homine sunt ut una mina faceret decem minas, aut una mina faceret quinq; minas. Ex Deo aut fuit, ut haberet homo minam, ex qua facere posset decem minas &c. Orig. in Nū. Hom. 12.

Sui arbitrij est anima, in quam uoluerit partem est ei liberum declinare, & ideo iustum Dei iudicium est, quia sponte sua, siue bonis, siue pessimis monitoribus paret. Origenes in Numer. Hom. 20.

Habendum in Ecclesiasticis obseruationibus, quod neq; hominum quis a Deo in perditionem traditus est, sed unusquisq; peruentium sua negligentia pereat, & culpa, qui habens arbitrij libertatem, eligere, quod bonum est, & potuit, & debuit. Origenes in Corinth. al. legante Pamphilo.

Illud definitum est in Ecclesiastica prædicatione, omnem animam esse rationabilem, liberi arbitrij, & uoluntatis &c. Et statim addit. Vnde consequens est intelligere, non nos necessitati esse subiectos, ut omnimodo etiã si nos

LIBERVM ARBITRIVM. 57

si nolumus, uel mala, uel bona agere cogamur. Si enim nostri arbitrij sumus, intelligere possunt aliæ quæ uirtutes ad peccatum, et aliæ iuuare ad salutem, nõ tamen necessitate cogimur, uel agere recte uel male. Orig. Petri Archon. lib. 1.

In nostrũ situm est potestate, uel laudabili nos uita, uel culpabili degere. Orig. Petri Archon lib. 3. Et post subdit. Nobis hominibus incedere quædã extrinsecus possunt, aliqua & occurrere, siue ad uisum, siue ad auditũ, uel alios sensus, quæ nos cõcedent, & prouocet ad bonos, uel cõtrarios motus. Quæ utiq; quia extrinsecus incidunt, nõ est in nostra positũ potestate, ne incidant, uel occurrant. Iudicare uero, & probare, qualiter uti debeamus his, quæ incidunt, nullius alterius res est uel opus, nisi rationis eius quæ est in nobis, id est nostri iudicij. Vide ibidem plura.

Veriq; nobis opus est, & quæ diuinitus dantur, et quæ a nobis sunt, siquidẽ diligenter, & exacte saluãdi fuerimus: idq; non solum antea, sed & nunc quoq; etiã si magni celebresq; fuerimus, diuina gratia opus habeamus. Ioan. Chrysost. Hom. 24. in Gene.

Liberi qui ppe arbitrij creauit nos Deus, ut uoluntate nostra cum adiutorio Dei, quod uolumus faciamus. Chrysost. Hom. de muliere Chanaanæ.

Opera mala ex nobis solis oriuntur, unde et opera uocat. Bona uero nõ tantũ egent nostra cura. Verum

H etiam

etiam opus habem diuinā benignitate. Chrysostomus in Epistolam ad Galathas. cap. 5.

Si uolueris, tunc Deus operabitur uoluntate: Et promptitudinē ipse nobis dat, et operandi efficaciam. Quando enim uoluerimus, uoluntatē nostram adauget, utpote. Volo boni quippiam operari, bonū istud ipse operatur, et per ipsum etiā uoluntatem. Et post pauca, Paulus recte facta nostra, dicit dona Dei esse etc. Chry. Hom. 8. in Episto. ad Philip. cap. 2.

Paulus in omnibus locis semper suam iusticiam supprimit, totumq; Deo adscribit, ita tamē, ut libertatem non tollat arbitrij. Chrysost. Hom. 3. in 1. Epistolam ad Tim. cap. 1.

10. Dam. Sine Dei cooperatione, et auxilio, impossibile est nos aut bonum uelle, aut agere. At in nobis est innascere uirtuti, et sequi Deum nos ad illam uocantem, aut deserere uirtutem, quod est in malum prolabi, et sequi Diabolum ad illud (uim non infrendo) uocantem. Ioan. Damasc. lib. 2. cap. 30.

Augusti. Propria uoluntate anima rationalis auertitur a bono in commutabili: eaq; auersione uiciatur: nec sanari per se ipsam potest, sed gratuita misericordia sui creatoris: Augustinus de gratia Noui testamenti cap. 31. Et in opere Epistolarum. 120.

Peccato Ade Arbitriū liberum de hominum natura perijisse non dicimus: sed ad peccandum ualere in hominibus

minibus Diabolo subditis: ad bene autem, pieq; uiuere. Liberum dum, non ualere, nisi ipsa uolūtas hominis Dei gratia arbi. peccauerit liberata, et ad omne opus bonū actionis, sermo cato Adems, cogitationis adiuta. Augustinus contra duas Episto. non pror Pelagianorum. lib. 2. cap. 5. sus perijt.

Aliter Deus pręstat, ut uelimus, aliter pręstat, qd uoluerimus: ut uelimus enim, et suū esse uoluit, et nostrum: suū uocando, nostrum sequendo. Quod autem uoluerimus, solus pręstat, id est, posse agere, et semper bene uiuere. Augustinus de diuersis Questioni. ad Simpli. lib. 1. Questio. 2.

Esse autē liberum arbitrium, atque inde peccare quemquā, si uelit non peccare, si nolit: non solum in diuinis scripturis, quas non intelligitis, sed etiā in uerbis ipsius Manichei probo. Augustinus contra: Felicem Manicheum. lib. 2. cap. 3.

Libertas quidē perijt per peccatū, sed illa, quę in paradiso fuit, habendi cum immortalitate iusticiam: propter quod natura humana diuina indiget gratia, dicente Domino, Si filius liberauit uos, tunc uere liberi eritis. Vtiq; liberi ad bene, iusteq; uiuendum. Nam liberum arbitrium usq; adeo in peccatore non perijt, ut per illud peccent maximi omnes, qui cum dilectione peccant. Augustinus contra duas Epistolas Pelag. lib. 1. cap. 2.

Nihil uideo in scripturis sanctis hominē a Domino

H 2 iuberi

LIBERVM ARBITRIVM.

iuberi propter probandū liberū arbitrium, quod nō inueniatur uel dari ab eius bonitate, uel posse propter adiutorium gratiæ demonstrandum. Nec omnino incipit homo ex malo in bonum per initium fidei commutari, nisi hoc in illo agat indebita, & gratuita misericordia Dei. Augustin. ibidem lib. 2. cap. 10.

Liberum arbitrium captiuatum, non nisi ad peccatum ualet: Ad iusticiam uero nisi diuinitus liberatum, adiutumq; non ualet. Augustinus contra eosdē lib. 3. cap. 8.

Gratia nolentem præuenit, ut uelit: nolentem subsequitur, ne frustra uelit. Augustinus in Enchiridion ad Laurentium cap. 32.

Semper est in nobis uoluntas libera, sed non semper est bona: aut enim a iusticia libera est, quando seruit peccato, & tūc mala est: aut a peccato libera est, quando seruit iusticiæ, & tunc est bona. Gratia uero Dei semper est bona, et per hanc fit, ut sit homo bonæ uoluntatis, qui prius fuit uoluntatis malæ. Augustinus de gratia & libero Arbitrio ad Valentinū. cap. 25.

Cum de libera uoluntate recte faciendi loquimur, de illa scilicet, in qua homo factus est, loquimur. Aug. de libero Arbi. lib. 3. cap. 18.

Sine Dei adiutorio, per arbitrium uoluntatis, tentationes huius uitæ superare non possumus. Augustinus in Psal. 89.

Liberum

LIBERVM ARBITRIVM. 39

Liberum arbitrium, si non dedisset Deus, iudicium puniendi nullū iustum esse posset, nec meritum recte faciendi: Nec præceptum diuinū, ut ageretur poenitentia de peccatis, nec ipsa indulgentia peccatorum, quā nobis Deus per Dominum nostrum Iesum Christum donauit, Augustinus in Disputatione secunda contra Fortunatum.

In potestate hominis est mutare in melius uoluntatem: sed ea potestas nulla est, nisi a Deo detur, de quo dictum est. Dedit eis potestatem filios Dei fieri &c. Augustinus libro retractatio. in lib. contra Adimantum Manichæi discipulum.

Liberum arbitrium perfecte fuit in primo homine, in nobis autē nō est, amē gratiā liberum arbitrium, ut non peccemus, sed tātum ut peccare nolumus, Gratia uero efficit, ut non tantū uelimus recte facere, sed etiā possimus, non uiribus nostris, sed liberatoris auxilio. D. Aug. in Expositione quarundam proposi. in Epistolam Rom. Numero. 18.

Vnicuiq; nostrū libertatē uitæ sensumq; permisit Hilarius. non necessitatē, alterum affigens, ut unumquemque ex natura bonū, malumue lex cogeret, sed qui nos per beneuolentiā utendæ beatitudinis suæ creasset, profectum nobis ad id meritum uitæ innocentis honesteq; constituit. Hilarius in Psal. 2.

Voluntas nostra hoc proprium ex se habere debet,

H 3 ut ut

LIBERVM ARBITRIVM.

ut uelit Deus incipienti clementum dare, quia consumationem per se infirmitas nostra non obtinet: meritorium tamen adipiscende consumationis est ex initio uoluntatis. Hila. in Psal. 118. Nun.

Vnicuique ad id, quod uolet, uia est proposita: Viuendi, et appetendi, atque agendi permissa libertas: Et ob id uniuscuiusque, aut poena, aut praemij afficitur electio. Hila. in Psal. 118. Res.

Cöcilium Cartha. Quicunque dogmatizat, et affirmat humanam sibi ad uincenda peccata, et Dei mandata facienda sufficere posse naturam, et eo modo gratiae Dei, quae sanctorum euidentius orationibus declaratur, aduersarius inuenitur, Anathema sit. Concilium Carthaginense ad Innocentium Papam.

Innocentius Papa. Adiutorio quotidiano nos egere, negare non possumus: hoc enim, seu bene uiuimus. * prouocamus, ut melius, fauiliusque uiuamus: seu praeue sentientes, a bonis auertimur, ut ad rectam redeamus uiam eius, auxilio plus egemus etc. Neceffe est enim ut, quo auxiliante uiuimus, eo iterum adiuuante, uincamur etc. Innocentius Papa ad Concilium Carthag. Est in opere Epistolarum Augustinus 91.

Celestinus Papa. In Prauaricatione Adae omnes homines naturalē possibilitatem, et innocentiam perdidisse, et neminem de profundo illius ruinae, per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia miserentis crexerit, Catholicorum

LIBERVM ARBITRIVM. 60

tholicorum uniuersalis sententia est, iuxta D. Celestini Pont. decreta. Cano. 4.

Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei, ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium: et in bonis quibusque uoluntatis humanae, singulis moribus, magisque illius ualere non dubitemus auxilium. Hec ex Decretis Celestini Pontificis. Cano. 8.

Bonorum operum, et spiritualium studiorum Deum Autorem esse, non dubium est, qui quorum incitat mentes, adiuuat actiones. Leo Papa Epist. 24. Leo.

Datur unicuique sine merito, unde tendat ad meritum, et datur ante ullum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem. Ambro. de Ambrosi. uocatio. gen. lib. 2. cap. 2.

Non fidat homo de uiribus suis, quae etiam, cum essent integra, non steterunt, sed per illum quaerat uictoriam, qui solus non est uictus, et omnibus uicit. Et si quaerit, non dubitet quaerendi affectum ab illo se accepisse, quem quaerit. Nec quia spiritu Dei agitur, ideo se putet liberum arbitrium non habere, quod nec tunc quidem perdidit, quando Diabolo uoluntate se dedit, a quo iudicium uoluntatis deprauatum est, non ablatum, Ambrosius de uocatione gen. lib. 1. cap. 3.

Omne hominis meritum bonum ab initio fidei usque ad perseverantiae consummationem donum atque opus est diuinum. Amb. de uocatione Gentium lib. 1. cap. 7.

LIBERVM ARBITRIVM.

Quamuis omnia bona dona sunt Dei, à Deo tamē quædam etiā nō petita tribuimur, ut per ipsa, quæ accepta sum, ea quæ nondum sum donata, queramur. Ambro. eiusdem argumēti lib. 2. cap. 2.

Ipsa gratia, hoc omni genere medendi, atq; auxiliandi agit, ut in eo, quem uocat, primū sibi receptricem, & famulam donorum suorum præparet uoluntatem. Nam uirtus noliū nulla est, nec potest affēri uel fidem, uel spem, uel charitatem eis inesse, quorum ab eis bonis consensus alienus est. Ambro. de uocatione Gemium. lib. 2. cap. 9.

De his autem, quos elegit sine meritis, dat, unde ornemur & meritis. Et frustra dicitur, quod ratio operandi non sit in electis, cum etiā ad hoc operentur, ut electi sint. Ambro. ibidem cap. 10.

Quauis quod statuit Deus, nulla possit ratione nō fieri, studia tamen nō tolluntur orandi, nec per electionis propositū, liberi arbitrij deuotio relaxatur. Cum implēde uoluntatis Dei, ita sit præordinatus affectus, ut per laborem operū, per instantiam supplicationū per exercitia uirtutū, fiant incrementa meritorū. Et qui bona gesserunt non solū secundū præpositū Dei, sed etiā secundū sua merita coronemur. Amb. lib. 2. de uocatione Geni. cap. 10.

Basilii. Quibus Diuina lex inest, non in atramento, & literis expressa, sed in spiritu Dei uiuentis, & nō in lapideis

LIBERVM ARBITRIVM. 61

nis lapideis incisa, sed in laminis cordis carnis implata: hi mētis oculis illuminati, & semper nō sensibiles, & eā, quæ uidetur, spem appetētes, sed intelligibiles, sciunt exacte quod nō ex propria ipsorū fortitudine possibile est scandala, & offensiones prauī illius aduersarij superare, sed ex inuicta potētia Dei. Quē uero uerbo Dei non sum exculti, ac frustra inflati, hij per propriū liberū arbitriū, occasionem, ac impetus peccati se abolere putant, quū per solū crucis mysterium peccatū aboleatur. Nam quod in hominis potestate est situm liberū arbitrium, in eligendo, aut non eligendo, ut Diabolo resistat situm est, non in eo quod possit penitus robur habere cōtra affectus &c. D. Basilii Sermone de libero arbitrio.

Illud quod dicunt sufficere homini liberū arbitriū *Augusti.* ad Dominica præcepta implenda, etiā si Dei gratia, et spiritus sancti dono, ad opera bona nō adiuetur, omnino anathemazandum est, & omnibus execrationibus detestandum &c. Aug. Epistola. 89. Hilario.

Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad uirtutes, Hierony. nec ad uitia necessitate trahimur. Alioquin ubi necessitas est, nec dñatio, nec corona est. Sicut in bonis operibus perfectior est Deus (Non est enim uolentis, neq; currentis, sed miserantis, & adiuuantis Dei) ut peruenire ualeamus ad calcē, sic in malis atq; peccatis, semina nostra sunt in incertina, & perfectio Diaboli &c.

LIBERVM ARBITRIVM.

Diuus Hieronymus contra Iovinianum. lib. 2.

Non ambigitur, quin in utramque partem, uel faciendi, uel non faciendi bona, habeamus liberam facultatem, & oppressis prauis, recta nascuntur, tuncque uirtutum inter se concini chorus, cum uitiorum in animis sit sollicitudo &c. Theophilus Alexandri. lib. Paschal. 3.

Augusti. Gratia domini per Iesum Christum dominum nostrum (quod fides uera, & Catholica tenet semper Ecclesia) pusillos cum magnis a morte primi hominis, ad uitam secundi hominis transfert, non solum peccata delendo, uerum etiam ad non peccandum, recteque uiuendum, eos, qui iam uti possunt uoluntatis arbitrio, sic adiuuando, ut nisi adiuuet, nihil pietatis, atque iusticie, siue in opere, siue etiam in uoluntate habere possimus. Deus quippe operatur in nobis uelle, & operari pro bona uoluntate &c. D. Aug. & Alippius ad Paulinum, Epistola. 106.

Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati graditate perdidimus. D. Au. ad Vitalem Ep. 107.

Vt in Deum credamus, & pie uiuamus, non uolentis, neque curretis est, sed miserentis est Dei, non quia uelle non debemus, & currere, sed quia ipsa in nobis operatur & uelle, & currere. D. Aug. ad Vitalem Ep. 107.

Vt iaceret egrotus, intemperantiam suam habuit necessariam, ut surgat alius, necessariam habet artificis medicinam. Sic ergo, ut peccet homo, ipse sibi sufficit ad peccandum, ut iniustificetur, non sibi sufficit, nisi ab illo iustificetur;

LIBERVM ARBITRIVM. 62

cetur, qui solus est iustus. Augusti. in Psalmum. 98.

Ex peccato diuisus es aduersum te. Trabis concupiscentie propagine, & radicem mortis. Habes, contra quod pugnes in te, habes quod expugnes in te. Sed habes, quem inuoces, ut pugnantem adiuuet te, & uincem coronet te, qui non existentem facit te. Quomodo, inquis, uincam? Ecce ipse Apostolus difficillimum preteritum proponit, & quam laboriosum sit, aut forte insuperabile, si non intelligo, ipse ostendit. Caro, inquit, concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, ut non ea, quae uultis, faciat. Quomodo me iubet uincere, cum ille dicat, ut non ea, quae uultis faciat? Quare quomodo? Attende ad gratiam uasis pastoralis, lapidem de flumine in exceptorio lactis pone. Ecce & ego tibi dico, imo tibi ipsa ueritas dicit: Prorsus non facis, quod uis, pugnante carne aduersus spiritum tuum. Si ad istam pugnam de te praesumis, admonendus es, ne frustra audieris. Exultate deo adiutori nostro. Si enim per te impleres totum, non esset necessarius adiutor. Rursus si tu ipse tua uoluntate nihil ageres, non uocaretur adiutor. Adiutor enim aliquid agentem adiuuat &c. Augusti. in Psalm. 143.

Qui crediderit in eum, non confundetur. Ipsa est iusticia ex fide, qua credimus nos iustificari, hoc est, iustus fieri gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum, ut inueniamur in illo non habentes nostram iusticiam, quae

LIBERVM ARBITRIVM.

quæ ex Legge est, sed eâ, quæ est per fidem Christi, quæ ex Deo iusticia in fide: utiq; in fide, quæ credimus nobis iusticiâ diuinitus dari, non à nobis, in nobis nostris uiribus fieri &c. Iustificati aut gratia, ne fides ipsa superba sit. Nec dicat sibi, si ex fide, quomodo gratis. Quod enim fides meretur, cur nō potius redditur, quā donatur? Nō dicat ista homo fidelis, quia cū dixerit, ut merear iustificationem, habeo fidem, respondetur ei: Quid enim habes, quod nō accepisti? Cum ergo fides impetrat iustificationē, sicut unicuiq; partitus est etiā ipsius mensurâ fidei, nō gratiâ aliquid præcedit humanam, sed ipsa gratia, augetur, ut aucta mereatur perfici, comitante, nō ducēte, pedissequa, nō præuia uolūtate. D. Aug. & Alipius Bonifacio Episto. 106.

Natura humana, etiâ si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, creatore suo nō adiunxerat, seruaret. Cū igitur sine Dei gratia, salutē nō posset custodire, quam accepit, quomodo sine gratia potest reparare quam perdidit? August. & Alipius ad eundem Bonifacium, Epistola. 106.

Quia liberū arbitrium addiligendū Deū, primi peccati granditate perdidimus, & Lex Dei, atq; doctrina quāuis sancta, & iusta, & bona, tamē occidit, si nō uiuificet spiritus, per quē fit, ut nō audiendo, sed ut obediendo, neq; ut lectione, sed ut dilectione teneatur &c. Aug. Vitali Carthagensi, Episto. 107.

Plures

LIBERVM ARBITRIVM. 63

Plures uostrū, liberū arbitriū adiuuari fatemur, per Dei gratiā, ut recta sapiamus, atq; faciamus, ut cū uenerit, Dominus reddere unicuiq; secundū opera eius inueniat opera nostra bona, quæ præparauit Deus, ut in illis ambulemus. Hoc qui sentium, bene sentium. Augustinus Valentinus, Epistola. 46.

Nisi libero arbitrio intelligeremus, & sciremus, nō nobis præciperetur, dicente scriptura. Intelligite ergo, qui insipientes estis in populo, & stulti aliquādo sapite. Eo ipso quippe, quo præceptū, & imperatiū est, ut intelligamus, atq; sapiamus, obedientiam nostrā requirit, quæ nulla potest esse sine libero arbitrio. Sed si posset hoc ipsum sine adiutorio Dei gratiæ fieri per liberum arbitriū, ut intelligere mus atq; sciremus, non diceretur Deo: Da mihi intellectu, ut discam mandata tua &c. Augustinus ibidem.

Non dicimus in eo nos tantum adiuuari à Deo ad operandū iusticiam, quod Legē Deus plenā dedit bonis, sanctisq; præceptis, sed quod ipse uolūtās nostra, sine qua operare bonum non possumus, adiuetur, et erigatur impertito spiritu gratiæ, sine quo adiutorio doctrina illa est litera occidens &c. Augustinus de spiritu, & litera cap. 12.

Nemo potest uenire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eū. Magna gratiæ cōmendatio. Nemo uenit, nisi tractus, Quem trahat, & nō trahat, noli uelle in dicare,

dicare, si non uis errare, semel accipe, et intellige. Nō traheris, ora ut traheris &c. August. Tractatu. 26. in Euangelium Diui Ioannis Euangeliste.

Deserui Non dubitandum est, etiam bonas suggestiones a bono spiritu, ita latenter, ac spiritaliter fieri, sed imptet merita nostra mala. tere est, quibus nam earum mens humana consensuat diuino auxilio, uel, deserta per meritum, uel adiuta per gratiam. Aug. Tracta. 55. in Euangelium Ioannis.

Constat sine spiritu sancto Christum nos diligere, & mandata eius seruare non posse, & nos id posse, atq; agere tanto minus, quanto illum percipimus minus, tanto autem amplius, quanto illum percipimus amplius. Aug. Tracta. 74. in Ioannem.

Non est cōsequens, ut si Deo certus est omnium ordo causarū, ideo nihil sit in nostrae uolūtatē arbitrio. Et ipsae quippe nostrae uolūtaes, in causarum ordine sunt, qui certus est Deo, eiusq; praescientia cōtinetur, quoniam & humanae uolūtatē humanorum operum cause sunt, atq; ita, qui omnes rerū causas praesciuit, profecto in eis causis etiā nostras uolūtaes ignorare non potuit, quos, nostrorū operum causas esse praesciuit Aug. de Ciuitate Dei lib. 5. cap. 9.

Volūtaes nostrae tantū ualent, quantum Deus eas ualere uoluit, atq; praesciuit, & ideo quicquid ualēt, certissime ualēt, et qd factū est, ipse omnino factū est, quia ualituras, atq; facturas ille praesciuit, cuius praescientia

praescientia falli non potest. Augustinus ibidem.

Arbitrium uolūtatē tunc est liberū uere, cū uitij, peccatisq; nō seruit. Tale datū est a Deo, quod amissum proprio uitio, nisi a quo dari potuit, reddi nō potest. Vnde ueritas dicit: Si uos filius liberauerit, tunc uere liberi eritis. Aug. de Ciuitate Dei lib. 14. cap. 11.

Non fidat homo libertate arbitrij sui, sed speret inuocare nomen domini Dei: quoniam uolūtas in natura, quae facta est bona a bono Deo, sed mutabilis ab immutabili, ex nihilo, ac eo, qui est, & a bono potest declinare, ut faciat malum, quod sit libero arbitrio, & a malo, ut faciat bonum, quod non sit sine diuino adiutorio. Aug. de Ciuitate Dei lib. 15. cap. 21.

Liberum arbitrium, quod primū homini datū est, Quid potuit non peccare, sed potuit & peccare: hoc autē nouissimum eoberū arbitrium in quoq; Dei munere, non suae possibilitate naturae. Augusti. de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 30. primo homine.

Sine Deo nihil possumus facere, sed ipse in nobis facit opera, non tamen omnino sine nobis. Cooperatorum siquidem Dei sumus, sicut dicit Apostolus: Vult siquidem Deus, ut eum oremus, & ut ei aduenienti, & praestolanti ad ostium, aperiāmus sinū uolūtatē nostrae, & ei consensiamus &c. Vide Scalas Paradisi apud Augustinum. cap. 10.

Gratia

LIBREVM ARBITRIVM.

Gratia non datur secundū aliqua merita, sed efficit omnia merita. Aug. de prædestinat. sanct. cap. 2. li. 1.

Odit Deus præsumptores de uiribus suis. Quid enim ualeat liberum arbitrium non adiutum, in ipso Adam demonstratum est. Ad malum sufficit, si, ad bonum non nisi adiuuetur a Deo &c. Vide Aug. De Camico nono. cap. 8.

Arbitrium uoluntatis humane nequaquā destrui-
mus, quando Dei gratiā, qua ipsum adiuuatur arbi-
trium, non superbia negamus ingrata, sed grata po-
tius pietate prædicamus. Nostrum enim est uelle, sed
uoluntas ipsa etiam mouetur, ut surgat, & sonatur,
ut ualeat, & dilatatur, ut cupiat, & impletur, ut ha-
beat &c. Vide Aug. de bono uoluntatis cap. 17.

Licet imitator sanctorum sis, totum gratiæ sem-
per reputa, quia, ut esset aliquid reliquum, gratia in
te Dei, non tuum meritum facit. Aug. de uerbis Do-
mini secundum Math. Ser. 7.

Cyrellus. Hoc autē est iudicium, quia lux uenit in mundū etc.
Liberum iudicium hominis his uerbis ostendit, qui ad
ALTERVTRVM secundum animi sui iudiciū
potest proficisci. Sic enim iuste laudem, si bene aga-
mus, & contrarium, si mala cōmittimus, inueniemus.
Hoc per Prophetam etiam quendam dixit. Si uolue-
ritis, & audieritis me, bona terræ cōmedetis, quod si
nolueritis, neq; audieritis me, gladius uos deuorabit.

Cyrellus

LIBERVM ARBITRIVM.

65

Cyrellus in Ioan. Euangelium lib. 2. cap. 54.

Non possumus secundum ecclesię, ueritatisq; dog Ecclesię
mata, liberā potestatem hominis (quod liberū arbitri-
um appellamus) ullo modo negare. Ita iusti quidē pre-
bet, esse li-
mij propter iusticiam afficiuntur, qui uero male berum ho-
uixerunt, non iniuria puniuntur. Cyrellus in Ioan-
nem lib. 4. cap. 7.

bitrium.

Illud maximopere considerandum est, quia ratio-
nali creaturæ liberā potestatē creator largitus est, &
sue uoluntatis habenas cuiq; cōmisit, ut in eo sit, quic-
quid probauerit eligere. Qui ergo ad meliora flexi-
sum, hi gloriā, & retributionē electioni sue cōscien-
tiā inueniēt, qui uero improbis cogitationibus se ip-
sos deprauarūt, cupiditatū suūctibus ad scelera dedu-
cti, nō iniuria, ut ingrati, atq; improbi, æternis uexa-
buntur supplicijs. In hoc statu libertatis fuit Angelorū
natura cōstituta etc. Cyril in Euan. Ioan li. 9. ca. 10.

Impossibile est quicquā a nobis peragi, nec per-
turbationis animi superari, nec acres Diaboli la-
queos euari, nisi grātiā spiritus muniti, ipsum hac
de causa in nobis habeamus, Cyrellus in Euangelium
Ioan. lib. 9. cap. 45.

Anima nostra, aut a legitimo Rege regitur, aut a
Tyranno uastatur. Si enim Deo adiuuante pie uiui-
mus, si de charitate, de misericordia, & de patientia,
atq; pœnitētia, ceterisq; his similib. cogitamus, licet

I

adhuc

SACRAMENTA.

adhuc in Aegypto, id est, in carne simus, tamen à Christo rege gubernamur &c. Vide D. August. Sermo. 84. de tempore.

Decem precepta nemo implet uiribus suis, nisi ad iuuetur gratia Dei. Aug. de tempore Sermo. 148.

Sacramentorum uirtus, & usus.

Sacramenta sunt signacula rerum diuinarum uisibilia, sed res ipse inuisibiles in eis honorantur: nec sic habende sunt ille species sanctificatæ benedictione, quemadmodum habentur in usu quolibet. Aug. De Catechi. rudibus cap. 26.

Quedam pauca (signa) pro multis, eademque facillima, & intellectu angustissima, & obseruatione castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini &c. Aug. de doctrina Christiana lib. 3. cap. 9.

Sacramenta pauca saluberrima constituta sunt, quæ societatem Christiani populi, hoc est sub uno Deo libere multitudinis continerent &c. August. de uera Religione cap. 17. uide totum caput.

Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facilissimis, significatione præstantissimis, societate noui populi Domini

SACRAMENTA.

66

Dominus colligauit, sicut est Baptismus trinitatis nomine consecratus, & communicatio corporis, et sanguinis ipsius, ET SI Quid aliud in scripturis canonicis commendatur. Augusti. ad inquisitiones Ianuarij.

Quicumque sine Sacramentorum ministri, qualescunque Cypria. sint manus, quæ uel mergunt accedentes ad Baptismum, uel ungunt qualescunque pectus, de quo sacra exiit uerba, operationis autoritas in figura crucis omnibus Sacramentis largitur effectum, & cuncta peragit nomen, quod omnibus nominibus eminet, à Sacramentorum Vicarijs inuocatum. Cypria. Ser. de passione Christi.

Non ideo ueriora, & sanctiora sunt Sacramenta, quia per meliorem ministrantur. Illa namque per se ipsa uera, & sancta sunt, propter Deum uerum, & Sacramentum sanctum, cuius sunt &c. August. contra Crescon. Græta ex latere Christi

Quod Arca Noe ostium in latere accepit: profecto Sacramentum illud est uulnus, quando latus crucifixi lancea perforata extrahatur: Hac quippe ad illud uenientes ingrediuntur Ecclesiatur, quia inde Sacramenta manarum, quibus credentes sumptus initiantur &c. Aug. de ciuitate Dei lib. 15. cap. 26. non pro-

Omnia Sacramenta Christi non ad salutem, sed sunt. ad iudicium habentur sine charitate unitatis Christi, Aug. contra literas Petiliani lib. 3. cap. 40.

In nullum nomen religionis, seu uerum, seu falsum conuulgari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, uel

SACRAMENTA.

Sacramentorū uisibilia cōsortio colligantur: quorum Sacramentorū uis inenarrabiliter ualeat plurimū & ideo contempta sacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas. Augustinus contra Faustum lib. 19. cap. 11.

Sacramenta uisibilia pietatis inesse posse etiam impijs, sed non uirtus pietatis &c. ibidem cap. 12.

Prima Sacramenta, quæ obseruabatur, & celebrabantur ex lege, prænuntiatiua erāt Christi uenturi: quæ cū aduentu suo Christus impleuisset, ablata sunt: & ideo ablata, quia impleta. Non enim uenit Christus legem soluere, sed adimplere. Et alia sunt instituta, uirtute maiora, utilitate meliora, actu faciliora numero pauciora: tūc iustitia fidei reuelata, & in libertate uocatis filij Dei, iugo seruitutis ablato, quod duro, & carni dedito populo congruebat, Augustinus contra Faustum, Manichei lib. 19. cap. 13.

Sacramēta uisibilia sine inuisibili sanctificatione adesse possunt, sed non prodesse. Nec tamen ideo Sacramenta non contemptū uisibile contemnendū. Nam contemptor eius inuisibiliter sanctificari nullo modo potest. Hinc est, quod Cornelius, et qui cum eo erāt, cū iam inuisibiliter infuso sancto spiritu, sanctificari apparēt. Baptizati sunt tamen: nec super uia indicata est uisibilis sanctificatio, quā inuisibilis sanctificatio iam præcesserat. Vide D. Aug. Quæst. super Leuit. lib. 3. cap. 84.

Admā

SACRAMENTA.

67

Administrandum, & dispensandum uerbum, ac Minister Sacramentum (homo minister) aliquid est: ad ministrandum autem & iustificandum, non est aliquid: quia si quid o hoc non operatur in interiore homine, nisi per quem peretur, creatus est totus homo. Diuus Augustinus contra literas Petilia lib. 3. cap. 54.

Sacramenta tā debita ueneratione prosequimur. Sacramēta ut ea etiā si ab indignis tractata fuerint, illis sua peruersitate damnatis, illa intemerata sanctitate permanere de monstreemus. Augustinus lib. 2. cap. 19. contra Eusebium Stratum.

Sacramenti integritas ubiq; cognoscitur, sed ad peccatorum illam irreuocabilem remissionem, extra unitatem Ecclesie non ualebit. Augustinus contra Donatistas de Baptismo lib. 3. cap. 17.

Sacramenta quidē, quantū in se est, sine propria esse uirtute non possunt: nec ullo modo diuina se absentat maiestas mysterijs, sed quamuis ab indignis sumi uel contingi Sacramenta permittant, non possunt tamen spiritus esse participes, quorum infidelitas, uel indignitas, tantæ sanctitudini contradicit etc. Cyprianus Sermone de cena Domini.

Contingit & laicos bene uiuere, Sacerdotes uero impie. Neq; debuisset aut Baptisma esse, aut corpus Christi, aut oblatio, quæ per eos administraretur, si ubiq; gratia meritum exquireret. Nunc aut per indi-

1 3 gnos

SACRAMENTA.

gnos consuevit Deus operari: et nihil propter sacerdotis uitā Baptismi gratia leditur. Chry. Hom. 8. in Cor. cap. 3.

Augusti. Deus etiam exaudit homicidā deprecātem, uel super aquā Baptismi uel super **O L E V M**, uel super **E V C H A R I S T I A M**, uel super capita eorum Eucharistiā, quibus manus imponitur. Aug. De Baptismo cōtra Donatistas lib. 5. cap. 20.

Ambrosi. Non mundat (in Baptismo) Petrus, non mundat Ambrosius, non mundat Gregorius, non nos ira enim seruitia, sed tua (ō domine) sunt Sacramenta. Neque enim humani operis est Diuina conferre: tuū Domine, manus est, & patris, qui locutus est per Prophetas dicens. Effundam de spiritu meo super omnem carnem &c. Ambro. in prologo lib. 1. de spiritu sancto.

Ergo Autor Sacramētōrū quis est, nisi Dominus Iesus? De cōlo ista Sacramēta uenerūt: Cōsiliū enim omne de cōlo est, D. Ambro. lib. 4. de Sacramētis. cap. 4.

Augusti. Non merito personarū consideres (in administratione Sacramētōrū) sed officia sacerdotum &c. D. t. a ueteris Ambrosius de Mysle. initiandis cap. 5.

ac noue Sacramēta non sum eadem ueteri & noui Testamenti: Quia alia sum Sacramenta dantia salutē, alia promittentia saluatorem, Sacramēta ueteris Testamenti promiserunt saluatorem. Augusti. in Psal. 73.

Sinos

SACRAMENTA.

68

Si uos Macarius, si uos Cecilianus offendit, Christus quid facit uobis, qui dixit: Pacem meā do uobis, pacem meam relinquo uobis, quā uos nephanda dissensione uiolastis? Christus quid uobis facit, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, ut ei primam Eucharistiā confectam manibus suis, & ore suo cōmenda-
tā, sicut ceteris Apostolis, traderet? Quid uobis facit accepit a Christo, qui eundē traditorem suum, quem diabolū Christus nominauit, qui ante traditionem domini, nec loculis Dominicis potuit fidem adhibere, cum ceteris discipulis ad predicandum regnum cōlorum misit, ut demonstraret dona Dei uenire ad eos, qui cū fide accipiunt, etiam si talis, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit. Aug. in Psalmum 10.

Admirare aut, obsecro, uirtutem nominis Christi. Theodosius quomodo & per indignos, & eos, qui nō erāt discipuli, gratia operetur, & solū nominatus, ita & per sacerdotes, etiā si indigni fuerint, operatur gratia, et sanctificantur omnes, etiā si indignus fuerit Sacerdos. Theophylactus in cap. Lucæ. 9. super illud: Vidimus quendam sub nomine tuo eicientem demonia &c.

Magnum præsidium est sacro libamine pasci, Si cor participis crimina nulla premunt.

Prosper.

Nam geminat sibi met peccati ponderat, quisquis?

Quæ bona sum sumit, quæ mala, non refugit.

Semper Dei est illa gratia (si quæ in Sacramentis

I 4

confr. Augusti.

SACRAMENTA.

confertur) & Dei Sacramētum, hominis autē solum ministeriū, qui, si bonus est, adharet Deo, et operatur cū Deo, si autem malus est, operatur per illum Deus uisibilem Sacramenti formā, ipse autem donat inuisibilem gratiam. Augustinus in Epistola exhortatoria ad Donatistas Episto. 166.

Cur autē non dicam praecepta illa ueterum Sacramentorum nec bona esse, quia nec eis homines iustificantur? Vmbra enim sum prænunciamus gratiā, qua iustificamur, nec tamē mala, quia diuinitus praecepta sunt tēporibus, personisq; cōgruentia, cū me adiunget etiā Prophetica sementia, qua dicit Deus, se illi populo dedisse praecepta non bona. Forte enim propterea nō dixit mala, sed tantū nō bona, id est, non talia, ut illis hominis boni fiant, aut sine illis boni non fiant. D. Augu. Hiero. in Epistola, quae est numero. 19.

Si Deus adest Sacramentis, & uerbis suis per quoslibet administrentur, & Sacramenta Dei ubiq; recta sunt, ut mali homines, quibus nihil profuit, ubiq; peruersi sum. Augustinus de Baptismo contra Donatistas lib. 5 cap. 19.

Latus Christi apertum est, Vnde Sacramenta Ecclesie manauerunt, sine quibus ad uitam, quae uera uita est, non intratur, Augustinus Tracta. 120. in Euangelium Ioan.

Dormit Adam, ut fiat Eua: moritur Christus, ut fiat Ecclesia.

SACRAMENTA.

69

fiat Ecclesia, Dormienti Adest Eua de latere: mortuo Christo: lancea percussitū latus, ut profluant Sacramēta, quibus formetur Ecclesia, Augu. Tractatu. & 15. in Euange. Ioannis.

Vnus militum subdubitanis fortassis, an mortuus esset Iesus, lancea latus eius cōpungit: qui illico sanguinem simul, atq; aquam emisit, benedictionis mystice, ac sancti Baptismatis originem quandā, atq; primitias. Christi enim, & a Christo Baptismus, & benedictionis quoq; mystice uirtus, a sancta eius profluit carne. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 39.

BAPTISMVS ET huius efficatia caput. 8.

Caro abluitor, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur, Caro signatur, ut anima muniatur. Caro manum impositione adumbratur, ut & anima spiritu illuminetur: Tertulianus de carnis resurrectione.

Amputantur, & excecantur ab hominibus peccata, cum in Baptismo donatur remissio peccatorum. Origenes in Can. Hom. 4.

Lauacrum illud obsignatio est fidei, quae fides a poenitentiae fide incipitur, & cōmendatur. Non ideo abluimur, Tertullianus.

luimur, ut delinquere desinamus, sed quia desimus, quoniam iam corde loti sumus. Tertullianus de poenitentia.

Origenes Ecclesiastica regula statuit, nisi quis renatus fuerit, ex aqua, et spiritu sancto, non possit introire in regnum coelorum. Origenes Rom. cap. 2. lib. 2.

Dominus Iesus cum uenisset, quae per peragere gesta fuerant emendare, pro eo, quod in morte generaret, illa, quae ex Adam ueniebat prima natiuitas, introduxit secundam natiuitatem, quam regenerationem appellauit, per quam sine dubio uitium primae natiuitatis aboleret etc. Orige. in Rom. cap. 5. lib. 5.

De adultis Non omnes qui loti sunt aqua, continuo etiam sanctis loqui-
to spiritu loti sunt, sicut est contrario, non omnes qui
tur qui o- in Catechumenis numerantur, alieni sunt, et extor-
bicem po res spiritus sancti. Exemplo sunt Cornelius, et Si-
nunt. mon Magus. Orig. Hom. 3. in Num. Vide de eadem
re eundem Hom. 5. et Ezech.

Didicimus tantae auctoritatis, et dignitatis substantiam spiritus sancti esse, ut salutaris Baptismus non aliter, nisi excellentissime omni trinitatis auctoritate, id est, patris, et filii, et spiritus sancti cognominatione compleatur. Orig. lib. 1. Patriarchon cap. 3.

Cypria. Per Baptisma spiritus sanctus accipitur, et sic a Baptizatis, et spiritum sanctum consecutus ad bibendum Calicem domini peruenitur. Cypria. lib. 2. Epist. 3.

Cum ad aquam salutare, atque ad Baptismi sanctificationem

cationem uenitur, scire debemus, et fidere, quia illic diabolus opprimitur, et homo dicatus diuina indulgentia liberatur. Cyprianus lib. 4. Epistola. 7. uide totam Epistolam.

In aquae Baptismo recipitur peccatorum remissa, in Baptismo sanguinis corona datur uirtutum. Cyprianus in argumento de exhortatione Martyrij.

Nunc quoque apud nos geritur, ut, qui in Ecclesia **Manus**
Baptizantur, per praepositos Ecclesiae offerantur, et **impositio**
per nostram orationem, ac manus impositionem spiritum sanctum consequantur, et signaculo dominico confumentur. Cyp. ad Iubaianum.

Veniebat Christus ad Baptismum, non egens laua **Christus**
ebro, in quo peccatum non erat, sed ut Sacramento pe- **quare Ba**
rennis daretur auctoritas, et tamen uirtute operis nul- **ptizatus.**
la personarum acceptio commendaret, quoniam remis-
sio peccatorum, siue per Baptismum, siue per alia Sa-
cramenta donetur, propriae spiritus sancti esset, et ipsi
soli huius efficientiae priuilegium manet. Verborum so- **Verborum**
lennitas, et sacri inuocatio nominis, et signa, Aposto- **solennitas**
licis sacerdotum ministerijs attributa, uisibile celebrat in Bap-
tismi sacramentum: re uero ipsam spiritus sanctus format,
et efficit, et consecrationibus uisibilibus inuisibiliter
manu torius bonitatis autor apponit, et plenitudine
gratie unctionis diuinae pinguedo sanctificationibus
officialibus infundit, et rem Sacramenti consumat.
et pers

Et perficitur &c. Cyprianus de Baptismo Sermone.

Siue Iudas, siue Paulus baptizet, Christus peccatū lauat, absoluit, et delet. Cyprianus Ser. de Baptismo.

Baptismus Baptismum repeti Ecclesiastica prohibent regu-
repeti nō lē, & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum
debet. consecrans presumit accedere, Cyprianus Sermone
de ablutione pedum &c.

D. Clem. Nec putes, quod etiam si omnem pietatem colas,
omnemq; iusticiam, Baptismum uero non accipias,
spem possis habere apud Deum, imo maiore poena
dignus erit, qui bona opera non bene operatur etc.
D. Petrus apud Clementem lib. 6. Recognitio.

Accelerate ad Baptismum: est enim in aquis istis
misericordia eius quaedam, quæ ex initio ferebatur su-
per eas, et agnoscit eos, qui baptizantur sub appella-
tione triplicis Sacramenti, & eripit eos de supplicijs
futuris, quasi donum offerēs Deo, animas per Baptis-
mum consecratas. **D. Clemens Epistola 3. Pag. 22.**

Siue enim iustus, siue iniustus sit, Baptismum per
omnia necessarium est. Iusto quidem, ut adimpleatur
in eo perfectio, & regeneretur Deo. Iniusto uero, ut
peccatorum quæ gessit, remissio concedatur.

Chrysost. Cum baptizaris, ipse Sacerdos non te baptizat,
sed Deus est, qui caput tuū inuisibili potentia cōtinet,
& nec Angelus, nec Archangelus, nec ullus alius ac-
cedere, & tāgere audet. **Chrysost. Hom. 60. Tom. 4.**

Baptis-

Baptismus nihil est aliud, quam interitus eius, qui
baptizatur, & resurrectio illius. **Chrysost. Hom. 9.**
in cap. Hebræ. 6.

Dicitur est Baptismū secundum similitudinē la-
næ intinctæ. Sicut enim lana intingitur, naturalē ha-
bēs colorē, ut coloretur purpureo, aut alicuius colo-
ris accipiat dignitatem, sic & nos, in mortē descendi-
mus corporales, & resurgimus spirituales. **Chryso.**
in opere imperfecto in Math. cap. 20. Hom. 35.

Quod per necessaria sit aqua, uel inde perspicuū
est, quod, cum ante aquam spiritus inspirasset, in hoc
tamen, non acquieuit Apostolus, sed ad aquæ neces-
sarietatem ostendendam ait. Numquid aquam quis prohi-
bere potest, ut non baptizentur hi, qui spiritū san-
ctum acceperunt, sicut & uos? **Chrysost. in Euan-
ge. Ioan. cap. 3. Hom. 24.**

Deus in regenerationis lauacro mentem gratia
tangit, hinc radicabile peccatum euellit. **Chrysost. in
prioris ad Corinth. Epist. cap. 18. Hom. 40.**

Nostri circumcisio, uel Baptismatis, inquā, gra-
tia, medicinam habet citra dolorem, et innumera bo-
na nobis affert, & spiritus sancti gratia nos implet,
& nullum definitum tempus habet. **Chrysostomus in
Gene. cap. 17. Homil. 39.**

Fides Christiana nō dubitat eos, qui lauacro regene-
rationis abluuntur, redimi de potestate diaboli, & eos,
qui

BAPTISMVS ET

qui nondū tali regeneratione redempti sunt, etiā par-
uulos filios redemptorū, sub eiusdē diaboli esse pote-
state captiuos, nisi & ipsa gratia Christi redimātur.
Cōcupia D. Aug. de nuptijs, & cōcupiscentia lib. 1. cap. 20.
scientia in In Baptismo concupiscentia carnis remittit-
Baptismo tur, non quidem ut non sit, sed ut non imputetur in
non tolli- peccatum. Aug. ibidem. cap. 25.
tur.

Siue a fidei, siue a perfido dispensatore Sacramentū
Baptismi quisq; percipiat, spes ei omnis in Christo fit.
Non enim in ministrum, per quē Baptizor cre-
do, sed in eum, qui iustificat impium, ut detur mihi fi-
des ad iusticiam. Diuus Augustinus contra literas Pe-
tiliani lib. 1. cap. 6. & 7.

Nec aqua nostra (de Catholicis loquitur) inquina-
mur, nec uestra (de hereticis loquitur) mūdatur, sed
aqua Baptismi in nomine patris, & filij, & spiritus
sancti, cum datur alicui, nec nostra, nec uestra est, sed
illius, de quo Ioanni dictum est: Super quem uideris
spiritum &c. Aug. contra eundem lib. 2. cap. 2.

Memento ergo Sacramentis Dei obesse nihil mores
malorū hominum, quo illa, uel omnino non sint, uel
minus sancta sint, sed ipsis malis hominibus, ut hæc ha-
beam ad testimonium damnationis, non adiutorū sa-
nitatis, Aug. contra literas Petiliani lib. 7. cap. 47.

Visibile sanctū Sacramentū & in bonis, & in malis
esse potest. Illis ad premiū, his ad iudiciū, ab inuisibili
unctione

HVIVS EFFICATIA.

72

unctione charitatis, quæ propriæ bonorum est. Aug.
contra literas Petiliani lib. 2. cap. 104.

Baptismus Christi, siue per iniquum, siue per iu-
stum ministratus, nihil aliud est, quā Baptismus Chri-
sti. Aug. contra eundem lib. 3. cap. 34.

Reuera dicimus, Baptismum apud hereticos esse, Baptis-
sed non dicimus & prodesse, imo dicimus & obesse. pud here-
Aug. contra Cresconium lib. 1. cap. 22. ticos est.

Nec in sola Ecclesia unus baptismus habetur, sed sed non
in hac sola unus Baptismus salubriter habetur. Aug. prodest.
contra eundem libro. 1. cap. 29.

Merito credūtur, qui extra Ecclesiam Baptismū
Ecclesiæ perceperūt, non habere per spiritū sanctū,
nisi cum ipsi Ecclesiæ in uinculo pacis per connexio-
nē charitatis adhærescunt. Augusti. contra Cresco.
lib. 2. cap. 12.

Baptizant, quantū attinet ad uisibile ministeriū, Baptizant
et boni, et mali, inuisibiliter autē per eos baptizat, cu boni &
ius est et uisibile Baptisma, & inuisibilis gratia, Tina mali.
gere ergo possunt et boni, et mali, abluere autē consci-
etiā nō nisi ille, qui semper est bonus. Au. ibidē. ca. 21.

Nos fatemur nihil prodesse homini Baptismum
Christi, si apud hereticos, uel scismaticos baptize- Baptis-
tur, sed tūc ei prodesse incipere, cum trāsīt ad corpus mus apud
Christi, quod est Ecclesia Dei uiui &c. Augusti. con- hereticos
tra eundem cap. 18. eiusdem libri.

non pro-
Nihil dest.

Nihil prodest hereticis ad salutem, quod extra Ecclesiam uerum Baptismum per ignorantiam et trahunt, et tenent, imo et obest ad damnationem, quod in sacrilega iniquitate erroris humani, etiam diuini Sacramenti, non per quem mudentur, sed per quem seuerius iudicentur, detinent ueritate. D. Augustinus de unico Baptismo. cap. 6.

NOTA. Quisquis extra Ecclesiam fuerit ab hereticis, uel schismaticis, a me Christi Baptismate consecratus, cum ad Ecclesiam uenerit, non est negandum Sacramentum ueritatis, quo imbutus est, sed adiicienda est unitas pietatis, a qua separatus est, et sine qua illud inesse possit illi, prodesse non possit. August. ibidem. cap. 9.

Laicus Laicus si aliqua pereuntis necessitate compulsus Baptismum dederit, quod cum ipse acciperet, dandum esse re potest. addidit, nescio an pie quisquam dixerit repetendum esse. Aug. contra Epistolam Parmeniani. lib. 2. cap. 13.

De his, qui ab Ecclesie unitate separati sunt, nulla iam questio est, quin et habeant, et dare possint (Baptismum) et qui pernicioso habeant, perniciososque tradant, extra uinculum pacis. D. Aug. ibidem cap. 13.

An genti Vtrum autem ab his, qui nunquam fuerunt Christiani, lis possit possit Baptismus dari, nec aliquid temere affirmandum Baptizare est, sine, autoritate tanti Concilii, quantum rei sufficit etc. Aug. contra Epistolam Parmeniani. lib. 2. cap. 13.

Quod pertinet ad Baptismi sanctitatem, adest Deus qui

qui det, et homo qui accipiat, siue per seipsum donante deo, siue per angelum, siue per hominem sanctum, sicut per Petrum, siue per Ioannem, siue per hominem iniquum. Aug. contra Epistolam Parmeniani. lib. 2. cap. 15.

Nomen est aqua prophana, et adultera, super quam non Deus, non nomen Dei inuocatur, etiam si a prophanis, et adulteris inuocetur, quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus uero Christi, uerbis Euangelicis consecratus, et per adulteros, et in adulteris sanctus est, quamuis illi sint impudici, et immundi, quia ipsa eius sanctitas pollui non potest, et in Sacramento suo diuina uirtus adsistit, siue ad salutem bene utentium, siue ad perniciem male utentium etc. Aug. de bapt. contra Donatist. lib. 3. cap. 10.

Si apud hereticos sit remissio debitorum per Baptismi sanctitatem, rursus debita redeunt peccata heresis, aut scismatis obstinationem. D. Augustinus de Baptismo contra Donatist. lib. 3. cap. 13.

Si Euangelicis uerbis, in nomine patris, et filii, et spiritus sancti, Martion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides, sub eisdem uerbis aliud opinantis, quam quod Catholica ueritas docet, non esset integra. Vide Augustinus contra eosdem lib. 3. cap. 15. Et lib. 4. cap. 15. Et lib. 7. cap. 47.

Quomodo accipienti non prodest Baptismus, ei, qui seculo uerbis, non factis renunciat, sic non prodest ei, qui in heresi,

BAPTISMVS ET

in hæresi, uel scismate baptizatur. Vtrique autem correcto prodesse incipit, quod ante non proderat, sed tamen inerat. Aug. contra eosdem lib. 4. cap. 4.

Sacramentum gratiæ dat Deus per malos, ipsam uero gratiā non, nisi per se ipsum, uel per sanctos suos, & ideo remissionem peccatorum uel per se ipsum facit, uel per illius columbæ membra, quibus ait: Si dimiseritis hominibus peccata eorum. D. August. de Baptismo contra Donatist. lib. 5. cap. 21. Et lib. 7. cap. 19.

Non est Baptismus Christi, si uerba Euangelica quibus Symbolum constat, illic defuerint. August. in lib. 7. cap. 25.

Lauacro generationis, & uerbo sanctificationis, omnia prorsus mala hominum regenerantium mundantur atque sanantur, non solum peccata quæ omnia nunc remittuntur in Baptismo, sed etiā, quæ postrius humana ignorantia, uel infirmitate contrahuntur. D. Augustinus de Nuptijs, & concupiscentia, ad Valerium libro. 1. cap. 33.

Omnia Dicimus Baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere, nec ut omnium in Baptismo peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rosarum in capite capillorum, unde crescant iterum ressecant non radi. da peccata. Vide Aug. contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium lib. 1. cap. 13.

Manichæi lauacrum regenerationis, id est, aquam ipsam

HUIVS EFFICACIA.

74

ipsam dicunt esse superfluum, nec prodesse aliquid, pro. Sic Anaphano corde contendunt. D. Augustinus ibidem lib. 2. baptist. cap. 2.

Baptismus quidem abluit peccata omnia, prorsus omnia peccata, factorum, dictorum, cogitorum, siue originalia, siue non infirmitas addita, quæ ignoranter, siue quæ scienter admissa sunt, mitas, in sed non aufert infirmitatem, cui regeneratus resistit, Baptismo quando bonum agonem luctatur Et post pauca: Hæc est tolluntur, autem infirmitas, cum qua usque ad corporis mortem, de fectu, & profectu alternante contendimus, magnique interest, quid uincat in nobis, donec regeneratione alia consumetur. Vide totum locum apud Augustinum, contra duas Epistolas Pelagiani. ad Bonifacium lib. 3. cap. 3. Et eundem contra Iulianum Pelag. lib. 6. cap. 5.

Gratia Dei, non solum reatus prætorum peccatorum soluitur in omnibus, qui baptizantur, quod fit spiritu regenerationis, uerumetiam in grandibus, uoluntas ipsa sanatur, & præparatur à domino, quod fit spiritu fidei, & charitatis. Aug. lib. 1. Retracta. cap. 14.

Aqua optimum est elementum, & plurimo usui ac commodum, sordis purgatiuum, non modo corporis, sed et animæ, modo spiritus sancti gratiam assumpserit etc. Ioannis Damasc. lib. 2. cap. 9.

Emititur de arca coruus, & non rediit, & postea Hieronymus pacem terræ columba nunciat. Ita & in Baptismo Ecclesiæ terribilissimo alitè expulso, id est, Diabolo, pacem terræ

K 2 r. 110

re nostræ columba spiritus sancti nunciat. D. Hierony. aduersus Luciferianos.

Cyillus.

Cū non simplex sit homo, sed compositus ex corpore sensibili, & intellectuali anima, duplici quodam ad generationem indiget modo, qui duplicitate sua ad utrumq; possit accommodari Spiritui enim sancto, spiritus hominis, aqua uero corpus sanctificatur. Quemadmodum enim uiribus ignis intensius aqua calefacta nō aliter, quā ignis urit, sic spiritus sancti operatione ad diuinā aquæ reformamur uirtutem, quā baptizati corpus abstergunt. Cyrillus in cap. Ioan. 3.

Theophi.

Fideles omnes Baptismi gratia, spiritu sancto opplentur, & illorum est fulgentior anima, Theophylact. in 2. Cor. 3.

Damasc.

Baptismus omnium quidem præteritorum peccatorum, chirographa perfectæ tradit perditioni, & deinceps murus est nobis firmus, & ante murales, & arma fortia aduersus inimici prælium. Verba sunt Barlaam in historia Damasceni. Pag. 32.

August.

Manus impositio si non adhiberetur ab hæresi ueniēti, tanquam extra omnem culpam esse iudicaretur, propter charitatis autem copulationem, quod est maximum donum spiritus sancti, sine quo non ualent ad salutem, quæcumq; alia sancta in homine fuerint, manus correctis imponitur. Augu. de Baptismo, contra Donatist. lib. 5. cap. 23.

Manuum impositio.

tem, quæcumq; alia sancta in homine fuerint, manus correctis imponitur. Augu. de Baptismo, contra Donatist. lib. 5. cap. 23.

Baptismus

Baptismus est sigillum fidei, fides uero Deitatis confirmatio (Nam credere prius oportet, ac postea Baptismate designari) Baptismus uero noster est secundum traditam nomini domini, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. D. Basilius contra Eunom. lib. 3.

In sanctificatione spiritus sancti uocati sumus, ut Apostolus docet, hic nos renouat, & rursus imagines efficit Dei. Per regenerationis lauacrum, & inuolutionem spiritus sancti Deo adoptamur. Basilius contra Eunomium lib. 5.

Salutis nostræ caput, perfectaq; de Deitate, ac sanctificatione baptizatoris traditio nil aliud est, quam baptizare in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Basilius ibidem.

Baptismi tempus uitæ hominis tota. Et paulo post: Tempus itaq; aliud alij opportunum negotio, Baptismo dies, horaq; omnis accommodata. Dies tamen Paschæ congruentior, quod ea lux resurrectionis monumentum quoddam existat, D. Basilius Sermo ad Catechumenos.

Baptismus est captiuorum eris alieni remissio, peccati mors, animæ regeneratio, amictus splendens, character indeprehensibilis, Ecclesiæ iter, regni celestis conciliatio adoptionis gratia. Basilius in exhortatio. ad Baptis.

Sicut de arido tritico massa una fieri non potest sine humore, neq; unus panis, ita nec nos multi unum fieri in Christo Iesu poteramus sine aqua, quæ de cælo est. Et

K 3 sicut

sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat, sic & nos lignum aridū existentes primum nunq̃ fructificaremus uitam sine superna uoluntaria pluuia. Corpora enim nostra per lauacrum illud, quod est ad incorruptionem, unitatē acceperunt. Animæ autem per spiritum, unde & utraq; necessaria, cum utraq; proficiamus in uitam Dei &c. Irenæus lib. 1. cap. 19.

Rebaptizandi quis Si quis confugit ad Ecclesiam Catholicā de Paulinianis, et Cataphrigis, statutum est rebaptizare eos debere. Concilium Nicenum. Cano. 19.

Non rebaptizandi. Scitote nos eos, qui in sanctæ trinitatis fide baptizati sunt, per impositionem manus suscipere. D. Eusebius Papa Epist. 1. ad Galicanas Ecclesias.

Leo. Scimus inexpressibile esse facinus, quotiens iuxta hereticorum damnata à sanctis patribus instituta, cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante doctrina, quæ nobis unicam prædicat in trinitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in Baptismate Sacramentum &c. D. Leo Papa Epist. 48.

Manuum impositio. Quod si ab hereticis baptizatum quempiam fuisse constituerit, erga hunc nullatenus Sacramentū regenerationis iteretur, sed hoc tantum, qd̃ ibi defuit, conferatur, ut per Episcopalem manus impositionem, uirtutem sancti spiritus consequatur &c. D. Leo Papa Epistol. 48. eadem habet Epistola 50.

Vno

Vno Christus Baptismate omnia soluit Baptismate Ambrosi. Itaq; quem lauerit Ecclesia, non habet necesse iterum lauare, Amb. in Lucæ cap. 17.

Spiritus sanctus, sicut in altis dimissas terrarū scrobes, ita in hoc carcereum corpus infusus, aquæ salutaris irriguo diluit quicquid est scetidum, membrorumq; nostrorum habitus, in cœlestem erigit disciplinam, Amb. in Lucæ caput 20.

Gratia Dei in Baptismate non querit gemitum, aut plañctum, aut opus aliquod, nisi solam ex corde professionem. Ne enim quia grauiter deliqueram (Iudei) non recipiendo promissum Dei, et quia, quæ grauiter peccantur, non nisi fletu, et gemitu ad ueniam pertinent, ne ideo illos (Iudeos) non posse iam accipere misericordiam putarent, quia dolere illos non uidebant, ostendit hoc inter primordia FIDEI non requiri. Donum enim Dei, gratis donat peccata in Baptismo. Ambrosius in caput Rom. 11.

Spiritus sanctus tunc manet in baptizato, cui se infuderit, si permaneat in proposito regenerationis, si quo minus, abscedit, ita tamen ut si se reformauerit homo, redeat ad illum. Semper enim paratus ad bonum est, diligens poenitentiam, Amb. in 1. Cor. 3.

Peccata in (Baptismo) dimittere, et spiritū dare, solius Dei est. Si ergo effectū salutis Deus dat, nulla gloria in hac re hominis est. Scimus enim, & Spiritum, sine

K 4 MANUS

manus impositione datum à Deo, & non baptizatum, consecutum remissionem peccatorum. Nunquid non hic inuisibiliter baptizatus est, quando donum Baptismatis consecutus est &c. Ambrosius in caput 3. prioris Epistolæ ad Corinth.

In Baptismate omnibus peccatis depositis, abluitur credens, & iustificatur domini nomine, et per spiritum Dei nostri, Deo filius adoptatur. Amb. in 1. Cor. 6.

Sunt tamen plerique, qui eo, quod in aqua baptizantur, & spiritu, non putant aquæ, et spiritus distare naturam nec aduertere, quia in illo aquarum sepelimur elemens, ut renouati per spiritum resurgamus. In aqua enim imago mortis, in spiritu pignus est uitæ, ut per aquam moriatur corpus peccati, quæ, quasi quodam tumulo mortis corpus includit, & per uirtutem spiritus renouemur à morte peccati, Et ideo hij tres testes, unum sunt, sicut Ioannes dixit: Aqua, sanguis, & spiritus, unum in mysterio. Aquæ Bærio, non in natura. Aqua igitur, testis est sepulture, sanguinis testis est mortis. Spiritus, testis est uitæ. Si qua ergo uirtus unius gratia in aqua, non ex natura aquæ, sed ex Præsentia spiritus sancti est. Ambrosius de spiritu sancto lib. 1. cap. 6.

Audiui uos dolere, quod Valentinianus Imperator non accepit sacramenta Baptismatis. Dicite mihi, quid aliud in nobis est, nisi uoluntas, et petitio? Atqui etiam dudum hoc uotum habuit, ut antequam in Italiam uenisset, initiaretur, & pro-

& proxime baptizari se à me uelle significauit. Et ideo præ ceteris causis me accipiendum putauit. Non habet ergo gratiam, quam desiderauit? Non habet, quam poposcit? Et quia poposcit, accepit? Qui habuit spiritum tuum (Domine) quomodo non accepit gratiam tuam? Aut si, quia solenniter non sunt celebrata mysteria, hoc mouet, Ergo nec Martyres, si Catechumeni fuerint, coronantur. Non enim coronantur, si non inicianur. Quod si suo abluntur sanguine, & hunc (Valentinianum) sua pietatis abluit, & uoluntas &c. Ambrosius in Oratioe fnebri, super obitu Valentiniani Imperatoris.

In Baptismo præcipua pars & spiritus, per quem Chrysostomus. & aqua fit EFFICAX. Io. Chrysostomus. Hom. 1. in Acta Apostolorum.

Habuit uel commissa grauius uel homicidio, uel adulterio, uel alio quopiam facinore patrato, hæc per lauacrum remissa sunt. Non enim est, non est, inquam ullum iam peccatum, ullaue impietas, quod non cedat, locumque det dono Dei. Nam diuina res est gratia &c. Ceterum pro his, quæ post Baptismum commissæ sunt, tantum damus poenam, quasi & illa reuocata sint, ac multo etiam grauiorem. Iam enim non simplex peccatum est, sed duplex, aut triplex &c. Io. Chrysostomus. Hom. 1. in Acta Apostolorum.

Neminem ad errorem impellat illud Apostoli, quod Basiliius. nomen patris, & spiritus sancti in Baptismatis mentio

K s ne sepe

Christi no-
men com-
plectitur
et patrem
et filium
et spiritum
sanctum.

ne sepe omittit, neq; ob id putet nominum nomenclaturam non necesse esse obseruari. Quicūq; inquit, in Christum baptizati estis, in mortem ipsius baptizati estis. Nā Christi appellatio totius est confessio. Declarat enim et deum, qui unxit, et filium, qui unctus est, et spiritum sanctum, qui est unguentum: Velut à Petro in Actis dicimus Iesum Nazarenū, quomodo unxit ipsam Deus spiritu sancto. Et in Esaia, Spiritus domini super me, eo quod unxit me &c. Porro uidetur aliquādo solius spiritus in Baptismate mentionem fecisse. Omnes enim, inquit, in uno corpore in unum spiritum baptizati sumus. Huic consonum est et illud. Vos autem Baptizabimini in spiritu sancto. Et ipse Baptizabit uos in spiritu sancto &c. D. Basilius lib. de sancto spiritu cap. 12.

Orige.

Aquæ lauacrum signum est purgationis animæ, ab omnibus maliciæ sordibus ablutæ. Nihilominus autem et per seipsum deitate adorandæ Trinitatis, per uirtutum inuocationem principium, ac fontem Donorum habet. Origenes lib. 6 in Euang. Ioannis: et allegatur à D. Basilio de spiritu sancto cap. 29.

Ambrosi.

Cognosce quod aqua non mandat sine spiritu. Ideoq; legisti quod tres testes in Baptismate unum sint, Aqua, sanguis, et spiritus: Quia si unum horum detraxeris, non stat Baptismatis Sacramentum. Quid enim est aqua sine cruce Christi? Elementum commune sine ullo Sacramenti effectū: Nec iterum sine aqua regenerationis mysteri-

mysterium est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, et spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei D. Ambro. lib. de ijs, qui inuocantur, cap. 4.

Crede (dum baptizaris) adesse dominum Iesum inuocatum precibus sacerdotum, qui ait: Vbi duo, uel tres congregati sunt in nomine meo, ibi et ego sum. Quanto magis, ubi est Ecclesia, ubi mysteria sunt, ibi dignatur suam impertiri præsentiam. Descendisti igitur, recordare, quid responderis, quod credas in patrem, credas in filium, credas in spiritum sanctum. Ibidem cap. 5.

Vidisti aquam, sed non omnis aqua sanat, sed aqua sanat, quæ habet gratiam Christi. Aliud est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio. Non sanat aqua, nisi spiritus sanctus descenderit, et aquam illam consecrauerit &c. D. Ambro. lib. 1. de Sacramentis cap. 5.

Videte Mysterium &c. Vide ubi baptizaris, Vnde sit Baptisma, nisi de cruce Christi, de morte Christi, ibi est omne mysterium, quia pro te passus est, in ipso redimeris, in ipso saluaberis &c. Ambrosius lib. 2. de Sacramentis cap. 2.

Baptisma tale est, qualis est ille, in cuius potestate datur August. tur, non qualis est ille, per cuius ministerium datur. Tale erat Baptisma Ioannis, qualis Ioannes, Baptisma iustum, tanq̃ iusti, tamen hominis. Et post pauca: Tale autem Baptisma domini, qualis dominus. Ergo Baptisma

BAPTISMVS.

ma domini diuinum, quia dominus Deus &c. August.
Tractatu 5. in Euangelium Ioannis.

Baptism9 Iam natus sum de Adam, non potest me iterum ge-
irreitera nerare Adam. Iam natus sum de Christo, non potest me
bilis. iterum generare Christus. Quomodo uterus non potest
repeti, sic nec Baptismus, Augustinus Tractatu 11. in
Euangelium Ioannis.

Quid est Baptismus Christi? Lauacrum aque in uerbo:
Tolle aquam, non est baptismus: Tolle uerbum, & non est
Baptismus. Aug. Tract. in Euangelium Ioannis. 15.

Iesus adhuc baptizat: et quousque baptizandi sumus, Ie-
sus baptizat. Securus homo accedat, ad inferiorem mini-
strum. Vide Aug. Tract. 15. in Euangelium Ioannis.

Educti sumus de Aegypto, ubi Diabolo, tanquam Pha-
raoni seruebamus, ubi lutea opera in terrenis desideriis
agebamus, & in eis multum laborauimus. Etenim no-
bis Christus quasi lateres facientibus clamauit. Venite
ad me omnes, qui laboratis. Hinc educti per Baptismum,
tanquam per Mare rubrum, ideo rubrum, quia Christi
sanguine consecratum, mortuis omnibus inimicis nostris,
qui nos insectabantur, id est, deletis omnibus peccatis no-
stris, in desertum traiectioni sumus. Modo ergo antiquam
ad patriam promissionis, id est, ad eternum regnum ue-
niamus, in deserto, in tabernaculis sumus &c. D. Aug.
Tract. 28. in Euang. Ioannis.

Quid ergo fratres? Quia modo qui baptizatur in
Christo,

BAPTISMVS.

79

Christo, & credit in Christum, non loquitur omnium
gentium linguis, non est credendus accepisse spiritum
sanctum: absit, ut ista perfidia tentetur cor nostrum. Cer-
ti sumus, omnem hominem accipere, sed quantum uas
fidei attulerit ad fontem, tantum implet &c. Augusti-
nus in Euangelium Ioan. Tracta 32.

Mare rubrum significat Baptismum. Moyses ductor
per mare rubrum significat Christum, Populus transiens,
significat fideles. Mors Aegyptiorum significat aboli-
tionem peccatorum &c. Augustinus Tractatu. 45. in
Euangelium Ioannis.

Quare non ait Mundi estis propter Baptismum, quo
loti estis, sed ait, Propter uerbum, quod locutus sum uo-
bis? nisi quia & in aqua uerbum mundat. Detrahe uer-
bum, & quid est aqua nisi aqua. Accedit uerbum ad ele-
mentum, & fit Sacramentum: etiam ipsum tanquam ui-
sibile uerbum &c. Augustinus Tracta. in Ioan. 80.

Christus quippe nobiscum uitis cum patre Agricola
dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Lege Ap-
postolum, & uide quid adiungat. Ut eam sanctificaret,
inquit, mundans eam lauacro aque in uerbo. Mundatio
igitur nequaquam fluxo, & labili tribueretur elemeto,
nisi adderetur in uerbo. Hoc uerbum fidei tantum ualeat
in Ecclesia dei, ut per ipsum credentem, offerentem, be-
nedicentem, tingentem, etiam tam illud mundet insans-
tem, quamuis nondum ualentem corde credere ad ius-
ticiam,

nitiam, & ore confiteri ad salutem. Augustinus Tract. 80. in Euangelium Ioannis.

Ecce iam in nomine Christi, per sanguinem crucis domini, quem nunc confessi sumus isti, qui appellantur in sanctes, mundata sunt omnia peccata ipsorum, ueteres intrauerunt, & noui exierunt &c. August. Tracta. 1. in Cano. Ioannis.

Ecce accipit Sacramentum natiuitatis homo. Baptizatus Sacramentum habet, et magnum Sacramentum, diuinum, sanctum, ineffabile. Considera quale, ut nouus hominem faciat, dimissionem omnium peccatorum. At tendat tamen in cor, si perfectum est ibi, quod factum est in corpore, uideat si habeat charitatem, et tunc dicat, natus sum ex Deo. Si autem non habet, caractere quidem impositum habet, sed desertor uagatur &c. Aug. in Canonicam Ioannis Tracta. 5.

Aliud est aqua Sacramenti, aliud aqua, quae significat spiritum Dei. Aqua Sacramenti uisibilis est, aqua spiritus inuisibilis est. Ista abluit corpus, & significat, quod fit in anima, per illum spiritum ipsa anima mundatur, & signatur. Ipse est spiritus Dei, quem non possunt habere haeretici, & quicumque se ab Ecclesia praecidunt. Aug. in Cano. Ioannis. Tract. 6.

Sic nix de caelo ultero descendit, ita & gratia Baptismi, nullis praecedentibus meritis uenit. Aug. Hom. 1. in Apocalyp.

In mo

In momento uno fit in Baptismo renouatio remissione omnium peccatorum. Neque enim uel unum quantum lumcumque remanet quod non remittatur &c. August. de trinitate lib. 14. cap. 17.

Catholica Ecclesia non improbat in Haeticis Sacramenta communia, in his quibus nobiscum sunt, sed improbat, & prohibet diuisionem, ac separationem, uel aliquam aduersam paci, ueritati, sententiam, in hoc enim aduersus nos sunt etc. Aug. de consensu Euang. lib. 4. cap. 5.

Si quis autem, cum possit in ipsa Catholica accipere, Baptizari per aliquam mentis perversitatem eligit in scismate baptizari, etiamsi postea uenire ad Catholicam cogitat, quia certus est ibi prodesse sacramentum, quod alibi accipi quidem potest, prodesse autem non potest, proculdubio peruersus, et iniquus est, et tanto perniciosius, quanto scientius &c. Aug. de Bap. contra Donatist. lib. 1. cap. 2.

Lauacro sanctae regenerationis abluti, uniuersorum remissionem accipimus peccatorum. Augustinus in Ciuitate sua lib. 1. cap. 27.

Quicumque etiam non percepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis ualet ad dimittendum peccata, quantum si obluerentur fonte Baptismatis &c. Aug. de Ciuitate Dei lib. 13. cap. 7.

Sufficit sola spiritalis regeneratio, ne post mortem ob sit, quod carnalis generatio cum morte traxit. Cum autem uentum fuerit ad aetatem, quae praecipuum iam capit, &

subdi

subdi potest Legis imperio, suscipiendū est bellum contra uitia, & gerendum acriter, ne ad damabilia peccata perducatur. Aug. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 16.

Qui Sacramento Baptismi recte abluitur (quod aqua asperisionis in Lege figurabitur) mundatur spiritaliter, id est, inuisibiliter, in carne, & in anima, ut sit mundus, & corpore, & spiritu &c. Non autem prodest Baptismus, si desit fides. Aug. Quæst. super Nume. cap. 33.

Sine sanctificatione inuisibilis gratia, uisibilia sacramenta quid prosunt? Et paulo post: Nihil quippe profuit Simoni Mago uisibilis Baptismus, cui sanctificatio inuisibilis desuit, sed quibus ista inuisibilis, quoniam adfuit, profuit, etiam uisibilia sacramenta perceperunt similiter baptizati. Et rursum colligitur inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse, atq; profuisse, sine uisibilibus sacramentis, quæ pro temporum diuersitate mutata sunt, ut alia tunc fuerint, & alio modo sint. Visibilem uero sanctificationem, quæ fieret per uisibilia sacramenta, sine ista inuisibili posse adesse, non posse prodesse. Nec tamen ideo SACRAMENTUM VISIBILE CONTEMNENDUM EST. Nam contemptor eius, inuisibiliter sanctificari nullo modo potest. Hinc est, quod Cornelius, & qui cum eo erant, cum iam inuisibiliter, infuso spiritu sancto sanctificati apparerent, baptizati sunt tamen, nec superflua iudicata est uisibilis sanctificatio, quam inuisibilis iam præcefferat.

præcefferat. Aug. Quæst. super Leuiticum cap. 84.

Baptizandi officiū concessit dominus multis, potestate uero, aut autoritate in Baptismo remittendi peccata sibi soli retinuit &c. Aug. in Scalis Paradisi. cap. 3. parte. 10.

Sine poenitentia nemini profuit Baptismus, qui peccauit spontaneus. August. de uera, & falsa poenitentia. cap. 8.

Poenitentia Baptizandis non est necessaria, sed Baptizatis, de maioribus, & minoribus peccatis poenitendum est. Per fidem enim Ecclesie sola remittuntur peccata, quæ contraxit homo in origine, ut, sicut a patre peccante damnationem accepit, ita per matris Ecclesie fidem consequatur remissionem. Sed qui per se peccauit, per dolorem proprium, & per fidem Ecclesie indulgentiam acquisiuit. D. Augusti. de uera, & falsa poenitentia. cap. 8.

Baptisma unū est: sed in Ecclesia, ubi una fides est Baptizati ubi in nomine patris, & filij, & spiritus sancti datur, tibi ab hæc. Et ideo, si qui apud illos hereticos baptizati sunt, qui reticis, in sanctæ Trinitatis confessionem Baptizati, et ueniunt ad nos, recipiamur quidem, quasi Baptizati, ne sanctæ Trinitatis inuocatio, uel confessio annulletur, sed doceatur amica, et instruatur, quo sensu sanctæ Trinitatis mysteriū in Ecclesia teneatur, et si consensum credere, uel acquiescunt cōfiteri, purgari iam fidei integritate, cō-

L firmentur

Manuū firmentur manus impositione. Si uero paruuli sunt, impositio uel hebetes, qui doctrinam non capiam, respondeant pro illis, qui eos offerunt, iuxta morem Baptizandi, *Chrisma*. Et sic manus impositione, Et *Chrismate* communiti Eucharistie mysterijs committantur &c. Vide Ecclesiastica dogmata. cap. 51.

Omnia prorsus delicta, delet sanctum Baptisma, Et originalia, Et propria, dicta, facta, cogitata, cognita, incognita, omnia dimittuntur. Innouat hominē, qui sicut hominem, donat dilecta, qui non querit merita &c. Augustinus de Symbolo ad Catechumenos. lib. cap. 10.

Ecce dilectissimi uenturi estis ad fontē aque: non dicatis in cordibus uestris. Hoc est totum, quod pro magno desiderabamus? Fons est uisibilis, similitudo est eterni fontis. Renasce mini ex aqua Et spiritu, Aqua ista non solum corporis sordes mūdāt, sed animam a peccatis liberat. Debitis autem nosse cur uirtus illius aque Et animę profit Et corpori. Nō enim omnis aqua mūdāt. Sanctificatur hec per consecrationem uerbi. Tolle enim uerbum, Et quid est aqua, nisi aqua? Accedat uerbum ad elementum, Et fit sacramentum. Virtus uerbi per aquam mūdauit nos, quia super aquas ambulauit &c. Vide Augustinum de Cataclysmo. cap. 3.

Quicumq; in scismaticis uel hereticis cōgregationibus, uel

bus, uel potius segregationibus renati Baptizantur, Baptizantur quāuis nō sint spiritu tanquā Hismaeli similes, qui se ti ab hereticis. qui secundum spiritū, quia per remissionem: Tamē cum ad Catholicam fidem ueniunt, Et societati spiritus aggregantur, quem fortis, proculdubio nō habebant, NON EIS REPETITVR lauacri carnis. Non enim desuit fors etiam positis ista forma pietatis, sed accedit eis, quę nisi intus non potest dari, unitus spiritus in uinculo pacis, August. de uerbis Domini Sermo. 11.

Manifestum est, in Trinitatē nos ideo Baptizari, *Cyrillus*: quoniam ad eum numerum, personarū ratio exit: quę quidē persone, quia in identitate naturę cognoscuntur, in unum Deū credimus, unum Deum pie adoramus. *Cyrillus* cap. 2. lib. 1. in Euange. Ioan.

Nisi prius per aquam Baptismi Christianus populus ab omnibus malis abluatur, pacem Christi habere non meretur. Aug. de tempore Sermo. 80.

Quando in salutari lauacro tertio Christiani merentur, tunc Aegypti, id est originalia peccata, uel actualia crimina, quasi in rubro mari sepeliuntur, Et filijs Israel per transeumibus ad Dei seruitium, sola parantur peccata naufragium &c. Augustinus Sermo. 91. de tempore.

Lauari quidem cito possumus, ad sanandum uero Bernhar.

Gratia in opus est curatione multa. Lauamur igitur in Baptismo, quia deletur Chirographum damnationis nostrae, et cōfertur. gratia haec nobis cōfertur, ne iam nobis concupiscentia noceat, si tamē a consensu abstinemus, atq; ita tanquam sanies inueterati ulceris remouetur, dū tollitur damnatio, et responsum mortis, quod prius inde manabat Bernhard. Sermo. in Cena Domini.

Augusti. Circumcisio antiquis sanctis, pro Baptismo fuisse creditur. Augustinus Episto. 57 ad Dardanum.

In paruulis gratia Dei per Baptismum eius, qui uenit in similitudinem carnis peccati, id agitur, ut euacuetur caro peccati. Euacuatur aut, non ut in ipsa uiuente carne concupiscentia inpersa, et innata repente absumatur, et non sit, SED NE OBSIT mortuo, quae inerat nato. Nam si post Baptismum uixerit, atq; ad aetatem capacem praecepti peruenire poterit, ibi habet cum qua pugnet, eamq; adiuvante Deo superet, si non in uacuum gratiam eius susceperit, si reprobus esse noluerit. Nam nec gradibus hoc praestatur in Baptismo, nisi forte miraculo ineffabili omnipotentissimi creatoris, ut Lex peccati quae inest in membris repugnans legi mentis penitus extinguatur, et non sit: sed ut quicquid mali ab homine factum, dictum, cogitatum est, cum eidem concupiscentiae subiecta membra seruiret, totum aboleatur, ac uelut factum non fuerit, habeatur. Vide Aug. de peccatorum meritis et Remissionis. li. 1. ca. 39.

ideo

Ideo per aquam celebratur Baptismus, ut sicut aqua Ambrosi. sordes corporis abluit, ita et nos per Baptismum ab omni peccato spiritualiter purgatos nos, et innovatos credamus, ut quod corporale est inuisibiliter abluatur, Ambrosius in Cap. Roma. 6.

Attende quod dico, Gratia perfecte hominum nouum facit, quandoquidem et ad corporis immortalitatem, plenamque felicitatem ipsa perducit. Nunc enim perfecte in nouat hominem, quantum attinet ad liberationem ab omnibus omnino peccatis, non quantum ad liberationem attinet ab omnibus malis, et ab omni corruptione mortalitatis, quia nunc corpus aggrauit animam, Augustinus contra Iulianum Pelagium lib. 6. cap. 5.

Nec nos dubitamus, quia Baptismate delictum omne mundetur, sed renascendo quisque mundatur, Augustinus ibidem lib. 6. cap. 4.

In Baptismo quidem remittuntur omnia peccata, sed remanent carnalium concupiscentiarum mala, cum quibus post Baptismum, si tamen proficiunt, exerceant siue coniugati gloriosa, siue continentes gloriosiora certamina ibidem.

Aqua in Baptismate Mystica, aduentu sancti spiritus sanctificatur. Theophilus Episcopus Alexandrinus lib. Paschal. 1.

Quibus regenerationis unda non soluitur, reatus Gregorius primi uinculis ligatus tenetur. Quod uero apud nos usque Papa.

L 3 aqua

aqua Baptismatis, hoc egit apud ueteres, uel pro par-
uulis sola fides, uel pro maiorib. uirtus sacrificij, uel
p his qui ex Abrahæ stirpe, mysteriū Circūcisiōis etc.
Et is, quē salutis unda nō diluit, originalis culpæ sup-
plicia nō amittit. D. Gre. lib. mortaliū in Iob. 4. ca. 2.

August. Cum ad nos uenerit, uel scismaticus, uel Hereti-
cus, ut Catholicus fiat, scisma eius, & hæresim dissua-
dendo & destruendo rescindimus: Sacramenta uero
Christiana, si eadem in illo inuenimus, & quicquid
aliud ueri tenet, absit, ut uiolamus, absit, ut si semel
danda nouimus iteremus, ne dum uitia humana cura-
mus, diuina medicamenta damnemus &c. Augusti.
de unico Baptismate. cap. 3.

Ambrosi. Si superueniens spiritus sanctus in uirginē, con-
ceptionem operatus est, & generationis munus im-
pleuit, non utiq; dubitandū est, quod superueniens
infantem, uel super eum, qui Baptismum consequi-
tur, ueritatem regenerationis cooperetur. Ambro.
de initiandis Mysterijs cap. 9.

August. Populus hic Dei de magna & lata Aegypto libe-
ratus tanquam per mare rubrū ducitur, ut in Baptis-
mum finiatur inimicos, Sacramento enim tanquā ru-
bri maris Baptismo, scilicet Christi sanguine conse-
cratio insequentibus Aegyptijs peccata delemur, &
te euadente, nullus qui te premebat, remanet inimi-
cus, Augustinus in Psal. 106.

SACRA

Sacramentum in sceleratis quoq; hominibus sancta-
sum &c. D. Aug. ad Donatistas Epistola. 262.

De Baptismate nō querimus, ubi sit, sed ubi pro-
fit. Nam ubicumq; est, ipsum est: sed nō etiam ille, qui
hoc accipit, ubicumq; est, ipse est. Itaq; priuatam ho-
minum impietatem detestamur in scismate, Baptismi
uero Christi ubiq; ueneramur, quia si desertores se-
cum Imperatoris signa traducant, illis uel damnatio-
ne punitis, uel indulgentia correctis, salua signa reci-
piuntur, si salua manserunt, Augustin. Emerito Do-
natistæ. Epistola. 164.

Queris a me utrū parentes Baptizatis paruulis
suis noceant, cū eos Demoniorū sacrificijs sanare co-
nantur. Et si non nocet, quomodo eis profit, cū Bapti-
zantur, parentū fides, quorum eis non potest obesse
perfidia? Vbi respondeo, tantā illius Sacramenti, hoc
est, Baptismi salutaris, esse uirtutē in sancta compage
corporis Christi, ut semel generatus per aliorū car-
nalē uoluptatē, cū semel regeneratus fuerit, per alio-
rum spirituālē uoluntatem, deinceps nō possit ninculo
alienæ iniquitatis obstringi, cui nulla sua uolunta-
te consentit. Aug. ad Bonifacium Epistola. 23.

Nam si Cristiani Baptismi Sacramentū, quod unū
atq; idipsum est, etiam apud Hereticos VALET,
& sufficit ad consecrationē, quamuis ad uite æternæ
participationē NON SUFFICIAT, quæ con-
secratio

L 4

BAPTISMVS IOANNIS.

secratio reum quidem facit hereticū extra domini gregē habentē dominicū CHARACTEREM, corrigendū tamen admonet sana doctrina, nō iterū similiter consecrandum: quanto potius in Catholica Ecclesia, etiam per stipule ministeriū, frumenta purganda portamur, ut ad massę societatem mediane area perducamur, Augu. ibidem.

BAPTISMVS IO- annis alius à Christi Ba- ptismo. Cap. 9.

Hierony. IOANNIS Baptisma non tam peccata dimisit quam Baptisma pœnitentię fuit in remissionem peccatorū, id est, in futuram remissionem peccatorū, quę esset postea per sanctificationem Christi subsequutura &c. Vide Hier. aduersus Luciferianos.

Origenes. Notum Baptisma in Christo Iesu esse dicit Apostolus, ipse aut Christus à Ioanne Baptizatus refertur, nō eo Baptismate, quid in Christo est, sed eo quod in lege est. Ita enim ipse ait ad Ioannē, Sine modo: sic enim decet nos adimplere omnē iusticiā: In quo ostendit, quod Baptisma Ioannis expletio erat veterū, non inchoatio novorum. Origenes in Rom. cap. 6. lib. 5.

Theoph. Baptisma Ioannis cooperabatur Baptizatis in remissionem

BAPTISMVS IOANNIS.

85

sionē peccatorum, quę per Baptismū Christi datur. Neq; enim Baptisma Ioannis remissionē peccatorum habebat, sed ad remissionē conferebat, hoc est, preparabat homines, ut acciperent Baptisma, quod habet remissionē peccatorū. Theophilactus in Luc. cap. 3.

Petilianus dixit, Non aliū fuisse Baptismū Ioannis, aliū Christi, sed unū Baptismū tribus gradibus consecratum, quorum trium graduū aquā Ioannes, spiritum Christus, ignem paracletus dedit &c. Aug. contra literas Petiliani lib. 2. cap. 34.

Baptismus Ioannis alius fuit, & Christi alius: sicut alius fuit ille Baptismus, in quo patres nostros Apostolos dicit Baptizatos &c. Lex enim, et Prophetę usq; ad Ioannem Baptistam Sacramenta habebant prænunciantia rem futuram: nostri uero temporis Sacramenta uenisse contestamur, quod illa uenturū prædicabant. Vide Augustinū ibidem lib. 2. cap. 36. & 37. & non pœnitebit legisse.

Baptisma Ioannis non habebat remissionē peccatorū: hoc enim munus illius Baptismatis non erat, quod postea Christus instituit. Vide totum locū apud Chrysostomum. Hom. 10. in Math. cap. 3.

Sancti spiritus gratia in Christi Baptismate est. Ioannis uero Baptisma hac donatione priuatur, Chrysost. Hom. 12. in caput Math. 3.

Non renascebatur, qui Baptismate Ioannis Baptizatus

L 5 banur

BAPTISMVS IOANNIS:

bantur, a quo & ipse Baptizatus est, sed quodā præcursorio illius ministerio, qui dicebat, Parate viā domino: huic uni, in quo solo renasci poterāt, parābatur. Huius enim Baptismus est, non in aqua tantum, sicut fuit Ioannis, uerum etiam in spiritu sancto. D. Augustinus in Enchirid. ad Lucretium cap. 49.

Ambro.

Baptisma Ioannis nō reprehēditur, sed Baptisma Christi magis utile, & necessariū iudicatur, quia in eo remissio peccatorū tribuitur. D. Ambro. Sermo. 1.

Basilii.

Ioannes ad quē omnis Iudæa accedebat, pœnitentiæ Baptismū prædicauit, Dominus autē adoptionis filiorum Baptismum longe præclarior annunciat. Basilii in exhortatione ad Baptismum.

Beda.

Neq; Apostoli, neq; sequaces eorum, qui usq; hodie Baptizāt in Ecclesia, aliter quā Ioannes, id est, in aqua Baptizare præualēt, sed tantū inuocatio Christi nomine, adest interior uirtus spiritus sancti, quæ homine aqua tribuente, Baptizatorum animas, simul & corpora purificet. Quod in Ioannis Baptismo nō fiebat. Beda in caput Actorum primum.

Chryso.

Christus inquit, Ioannes quidem Baptizauit aqua &c. Declarat etiā Apostolos maiores factos Ioanne, quando quidem & ipsi Baptizaturi erant spiritu. Ioan. Chry. Hom. 1. in Acta Apostolorū.

Basilii.

Quanto præstātior est spiritus sanctus aqua, tanto excedit uidelicet, et qui Baptizāt in spiritu sancti, eū, qui

BAPTISMVS IOANNIS.

86

qui Baptizat in Aqua, et ipsum adeo Baptisma, ut ipse Ioannes tantus, & talis, & sic a domino prædicatus, citra pudorē prædixerit: Nō sum dignus, ut solū corrigi calciamēti eius etc. D. Basilii lib. 1. de Bapti. cap. 1. Vbi etiā in sequentibus docet, qualis nā fuerit differentia inter Baptismū Moysi, Ioannis, et Christi. Vide eiusdem lib. pag. 390. Cornario interprete.

Theoph.

Quando dicimus Baptisma fieri, in nomine Christi, nō dicimus, quod oporteat in solius Christi nomine fieri, sed quod Christi Baptisma, quo Christus Baptizatus, spirituale sit, nō Iudaicū, neq; quale Ioannis, qđ POENITENTIAM SOLVM, sed communionē spiritus sancti, & remissionem peccatorum conferat &c. Theophylactus in Lucam. 24.

Si Baptismus, qui nunc datur, ideo pariter ualet in eis, quib. datur, quāuis sim imparis mereti, per quos datur, qui Christi est, nō eorū, a quibus ministratur, puto, quod iā intelligas, ideo Paulū dedisse quibusdā Baptismū Christi, quia Ioanis Baptismo fuerāt Baptizati, nō Christi. Ioanis quippe Baptismus ille dictus est, sicut multis locis diuina scriptura testatur, qđ & ipse dominus dicit: Baptismus Ioannis unde erat etc. Deniq; cū Paulus dicit: Ego plantau. Appollo rigauit, Videtur significare se Euangelizasse, illū Baptizasse. Nūquid melior Apollo quā Ioannes? Cur ergo post istū nō Baptizauit, qui post Ioannē Baptizauerat,

BAPTISMVS IOANNIS.

rat, nisi quia iste Baptismus, per quolibet datus, quāvis Christo uia prepararet, tamen Ioannis erat &c. Aug. Vicētio cōtra Dona. & Rogatianū Epist. 48.

Nūquid fas erat, ut Baptismo Ioannis Baptizaret spōsus, id est, Baptismo amici, uel serui? Et post pauca: perfecta munda: io nō in Ioannis, sed in nominis domini Baptismo est, qui eo se indignum exhibuerit. Sacramēta in eo nō ad salutē, sed ad perniciem permanebūt. Aug. de concordia sarcienda Epistola. 163.

Non renascebātur, qui Baptismate Ioannis Baptizabātur, a quo, & ipse (Christus) Baptizatus est, sed quodā praeursorio illius ministerio, q dicebat: Parate uia domino, huic uni, in quo solo renasci poterāt, parabātur. Huius enim Baptismus est, nō in aqua tantū, sicut fuit Ioannis, uerum etiā in spiritu sancto, ut de illo spiritu regeneretur, quisq; in Christū credit, de quo Christus generatus, regeneratione non eguit &c. D. August. in Enchirid. ad Lauren. cap. 49.

Quid profuit Baptismus Ioānis? Fratres mei, si profuit aliquid, et modo maneret, et Baptizaretur homines in Baptismate Ioannis, et sic uenirēt ad Baptismū Christi, Sed quid ait? Ut manifestaretur Israel, id est, ipsi Israeli, populo Israel, ut manifestaretur Christus, uenit Baptizare in aqua. Accepit ministeriū Baptismatis Ioannes, in aqua pœnitētiæ parare uia domino.

Qui Baptizati sunt a Ioāne, nō eis sufficit, Baptizati sunt

BAPTISMVS IOANNIS. 87

ti sum. n. Baptismo Christi, quia nō Baptismus Christi, erat Baptismus Ioannis. Qui accipium Baptismū Christi, Baptismum Ioannis non querum. Qui accipium Baptismum Ioannis, Baptismū Christi quiescerunt. Vide Aug. Tract. 5. in Euangelium Ioannis.

Perseperit (Ioannes Euangelista) nō multo post ali *Cyrellus.* quos futuros, qui aut nullū inter Baptismū, et Baptismū differētiā facerem, sed pari laude utrumq; coronarent, aut obimperitiā, aut lapsum hominū, meliōre esse Baptismū Ioannis putaram. Nullum enim est tā turpe facinus, quod imperitiā non audeat agredi. Nulla blasphēmiā tā magna, ut aduersus sacratissima Ecclesiæ dogmata nō dicatur libēter ab ijs, qui omnia (ut scriptū est) recta peruertūt. Ne igitur temerarij homines aquā Ioannis, quā in pœnitētiā Baptizabat, spiritali Baptismo Christi anteferre, audearēt, causas tā turpis temeritatis euertēs, ipsum Baptismū exponit huius quæstionis fragilē nodū dubitantibus suis discipulis dissoluisse. Vide Cyrellum in Ioan. lib. 2. cap. 57.

PARVULORVM

Baptismus. Cap. X.

ECCLESIA ab Apostolis traditionem suscepit, etiā paruulis Baptismū dare, Sciebāt enim illi

illi, quibus mysteriorū secreta commissa sunt diuinorum, quia essent in omnibus genuina sordes peccatorum, quæ præ aquam, & spiritum ablui deberent. Orig. in cap. Rom. 6. lib. 5.

Cum Baptisma Ecclesie in remissionem peccatorū detur, & secundum Ecclesie obseruantiam, etiam paruulis detur, utiq; si nihil esset in paruulis, quod ad remissionem, & indulgentiam pertineret, gratia Baptismi ipsis superflua uideretur. Orig. in Leui. Hom. 8.

Cypria.

Quantū uero, ad causam infantū pertinet, quos dixisti inter secundum, & tertium diem, quo nati sunt, constitutos baptizari non oportere, & considerandū esse Legē circūcisionis antiquæ, ut intra octauū diem eū, qui natus est, baptizandū, & sanctificandū nō putares, longe aliud in Consilio nostro omnibus uisum est. Cyprianus Episto. lib. 3. Epistola 8 Fido fratri. Et allegatur à D. Augustino de peccatorum meritis, & remiss. 3 cap. 5.

Origenes. Paruuli baptizabantur in remissionē peccatorū quorū peccatorū? Vel quo tempore peccauerunt? aut quomodo potest illa lauacri in paruulis ratio subsistere, nisi iuxta illum sensum, de quo paulo antediximus, nullus mundus a sorde. Origenes in Lucæ cap. 2. Hom. 14.

August.

Peccatum illud solū, quod originaliter tractū est non tantū a regno Dei se parat, quō paruulos sine deceptis

cepta Christi gratia defunctos intrare non posse, illi etiam ipsi (Pelagiani puta) confitentur, uerum, & a salute ac uita eterna facit alienos. August. de peccatorum meritis, & remissione. lib. 1. cap. 12.

Potest recte dici, paruulos sine Baptismo de corpore exeuntes, in damnationem omnium mitissimā futuros. Multum autem fallit, & fallitur, qui eos in damnationem prædicat non futuros. Augustinus ibidem lib. 1. cap. 16.

Paruul.
sine Bap.
deceden-
tes.

Nemo ignorat, quod paruulus baptizatus, si ad rationales annos ueniens nō crediderit, nec se ab illicitis cōcupiscentijs abstinerit, nihil ei proderit, quod paruus acceperat. Verum amē, si percepto Baptismate de hac uita emigrauerit, soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine ueritatis, quod incommutabiliter manens, in eternū iustificatos præsentia saluatoris illuminat. August. de peccatorum meritis, & remissio. lib. 1. cap. 20.

Periturus erat paruulus, nec habiturus uitā eternam, si per Sacramentū Baptismi nō crederet unigenitum filium Dei. Et post pauca: Vbi ergo paruulos ponimus baptizatos, nisi inter fideles? Sicut uniuerse ubiq; Ecclesie clamat autoritas ergo inter eos, qui crediderunt, hoc enim eis acquiritur per VIR TVTEM Sacramenti, & offerentium responsionem: Augustinus eiusdem libri, cap. 33.

si

Susceptores. Si propterea recte fideles uocantur (paruuli) quoniam fidem per uerba gestantium quodammodo profitentur, cur non etiam prius poenitentes habentur, cum per eorundem uerba gestantium, Diabolo, et huic seculo renunciare monstrantur. Totum hoc in spe fit VI SACRAMENTI, & diuine gratie, quam Dominus donauit Ecclesie. Augustinus ibidem. cap. 19. & 25. ad finem.

Nulla ex nostro arbitrio, præter Baptismum Christi, salus eterna promittatur infantibus, quam non promittit scriptura diuina, humanis omnibus ingenijs præfrenda. Ibidem lib. 1. cap. 23.

Concupiscentia In paruulis certe gratia Dei, per Baptismum eius, qui uenit in similitudine carnis peccati, id agitur, ut quatenus euacuetur caro peccati. Euacuatur autem, non ut in ipso uiuente carne concupiscentia conuersa, & innata repente absumatur, & non sit, sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato. Vide cap. 39. eiusdem libri.

Non natus renatus Sicut homo, qui non uixerit, mori non potest, & qui mortuus non fuerit, resurgere non potest, ita, qui natus non fuerit, renasci non potest. Ex quo consequitur, neminem in suo parente renasci potuisse, non natum. Aug. de peccato. meri. lib. 2. cap. 27.

Baptismum paruulorum, more pijsimo, atq; materno, uniuersa frequenter Ecclesia. August. eiusdem argumenti. lib. 3. cap. 1.

Veritas

Veritas sine ullo dubitatione testatur, paruulos non ob aliud ad Iesum, hoc est, ad saluatorem, et ad medicum Christum pijs gestantium manibus ferri, nisi ut per medicinam Sacramentorum, eius possint à peccati peste sanari. Ibidem lib. 3. cap. 4.

Nec paruuli de quibuslibet sanctis, iustisq; procreatis originalis peccati reatu absoluntur, nisi in Christo fuerim baptisati, pro quibus tanto impensius loqui debemus quanto pro se ipsi minus possum. Aug. de peccatorum meritis lib. 3. cap. 12.

Nullus Christianorum dixerit paruulos inaniter baptizari, qui certe nondum possunt corde credere ad iusticiam, et ore confitetti ad salutem. Ex sententia. D. August. de Baptismo contra Donat. lib. 4. cap. 23.

Aliud est Sacramentum Baptismi, & aliud, conuersio cordis, sed salus hominis ex utroq; completur, nec si unum horum defuerit, ideo putare debemus, consequens esse, ut et alterum desit, quia ei illud sine isto potest inesse in infante, et hoc sine illo potuit esse in latrone complente Deo, siue in illo, siue in isto, quod non ex uoluntate defuisset. Aug. eiusdem argumenti lib. 4. cap. 25.

Aliqui noua quædam garrire cæperunt, dicentes: nullum esse reatum ex Adam tractum, qui per Baptismum in infante soluatur. D. Augustinus de origine anime, ad Hiero. lib. 1. cap. 5. Habetur in opere Epistolarum, numero. 28.

M

Quisquis

Contra
Zuing.

Quisquis dixerit, quod in Christo uiuificabuntur etiam paruuli, qui sine Sacramenti eius participatione de uita exeunt, hic profecto, & contra Apostolicam predicationem uenit, et totam condemnat Ecclesiam: Vbi propterea cum baptizandis paruulis festinatur, et curritur, quia sine dubio creditur aliter eos, nisi in Christo, uiuificari omnino non posse. Idem in eodem libero cap. 18.

¶ 21.

Beatus Cypryanus non aliquod decretum condens nouū, sed Ecclesie fidem firmissimam seruans, ad corrigendum eos qui putabam ante octauum diem natiuitatis non esse paruulum Baptizandum: non carnem, sed animam dixit esse perdendam: & mox natum rite Baptizari posse, cum quibusdam suis Coepiscopis censuit, August. ibidem. cap. 20.

Dicimus in Baptizatis paruulis, quamuis id nesciant habitare spiritum sanctum, Sic enim eum nesciunt, quamuis sit in eis quemadmodum nesciunt & mentem suam: cuius in eis, ratio, qua uti nondum possunt, uelut scintilla sopita est, excitanda etatis successu. D. Augustinus de presentia Dei ad Dardanum cap. 21. Habetur inter Epist. Aug. Epistola. 57.

Nouellos Hæreticos Pelagianos iustissime Catholico- rum Conciliorum, et sedis Apostolicæ damnauit Autoritas, eo quod ausi fuerint non baptizatis paruulis dare quietis & salutis locum, etiam præter Regnum coelo-

rum

rum. D. Aug. de anima & eius origine ad Petrum li. 2. cap. 12.

Noli credere, noli dicere, noli docere infantes, antequam Baptizentur, morit præuentos posse ad originallium indulgentiam peccatorum peruenire, si uis esse Catholicus. D. Aug. de Anima & eius origine ad Vincetium uictorem lib. 3. cap. 9.

Scriptum est, qui crediderit et baptizatus fuerit, saluus erit: Propter quod in Ecclesia saluatoris, per alios paruuli credunt, sicut ex alijs, ea quæ illis in Baptismo remittuntur peccata traxerunt: Aug. contra duas Epistolas Pelag. ad Bonifacium lib. 1. cap. 22. Et contra Iulianum. Pelag. lib. 6. cap. 4.

Ego non dico paruulos sine Christi Baptismate morientes tanta poena esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret &c. Et post pauca. Quis dubitauerit paruulos non Baptizatos in damnatione omnium leuissima futuros? D. Aug. contra Iulianum & Pelag. lib. 5. cap. 10. Et in Enchyridio ad Laurent. cap. 93.

Homines illud perferutari solent, Sacramentum Baptismi quid paruulis prodest, cum eo accepto, plerumque moriantur, priusquam ex eo quicquam cognoscere possuerunt. Quia in re satis pie recteque creditur, prodesse paruulo eorum fidem, a quibus consecrandus offertur. Et hoc Ecclesie commendat saluberrima autoritas August. de libero arbitrio lib. 3. cap. 23.

¶ 2. Omnes

Ecclesie Omnes enim uenit (Christus) per semetipsum salua-
autoritas. re, omnes inquam, qui per eum renascuntur in Deum.
Irenæus. Infantes & paruulos, & pueros, & iuuenes, & senio-
 res &c. Irenæus lib. 2. aduer. Hereses. cap. 39.

Nouimus ex baptismo Christi solui peccata, & ba-
 ptismum Christi ualere ad remissionem peccatorum. Si
 infantes omnimodo innocentes sum, cur matres ad Ec-
 clesiam cum languentibus C V R R V N T? Quid il-
 lo baptismo, quid illa remissione dimittitur? innocentem
 uideo magis stentem quam irascentem, Quid dilui ba-
 ptismus? Quid soluit illa gratia? Soluitur propago pec-
 cati &c. D. August. in Psal. 50.

Concilium Paruulo, propter salutem, quæ per saluatorem Chri-
Carthagi. stum datur, Baptizandos negant Pelagiani, ac sic eos
 mortifera doctrina in æternum necant: promittentes, e-
 tiam si non baptizantur, habituros uitam æternam etc.
 Concilium Carthaginen. id Innocentium Papam. Idip-
 sum conqueritur concilium Mileuitanum ad Innocent.
 Est apud Aug. Epistola. 90.

LEO. Quicumque negat paruulos per Baptismum Chri-
 sti à perditione liberari, & salutem percipere sempiter-
 nam, Anathema sit, Concilium Carth. Innocent. Papa.
 Pelagiani dicunt paruulos, si sine Baptismo hinc de se-
 culo exierint, non posse damnari, neque reos in peccato
 Ade teneri, sed ad regnum Dei, uel ad uitam æternam
 sine

sine ulla cunctatione uenire &c. S. Leo Papa Epistola 46.

A paruulo recens nato, usq; ad decrepidum senem
 quamlibet corporis ætatem gerant, sicut nullus prohibe-
 dus est à Baptismo, ita nullus est, qui non peccato moria-
 tur in baptismo, Sed paruuli originali, maiores autem
 etiam his omnibus moriuntur peccatis, quæcumq; male
 uiuendo addidere ad illud, quod nascendo contraxere etc.
 S. Leo Papa Epist. 46.

Neq; credi fas est, eos qui regenerationis non adepti Ambrosi.
 sunt Sacramentum, ad ullum beatorum peruenire con-
 sortium &c. ueruntamen, quare tanta multitudo non
 regenerantium infanctum à perpetua alienetur salute,
 non conturbabitur cor nostrum, si firma & stabili fide
 omne iudicium Dei iustum esse credamus, nec appeti-
 mus habere cognitum, quod uoluit esse secretum, ut ubi
 inuestigari non potest quare ita iudicet, sufficiat scire
 quis iudicet &c. Ambrosius de uocatione Genti. lib. 2.
 cap. 8.

Non autem latet, quantum cordibus fidelium desi-
 die gigneretur, si in Baptizandis paruulis nihil de cui-
 usquam negligentia, nihil de ipsorum esset mortalitate
 metuendum &c. Ambrosius de uocatione Genti. lib. 2.
 cap. 8.

Sicut paruulos renasci per ministerium baptizanti-
 um, ita & eos etiam credere, per corda & ora gestan-

August.

hum confitemur, D. Augustinus ad Sixtum presbyterum Epistola. 105.

Scimus etiam paruulos secundum ea quæ per corpus gesserunt recepturos, uel bonum uel malum: Gesserunt autem, non per semetipsos, sed per eos, quibus pro illis respondendibus, et renunciare Diabolo dicuntur, et credere in Deum: Vnde et in numero fidelium computantur, pertinentes ad sententiam Domini dicentis, Qui crediderit, et Baptizatus fuerit, saluus erit, Propter quod et illis, qui sacramentum hoc non accipiunt, contingit quod sequitur, Qui autem non crediderit, condemnabitur D. Aug. ad Vitalem Epistola. 207.

Illud unum peccatum, quo est obligata propago carnalis, quæ ab illo primo homine originem ducit, sufficere dicit Apostolus ad condemnationem, Ideo non est superfluum Baptismus Paruulorum, ut qui per generationem illi condemnationi obligati sunt, per regenerationem liberentur. Et sicut non inuenitur homo, qui ab eadem condemnatione soluat, sic non inuenitur homo, qui præter Christum spiritualiter regeneretur, carnalis autem generatio delicto illi uni, et damnationi eius obnoxia est: spiritualis uero regeneratio, non solum illud unum, propter quod Baptizantur Infantes, sed multa facit delicta aboleri, quæ homines male uiuendo, ad illud in quo generati sunt, addiderunt &c. Augustinus: Hilario Epistola 89.

Pucros

Pucros Paruulos, si nullis inueniuntur Christiane gratiæ Sacramentis, habituros uitam eternam, nequam presumptione contendunt Pelagiani, euacuantes, quod dicit Apostolus per unum hominem mors intrauit in mundum &c. Augustinus, et Ceteri Episcopi Mileuitani concilij, Innocentio de cohibendis Pelagianis. Epistola. 92.

Quicumque negat paruulos per Baptismum Christi à perditione liberari, et salutem percipere sempiternam. Anathema sit D. Aug. Epistola 90.

Sine ulla dubitatione est gratuitum quod dei gratia per Iesum Christum dominum nostrum, præstatum infantibus, ut eis non obsit ex Adam generatio, et prosit in Christo regeneratio, in quibus et ipsum accipiendi sensum tanto ante misericordiam Dei præuenit: Qui certe si in hac paruula etate de corpore exierint, uitam eternam, regnumque celorum scientes accipiunt, eius meritis merito quod hic, cum utique profuit, nesciunt &c. Augustinus, et Alippius Bonifacio Epistola. 106.

Vi paruulus possit regenerari per officium uoluntatis alienæ, cum offertur consecrandus, facit hoc unus spiritus, ex quo regeneratur oblatus, Non enim scriptum est. Nisi quis renatus fuerit ex parentum uoluntate, aut offerentium, uel ministrantium fide: sed nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu. Aqua igitur ex-

M 4 hibens

hibens forissecus sacramentum gratiae: & spiritus operans intrinsecus beneficium gratiae, soluens uinculum culpae, reconcilians bonum naturae, regenerat hominem in uno Christo, ex uno Adam generatum. Regenerans ergo spiritus, in maioribus offerentibus, & paruulo oblato renatoque communis est. Ideo per hanc societatem unius eiusdemque spiritus prodest offerentium uoluntas paruulo oblato &c. Angu. Bonifacio de Baptismo paruulorum Epist. 23.

Offeruntur paruuli ad percipiendam spiritalem gratiam, non tam ab eis quorum gestantur manibus, quam a uis & ab ipsis, si & ipsi boni fideles sunt, quam ab uniuersa societate sanctorum, atque fidelium. Ab omnibus nempe recte offerri intelliguntur, quibus placet quod offeruntur, & quorum sancta atque indiuidua charitate ad communicationem sancti spiritus adiuuatur &c. Aug. ibidem.

Quam diu paruulus credere non potest, ualebit sacramentum ad eius tutelam aduersus contrarias potestates: et tantum ualebit, ut si ante rationis usum ex hac uita emigrauerit, per ipsum sacramentum commendante Ecclesiae charitate, ab illa condemnatione, quae per unum hominem intrauit in mundum, Christiano adiutorio liberetur. Hoc qui non credit, & fieri non posse arbitratur, profecto infidelis est, & si fidei sacramentum, longeq; melior est ille paruulus, qui etiam si fidem nondum habcat

habeat in cogitatione, non citamen OBICEM contra Obex. trariae cogitationis opponit, unde Sacramentum eius salubriter percipit, Augustinus ad Bonifacium Epist. 23.

Consuetudo matris Ecclesiae in baptizandis paruulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superca tradita sua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica titio. esse traditio. Habet enim & illa parua etas magnum testimonij pondus, quae primo pro Christo meruit sanguinem fundere. Augu. de Genesi ad litteram lib. 10. ca. 23.

Propter hoc (scilicet: ne quis in peccatis moriatur) ad Baptismum curritur, propter hoc, qui aegritudine, uel aliunde periclitantur, sibi desiderant subuenire, Propter hoc etiam sugens paruulus a matre pijs manibus ad Ecclesiam fertur: ne sine baptismo exeat, & in peccato quo natus est moriatur, Angu. Tract. 38. in Euan. Ioan.

Respuendi sunt a corde Christiano, qui putant ideo Paruuli dictum, multas esse mansiones, quia extra regnum caelorum erit ubi maneant Beati Innocentes, qui sine baptismo ex hac uita emigrarunt: quia sine illo in Regnum caelorum introire non potuerunt. Haec fides non est fides, quoniam non est uera, & Catholica fides &c. August. Tracta in Ioan. 67.

Parentes ad percipiendam gratiam sancti Baptismi, etiam cum paruulis atque infantibus currunt. In quibus si hoc uinculum peccati soluitur, quod tantummodo carnis (scilicet: ut quidam putant) non etiam, quod animae est,

Ecclesie
consensus

merito queritur, quid eis obesset, si in illa etate de corpore sine Baptismo exirent. Si enim per hoc sacramentum corpori eorum, & non anime consulitur, deberent & mortui baptizari. At cum uideamus hoc uniuersaliter Ecclesiam retinere, ut cum uiuentibus curratur, & uiuentibus succurratur ne cum mortui fuerint, nihil possit fieri quod prosit, non uidemus quid aliud possit intelligi, nisi unumquemque paruulum non esse nisi Adam & corpore, & anima, & ideo illi gratiam Christi necessariam. Actas quippe illa in se ipsa nihil egit uel boni, uel mali. August. de Genesi ad literam lib. 10. cap. 11.

* For.
domabit.

Paruulus antequam per etatem potest secundum spiritum uiuere, necessarium habet mediatoris Sacramentum: ut, quod per eius fidem nondum potest, per eorum, qui cum diligunt, fiat. Eius enim Sacramento soluitur etiam in etate infantuli originalis poena peccati, à quo nisi adiutus, etiam inuenis carnalem concupiscentiam & non donabit, nec ea subiugata, eterne uitae meritum apprehendet, nisi eius dono, quem promereri studet. Ideo uiuus, oportet, etiam infans baptizaretur, ne obsit animae societas carnis peccati, qua participata sunt, ut nihil possit anima infantis sapere. Ipsa quippe afflictio grauat etiam corpore exutam, nisi cum in corpore est, per uiuum sacrificium ueri sacerdotis expietur. Aug. de Genesi ad literam lib. 10. cap. 14.

Apostoli
ea tradi
do.

Baptizantur paruuli: ut soluantur à reatu propagationis

nis male quam habuerint. D. Augustinus de tempore Sermo. 45.

Neceſſe eſt paruulum, dum uiuit, Chriſti Sacramentum renouari, ne obſit eius animae ſocietas carnis peccati, qua grauat etiam corpore exuta, niſi dum in corpore uiuit, ſalutari fuerit remedio expiata. Auguſt. de ſpiritu, & anima cap. 41.

Quicumque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, unde fit conſequeus, ut in eis forma Baptiſmatis in remiſſionem peccatorum, non uera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit etc. Aug. de Eccleſiaſticis dogmati. cap. 34.

Rogo uos fratres, ut quicumque, aut filium, aut uernaculum ſuum baptizari deſiderat, iam nunc eum Eccleſiae offerre non differat, quia non eſt iuſtum, ut res, quae tam magna, tam praeclara creditur, neglectus, aut tardius, quam expedit, requiratur. Aug. Sermo. 17. de Tempore.

Et murmurat haereticus, paruulos non ſinens uenire Bernhar. (paruulorum Baptiſmo detrahens) qui paruulus natus eſt, et primam paruulorum eligit aciem (innocentes loquar) hodie quoque paruulos à gratia non excludit, quia nec pia etas incongruum, nec maiestati eius difficile eſt, ut ſuppleat munus gratiae, quod munus in eis habet natura poſſibile &c. Bernhard. Sermo. 1. in Palmarum Dominica. Baptiſm

BAPTISMI

Baptismi V sitatissimæ Cæ-
remoniæ.

Tertull.

CARO ABLVITVR, VT ANIMA
emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecra-
tur. Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manu-
um impositione adumbratur, ut & anima spiritu illu-
minetur. Hæc Tertullianus de carnis resurrectione.

Aquam addituri, ibidem, sed & aliquanto prius in
Ecclesia sub Antistitis manu contestamur, nos renuncia-
re diabulo, & pompæ, & angelis eius. De hinc ter mero
gitamur, amplius non aliud respondentes, quam domi-
nus in Euangelio determinauit, Inde suscepti lactis, &
mellis concordiam prægustamus &c. Tertu. de corona
militis pa. 460.

Sed ille (Christus) quidem, usq; nunc, nec aquam
quidem eprobauit creatoris, qua suos abluit, nec Deum,
quo suos ungit, nec mellis, & lactis societatem, qua suos
infamat, nec panem, quo ipsum corpus suum represen-
tat, etiam in Sacramentis proprijs egens mendicitatibus
creatoris Tert. aduersus Martionem lib. 1. Pa. 162.

Novissime Christus mandans, ut tingerent in patrem,
& filium, et spiritum sanctum, non in unum, nec semel,
sed ter ad singula nomina, in personas singulas tingi-
mur. Tertull. aduer. Praxeam Pag. 443.

Baptizati

CEREMONIAE.

95

Baptizabitur autem unusquisq; uestrū in aquis per- Clemens.
ennibus nomine trine beatitudinis inuocato super se,
perunctus primo oleo, per orationem sanctificato, ut
ita demum per hæc consecratus, possit percipere de san-
ctis &c. Verba sunt D. Petri apud Clementem lib. 3.
Recogni. Eadem habet Clemens ipse Epistola. 2.

Oportet prius mundari & sanctificari aquam a sa- Cyprian.
cerdote, ut possit Baptismo suo peccata hominis, qui bap-
tizatur, abluere. Et non ita multo post, addit. Vngi
quoq; eū necesse est, qui baptizatus sit, ut accepto chris-
mate, & unctione, esse unctus Dei, & habere in se gra-
tiam Christi possit. Porro autem Eucharistia, & unde
baptizati unguuntur, oleum in altari sanctificatur. Cy-
prianus Episto. lib. 1. Episto. 12.

Verborum solennitas, & sacri inuocatio nominis, et
signa institutionibus Apostolicis, sacerdotū ministerijs
attributa, uisibile celebrant sacramentū, rem uero ipsam
spiritus sanctus format, & efficit, & consecrationibus
uisibilibus inuisibiliter manum totius bonitatis autor ap-
ponit, & plenitudinem gratiæ unctionis diuinæ pingue-
do, sanctificationis officialibus infundit, & rem Sacra-
menti consumat, & perficit. Cyprianus. Sermo. de Bap-
tismo Pag. 430.

Quamuis secundum typum Ecclesiæ traditū, omnes Orige.
baptizati sumus in aquis istis uisibilibus, & in Chris-
mate uisibili, tamen qui mortuus est peccato, et uere bap-
tizatur

ptizatur in morte Christi, & consepelitur ei. Origenes in Rom. cap. 6. lib. 5.

Recordetur unusquisq; fidelium, cum primum uenit ad aquas Baptismi, cum signacula fidei primum suscepit & ad fontem salutaris accessit, quibus ille tunc usus sit uerbis, & quid denunciauerit Diabolo, non se usurum pompis eius, neq; operibus eius, neq; ullis omnino seruitijs eius, et uoluptatibus pariturum. Origenes in Num. Hom. 12.

Chrysost. Vocis illius recorderis, quam dum sacris institueris, emisisti. Abrenuncio tibi Sathana, & pompæ tuæ, & cultui tuo &c. Ioan. Chrysost. Hom. 21.

Quomodo infantem sacerdotis manibus adducis? Quomodo censes presbyteri manu frontem signandam, ubi luta inunxisti? Nolite hæc fratres, sed à primis annis filios uestros spiritualibus armis muniatis, & cruce frontem sibi signandam erudiatis, & priusquam per se facere possunt, uos id facite. Chrysostomus Hom. 12. in 1. Cor. cap. 4.

Post arcana ista uerba, & metucnda, post horribiles canones dogmatum de coelo transmissorum, etiam hoc ad finem, cum baptizaturi sumus, adiungimus, dicereq; iubemus, Christo in mortuorum resurrectionem, & suam per hanc fidem baptizamur. Ioan. Chrysost. Hom. 40. in 1. Cor. cap. 15.

Quid gratiosius his uerbis, quibus Diabolo renunciamus,

amus, id est, quibus, Christo nomen damus? Quid iucundius illa confessione, quæ, et ante, & post lauacrum fit? Chrysost. Hom. 1. in cap. Ephe. 1.

Diximus, renunciauimus Sathanae, & coniungimur tibi Christe. Et paulo post. Inungitur baptizandus more Athletarum, qui stadium iam ingressuri sunt. Et iterum: Renuncio tibi Sathanae, & pompæ tuæ, & seruituti tuæ, & angelis tuis. Et rursum: Confestim, atq; à Baptismate regreditur, hæc uerba loquitur: Pater noster, qui es in cælis. Chrysost. Hom. 6. in caput ad Coloss. 2.

Non sine causa signum suum Christus in fronte nobis Augusti figi uoluit, tanquam in sede pudoris, ne Christi opprobrio, Christianus erubescat. Aug. in Psal. 30.

Quotidie qui baptizantur, liberantur à uulneribus Theophila animæ. Oleo quidem unguenti uncti, statim autem communi cantes, & dominici sanguinis participes fiunt. Theophylactus in Lucæ cap. 10.

Lac significat innocentiam paruulorum, quis mos, Hieronymus: ac typus occidentis Ecclesijs hodie usq; seruatur, ut, renatis in Christo, uinum, lacq; tribuatur &c. Hieronymus. in Esaie cap. 55. lib. 15.

Scriptum est in Actibus Apostolorum. Quoniam Augusti unxit eum dominus spiritu. Non utiq; oleo uisibili, sed dono gratiæ, quod uisibili significatur unguento, quo Baptizatos ungit Ecclesia. August. lib. 15. de Trinitate. cap. 26.

Quid

Exorcis.

Quid in paruulo agit Exorcismus meus, si in familia diaboli non tenetur? Quomodo dicturus erat (aduersarius meus Pelagianus scilicet) cum renunciare diabolo, cuius in eo nihil esset? Quomodo conuerti ad Deum, à quo non esset aduersus, credere inter cetera remissionē peccatorum, quæ illi nulla tribueretur. Aug. de pecc. me. & remi. lib. 1. cap. 34.

Qui crediderit, inquit Christus, et baptizatus fuerit, saluus erit, qui uero non crediderit, condemnabitur. Cuius mysterium credulitatis in paruulis, per eorum responsionem, à quibus gestantur, impletur, ne si factum non fuerit, eant ex uno omnes in condemnationē. Aug. de anima, & eius origine ad Petrum lib. 2. cap. 12.

Si uerum est, quod audiuius te infantulū baptizatum, etiam tu, quamuis à tuis proprijs peccatis innocēs, tamē, quia ex Adam naturaliter natus, contagiū mortis antiquæ, prima natiuitate traxisti, & in iniquitate cōceptus es, profecto exorcizatus, & exufflatus es, tu à potestate erutus tenebrarum transferre in regnū Christi. Aug. contra Iulianum Palag. lib. 1. cap. 2.

Damasce.

Per tres immersiones, tres dies sepulture Domini representat Baptismus &c. Oleum in baptismo assumitur, unctionem significans, & Christus, id est, unctos nos efficiens, & misericordiam Dei nobis annuncians per spiritum sanctum. Hæc Damasce. lib. 4. Oratio orthodoxæ fidei. cap. 10.

In

In ueritate nō in falsitate potestas diabolica EXORCIZATVR in paruulis, EIQ. VE RENVN= Augustin. CIANT (quia per sua nō possunt) per corda, et ora GESTANTIVM, ut erunt à potestate tenebrarū in regnum sui domini transferantur. Aug. de Nuptijs, & concupiscentijs. lib. 1. cap. 20.

Christi nomē, à Chrismate dictū est, Chrisma autē Græce, Latine unctio nuncupatur. Ideo aut nos unxit, quia luctatores, contra Diabolum fecit &c. Aug. Tracta. 33. in Euangelium Ioannis.

Unctio spiritalis ipse spiritus sanctus est, cuius Sacramentū est in unctione uisibili &c. Aug. in Canon. Ioan. Tract. 3. Vnctionis Sacramentū est, uirtus ipsa inuisibilis, unctio inuisibilis, spiritus sanctus, unctio inuisibilis, charitas illa est, quæ in quocūq; fuerit, tanquam radix illi erit. Aug. ibidem.

Nunquid modo, quibus imponitur manus, ut accipiant spiritū sanctū, hoc expectatur, ut linguis loquantur? Aut quando imposuimus manū istis infantibus, attendit unusquisq; uestrum, utrum loquerentur? Aug. in Canonicam Ioan. Tracta. 6.

Quia Baptismus, id est, salutis aqua, non est salutis, nisi in nomine Christi consecrata, qui pro nobis sanguinem fudit cruce ipsius aqua signetur. Aug. quinquaginta Homiliarum. Hom. 27.

Vnguento uisibili, quo Baptizatos ungit Ecclesia,

N

significa=

significatur donū gratiæ. Aug. de Trinitate. lib. 3.
Epipha. cap. 26.

Baptizandi primū iubebamur recitare Symbolū
fidei nostræ. Hoc legis apud Epiphaniū in Ancoratu.

Illud etiā quod circa Baptizandos in uniuerso mū-
do sancta Ecclesia uniformiter agit, non ocioso con-
templamur intuitu. Cum siue paruuli, siue iuuenes
ad regenerationis ueniunt Sacramentum, non prius
fontem uitæ adeant, quam exorcismis & exufflatio-
nibus Clericorum, spiritus ab eis immundus abiga-
tur &c. Aug. de Ecclesiasticis dogmati. cap. 31.

Paruuli exufflamur & exorcizamur, ut pella-
tur ab eis Diaboli potestas inimica, qua decepit homi-
nē, ut possideret hominē. Non ergo creatura Dei ex-
orcizatur, aut exufflatur in infanibus, sed ille, sub
quo sunt omnes, qui cum peccato nascuntur. D. Aug.
de Symbolo ad Catechume. lib. 1. cap. 1.

Nondum quidē adhuc per sacrum Baptismū re-
nati estis, sed per CRVCIS SIGNVM in utero
sanctæ matris Ecclesiæ iam concepti estis &c. Aug.
de Sim. ad Catechume. lib. 2. cap. 1.

Quid est quod hac nocte circa uos actū est? quod
præteritis noctibus actum non est, ut ex locis secretis
singuli produceremini in cōspectu totius Ecclesiæ, ibi
q; ceruice humiliata, quæ mala fuerat antea exaltata,
in humilitate pedū cilicio substrato in uobis celebrare
tur

tenre examen, atq; ex nobis extirperetur Diabolus sua-
perbus, dum super nos inuocatus est humilis altissim-
us Christus &c. Vide Augustinū de Simbolo ad Ca-
techume. lib. 2. cap. 1.

Adiutoriū nostrum in nomine domini. Si adiutori-
um nostrū in nomine eius est, renunciemus Diabolo.
Pompis, et Angelis eius. Hoc audistis, hoc profissi estis
&c. Aug. ibidem.

Petrus Apostolus alloquens fideles, uos, inquit,
tanquā lapides uiui edificamini in domū spirituale.
Quisquis huic edificio coniūgi desiderat, renunciet
Diabolo, pompis, et angelis eius. Pompe Diaboli sunt
quoq; illicita desideria, quæ turpant, non quæ exor-
nant animā, ut sunt desideria carnis, desideria oculo-
rum, ambitiones seculi, etc. Aug. de Simbolo ad Cate-
chu. lib. 3. cap. 1. Vide ibidem plura, & lib. 4. cap. 1.
Omnia sacramenta, quæ acta sunt, et aguntur in uo-
bis (Catechumenis) per ministeriū seruorū Dei, ex-
orcismis, orationibus, canticis spirituaibus, insufflati-
onibus, cilicio, inclinatione ceruicū, humilitate pedū,
pænor ipse omni securitate appetendus &c. Vide
Aug. de Simbolo ad Catechumenos lib. 4. cap. 1.

Baptizatus es, signatus es regio caractere, cepisti
consequi annonam de mensa regis tui. Noli esse defec-
tor nec ut miles delicatus pefluas der uoluptates etc.
Vide Augustinum de Cataclismo cap. 1. parte. 10.

Baptizatus es, mundatus es, unctus es, Oleo re-
stauratum est corpus tuum, ad priorem statum primi
illius hominis ante peccatū &c. Aug. ibidem cap. 2.

Neq; ad Baptismum Christi, in quo omnia peccata
delētur, quisquā bene accedit, nisi agendo poenitentiā
de uita priuina. Nemo enim eligit uitam nouam, nisi
quē ueteris poenitet. D. Augustinus de utilitate poe-
nitentie. cap. 1.

Per mare transitus, Baptismū est. Sed quia Baptis-
mū, id est, salutis aqua, nō est salutis, nisi Christi nomi-
ne consecrata, qui pro nobis sanguinem sudit, Cruce
ipsius aqua signatur, & ut hoc significaret ille Ba-
ptismus, Mare rubrum fuit. August. ibidem.

Memento, quia tunc pactū cū Deo fecistis, atq; re-
nunciare uos Diabolo, & omnibus operibus eius ip-
so Baptismo promissistis: qui potuit tunc, ipse per se,
& pro se, huic respondit: qui uero non potuit, fide-
iussor pro eo ad eius uicem, ista duo Deo promisit, ille
scilicet: qui eū de sacro fonte suscepit &c. Vide Aug.
de rectitudine Catholice conuersa. parte. 10.

Filios quos ex Baptismo suscepistis, docete, &
castigate, ut semper cum Domino uiuam. Aug. de re-
ctitud. Catho. conuersationis.

Cyrillus. Hinc (quod dominus Petrus ter interrogauerit, an
illi a naret) Ecclesia regulam tertio interrogandi eos
accepit, qui ad Baptismum accedunt, uerba Christi
confessione

confessione fidelibus communicaremur, Cyrillus in
Euangelium Ioannis lib. 12. cap. 64.

Non solū exemplis, sed etiam uerbis eos ad omne August.
opus bonū admonere debetis, precipue tamen, qui fi-
lios aut filias excipere religioso amore desiderat, &
antequā Baptizentur, & posteaquā Baptizati fue-
rim, de castitate, de humilitate, de sobrietate, uel pace
eos admonere, uel docere non desinant, & agnoscant
se fidei iussores esse ipsorum. Pro ipsis enim resson-
dent, quod ABRENUNCIENT DIABOLO,
POMPIS, ET OPERIBVS eius &c. Aug.
Augustinus de tempo. Sermo. 116.

Hodie (in octaua scilicet Pasce) octaua dicuntur
infantium, reuelanda sunt capita eorum, quod est in-
ditium libertatis. August. Sermo. 160. de Tempore.

Quando Catechumeni ad gratiā sancti lauacri sta-
stināt, solenniter cantatur Psalmus. 41. Quemadmo-
dum desiderat ceruus ad fontes aquarū &c. Ut ita de-
sideret ad fontes remissionis peccatorū quemadmodū
desiderat Cereus ad fontes aquarū. Aug. in Psal. 41.

Venturi ad Baptismū, prius cōfitemur credere se Hilarius.
in Dei filio, et in passionē, et resurrectionē eius. Et huic
professionis Sacramēto fides redditur. Atq; ut hāc uer-
borū sponsonem quēdam rerum ipsorū ueritas con-
sequatur, toto in ieiunijs passionis Dominicæ tēpore
demorantes, quadā Domino compassionis societate

iungimur. Hilarius Cano. 11. in Matheum.

Syluester indicxit nobis (Cōstatino Imperatori) poenitentietempus intra palatium nostrum Lateranum in uno Cilitio, ut omnia quae a nobis impie peracta, atque iniuste disposita fuerant, Vigilijs, Ieiunijs, atque lachrymis, et orationibus apud saluatorem nostrum Iesum Christum impetraremus. Deinde per manus impositionem Clericorum usque ad ipsum praesidem ueni, ibique abrenunciatis Satanæ Pompis, et operibus eius, uel uniuersis Idolis manufactis, credere in Deum patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, Visibilem et inuisibilem, et in Iesum Christum filium eius unicum dominum nostrum, qui natus est de spiritu sancto, ex Maria uirgine, et omnia uoluntate coram omni populo professus sum. Benedictionis fons illic, eterna IMMERSIONE, unda salutis purificauit: Leuatoque me de uenerabile fons INDUTVS VESTIBVS CANDIDIS, septiformis spiritus sancti consignationem adhibuit, beati Crismatis unctione, et auxilium sanctae Crucis in mea fronte liniuit, dicens: Signat te Deus sigillo fidei suae, in nomine patris, et filij, et spiritus sancti, in consignationem fidei. Cunctusque clerus respondit, Amen. Hec ex confessione fidei D. Constantini Imperatoris.

Constantinus Imperator.

Celestinus Papa

Illud etiam quod circa Baptizandos in uniuerso mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplantur

plamur intuitu, cum siue paruuli, siue Iuuenes ad regenerationis ueniunt Sacramentum, non prius ad fontem uitae adeunt, quam exorcismis et exufflationibus Clericorum spiritus ab eis immundus abigatur etc. Sic Coelesti. Papa in Decretis suis Cano. 12.

Habes in Euangelio, quia Angelus secundum tem- Ambrosi.
pus descendebat in natatoria, et mouebatur aqua etc. Quid in hoc Typo Angelus, nisi descensionem sancti spiritus nuntiabat, quae nostris futura temporibus, aquas Sacerdotibus inuocata Precibus consecraret, Ambro. de spiritu sancto lib. 1. cap. 7.

In mysterijs interrogatio trina defertur, et confirmatio trina celebratur. Nec potest quis nisi trina confessione purgari etc. Ambrosius de spiritu sancto. lib. 2. cap. 11.

Regeneratis dicitur, Mensis hic uobis initium mensis primus est uobis in mensibus anni: derelinquit enim et deserit, qui abluitur, intelligibilem illum Pharaonem principem istius mundi, dicens, abrenuncio tibi Diabole et Angelis tuis, et operibus tuis, et imperijs tuis etc. Amb. lib. 1. Hexametron. cap. 4.

Aperite aures, et bonum odorem uitae aeternae in balatu uobis munere Sacramentorum carpite, quod uobis significauimus, cum apertionis celebrantes mysterium, diceremus, EFFETA, quod est, adaperire: et uenturus unusquisque ad gratiam, quid interrogaretur, cognosceatur, quid

re, quid responderet, meminisse deberet. Hoc mysterium celebrauit Christus in Euangelio, cum mutum curaret, et surdum &c. Ambrosius de his qui in initiantur. cap. 1.

Ingressus es regenerationis Sacramentum, repete, quid interrogatus sis, recognosce, qui responderis. Renunciasti diabolo, et operibus eius, mundo, & luxurie eius ac uoluptatibus, Teneatur uox tua non in tumulo mortuorum, sed in libro uiuentium. Vidisti illic Leuitam, uidisti Sacerdotem, Ambrosius lib. de initiandis Mysterijs. cap. 2.

Licet in Baptismate statim sit plena purgatio, tamen, quia ablutionis ipsius, Sacrificij quæ rationem Baptizatus debet cognoscere, non offeri sacrificium, nisi octauum ingrediatur diem, Ambrosius Prologo in Psalmum. 118.

Basilius.

In tribus immersionibus, ac totidē Nomē claturis, siue inuocationibus, magnū Baptismatis mysteriū perficitur, ut & mortis figura exprimat, & per traditionē diuinę cognitionis, anime eorū, qui Baptizantur, illuminentur: proinde si quæ est in aqua gratia, NON EX NATURA EST, sed ex presentia spiritus. Non est Baptisma sordium carnis depositio, sed conscientie bonæ stipulatio ad Deum. D. Basilii de spiritu sancto. cap. 15.

Benedicimus aquā Baptismatis, & oleum unctionis, in

nis, insuper ipsum, qui Baptizatur, ex quibus scriptis? Nonne a tacita, & archana traditione? Ipsam uero olei illitionē quæ doctrina scripta docuit? Et ter immergi hominem unde est? Reliqua item quæ circa Baptisma sunt, renunciare Sathanae, et Angelis eius, ex qua sum scriptura? D. Basilii de spiritu sancto cap. 27. Vbi fideliter patrocinatur multis, ac uarijs Ecclesiae ceremonijs.

Cum exorcizatur paruuli, & cū ei (Diabolo) per August. eos, a quibus gestatur, renunciare respondet, a Diaboli potestate illos liberari, apertissime demonstratur etc. D. August. ad Sextum Presbyterum Epistola. 105.

Si Diabolus non dominatur infamibus, quia respondebunt Pelagiani, quod illi exorcizantur, & exussantur &c. Augustinus ibidem.

Omnes dum Baptizantur in Regnum Dei, & in Ambrosii. Sacerdotium unguimur gratia spiritali (quod scilicet per externam unctionem significatur) Ambro. lib. de ijs qui in initiantur cap. 6.

Accepisti post hæc uestimenta cādida, ut esset inditium, quod exueris inuolucrum peccatorū, indueris innocentie casta uelamina &c. Idem eiusdem lib. cap. 7.

His abluta (in Baptismo) plebs, diues insignibus, ad Christi cōtendit altaria, dicens, Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui letificat iuuentutē meam. Depositis autē inueterati erroris exuijs, renouata in Aquilæ

N 5 iuuen

iuuentutem, coeleste illud festinat adire conuiuium, uenit igitur, & uidens sacrosanctum altare compositum, exclamans ait, parasti in conspectu meo mensam &c. Ambro de ijs qui imitantur cap. 8.

Venimus ad fontem, ingressus es, considera quos uideris, quid locutus sis considera, repere diligenter. Occurrit tibi leuita occurrit Presbyter, unctus es quasi athleta Christi, quasi luctam huius seduli luctaturus: professus es luctaminis tui certamina. Qui luctatur, habet quod speret: Vbi certamen, ibi corona. Ambrosius de Sacramentis lib. 1. cap. 2.

Quando te interrogauit Presbyter, Abrenūcias Diabolo, et operibus eius. Quid respondisti? Abrenuncio. Abrenūcias seculo, et uoluptatibus eius. Quid respondisti? Abrenuncio. Memor esto sermonis tui, & nunquam tibi excidat tua series cautionis. Idē eiusdē lib. cap. 2.

Consecratio fontis Forma Baptismi, & usus hoc habet, ut ante **FONS** CONSECRETVR, & tunc descendat, qui Baptizandus est. Nam ubi primum ingreditur Sacerdos, Exorcismum facit. Secundo, super creaturam aquae inuocationem: Postea, & precem desinit, ut sanctificetur fons, et asit praesentia Trinitatis aeternae, Ambrosius ibidem cap. 3.

Venit Sacerdos, precē dicit ad fontem, inuocat nomen, praesentia filij, & spiritus sancti, utitur uerbis coelestibus. Coelestia uerba, quae Christi sunt, quod Baptizamus

mus in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. D. Amb. lib. 2. de Sacramentis cap. 5.

Interrogatus es. Credis in Deum, patre omnipotentē. Dixisti. Credo, & merxisti, hoc est, sepultus es. Iterū interrogatus es: Credis in dominū nostrum Iesum Christum, & in crucem eius? Dixisti: Credo, & merxisti. Ideo & Christo es consepultus. Qui enim Christo cōsepelitur, cum Christo resurgit. Tertio interrogatus es: Credis & in spiritum sanctum? Dixisti: Credo, & tertio merxisti, ut multiplicem lapsum, superioris aetatis absolueret trina confessio. D. Amb. lib. 2. de Sacramentis cap. 7.

Ergo merxisti, uenisti ad Sacerdotē. Quid tibi dixit? Deus inquit, pater omnipotēs, qui te regenerauit ex aqua, & spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te ungat in uitam aeternam. Vide, ubi unctus es: In uitam, inquit, aeternam. Noli hanc uitam illi uitae anteferre &c. Ambrosius ibidem.

Ascendisti de fonte, quid secutū est? Audisti lectionē, succinctus est Sacerdos: Licet enim & Presbyteri facerint, tamē exordiū ministerij a summo sacerdote est. Succinctus, inquā, summus sacerdos pedes tibi lauit. Non ignoramus, quod Ecclesia Romana hanc cōsuetudinē nō habeat, cuius typum in omnibus sequitur, & formam. Hanc tamē consuetudinē nō habet, ut pedes lauet. Vide ergo, forte propter multitudinē declinauit

- Lutū ex Sputo.** Quando dedisti nomen tuū, tulit (Baptista) lutū, & linuit super oculos tuos: Quod significat, ut peccatū tuum fatereris, ut conscienciā tuam recognosceres, ut poenitentiā ageres delictorum, hoc est, sortem humani generis agnosceres. Nam etiā si non confiteatur peccatū, qui uenit ad Baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem peccatorū omniū, quod Baptizari petit, ut iustificetur, hoc est, ut a culpa ad gratiā trāseat etc. D. Ambrosius lib. 3. de Sacramētis. cap. 2.
- Nota.** Omnes qui in circuitu affertis munera, memores debēt esse, quid uouerint. Nā in Baptismatis cōsecratione uouerūt se ipsos tradere, & omnibus operibus Diaboli renūciare. Hoc reddite etc. Arnobius in Psal. 75.
- Theoph.** Baptismus in tribus mersionibus fit, ita, & triduo manent, qui per Baptismum illuminamur. Theophylactus in cap. Marci 8.
- Et quotidie qui Baptizantur, liberantur a uulneribus anime, oleo quidem unguenti uncti, statim autē cōmunicantes, & diuini sanguinis participes sunt. Idem in cap. Lucæ. 10.
- Augusti.** Agunt homines ante Baptismum poenitentiam de suis prioribus peccatis, ita tamen, ut Baptizemur, sicut scriptum est Loquente Petro ad Iudeos, et dicente: Agite poenitentiam, & Baptizetur unusquisque uestrum. Augu. ad Seleutianum. Epistola. 108.

Bona

Bonati bi erunt auxilia ad ea, quæ desideras, con= G. Nazianzen. sequenda: Vigilia, ieiunia, humi dormituritio, ora= Augustin. tioncs, erumne, indigentium opitulatio etc. Grego. Nazianze. Ora in S. Lauacrum.

Cum respondetur paruulus credere, qui fidei nondum habet affectum, respondetur, fidem habere propter fidei Sacramentum, & conuertere se ad Deum, propter conuersionis Sacramentum, quia & ipsa responsio ad celebrationem pertinet Sacramenti etc. Augustinus ad Bonifacium, Epistola. 23.

Sine Crismate, & Episcopi iussione, neq; presbyter, neq; Diaconus ius habet Baptizandi. Quod frequenter, si tamen necessitas cogit, scimus enim licere laicis. Hierony. aduersus Luciferianos.

Nō abnuo, hāc esse Ecclesiarū consuetudinē, ut ad eos, qui lōge in minoribus urbibus, per presbiteros, et Diaconos Baptizati sunt. Episcopos ad inuocationē sancti spiritus, manū impositurus excurrat. Hic. ibidē.

DE VERITATE corporis Christi In Eucharistia. Cap. XI.

Caro corpore, & sanguine Christi uestitur, ut Tertullian. et anima de Deo saginetur. Tertull. lib. de Resurrectione carnis.

Nam

VERITAS CORPORIS CHRI

Nam & paulo ante (Christus) carnē suam, panē quoq; cœlestem pronunciauit, Tertullianus ibidem.

Non sciet maritus, quod secreto ante omnem cibum gustes, & si scierit, panem non illum credit esse, qui dicitur. Tertullianus lib. 2. ad uxorem.

Origenes. In pane domini tum est utilitas uescienti, cū impoluta mente, puraq; conscientia, particeps est panis illius &c. Origenes in Mathæi. 15. caput.

Si non comedimus panem uitæ, si non carnibus Christi uescimur, & cruore potamur, si contemnimus dapes saluatoris nostri, scire debemus, quod habeat Deus, & benignitatem, scueritatem. Origenes in Lucam. Hom. 38.

Sanguis domini bibitur. Bibere dicimur sanguinē Christi, non solū sacramentorū ritu, sed & cum sermones eius recipimus, in quibus uita consistit. Orige. in Num. Hom. 16.

Panis iste, quem Deus uerbum, corpus suum esse fatetur, uerbum est nutritorium animarum, uerbum de Deo uerbo procedens, & panis de cœlesti, qui posuit super mensam, de qua scriptum est. Præparasti in conspectu meo mensam &c. Origenes in Mattheum. cap. 36.

Oblati panes. Nos cōdatori rerū morē gerētes, pro eius collatis in nos beneficijs, ubi et gratias diximus, oblatis panib. uescimur, qui utiq; ex oratione, et precibus sanctius quoddā corpus cōstat, quod sane sanctiores hos reddit.

STI IN EVCHARISTIA. 104

dit, qui mente integriore hoc ipso utimur. Orig. contra Celsum lib. 8.

Quando uitæ panē, & poculo frueris, manducas, & bibis corpus, & sanguinem domini, tunc dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humiliens te metipsum, imitare Centurionem, & dicito: Domine, non sum dignus. Origenes Hom. 5. in diuersos Euangelij locos. Pag. 308.

Idem sit hodie.

Panis Eucharistie ille, bona gratia nuncupatus, argumēto est nobis, quæadmodū gratias Deo agamus. Origenes contra Celsum lib. 8. Pagina. 772.

Profectus itaq; Christus se cōcupiscētia cōcupisse Tertullianus edere Pascha, ut suū (indignum enim, ut quid alienū concupisceret Deus) acceptum panē, & distributum discipulis corpus suum illū fecit. Hoc est corpus meū dicendo, id est, figura corporis mei: Figura autem non esset, nisi ueritatis esset corpus &c. Vide Tertullianus aduersus Marcionem lib. 4.

Corpus suū fecit.

Panis, & calicis Sacramentum iam in Euangelio Veritas probauimus corporis, & sanguinis dominici ueritatem, aduersus phantasma Martionis. Tertullianus aduersus Martionem lib. 5.

uinis.

Panis iste cōmunis in carnē, & sanguinē mutatus Cyprianus procurat uitā, & incrementū corporibus, ideoq; ex Panis multis consuetudo rerum effectu, fidei nostre adiuta infirmitas, tatus in sensibili argumēto edictū est, uisibilibus Sacramentis

S. Hieron.

VERITAS CORPORIS CHRISTI

tis inesse uite eterne affectum, & non tam corporalis, quam spiritali transiitione Christo nos uniri &c. Cyp. Sermo. de Coena Domini.

Panis multatus in carnem. Panis iste, quem dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia uerbi, factus est caro &c. Cyprianus Serm. de coena domini. Christus usque hodie hoc ueracissimum, & sanctissimum corpus suum creat, & sanctificat, & benedicit, & pie sumentibus diuidit &c. Cyprianus Sermonem de coena Domini. Pag. 449.

Chrysost. Et nunc ille praesto est Christus, qui illi ornauit mensam, ipse ista quoque consecrat. Non enim homo est, qui proposita de consecratione mense domini, corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille, qui crucifixus est pro nobis Christus sacerdotis ore uerba praefertur, et Dei uirtute consecratur, et gratia. Chrys. Hom. 31. To. 5.

Christi caro, & b. us suis nos dedit impleri, semetipsum appositum immo sanguis. latu &c. Vide Chrysost. Tomi. 4. Hom. 60. & 61.

Sanguis Christi in calice. Quod est in calice, id est, quod a latere fluxit, et illius sumus participes. Chrysost. in 1. Corinth. cap. 10.

Quotquot in corpore Christi communicamus, quotquot sanguinem illius degustamus, cogitemus, quot illius corpus, & sanguinem gustamus, qui in coelestibus sedet, qui ab Angelis adoratur, qui apud immortalem est potentia &c. Chrysost. Hom. 3. in cap. Ephe. 1.

Vt

STI IN EVCHRISTIA.

105

Vt inter nos, & Deum singulos uniret (Christus) quamuis corpore simul & anima distemus, modum tamen aduenit, consilio patris, & sapientiae suae congruentem, SVO ENIM CORPORE credentes, per communionem mysticam benedicens, & secum, & inter nos, unum nos corpus efficit &c. Vide Cyrill. in cap. 10. an. 17 lib. 11.

Audio quod dicant mysticam benedictionem, si ex ea Eucharistia etiam remanserint in sequentem diem reliquiae, ad sanctificationem inutilem esse, sed insaniunt haec dicentes. Non enim aliud fit Christus, neque sanctum eius corpus immutabitur uerum corpus sed benedictionis uirtus, et uiuifica gratia perpetua, manet in illo Cyrillus ad Calosyriam Episcopum.

Dominus Iesus huius conditionis, quae est secundum nos, accipiens panem, suum corpus confitebatur, & temperamentum calicis sui sanguinem confirmauit. Irenaeus lib. 4. cap. 57.

Nam sicut omni modo, qui uniuersam dispositionem Dei contemnunt, & carnis salutem negant, & regenerationem eius sperant, dicentes, non eam capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem secundum haec, uidelicet, nec dominus sanguine suo redemit nos, neque calix Eucharistiae communicatio corporis eius est. Sanguis enim non est secundum hominem substantia, quam uere factum uerbum Dei sanguine suo redemit nos. Et paulo post: Quando ergo, & mixtus calix, et factus panis percipit

uerbum

Gennethus

Irenaeus

fractus

VERITAS CORPORIS CHRISTI

uerbum Dei, sit Eucharistia sanguinis, et corporis Christi, ex quibus augetur, et consistit carnis nostra substantia &c. Irenaeus lib. 5. Pag. 294.

August. Christus iudam adhibuit ad conuiuium, in quo corporis, et sanguinis sui figuram discipulis commendauit, et tradidit. D. Aug. in Psal. 3.

Hilarius. Eos nunc, qui inter patrem, et filium uoluntatis ingerunt unitatem, interrogo utrum ne per naturae ueritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam uoluntatis? Si enim uere uerbum caro factum est, ET NOS VERE VERBUM CARNEM et uero dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui et naturam carnis nostrae iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, et naturam carnis suae, ad naturam aeternitatis sub sacramento nobis communicandae carnis suae, admiscuit? Ita enim omnes unum sumus, quia et in Christo pater est et Christus in nobis est &c. Hilarius de Trinitate lib. 8.

Ipsae Christus ait. Caro mea uere est esca, et sanguis meus uere est potus. Qui edit carnem meam, et bibit sanguinem meum, in me manet, et ego in eo. De ueritate carnis, de ueritate carnis et sanguinis, non est reliquus ambigendi locus, nunc enim et ipsius Domini professione, et fide nostra uere caro est, et uere sanguis est. Et haec accepta, et HAVSTA id efficiunt, ut et nos in

ISTI IN EUCHARISTIA. 106

nos in Christo, et Christus in nobis sit, Hilarius lib. 8. de Trinitate.

In illa mystica distributione spiritalis alimoniae hoc Leo impartitur, ut accipientes uirtutem caelestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est transeamus. Leo Papa Epistola 10. clero et plebi Constantinopolitanae.

Corpus Christi edimus, ut uitae aeternae possimus esse Ambrosii. participes Amb. in Lucae cap. 21.

Agnosco infusum uitro sanguinem Christi, non solum irrutilasse, uerum etiam diuinae operationis impressisse uirtutem, redemptionis munere. Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 28.

Tu forte Dicis: Meus panis est usitatus, Sed panis De panis iste panis est ante uerba sacramentorum, ubi accesserit sit caro consecratio de PANE FIT CARO CHRISTI. Christi. Hoc igitur astruamus quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione, consecratio igitur quibus uerbis est, et cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam reliqua omnia, quae dicuntur, laus deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro ceteris, ubi uenitur ut conficiatur uenerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia &c. D. Amb. lib. 4. de Sacramentis cap. 4.

O 2 Ergo

Fit sanguis.

VERITAS CORPORIS CHRISTI

Ergo didicisti quod ex pane corpus fiat Christi Et quod uinum, & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione uerbi celesti Sed forte dicis, Speciem sanguinis non uideo, sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumpsisti, ita etiam similitudinem preciosi sanguinis bibis, ut nullus horror cruoris sit, & precium tamen operetur redemptionis. Didicisti ergo quia, quod accipis, Corpus est Christi. Ambrosius ibidem.

Qui pridie, inquit, quam pateretur, in sanctis nani-
bus suis accepit panem. Antequam consecratur, panis
est: ubi autem uerba Christi acceperim, corpus est Chri-
sti. Denique audis dicentem. Accipite, & edite ex eo Hoc
enim est corpus meum. Et ante uerba, Calix est uini, &
aqua plenus, ubi uerba Christi operata fuerim, ibi san-
guis efficitur, qui plebem redemit. Ergo uidete quantis
generibus potens est sermo Christi uniuersa conuertere.
Deinde ipse Dominus Iesus testificatur nobis, quod cor-
pus suum accipiamus, & sanguinem. Nunquid debemus
de eius fide, & testificatione dubitare? Hec D.
Ambro. lib. 4. de Sacra. cap. 5.

Memini Sermonis mei, cum de Sacramentis tracta-
rem. Dixi uobis, quod ante uerba Christi, quod offertur,
panis dicatur. Vbi uerba Christi de prompta fuerim, iam
non panis dicitur, sed corpus appellatur &c. Non iste
panis est, qui uadit in corpus, sed ille panis uitae aeternae,
qui ani-

ISTI IN EUCHARISTIA. 107

qui animae nostrae substantiam fulcit. Ambrosius lib. 5.
de Sacramentis cap. 4.

Sicut uerus est Dei filius dominus noster Iesus Chri-
stus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quia
si filius ex substantia patris, ita **VERA CARO**, si-
cut ipse dixit, quem accipimus, & **VERVS** est **PO-**
TYS &c. Amb. de sacramentis lib. 6. cap. 1.

Panis Dominicus, quo saluatoris corpus ostenditur, Theophi-
et quem frangimus in sanctificationem nostri: & sacer-
lus Alexā
calix, qui in Ecclesia conlocatur per inuocationem, & drinus.
aduentum sancti spiritus, sanctificantur. Theophilus
Alexandrinus Episcopus. 1. Paschali libro.

Memoriam fecit Dominus mirabilium suorum, di-
cens, Hoc quoque escumque feceritis, in mei memoriam fa-
cietis, Quando hoc dixit misericors & miserator Do-
minus? Tunc sine dubio quando dedit escam corporis
sui timenibus se. Arnob. in Psal. 110.

Nolite unum & idem putare escam humanam et di-
uinam, quae uobis uisibilis est, sed tamen in fide perfecta
tota celestis. Per unum enim corpus: per alteram anima
uiuunt. B. Martialis ad Burdegalenses.

Tribus essentiae modis corpus & sanguis Christi (in
Eucharistia est) quarto autem differt. Est, etenim nomine,
re, atque effectu, differt uero specie. Est, inquam, nomine,
quia summus coelorum pontifex, qui cum sit ipsa ueritas
nomina non uana rebus ponere solet, adeo fortiter nomē

Species
panis &
uini.

hoc impressit, ut non saltem diceret, hoc uocetur corpus meum, hoc uocetur sanguis meus: sed hoc est, inquit, corpus meum: Hic est sanguis meus, Est etiam re, quia nimirum sanctum sanctorum est, quam uera in illa specie, qua traditus, & Lanceatus est, ipse sanctus sanctorum est. Est nihilominus effectus, quia quam uere in illa specie, qua pependit in cruce, remissionem peccatorum operatus est omnibus, qui illum expectauerant ab origine mundi cum fide, siue legalibus sacramentis fidei omnibus à iusto Abel, usq; ad Latronem, quem in Cruce consistenter suscepit: tam uere in istis speciebus panis & uini eandem operatur remissionem peccatorum omnibus, qui ingressi sunt, uel ingrediuntur ad eandem fidem, postquam illa species hinc transiuit, et sese in celum recepit. Quarto idem specie differt, quod & plurimum prodest non modo ne color et sapor sanguinis humani, horrorem sumentibus ullum faciat, sed & ut competenti antidoto nimia parentum nostrorum curetur credulitas, crediderunt enim deceptor Diabolo, in eo quod non uidebatur scilicet: quod illi ligno cōsequenda diuinitatis effectus uirtus inesset, et comedentes mortui sunt, credamus contra fideli saluatori Deo, in eo quod non uidemus, scilicet panem & uinum in ueram corporis et sanguinis transisse substantiam, & comedentes, atq; bibentes uiuamus in æternum. Rupert. Tuitic. ad Canonem Epistola, quæ **Euang. Ioan.** commentarijs præfixa habetur.

Nunquid

Nunquid quia potuit. Deus facere, ut patefacto Crucifixi Iesu Christi latere (quod fuit percuti petrā) flueret aqua cum sanguine, & implerentur scripturæ, & intelligibiles fierent, sufficerentq; mentibus nostris ad bibendum, in modum torrentium inundantium, nunquid (inquam) quia potuit illud facere, poterit etiam panem confectum manibus hominum, conuertere in corpus, & uinum de palmitibus istis, in sanguinem suum: Rupert. corpus Christi. Tuitien. in cap. Matth. 26.

Propter hoc tibi offerimus rationabilem hunc & Chryso. immaculatum cultum, & inuocamus, rogamus, & supplicamus: Emitte spiritum tuum sanctum super nos, & super proposita Dona, hoc **ET FAC PANEM** quidem hunc præciosum **CORPVS CHRISTI** Transmutui: In calice uero hoc præciosum **SANGVINEM** tatio. Christi tui transmutans spiritu tuo sancto &c. Ex Mis. 4 D. Chryso.

Christus dicens, Hoc est corpus meum, ostendit quod Theophy. ipsum corpus Domini est panis, qui sanctificatur in altario, & non respondens figura. Non enim dixit, Hoc est figura: sed, Hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione **TRANSFORMATVR**, etiam si nobis uideatur panis, Quoniam infirmi sumus, & abhorremus Transmatio. crudas carnes comedere maxime hominis carnem: & ideo panis quidem apparet, sed caro est. Theophyla. in cap. Matth. 26.

O 4 Quum

Conuersa Quum Christus benedixisset, hoc est gratias egisset, fregit panem, id quod etiam nos facimus, preces adiungendo. Hoc est CORPVS MEVM, hoc inquam, quod sumitis. Non enim figura tantum, & exemplar quoddam Domini corporis, panis est, sed in illum conuertitur corpus Christi. Dominus enim dicit, panis, quem ego dabo caro mea est, non dixit, Figura est carnis meae, sed caro mea est. Et iterum, Nisi ederitis carnem filij hominis. Et quomodo inquit, caro non uidetur? O homo, propter nostram infirmitatem istud fit. Quia enim panis quidem, et uinum ex his sunt, quibus adueuimus ea non abhorremus: idcirco misericors Deus nostrae infirmitati condescendens speciem quidem panis, & uini seruat, in

Transelementatio.

uirtutem autem carnis, et sanguinis transelementat. Theophylactus in Marci cap. 14.

An non & nos manducamus corpus diuinum, & bibimus sanguinem Dei coram eo, quotidie ad mysticam mensam accedentes? Theophylactus in Lu. cap. 13.

Transformatio.

Attende autem quod panis, qui a nobis in mysterijs manducatur, non est tantum figuratio quaedam carnis domini sed caro ipsa Domini. Non enim dixit panis, quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est. TRANSFORMATVR enim arcanis uerbis panis ille per mysticam benedictionem, & accessionem sancti spiritus in carnem Domini, Et ne quem conturbet, quod credendus sit panis caro, Etenim & in carne ambulante Dominus, &

no, et ex pane alimoniam admittente, panis ille, qui manducabitur, in corpus eius mutabatur, & similis fiebat sanctae eius carni, & in augmentum, & sustentationem conferebat, iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem Domini mutatur. Theophy. in Ioan. ca. 6

Durus est hic sermo &c. Putabant enim hoc dicere Augusti. Iesum quod eum possent concisum, sicut agnū, coquere, & manducare, abhorrentes a uerbis eius recesserunt &c. Augu. Tractatu 11. in Euange. Ioannis.

Apostolus quodam loco dicit, scribens ad eos, qui corpus, quod fideles norunt, male tractabant, & propter quod male tractabant, corripiebantur flagello domini, ait inquam, illis. Propterea multi in uobis infirmi, & egroti dormiunt sufficienter &c. Augu. Tracta. 2. in Euange. Ioannis.

Nos hodie accepimus uisibilem cibum. Sed aliud est Sacramentum: aliud est uirtus Sacramenti. Quam multi de altari accipiunt & moriuntur: unde dicit Apostolus Iudicium sibi manducat & bibit. Non enim Buccella Domini uenenum fuit Iudae, et tamē accepit: et cū accepit, in eum inimicus intrauit, non quia malum accepit, sed quia bonum male malus accepit. Videte ergo fratres, panem caelestem spiritualiter manducate: innocentiam ad altare portate &c. Augustinus. Tracta. 26. in Euange. Ioannis.

Caro mea est, inquit, pro mundi uita. Norunt fideles

O S corpus

Eucharistiam etiam mali sumunt.

VERITAS CORPORIS CHRISTI

corpus Christi, sic corpus Christi non negligant esse.
Fiant corpus Christi, si uolunt uiuere de spiritu Christi
sti &c. Augustinus ibidem.

Huius rei sacramentum, id est unitatis, corporis et sanguinis Christi alicubi quotidie, alicubi certis interuallis dierum, in Dominica Mensa preparatur, & de mensa Dominica sumitur, quibusdam ad uitam, quibusdam ad exitium, Res uero ipsa cuius et Sacramentum est, omni homini ad uitam, nulli ad exitium, quicumque eius particeps fuerit, Augu. Tracta. 26. in Euangelium Iohannis.

Spiritualis Hoc est manducare illam esam & illum bibere potum in Christo manere, & illum manentem in se habere &c. D. Augustinus ibidem.

Caro non prodest quicquam etc. Carnem sic intellexerunt Capernaite, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in Marcello uenditur, non quomodo spiritu uegetatur. Augustinus Tract. 27. in Euangelium Iohannis.

Duplex carnis Christi manducatio. Carnem Christi, & sanguinem Christi, non edamus tantum in Sacramento, quod & multi mali. Sed usque ad spiritus participationem manducemus, & bibamus, ut in domini corpore, tanquam membra maneamus, ut eius spiritu uegetemur, & non scandalizemur, etiam si multi modo nobiscum manducant, & bibunt Sacramenta, qui habebunt in fine aeterna tormenta &c. Aug. Tract. 27. in Euangelium Iohannis.

Hoc est opus Dei, ut credatis &c. Hoc est ergo manducare

ISTI IN EUCHARISTIA: 110

ducere cibum, non qui perit, sed qui permanet in uitam aeternam. Ut, quid paras dentes, & uentrem? Crede, et manducaſti &c. Inuitabat eos ad fidem. Illi autem querebant signa, quibus crederent. Augustinus Tracta. 25. in Euangelium Iohannis.

Sursum est dominus, sed etiam hic est ueritas dominus, Corpus enim domini IN QVO RESURREXIT, uno loco esse potest, Veritas enim, ubique diffusa est. Augustinus. Tracta. 30. in Iohannis Euange. uide de Tracta. 31.

Ibi apud Iudeos Petra Christus, nobis Christus, quod in altari Dei ponitur. Et illi, pro magno Sacramento eiusdem Christi biberunt aquam profluentem de petra, nos quid bibamus, norunt fideles. Si speciem uisibilem attendas aliud est, si intelligibilem significationem, eundem potum spirituales biberunt &c. Augustinus Tractatu 45. in Euangelium Iohannis.

Habet Christum in presenti, & in futuro. In presenti per fidem, in presenti per SIGNVM Christi, in presenti per Baptismatis Sacramentum, in presenti per Altaris cibum, & potum &c. Augustinus Tract. 50. in Euangelium Iohannis. Vide totum locum.

Bonum est, quod accepit (Iudas) sed malo suo accepit, Iudas enim quia male bonum malus accepit. August. Tractatu 61. charistia in Euangelium Iohannis. Et Tractatu sequenti, ait: Multum sumpsit, quippe interest, non quid accipiat, sed quis accipiat, nec quale

VERITAS CORPORIS CHRI

quale sit, quod datur, sed qualis sit ipse cui datur. Nam
et bona obsum, et mala prosum &c.

Legitur in prouerbijs Salomonis: Si sederis coenare
ad mensam potentis, considerans intellige, quæ apponū-
tur tibi, et sic mite manū tuam, sciens quia talia opor-
tet te preparare. Nam quæ mensa est potentis, nisi unde
sumitur CORPVS, ET SANGVIS eius, qui
animam suam posuit pro nobis? Et quid est ad eam sede-
re, nisi humiliter accedere? Et quid est considerare, et
intelligere, quæ apponuntur tibi, nisi digne tantam grati-
am cogitare? Et quid est sic mittere manum, ut scias,
quia talia te oportet preparare, nisi quod iam dixi, quia
sicut pro nobis Christus animam suam posuit, sic et nos
debemus animas pro fratribus ponere? Aug. Tract. 84.
in Euangelium Ioannis.

Discipuli Christi non agnouerunt eum, nisi in fra-
ctione panis. Et uere, qui non sibi iudicium manducat,
et bibit, in fractione panis Christum agnoscit, August.
in Canonicam Ioannis Tractata 2.

Preces
mysticæ.

Corpus, et sanguinem Christi dicimus illud, quod ex
fructibus terræ acceptum, et prece mystica consecratū,
rite sumimus ad salutem spiritalem, in memoriam pro
nobis dominicæ passionis. Quod cum per manus homi-
num ad illam uisibilem speciem perducitur, non sancti-
ficatur, ut sit tam magnum Sacramentum, NISI OPE-
RANTE INVISIBILITER SPIRITU
DEI,

STI IN EUCHARISTIA: 111

DEI, cum hæc omnia, quæ per corporales motus in il-
lo opere fiunt, DEVS OPERETVR. D. Aug.
gust. de Trinitate lib. 3. cap. 4.

Quis nouit hominū, sicut infantes non norunt, quod
in Altari ponitur, et perfecta pietatis celebratione con-
sumitur, unde, uel quomodo conficiatur, unde in usum
religionis assumatur. Etsi nunq̃ discant experimento uel
suo, uel aliorum, et nunq̃ illam speciem rerum uideant, Corpus
nisi inter celebrationem Sacramentorum, cum OF-
FERTVR, ET DATVR, dicaturq; illis auto-
feratur, ritate grauisima cuius CORPVS ET SANGVIS Vide in-
sit, nihil aliud credent, nisi omnino in illa specie dominū fra-
Epi-
oculis apparuisse mortaliū, et de latere tali percusso phanū.
liquorem illum omnino fluxisse. Augustinus de Trini-
tate lib. 3. cap. 10.

Vnus panis, unum corpus multi sumus. Qui ergo est
in eius corporis unitate, id est, in Christianorum compa-
ge membrorum, cuius corporis Sacramētum fideles cō-
municantes de altari sumere consueuerunt, ipse uere dis-
cendus est manducare corpus Christi, et bibere sangui-
nem Christi. Ac per hoc, hæretici, et scismatici, ab huius
us unitate corporis separati, possunt idem percipere Sa-
cramentum, sed non sibi utile &c. August. de Ciuitate
Dei lib. 21. cap. 25.

An here-
tici Eus-
charistiam
habeant.

Christus non in principio (coenæ) fecit mysterium, Epipha-
sed postq̃ coenauit, inquit, Accepit hæc, et hæc, et dixit:

Hoc

VERITAS CORPORIS CHRI

Hoc est, Hæc, & hæc &c. Epiphanius contra Marcionistas. Pag. 162.

Quando Abraham fuit annorum octuaginta octo, aut nonaginta plus minus, tunc Melchisedec ipsi obuiæ uenit & proposuit ipsi panes, & uinum, Mysteriorum ænigmata præfigurans, & exemplaria, quum dominus noster dicat: Ego sum panis uiuens, & exemplar sanguinis ipsius, qui ex latere ipsius compuncto fluxit, ad purgationem iniquitatorum, & resperisionem, ac salutem animarum nostrarum. Epiphanius contra Melchisedecianos, pag. 224.

Non dixit scriptura, quod detulit Abraamo uinum, & panem, sed obtulit ipsi, & posteris eius, uelut à Regibus uenientem Patriarcham excipiens, & benedixit ipsum propter iusticiam, qui erat in ipso, & fidelitatem, ac pietatem uiri. Epiphanius. 226.

Vide locum Augustini de Trinitate lib. 3. cap. 10. supra. Videmus, quod accepit saluator in manus suas, uelut Euangelium habet quod surrexit in cena, et accepit hoc, & ubi gratias egisset, dixit. Hoc meum est, hoc, & hoc. Et uidemus, quod non æquale est, neque simile, non imitabile in carne, non inuisibili Deitate, non lineamentis membrorum. Hoc enim est rotundæ forme, & insensibile quantum ad potentiam. Et noluit per gratiam dicere: Hoc meum est. Hoc, & hoc, & nemo non habet fidem sermoni. Qui enim non credit esse ipsam uerum, sicut dixit, is excidit à gratia, & salute. Quod autem audiimus,

STI IN EUCHARISTIA.

112

mus, id credimus, quod est ipsius &c. Epiphanius in Ancoratu. Pag. 562.

Quotidie Eucharistiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo. Omnibus tamen dominicis diebus communicandam suadeo, & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Ecclesiasticorum dogmatum cap. 53. apud D. August.

Augusti.
Obfer.

Vt pulchra permaneas (O anima Christiana) carnem Christi quotidie manducabis, ut uitam æternam habeas, sanguinem eius potabis. Vide ne mensam hanc deseras &c. Mensa sponsi tui habet panem integrum, & calicem sanctum, quem panem etsi fractum, comminutumque uidimus in passione, integre tamen mansit in illa sua, cū patre, indiuidua unitate. De isto pane, & de isto calice, dicebat ipse dominus: Panis quem ego dedero, caro mea est, pro seculi uita, Et calix quem sanctificauero, sanguis meus est, qui pro uobis fundetur in remissionem peccatorum &c. August. de 4. Feria cap. 6.

Profecto est quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum sanguinem (Eucharistiæ) quomodo, qui manducauerit, & biberit, in Christo manet, & Christus in eo. Non ergo quocumque modo quisque manducauerit carnem Christi, & biberit sanguinem Christi, manet in Christo, & in illo Christus, sed certo quodam modo, quem modum utique uidebat ipse, quando ista dicebat Aug. de uerbis domini Serm. 11.

Non

Cyrillus. Non possunt cum sanctificatione beatæ uitæ fieri participes, qui per mysticam benedictionem Iesum non susceperunt. Vitam enim secundum naturam ille est, qui ex uiuo patre genitus est, sed nō minus corpus suum quoq; uiuificat. coniunctum enim est ineffabiliter filio Dei, à quo uniuersa uiuicatur. Idcirco corpus suū dicitur, & unus cum eo est. *Cyrillus in Ioan. lib. 4. cap. 14.*

Quid igitur Christus pollicetur? Quid credentibus offert? Corruptibile certe nullū, sed benedictionem, quā cōmunicatiōe corporis, atq; sanguinis Christi, assequimur. Vnde ad eā corruptionē integre reducemur, ut eis bo, et potu corporali nō indigeamus. Viuificat enim corpus Christi, & ad incorruptionem sua participatione reducit. Non enim alterius cuiusdam, sed **IPSIUS VITAE CORPVS EST, VIRTUTEM INCARNATI VERBI RETINENS,** & plenum potestate illius, quo uniuersa uiuiunt, & sunt &c. *Cyrillus in Ioannem lib. 3. cap. 37.*

Nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. Ad immanes ferarum mores uocari se à Christo (Capernaia) arbitrabantur, inuitariq; ut uellent crudas hominis carnes manducare, & sanguinē bibere, quæ uel auditu horribilia sunt. Nondum enim mysterij huius formam, et dispensationem pulcherrimam cognouerāt. Illud etiam ad hæc cogitabāt, quomodo caro huius hominis eternam nobis uitam largietur? *Cyrillus in Ioannis Euā. lib. 4. cap. 22.*

Christus

Christus mensa illa (propositionis) est, in quam panes depositi sunt, quibus omnes participatione corporis sui ad uitam eternā alimur. Ego enim ait: sum panis de cœlo, & uitam eternam do mundo. Si quis manducat &c. Et panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi uita &c. *Cyrillus in Euangelium Ioannis. lib. 4. cap. 28.*

Ipsū etiam Domini corpus coniuncti uirtute uerbi sanctificatur, & ad benedictionem mysticam adeo actiuum fit, ut possit sanctificationem nobis suā immittere. Vnde ipse quoq; saluator, quum ad ludæos multa de carne sua differeret, ac uiuificum uere panem eam appellaret. Panis enim, inquit, quem ego dabo, caro mea est quā ego dabo pro mundi uita &c. *Cyrillus ibidem lib. 11. cap. 22.*

Dei unigenitus filius suscepit de terra terrā, quia caro de terra est, et de carne Mariæ carnē accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnē nobis manducandum ad salutem dedit, nemo autē illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. Inuentū est quemadmodū adoretur tale scabellum pedem domini. & non solū nō peccemus adorando, sed peccemus nō adorando. Nunquid autē caro uiuificat? Ipse Dominus dicit, cū de ipsa cōmendatione eiusdem terræ loqueretur. Spiritus est, qui uiuificat, caro autē nihil prodest, &c. Tunc autē, quando hoc Dominus com-

P mendauit

Euchari-
stia ado-
randa.

* For.
forte.

médauit, de carne sua locutus erat, & dixerat: Nisi quis manducauerit carnem meam, non habet in se uitam eternā. Scandalizati sunt quidē Discipuli eius, septuaginta * ferme, & dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest hoc intelligere? Et recesserunt ab eo, & amplius cum eo nō ambulauerunt, Durū illis uisum est, quod ait: Nisi quis manducauerit carnē meā, non habebit uitam eternam. Acceperunt illud stulte, carnaliter illud cogitauerunt, & putauerūt quod PRAECISVRVS esset Dominus PARTICVLAS quasdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerūt: Durus est hic sermo. Ipse erat durus, non sermo. Ille autē instruxit eos, & ait illis: Spiritus est qui uiuificat, caro autē nihil prodest. Verbo quā locutus sum uobis spiritus est, & uita. Spiritualliter intelligite, quod locutus sum uobis. Non hoc corpus quod uidetis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem FVSVRI SVNT, qui me crucifigen. Sacramentum aliquod uobis commendauī, spiritualliter intellectum uiuificabit uos, & si necesse est VISIBILITER intelligi. August. in Psal. 98.

Cyrillus.

Non negamus recta nos fide, charitateq; syncera Christo spiritualliter coniungi. Sed nullā nobis cōiunctionis rationem secundū carnem cū illo esse, id profecto pernegamus, idq; a Diuinis scripturis alienum dicimus. Quis enim dubitauit Christum etiam sic ui-

tem

tem esse, nos uero palmites, qui uitā inde nobis acquirimus. Audi Paulū dicentem. Quia omnes unū corpus sumus in Christo. Quia et si multum sumus, unū tamen in eo sumus. Omnes enim uno pane participamus. An forte putat nobis ignotā mysticā benedictionis uirtutē esse? Quæ cum in nobis fiat, nonne corporaliter quoque facit communicationem carnis Christi, Christi in nobis habitare? Cur enim membris fidelium, membra Christi sum? Nescitis inquit, quia membra uestra, membra sunt Christi? Membra igitur Christi faciam meretricis membra? Absit saluator etiam Qui manducat meam carnem, ait, & bibit sanguinē meum, in me manet, & ego in eo. Vnde considerandū est, non habitudine solum, quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, uerū etiam, & participatione naturali, Nam quemadmodum si quis igne liquefactā cerā, alie ceræ similiter liquefacte ita misceuerit, ut unū quod ex utrisq; factum uideatur sic communicatione corporis & sanguinis Christi, ipse in nobis est, & nos in ipso. Non poterat enim aliter corruptibilis hæc natura corporis, ad incorruptibilitatem & uitam traduci, nisi naturalis uite corpus ei coniungeretur &c. Cyrillus in 10. lib. 10. cap. 13.

Origo, et uia, qua spiritu sancto participamus, et Deo uniri sumus, Christi mysterium est, Omnes enim

P 2 in illo

VERITAS CORPORIS CHRI=

in illo sanctificamur. Ut igitur inter nos & Deū singulos uniret, quāvis corpore simul, & anima distemus, modū tamen adiuuenit, consilio patris, & sapientie congruentem, SVO enim CORPORE, credentes per communionem mysticā benedicens, & secū, & inter nos corpus efficit. Quis enim eos, qui unius sancti corporis unione in uno Christo uniti sunt ab hac naturali unione alienos putabit? Non si omnes unum panem manducamus, unū omnes corpus efficiamur: diuidi enim atq; seiungi Christus non patitur &c. Cyrill. in Ioan. lib. 11. cap. 26.

Corporaliter filius per benedictionē mysticā nobis, ut homo unitur: spiritualiter aut ut Deus, sui spiritus gratia, nostrū ad nouam uitam & diuinę nature participationem, spiritum redintegrans &c. Cyrillus in Euangelium Ioan. lib. 11. cap. 27.

Quod mysticę benedictionis cōmunio, resurrectionis Christi quędam confessio est, uerbis ipsius probatur. Fractum enim panē distribuebat, dicens. Hoc est corpus meū, quod pro uobis tradetur in remissionē: hoc facite in meam commemorationem, participatio igitur mysterij uera quędam confessio & COMMEMORATIO est, quod, propter nos & pro nobis Dominus, & mortuus sit, & reuixerit, & diuina nos benedictione propter hoc replet. Cyrillus in Ioan. Euangelium lib. 12. cap. 58.

Ideo

STI IN EVCHARISTIA. 115

Ideo inter uos multi infirmi & imbecilles, ait Paulus, et dormiūt multi. Et quomodo, inquit, ista perpetimur, cum SEMEL tantum per annum ea Sacramenta sumamus? Hoc nempe est, quod uniuersa perturbat: quia nō mundicia animi, uerū interuallo tēporis lōgiori constare meritum putas, summamq; arbitris reuerentiā, ac religionem esse, si nō sepius cœlestem illam adeas mensam &c. Chry. in 1. Tim. 1.

Nihil amarum, nihil durum ea lingua prostrat, quę diuinis rebus asueta est: nihil ex illo ore prodeat, crudele, quod dominico corpore sepius saginatur. Chryso. in 1. Tim. 2.

SACRIFICIUM MIS- SÆ. Cap. 12.

Quatuor consideramus in omni sacrificio, cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur etc. Christus uero idē ipse unus, uerusq; mediator, per sacrificiū pacis, reconcilians nos Deo, unum cum illo manet, cui offerebat, unum in se facit, pro quibus offerebat, unus ipse est, qui offerebat & quod offerebat &c. Hęc ex sententiā D. Augustini. de Trinitate lib. 4. cap. 14.

Quis uero sacrificandū censuit, nisi ei quem Deū, aut sciuit,

SACRIFICIUM MISSAE.

Sacrificā aut sciuit, aut putauit, aut finxit? Augustinus in ciuitate Dei. lib. 10. cap. 4. & 19.

Deo. Sacrificiū uisibile, inuisibilis sacrificij sacramētū id est, sacrum signum est. Augustinus eiusdem lib. cap. 5.

Sacerdos Verus ille mediator, in quantum formā se ui accipiens, mediator effectus est Dei et hominū, homo Christus Iesus, cum in forma Dei sacrificiū cum patre summat, cum quo & unus est Deus, tamen in forma serui cum quo sacrificiū maluit esse, quam sumere, ne uel hac occasio, o tedianum ne quisquā existimaret cui libet sacrificandū esse creatura. Per hoc & sacerdos est, ipse offerens. I P S E ET OBLATIO. Cuius rei sacramētū, quotidia nū esse uoluit Ecclesia sacrificiū: cum ipsius corporis rum, figur ipse sit caput, et ipsius caput ipse sit corpus, tam ipse fuerit sa per ipsum, quā ipse per ipsa suetus offerri. Huius nostri sacrificij multiplicia, uariaq; signa erāt sacrificij. cia prisca sanctorū, cum hoc unū per multa figuratur, tanquā uerbis multis res una diceretur, ut sine fallidio multū commendaretur. Huic summo ueroq; sacrificio cūcta sacrificia falsa cesserunt. Aug. de ciuitate Dei lib. 10. cap. 20.

Sacrificiū Melchi. Quū Melchisedech Abraham benediceret, ibi primū apparuit sacrificiū, quod nūc a Christianis offertur Deo, toto orbe terrarū: impleturq; illud quod longe post hoc factū per Prophetam dicitur ad Christū, quē fuerat

SACRIFICIUM MISSAE. 116

fuerat uenurus in carnem. Tu es Sacerdos in eternū secundum ordinē Melchisedech: Non scilicet secundū ordinē Aaron, quī ordo fuerat aufirendus, illuscensibus rebus, quē illis umbris prenotabantur &c. Aug. de ciuitate Dei lib. 16. cap. 22.

Ecce post sermonem fit Missa Catechumenis, Ma nebunt fideles, uenietur ad locum orationis. Aug. de tempore Sermonis. 237.

Iam nusquam est sacerdotium, & sacrificium secundum ordinem Aaron, & ubiq; offertur sub sacerdotē Christo, quod protulit Melchisedech, quando benedixit Abraham &c. Augustinus de ciuitate Dei lib. 17. cap. 17.

Non est bonū homini nisi quod māducabit, & bibit Melchi. (Eccl. 3.) Quid credibilis dicere intelligitur, quam sacrifici. quod ad participationē mensē huius pertinet, quā et sacerdos ipse mediator testamēti noui exhibet secundū ordinē Melchisedech de corpore, et sanguine suo. Idem sacrificiū successit omnibus illis sacrificijs ueteris testamenti, quē immolabantur in umbra futuri: propter quod etiā uocē illam in Psal. 39. eiusdē mediatoris per Prophetā loquentis agnoscimus, Sacrificiū & oblationem nolui, corpus autē perfectissimū quia pro illis omnibus sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participatibus ministratur etc. Augustin. de ciuitate Dei lib. 17. cap. 20.

P 4 Commedia

SACRIFICIUM MISSAE

Comeditur agnus per nocte huius seculi, ut cum mane illud uenerit, quod uesperum non habebit, non iam offeratur sacrificium imaginis agni, sed ipsum agnum, quem quotidie comedimus, et cuius sanguinem bibimus, Augustinus de Cataclysmo cap. 4.

Onnipotenti Deo, qui unus et uerus est, ego omni die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatam agnum quotidie in altare crucis sacrifico. Cuius carnes, postquam omnis populus credentium manducauerit, et eius sanguinem biberit, Agnus qui sacrificatus est, integer perseverat et uiuus: et cum uere sacrificatus sit, et uere carnes eius manducatae sunt a populo, et uere sanguis eius sit haustus, tamen, ut dixi, integer permanet immaculatus et uiuus. Verba sum D. Andreae ad Aegeam apud Anonymum in uitis Apostolorum.

Ignatius. Non licet sine Episcopo, neque offerre, neque Sacrificium immolare, neque Missas celebrare. D. Ignatius in Epistola ad Smyrneses.

Tertull. Vobis (mulieribus) nulla procedendi causa non tetrica: aut imbecillis aliquis ex fratribus uisitandus: aut sacrificium offertur: aut Dei uerbum administratur. Tertullia, de cultu foeminarum Pag. 6.

Itaque et sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro et ipsius, sed, quomodo precepit Deus, prece

SACRIFICIUM MISSAE.

117

prece pura. Tertulia. ad Scapulam. Pag.

Ecclesiae oblatio quam Dominus docuit offerri in uniuerso mundo, purum sacrificium reputatum est apud Dominum Deum, et acceptum est ei, non quod indigeat a nobis sacrificium, sed quoniam is qui offert, glorificatur ipse in eo cui offertur, si acceptetur munus eius etc. D. Irenaeus re. aduersus Haereses Valeriani lib. 4. cap. 34. Pag. 235.

Christus suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi gustinum nec infructuosi, nec ingrati sim, cum qui ex creatura patris de Trinitate nis est, accepit et gratias egit dicens. Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quam

est secundum nos, suum sanguinem confusus est: et noui Testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in uniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis praestat, primitias suorum munerum in nouo Testamento: de quo in XII. Prophetis Malachias sic praesignificauit. Non est mihi uoluntas in uobis, dicit dominus omnipotens, et sacrificium non accipiam de manibus uestris. Quoniam ab ortu solis usque ad occasum nomen meum glorificatur inter gentes, et in omni loco incensum offertur nomini meo, et sacrificium purum. Quoniam magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens, manifestissime significans per haec, quoniam prior quidem populus cessabit offerre Deo: omni autem loco sacrificium offertur ei, et

P s hoc

Malachias
as pro sa
crificio
Missae.

SACRIFICIVM MISSAE.

hoc purum, nomen aut, eius glorificatur in genibus
D. Irenaeus aduersus Hereses Valen. lib. 4. cap. 32.

Cypria. Nam si Iesus Christus Dominus, & Deus noster
Christus ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificiū Deo
instituit patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui cōmemo-
Missae sa- rationē praecepit: utiq; ille Sacerdos uice Christi ue-
crificiū. re fungiur, quid id quod Christus fecit, imitatur. Et sa-
crificium uerū, & plenū tunc offert in Ecclesia Deo
patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum
Christum uideat obtulisse. Cypria. Epi 3. libri. 2.

Perpes est hoc sacrificium, & semper permanens
holocaustum: nulla panem hunc multitudo consu-
mit, nulla antiquitate ueterascit. D. Cypria. Sermo.
de coena domini Pag 448.

Chryso. Sacra illa oblatio, siue illam Petrus, siue illam
Paulus, siue cuiusuis meriti Sacerdos offerat, eadem
est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamq; sacra-
dotes modo quoq; conficiunt. Nihil habet ista, quam
illa minus. Hec Chryso. in 2. Timoth. 1. Hom. 2.

Christus Quemadmodū ad mensam accumbente Hero, nō
immola- licet ijs, qui illum offenderunt inter ministros adesse,
tur. sed ē medio abiguntur, ita & hoc loco, dum offertur
oblatio, dum Christus, atq; agnus ille immolatur (scia-
licet) qui in peccatis sum, primum eiiciuntur. Chry-
so. Hom. 3 in cap. Ephe. 1.

Nostis profecto, qui initiati estis, id, quod dicimus,
siue

SACRIFICIVM MISSAE. 118

siue sexta feria, siue sabbato, siue dominica die, siue in
celebritate Martyrum, eadem litatur ho. 11a, idē sacri-
ficiū cōsumatur. Chrys. Hom. 5 in Timoth. cap. 1.

Nō ne per singulos dies offerimus? Offerimus quia-
dem, sed ad recorda. tionē faciētes mortis eius. Et una
est haec ho. 11a, nō multa. Quomodo una, & nō multae?
Quia semel oblata est, oblata est in sancta sanctorū.
Hoc autē sacrificium, exemplar est illius, id ipsum
semper offerimus. Nec nunc quidē alium agnū, crastī-
na aliū, sed semper id ipsum. Proinde unum est hoc
sacrificium &c. Chrysost. in cap. Heb. 10. Hom. 17.

Et in ueteri quidē Testamento, cū imperfectiores
essent, quem idolis offerebant sanguinē, eum ipse acci-
pere uoluit (Deus) ut ab idolis eos auerteret, quod
etiā inenarrabilis amoris signum erat. Hic autē multo
admirabilius, & magnificētius sacrificiū prae para-
uit, & cū sacrificium ipsum cōmutaret, & pro bru-
torum cāle, SEI PSVM OFFERENDVM prae-
ciperet. Ioan. Chryso. in 1. Cor. 10. Hom. 24.

Sacerdos altari adsiēs pro uniuerso orbē terrarū,
pro absentibus, atq; praesentibus, pro his, qui ante nos
fuerunt, pro his qui postea futuri sunt SACRIFI-
CIO illo proposito, Deo nos gratias iubet offerre.
Chrysost. in cap. Mathai. 7. Hom. 26.

Ideo in mysterijs inuicem salutamus, ut multi unum
efficiamur, et cōmunes pro nō iniectis preces effun-
dimus.

SACRIFICIUM MISSAE.

dimus, & pro infirmis, & terræ, & maris, & uni-
uersi orbis fructibus sacrificamus. Chrysost. in cap.
Ioan. 16. Hom. 77.

Sacrifici- Non temere ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in
ciū pro de tremenis mysterijs defunctorū agatur cōmemoratio.
functus. Sciunt enim illis inde multum coningere lucrū, ut ilia
tatem multam. Cum enim totus consisterit populus
extensis manibus, sacerdotalis plenitudo, & tres
Tremen- mendum proponatur SACRIFICIUM, quomo-
dum sacri do Deum non exorabimus pro his deprecames?
ficiū. Chrysost. Hom. 69. ad Antiochen. Et eadem habet in
cap. 1. Epist. ad Philippen.

Niti decet quātū fieri potest, ut iuuetur defunctus,
nō lachrimis, sed prece, supplicationibus, eleemosya-
nis, oblationibus. Non est temere hoc excogitatū, nec
frustra memoriā mortuorū inter sacra mysteria cele-
bramus, aut accedimus, pro istis AGNVM istum iac-
cemem, & peccata mundi tollentem deprecantes, sed
ut his consolatio aliqua hinc fiet. Nec temere qui al-
Horreda tari astitit, inter horrenda mysteria clamat, pro
mysteria. omnibus in Christo dormientibus, & pro his qui me-
moriā celebrant illorum &c. Ioannes Chrysostomus
in 1. Cor. 15. Hom. 41.

Oblatio Frustra habetur Q VOTIDIANA OBLA-
quotidia- TIO, frustra stamus ad altare, nemo est qui parici-
na. pet. Chrys. Hom. 3. in cap. Ephe. 1.

O Sacri-

SACRIFICIUM MISSAE. 119

O Sacrificia mittentes incruema Sacerdotes, G. Nazi.

O Animarum gloriosi custodes, O magni.

Figmentum Dei in manibus uestris feremes. Hec
Grego. Nazianzenus ad Episcopos.

Annūciamus enim eā, quæ secundū carnem, mor-
tē unigeniti filij Dei, hoc est, Iesu Christi, & ex mor-
tuis resurrectionē, inq; coelos assumptionē cōsitemes,
INCRVENTVM in Ecclesijs perficimus CVL- Cultus in
TVM, accedimusq; si ad mysticas benedictiones, & cruentus.
sanctificamur, efficimurq; participes sanctæ carnis,
& preciosi sanguinis, nostri omnium seruatoris Chri-
sti, & non quasi carnē cōmunem accipientes (absit)
neq; etiā quasi carnem uiri sanctificati, & copulati
uerbi secundū unitatem dignitatis, hoc est, quasi di-
uinam habitationem assecuti, sed ut fere uiuificam, et
propriā ipsius uerbi &c. D. Cyrillus cōtra Nestoriū.

Sanctū, ac uiuificū, & INCRVENTVM in Ec-
clesijs operamur SACRIFICIUM, non unius, qui
sicut nos & cōmunis hominis corpus esse credentes,
quod proponitur, similiter, & uenerabilem sangui-
nem, sed accipientes magis, ut factum propriū cor-
pus, & etiam sanguinem omnipotentis uerbi, com-
munis enim caro uiuificare nequit. Cyrillus.

Vtinā nobis quoq; adolentibus altaria, sacrificiū Ambroi
deserētibus, adstet Angelus, imo præbeat se uiuendū.
Nō enim dubites astitere Angelū, quādo Christus as-
stitit,

SACRIFICIUM MISSAE.

stet, CHRISTVS IMMOLATVR. Ambrosius in Luc. cap. 1.

Augusti. Nouerunt, qui legerunt quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraam. Et si iam sunt participes eius, uident tale sacrificium nunc offerri deo, toto oblatione terrarum. Dei autem iuratio, incredulorum est in crepatio: Et quod deum non poenitebit, significatio est, quia hoc sacerdotium non mutabit, mutauit qui per sacerdotium secundum ordinem Aaron. Vnde alius propheta dicit ad eum, qui carnaliter est Israel: Non est michi uoluntas in uobis etc. D. Augusti. contra aduersarium Legis, et Prophetarum lib. 1. cap. 20.

Quod est autem sacratius laudis sacrificium, quam in actioni gratiarum? Et unde maiores Deo agere sunt gratiae, quam pro ipsius gratia per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles in ECCLESIAE SACRIFICIUM sciunt, cuius umbrę fuerunt omnia priorum genera sacrificiorum. Aug. contra aduersa. Leg. et Proph. lib. 1. cap. 18.

Hebrei in uictimis pecorum, quas offerebant Deo, multis, et uariis modis, sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabant future uictimę, quam Christus obtulit. Vnde iam Christiani per actum eiusdem sacrificij memoriam celebrant, sacrosancta oblatione, et participatione corporis, et sanguinis Christi. Aug. contra Faustum lib. 20. cap. 18.

Erasmus

SACRIFICIUM MISSAE. 120

Erant sacrificia ante Iudeorum secundum ordinem sacrificij Aaron, in uictimis pecorum, et hoc in mysterio, non cum coram SACRIFICIUM corporis, et sanguinis de poris, et mini, quod fideles norunt. Augusti. in Psal. 33. sanguinis

Gratias agimus domino Deo nostro, quod est magnum Sacramentum, in sacrificio noui Testamenti, quod ubi, et quando, et quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, inuenies. Augustinus de gratia Noui Testamenti. capite. 19.

Nam unum, atque idem sacrificium (Ecclesie) propter nomen domini, quod inuocatur, et semper sanctum est, et tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit etc. Aug. contra Epistolam Parmeniani. lib. 2. cap. 6.

Omnia Iudeorum sacrificia multis, et uariis modis unum sacrificium, cuius nunc memoriam celebramus, significauerunt. Augustinus contra Faustum lib. 6. capite. 5.

Huius sacrificij caro, et sanguis ante aduentum Christi, per uictimas similitudinum promittebatur, in passione Christi per ipsam ueritatem reddebatur, post ascensum Christi, per sacramentum memorie celebratur. Aug. contra Faustum lib. 20. cap. 21.

Firmisimamente, et nullatenus dubites, ipsum unigenitum Deum, uerbum carne factum, se pro nobis obtulisse sacrificium, et hostiam Deo in odore suauitatis, cum patri, et spiritu sancto a Patriarchis, Prophe-

tis.

SACRIFICIUM MISSAE.

tis, & sacerdotibus, tēpore ueteris Testamēti anima-
lia sacrificabantur, & cui nunc, id est tempore noui
Testamenti, cū patre, & spiritu sancto, cū quibus illi
est una diuinitas, sacrificiū panis, & uini in fide, &
charitate sancta Ecclesia Catholica per uniuersum
orbē terræ, offerre non cessat. In illis enim carnalibus
uictimis, figuratio fuit carnis Christi, quā pro peccā-
tis nostris ipse, sine peccato, fuerat oblaturus, et sang-
uinis, quē erat effusus in remissionē peccatorū no-
strorū. In isto autē sacrificio, gratiarū actio, atq; com-
memoratio est carnis Christi, quā pro nobis obtulit, et
sanguinis, quē pro nobis idē Deus effudit &c. In illis
ergo sacrificijs quid nobis esset donandū, figurate sig-
nificabatur. In hoc autē sacrificio, quid nobis iam do-
natū sit, euidenter ostenditur. In illis sacrificijs præ-
nunciabatur filius Dei pro impijs occidētibus, in hoc
autē pro impijs annūciatur occisus &c. Augusti. de
Fide ad Petrum Diaconū capite decimo nono.

Pro nō Nulla ratione conceditur, ut pro nō baptizatis cuius-
baptiza- uslibet ætatis hominibus offeratur sacrificiū corporis,
tis nemo et sanguinis Christi, tanquā per huiusmodi pietatē su-
debet sa- orū, ad regnū cœlorum quo perueniam, adiueni-
crificare, tur &c. Augustin. de anima, & eius origine ad Rena-
tū lib. 1. cap. 11. Et eiusdē lib. cap. 9. Eadē legis apud
Aug. de anima & eius origine, ad Vicentium Victo-
rem. lib. 3. cap. 12.

Manifesta

SACRIFICIUM MISSAE: 121

Manifestum est, quod Christus tunc immolauerit se, Theoph.
ipsum, ex quo tradidit discipulis corpus suum. Theo-
phyla. in cap. Math. 28.

Christus suscepturus uoluntariam pro nobis mortem, Io. Dam.
in nocte in qua seipsum obtulit, Testamentum nouum
disposuit sanctis discipulis, & Apostolis, & per ipsos
omnibus alijs in seipsum credentibus &c. Ioan. Dam.
lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 14. de sanctis, & incontam-
minatis Christi mysterijs.

Nam eū, qui pro omni ciuitate, quid dico ciuitate? in Chryso-
mo uero p uniuerso terrarū orbe legatus intercedit, de
precatorq; est apud Deū, ut hominū omniū non uiuenti-
um modo, sed etiam mortuorū peccatis propitius fiat,
qualem q̄so esse oportet? Equidem neq; Moſis, neq; He-
lie fiduciam fore unquam satis putauerim ad supplicatio-
nem huiusmodi peragendam, quandoquidem tanquam
mundus illi uniuersus concreditus, atq; adeo omnium
sit pater, sic ad Deum ipse accedit, deprecans quicquid
ubiq; est bellorum extingui, turbas solui, atq; in horum
locum pacem, ac fœlicem rerum statum succedere, deni-
que celerem malorum unicuiq; imminetium, qua pri-
uatim, qua publice defunctionem postulans. Porro illum
ipsum oportet tanto omnibus in rebus illis præstare, pro
quibus intercedit, quamū par est, ut subditos præfectus
excellat. Quum autem ille, & spiritum sanctum inuo-
cauerit Sacrificiumque, illud horrere, ac reuerentia
Q pleniss.

SACRIFICIUM MISSAE;

plenisimum perferat, communi omnium domino manibus assidue pertractato, quæro ex te, quorum illum in ordine collocabimus? Quantam uero ab eo integritatem exigemus? Quantam religionem? Considera enim, quales manus illas administrantes esse oporteat? Qualem linguam, quæ uerba illa effundat? Denique, quæ anima non puriorem, sanctiorem uel esse cõueniat animam, quæ tantum illum, tanquam dignum spiritum receperit? Per id tempus, & angeli sacerdoti assident, & cœlestium potentatum uniuersus ordo clamores excitat, & locus altari uicinus in illius honorem, qui IMMOLATUR, angelorum choris plenus est. id, quod credere abunde licet uel ex tanto illo SACRIFICIO, quod tum peragitur. Ego uero, & commemorantem olim quendam audiui, quum diceret senem quendam, uirem admirabilem, accui reuelationem mysteria multa diuinitus fuissent detecta, sibi narraſſe, se tali olim uisitatione dignum habitum à Deo esse, ac per illud quidem tempus de repente angelorum multitudinem conspexisse (quatenus aspectus humanus ferre poterat) fulgentibus uestibus indutorum, altare ipsum circumdantium, denique sic capite inclinatorum, ut si quis milites præſente rege stantes uideat, id quod facile mihi ipse persuadeo. Item et alius quidam mihi narrauit, non quidem ille ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id & uidisset ipse, & audiisset: quod qui de uita hac emigraturi sunt, si mysteria

riorum

SACRIFICIUM MISSAE. 122

riorum huiusmodi cum pura ac munda conscientia fuerint participes, spiritum efflaturi, ab Angelis illorum corpora satellitum more stipantibus, propter assumptum illud sacrum, hinc recta in cœlum abduuntur. Hæc Ioan. Chrysost. de Dignitate Sacerdoti. libro. 6. cap. 4.

Nam dum conspicis dominum immolatum, sacerdotem SACRIFICIO incumbentem, ac præces de superfundentem, tum uero turbam circumfusam precioso illo sanguine inungi ac rubesceri, etiam ne te inter mortales uersari, atque in terra consistere censes? An non carnis cogitatione omnem abiciens, nudo animo, mente pura circumspicis quæ in cœlo sunt? Quam magna Dei erga genus humanum beneuolentia? En, qui cum patre sursum sedet, in illo temporis articulo, omnium manibus pertractatur, ac se ipse tradit uolentibus ipsum excipere completi. Ioan. Chry. lib. 3. de Dignitate sacerdotali. cap. 4.

Christus de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech. August. in Psal. 33.

Ipsa uero ueritas nos instruit calicem, et panem in Sacramento offerre, quando ait, Accipit Iesus panem, et benedixit, deditque discipulis suis dicens: Accipite et manducate hoc est enim corpus meum, quod pro uobis tradetur. Similiter et calicem etc. Crimina enim atque peccata, OBLATIS

Q 2 HIS

SACRIFICIUM MISSAE;

HIS DOMINO SACRIFICIIS DELENTVR,
idcirco & passio eius in his commemoranda est, qua re-
empti sumus, & sepius recitanda, atq; hæc Domino
offerenda: talibus hostijs delectabitur, et placabitur Do-
minus, et peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacri-
ficijs maius esse potest, quam corpus, & sanguis Christi.
Nec ulla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcel-
lit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, &
pura mente sumenda, atq; ab omnibus ueneranda. Et si-
cut potior est æteris, ita potius excoli, & uenerari de-
bet. Hæc D. Alexander Papa. in Epist. 1. omnibus Ec-
clesijs scripta.

Cōcilium Nicænum Peruenit ad sanctum concilium, quod in locis quibus
dam, & ciuitatibus. Præbyteris Sacramenta Diaconi
porrigant: hoc neque Regula, neque consuetudo tra-
didit, ut his, qui offerendi sacrificij non habent potestas-
tem, his, qui offerunt, corpus Christi porrigant. Ex con-
cilio Nicæno.

Cō, Ephe. Necessario & hoc adiicimus: Annunciantes enim
sicut secundum carnem mortem unigeniti filij dei, id est
Iesu Christi & resurrectionem eius, et in cælis ascensio-
nem pariter confitentes, in cruentam celebramus in Ec-
clesijs Sacrificij seruitutem: sic etiam ad mysticas bene-
dictiones accedimus, et sanctificamur, participes sancti
corporis, et præciosi sanguinis Christi omnium nostrum
redemptoris effecti, non ut communem carnem perci-
pientes

SACRIFICIUM MISSAE. 123

pientes (quod absit) nec ut uiri sanctificati, & uerbo
coniuncti secundum dignitatis unitatem, aut sicut diui-
na possidentes habitationem, sed VERE uiuificari
cem, & IPSIVS VERBI propriam factam &c. Hæc
ex concilio Ephesino contra Nestorium Hereticum
coacta.

Sacrificium quod à Christianis sacris altaribus ad **Marcelli**
mouetur, non solum Deo patri, sed etiam filio communi **nus Papa**
deuotione offertur: quoniam nec patri sine filio potest
offerri, neque à filio sine patre sentiri. Marcellinus Pa-
pa Epistola 1. ad Salomonem.

Volumus illud quoq; custodi, ut cum solennior festi **LEO.**
uitis conuentum populi numerosioris indixerit, & ad MISSAE
eam tanta multitudo conuenit, quam recipi Basilica si **PRIVA**
mu! una non possit, Sacrificij oblatio indubitanter itere **TAE.**
tur, ne his tantum admissis ad hanc deuotionem, qui pri-
mi aduenerint, uideantur his, qui post modum confluxe-
rint, non recepti, cum plenum pietatis, atq; rationis sit,
ut quoties Basilicam, in qua agitur, præsentia nouæ ple-
bis impleuerit, totiens sacrificium subsequens offeratur.
Necesse est autem ut quædam pars populi sua deuotio-
ne priuetur, si unius tantum Missæ more seruat sacrifi-
cium offerre non possint, nisi qui prima dici parte
conuenerint. D. Leo Papa, Epi. 8.

Recurre ad Genesim, & Melchisedech Regem Salæ, Hierony.
huius principem inuenies ciuitatis: qui iam tunc in typo

Q 3 Christi

SACRIFICIUM MISSAE

Christi panem & uinum obtulit: & Mysterium Christi-
stianum, in saluatoris sanguine & corpore dedicauit.
D. Hiero. ad Marcel.

Augusti. Christus (iuxta typum David) coram regno Patris
sui immutauit uultum suum, & dimisit eum & abiit:
Christus quia erat ibi sacrificium secundum ordinem Aaron, &
sacrificiū postea ipse de corpore suo & sanguine suo instituit sa-
instituit. crificium secundum ordinem Melchisedech &c. Aug.
Conc. 2. in Psal 32.

Ambrosi. Umbra in lege, imago in Euangelio, ueritas in celesti-
bus. Ante agnus offerebatur, offerebatur uitulus: nunc
Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi recipis-
ens passionem: & offert se ipse quasi sacerdos, ut peccata
nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in ueritate, ubi a
patre pro nobis quasi aduocatus interuenit. Am-
bro lib. Officiorum 1. cap. 48.

Sicut semel pro omnibus immolatus est Christus, ita
quotienscumque peccata donantur, corporis eius sacra-
mentum sumimus, ut per sanguinem eius fiat peccato-
rum remissio. Amb. lib. 2. de poenitentia cap. 3.

Eusebius. Quando secundum testimonia prophetarum inuentum est
magnum, magnique estimandum predinandum, et Iudaeis pa-
riter et Graecis pretium, illud uidelicet, pro toto mundo
piaculum, illud pro anima cunctorum hominum sacrifi-
cium, illa pro omni macula et peccato purissima hostia,
ille utique agnus Dei, illa Deo accepta, et mundissima eius
ille

SACRIFICIUM MISSAE. 124

ille Agnus, de quo propheta tam multa dixerunt, per
cuius diuinam, ac mysticam doctrinam omnes nos, qui
de Gentibus assumpti sumus, remissionem peccatorum
inuenimus ex quo etiam Iudeorum quicunque in illo spem
habuerint, a Mosi execratione liberamur, merito sane.
Quando illius memoriam, corporisque eiusdem, & sang-
uinis recordationem quotidie celebrant, et ad longe pre-
stamus, & sacrificium, & munus assumpti sunt, quam
illud antiquius fuerit &c. Eusebius demonstrationis E-
uangelicae lib. 1. cap. 10.

Itaque post omnia, quasi mirabilem quandam uictima Eusebius
sacrificiumque eximium patri suo operatus pro nostra Christus
omnium salute obtulit, eisque rei memoriam, ut nos ipsi sacrificij
Deo pro sacrificio offerremus, instituit &c. Eusebius nostri au-
tor.

Parasti in conspectu meo mensam, contra eos qui as-
siliunt me, Pingue fecisti in oleo caput meum, & calix
tuus inebrians quam prestantissimus. Palam in his my-
sticam significat unctionem, & horrorem asserentia
Mense Christi sacrificia, quibus operantes incruentae
& rationales, eique suaves uictimas, in tota uita, supremo
Deo offerre, per eminentissimum omnium ipsius Pon-
tificem, edocti sumus &c. D. Euseb. ibidem.

Ab ortu solis usque ad occasum nomen meum glorifi-
catum est in gentibus, & in omni loco incensum offer-
tur nomini meo, & hostia munda. Sacrificamus igitur

Deo altissimo sacrificium laudis: Sacrificamus Deo plenum, & horrorem afferens, & Sacrosanctum sacrificium. sacrificamus nouo more, secundum nouum Testamentum, hostiam mundam &c. Eusebius de Demonstratione Euangelica lib. 1. cap. ultimo.

Quemadmodum ille Melchisedech, qui sacerdos gentium erat, nusquam uidetur sacrificijs corporalibus functus, sed uino solo, et pane, dum ipsi Abrahae benedicit, ita sane primus ipse saluator, ac dominus noster, deinde qui ab ipso profecti sunt, sacerdotes in omnibus gentibus, spirituale secundum Ecclesiasticas sanctiones sacerdotij munus obeunt uino, ac pane, et corporis illius, et sanguinis mysteria representant: quae sane mysteria Melchisedech tanto ante spiritu diuino cognouerat, & rerum futurarum imaginibus usus fuerat, sicut etiam Mosi scriptura testatur, ubi ait, Et Melchisedech rex Salē protulit panes, et uinum: Erat autem sacerdos dei altissimi. Euseb. demonstrationis Euang. lib. 5. cap. 3. Eadem habet. lib. 8. cap. 2.

Ambrosi. Cognouimus Samentorum istorum (Altaris) figuram Abrahæ temporibus præcessisse, quando obtulit sacrificium sanctus Melchisedech, neque initium habens, neque finem dierum &c. Ambrosius lib. 4. de Sacramen. cap. 1.

Melch. ob In altari constituitur calix, & panis. In calice mittitur panem, tur uinum. Et quid aliud? Aqua, Sed tu mihi dicis. et uinum. Quomodo ergo Melchisedech **O B T V L I T** panem,

& uinum?

& uinum? Quid sibi uult admixtio aquae? Accipe rationem. In tempore dominicae passionis, cum Sabbatum magnum instaret, quia uiuebat Dominus noster Iesus Christus, uel Latrones mihi sunt, qui percuterent eos, Venientes inuenerunt defunctum Dominum Iesum Christum, tunc unus de militibus lancea tetigit latus eius, & de latere eius aqua fluxit, et sanguis. Quare aqua? Quare sanguis? Aqua, ut emundaret, sanguis, ut redimeret. Quare de latere? Quia unde culpa, inde gratia. Culpa per seeminam, gratia per dominum Iesum Christum. D. Amb. lib. 5. de Sacramen. cap. 1.

Tempore illo (Mysteriorum) mihi frater, non solum homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam angelus sacra. geli domino genu flectunt, & archangeli rogant, habent sibi tempus id idoneum, habent Sacram illam oblationem in fauore. Itaque ut homines ramos olearum gerentes mouere Reges consueuerunt: eoque arboris genere misericordiam commemorant, & humanitatem: sic Angelus tunc pro ramis oleaginis corpus domini ipsum pro nobis tendentes, rogant pro genere humano, quasi dicant, orant. Pro his Domine rogamus, quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem obires, animam cruce efflares: pro his supplicamus pro quibus ipse tuum largitus es sanguinem: pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolasti &c. 10. Chryso. Sermo. de Incomprehensibili Dei natura. Tom. 2.

Q 5

Honora

SACRIFICIUM MISSAE.

Martialis. Honorabitis sacerdotes, qui decipiebant uos sacrificijs suis, qui mutis & surdis statuis offerebant, quæ nec uos, nec se iuuare poterant: nunc autem multo magis sacerdotes Dei omnipotentes, qui uitam uobis tribuunt in calice & uiuo pane, honorare debetis. B. **Martialis** ad Burdegalenses.

Altare D. Dum altaria Dæmonum in puluerem redigerentur, **Steffano** aram ignoti Dei ad **CONSECRATIONEM** reseruari iussimus: qua dedicata in nomine domini Dei Israel, & ipsius testis **Steffani**, qui pro eo a Iudæis passus est, non hominis cultum, sed Dei in ea frequentatis &c. Idem **Martialis**.

Sacrificium enim Deo creatori offertur in ara, non homini, neq; angelo. Nec solum in ara sanctificata, sed ubique offertur Deo oblatio munda, sicut testatus est, cuius corpus et sanguinem in uitam æternam offerimus dicentes spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu et ueritate oportet adorare. Ipse enim corpus habens immaculatum, & sine peccato, quia conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria uirgine, in ara crucis ipsum permisit & ambulari. Quod autem Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus scientes hoc solo remedio nobis uitam præstari, & mortem effugendam: hoc enim ipse dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem &c.

Idem

SACRIFICIUM MISSAE. 126

Idem **Martialis** ad eosdem.

Concede à me peccatore & indigno famulo tuo, offerri tibi hæc Sacramenta, tu enim es offerens, & obolatus, suscipiens, et distributus Christus Deus noster etc. Ex missa **Chrysostomi**.

Quid desperare de tua misericordia possumus, qui Missa **D.** tantum munus accepimus, ut talem tibi hostiam offerre **Amb.** mereremur, corpus scilicet, & sanguinem domini nostri Iesu Christi, qui se pro mundi redemptione, pie illi, ac uenerande tradidit passioni. Qui formam sacrificij salutis perhennis instituens, hostiam se primus obtulit, & primus docuit offerri &c. Ex Missa **Diui Ambrosij** Cœnæ dominicæ.

Dominus noster Iesus Christus filius tuus, in nouo Testamento sacrificandi ritum instituit, dum panem, ac uinum, quod **Melehisfedech** in præfiguratione mysterij futuri sacerdos obtulerat, in sacramentum sui corporis, & sanguinis transformauit celebrandum &c.

Vbi aliquis fuerit purificatus, tunc deniq; dignus est **Theophyl.** offerre domino donum istud, hoc est. **IMMOLA** RE Christum, & Sacrificare. **Theophyl.** etus in cap. **Lucæ** 5.

Et in ueteri quidem Testamento, cum imperfectiores **Chrysost.** essent, quem idolis offerebant sanguinem, eum ipsum dominus accipere uoluit ut, ab idolis eos auerteret, quod etiam inenarrabilis amoris signum erat. Huic autem mul-
to adq.

SACRIFICIUM MISSAE.

Christus to admirabilius, & magnificentius sacrificium preparauit, & cum sacrificium commutaret, pro brutorū cede, SE IPSVM OFFERENDVM præcepit &c. Chryso. in 1. Corinth cap. 10. August. Quomodo dictum est Christo: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech? Queris enim sacerdotem, & sacrificium apud Iudeos nō habes, nec inuenis secundum ordinem Aaron, quia posuit flumina in desertum. Queris secundum ordinem Melchisedech, apud illos non inuenis, sed per totum orbem celebratur in Ecclesia. A solis ortu usq; ad occasum laudabile nomen domini. Et dicit Deus illis (Iudeis) quorum flumina posuit in desertum. Non est mihi uoluntas in uobis dicit dominus, nec sacrificium accipiam de manibus uestris &c. Aug in Psal 106.

Tu es sacerdos in æternum. Ideo in æternū, quia nō poenitebit eum. Et sacerdos secundum quid? Nunquid erunt istæ hostiæ uictimæ oblatæ à Patriarchis, aræ sanguinis, et tabernaculum, & illa primi testamenti ueteris sacramenta? Absit. Iam illa sublata sunt, euerso iam templo, remoto illo sacerdotio, pereūte uictima eorum, & sacrificio. Hæc nec Iudei habent, uident perisse iam sacerdotium secundum ordinem Aaron, & non agnoscunt sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. Tu es sacerdos in æternū secundum ordinem Melchisedech. Fidelibus loquor. Si quid nō intelligunt Catechumeni,

SACRIFICIUM MISSAE. 127

meni, auferant pigritiam, festinent ad noticiam. Non ergo opus est mysteria promere. Scripturæ uobis intimet, quid est sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. Aug. in Psal 110.

Melchisedech prolato Sacramento mensæ dominicæ, nouit æternum eius sacerdotium figurare. Augustinus, Aurelius, & alij Episcopi Innocentio Papæ. Epist. 95.

Nonne semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes Pasche solemnitates sed omni die populus immolatur: nec utiq; meminitur, qui interrogatus responderit eum immolari? Si enim Sacramenta quondam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent &c. Augustinus ad Bonifacium de Baptis Epistola. 23.

Voluntur autem omnia, quæ offeruntur Deo, maxime sancti altaris oblatio: quo Sacramento prædicatur nostrum aliud uotum maximum, quo nos uouimus in Christo esse mansuros, utique in compage corporis Christi. Cuius rei Sacramentum est, quod unus panis, unum corpus multi sumus &c. Augustinus ad Paulinum Epistola. 59.

Sacrificium laudis ab Ecclesia toto orbe diffusa diebus omnibus immolatur. Augustinus Casulano. Epistola 86.

Timentes Deum homines ueteris Testamenti propter

Omnibus diebus immolatur sacrificiū.

SACRIFICIUM MISSAE.

pter litteram terrentem, et occidentem, nondum habentes spiritum uiuificantem, currebant cum sacrificijs ad Templum. Et quamuis in figuram futuri sanguinis, quo redempti sumus, tamen nescientes quid per eos praefiguraretur, cruentas uictimas immolabant. Nunc uero in gratia Noui Testamenti, qui timetis Dominum, laudate eum. Ipse quippe in alio Psalmo, illa mutanda pronuncians, quae tunc in umbra futuri offerebantur. Non accipiam, inquit, de manu tua uiculos, neque de gregibus tuis hircos. Et paulo post, ut ostenderet SACRIFICIUM Noui Testamenti, quando illa fuerant cessura, immola inquit, Deo sacrificium laudis, et redde altissimo uota tua. Et in fine eiusdem Psalmi Sacrificium, inquit, laudis glorificabit me, et illic uia est, qua ostendam illi SALVTARE MEVM, Salutare Dei Christus est, quem infantem Simeon senex cum agnouisset in spiritu, eumque sumpsisset in manus. Nunc dimittis, inquit, domine seruum tuum in pace, quoniam uiderunt oculi mei SALVTARE tuum, Aug. Honorato de Gra. No. Testa. Epistola. 120.

Nunquid manducabo carnes taurorum &c. Certe, his Sacrificiorum ueterum aperta mutatio est. Illa enim deus accepturum se non fuisse praedixit, cultoribus suis sacrificium laudis indixit, et hoc, non quod a nobis tanquam digens expedit laudem, sed ut in ea nobis consulat ad salutem, nam eundem Psalmum ita conclusit. Sacrificium laudis

Christus
sacrificium
noui Te-
stamenti.

SACRIFICIUM MISSAE. 128

laudis glorificauit me, et ibi uia est, ubi ostendam illi salutare Dei. Quid est salutare Dei, nisi filius Dei, saluator mundi, dies filius, ex die patre, hoc est, lumen ex lumine, cuius aduentu reuelauit Testamentum nouum &c. Ipse igitur SACERDOS, et VICTIMA sacrificium laudis impleuit, malorum operum tribuens indulgentiam, et bene operandi largiens gratiam. Ad hoc enim domino sacrificium laudis, ab eis cultoribus immolatur, ut qui gloriatur, in domino gloriatur. Aug. oratione aduersus Iudeos.

Immola Deo sacrificium laudis. O sacrificium gratuitum, gratia datum. Non quidem hoc enim, quod offerrem, sed tu donasti, nam nec hoc haberem. Immola Deo sacrificium laudis. Et haec immolatio, hoc sacrificium laudis est gratias agere illi, a quo habes quicquid boni habes et cuius misericordia tibi dimittitur, quicquid tuum mali habes &c. Aug. in Psal. 49. Et contra Aduersarium Legis, et Prophe. lib. 1. cap. 18.

Non potest rite offerri, nisi per sacerdotem sanctum, et iustum, nec nisi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur, atque id sine uitio sit, ut pro uitiosis mundandis possit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo uolunt. Quis ergo tam uisus, et sanctus sacerdos, quam unicus filius Dei, qui non opus haberet per sacrificium sua purgare peccata, nec originalia, nec ex humana uita quae adduntur? Et quid

SACRIFICIUM MISSAE.

tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? Et quid tam aptū huic immolationi, quam caro mortalis? Et quid tam mundū, pro mundādis uitijs mortalium, q̄ sine ulla contagione carnis concupiscentiæ caro nata in utero, & ex utero uirginali? Et quid tam grate offerri, & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Aug. de Trinitate lib. 4. cap. 14.

Quod dominus dicit leproso mundato: Vade ostende te sacerdoti, & offer etc. Videtur approbare sacrificiū, quod per Moysen præceptum est, cum id non receperit Ecclesia. Quod ideo iussisse intelligi potest, quia nondū esse ceperat SACRIFICIUM sanctum sanctorum. QVOD CORPVS EIVS EST. Nondū enim passus Christus sione obtulerat holocaustum suum, quo sacrificio confirmato incredulorum populis, Templum ipsum euersum est, ubi illa sacrificia offerri solebant. Aug. Questionū Euangelicarum lib. 2. cap. 3. Et contra aduersa. Leg. & Prophe. lib. 1. cap. 19.

Malachias prophetans Ecclesiam, quam per Christū iam cernimus propagatam, Iudæis apertissime dixit ex persona Dei: Non est mihi uoluntas in uobis &c. Hoc sacrificium per sacerdotium Christi, secundum ordinem Melchisedech, cum in omni loco, a solis ortu, usq; ad occasum Deo iam uideamus offerri &c. Aug. in Ciuitate sua lib. 18. cap. 35, & lib. 19. cap. 23.

Vir

SACRIFICIUM MISSAE. 129

Vir tribunitius Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundū, Cubedi appellatū, ubi cum afflictione animalū, & seruorum suorum domū suam spirituum malignorum uim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, Presbiteros, ut aliquis eorū illo pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit unus, OBTVLIT IBI SACRIFICIUM CORPORIS CHRISTI, orans, quantum potuit, ut cessaret illa uexatio, Deoq; protinus miserante, cessauit &c. August. de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 8.

Martyribus non sacrificamus, sed uni Deo et martyri, et nostro sacrificiū immolamus, ad quod sacrificiū, sicut homines Dei, qui mundū in eius confessione uicerunt, suo loco, & ordine nominamur, non tamen a sacerdote inuocamur. Deo qui ppe, non ipsis sacrificat, quamuis in memoria sacrificet eorum, quia Dei sacerdos est, non illorū. Ipsum uero sacrificium CORPVS CHRISTI est, quod non offertur ipsis, quia hoc sum et ipsi. August. de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 10.

Gedeō sacrificio sua declarauit manifestissime post aduentū domini omnia abolenda esse gentilitatis sacrificia, solumq; sacrificium dominicæ passionis pro religione populi deferendum. August. de Temp. Sermon. 108.

R. Christus

Obserua.

Sacrificium coram Christus.

SACRIFICIUM MISSAE.

Christus nouo Ecclesie populo nouum sacerdotium, & nouum sacrificium instituit, ut uidelicet nouum uinum in utres novos mitteretur. Augustinus de Tempore. Sermo. 150.

Ecclesia a temporibus Apostolorum per Episcoporum successiones certissimas usque ad nostra, & deinceps tempora perseuerat, & immolat Deo, in corpore Christi sacrificium laudis, ex quo Deus Deorum locutus uocauit terram a solis ortu, usque ad occasum. Hec quippe Ecclesia est Israel, secundum spiritum, a quo distinguitur ille Israel secundum carnem, qui seruiebat in umbris sacrificiorum, quibus significabatur singulare sacrificium, quod nunc offert Israel secundum spiritum, cui dictum, atque predictum est: Audi populus meus &c. Iste populus immolat Deo sacrificium laudis, non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech &c. August. contra aduersa. Leg. & Prophe. lib. 1. cap. 19.

DE PRECATIONIBUS, & Ceremonijs Missae. Cap. XIII.

Augusti. Ideo ad mensam non sic Martyres commemoramus quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis

CEREMONIAE MISSAE. 130

pro eis oremus, sed magis ut orent ipsi pro nobis, ut eorum uestigijs adheramus &c. Aug. Tractatu 84. in Euangelium Ioannis.

Quis autem audiuit aliquando fidelium stantem sacerdotem ad altare, etiam super sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem, cultumque constructum, dicere in precibus: Offero tibi sacrificium Petre, uel Paule, uel Cypriane, quum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines & Martyres facit, & sanctis suis Angelis, caelesti honore sociauit: ut ea celebritate & Deo uero de illorum uictorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem aduocato in auxilium, ex eorum memorie renovatione adhortemur &c. Augu. de ciuitate Dei lib. 8. cap. 27. Et lib. 22. cap. 10.

Corda fidelium caelum sum, quia in caelo quotidie eriguntur, dicente sacerdote, SVRSVM CORDA: securi respondet, HABEMVS AD DOMINVM: D. Aug. Sermo. de tempo. 44.

In Eucharistia non debet pura aqua offerri (ut quidam sobrietatis falluntur imagine) sed uinum cum aqua mixtum: quia & uinum fuit in redemptionis nostrae mysterio, cum dicitur. Non biba amodo de hoc genimine uitis. Et aqua mixtum: non quod post cenam dabatur, sed quod de latere eius lancea perfoeso, aqua cum sanguine egressa, uinum de uera eius carnis uite cum aqua expressum ostendit.

R 2 stendit

PRECATIONES ET

stenditur. August. de Ecclesiasticis dogma. cap. 78.

In Sacramentis fidelium dicitur, ut sursum habeamus corda, quod munus est Domini, de quo munere ipsi Domino Deo nostro gratias agere a sacerdote post hanc uocem quibus hoc dicitur admonemur: et dignum et iustum esse respondem. Aug. de bono perseuerantiae lib. 2. cap. 13.

Ille bonus est Christianus, qui ad Ecclesiam frequentius uenit, et oblationem, quae offeratur Deo, in altari exhibet: qui de fructibus suis non gustat, nisi Deo prius offerat. Augustinum uide de Rectitudine Catholice conuersationis.

Habet Ecclesiastica disciplina, quod Fideles nouerunt, cum Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ibi non pro ipsis oratur, pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur. Iniuria est enim pro Martyre orare, cuius non debemus orationibus commendari. Augusti. de uerbis Apostoli. Ser. 17.

Puri ac mundi, puro et sancto Christo participamus, ut in Ecclesijs clamari audimus, Sancta sanctis etc. Cyrill. in Euange. Ioan. lib. 4. cap. ultimo non longe a fine et lib. 12. cap. 50.

Pax uobis, inquit Christus ad discipulos, unde lex quaedam Ecclesiae tradita est. In sanctis enim congregationibus hoc sepius an inuicem dicimus. Cyrill. in Euange. Ioan. lib. 12. cap. 54.

Sacerdos

CEREMONIAE MISSAE.

131

Sacerdos ante orationem, praefatione praemissa, Cyprianus parat fratrum mentes, dicendo, SVRSUM CORDA, ut dum respondet plebs, HABEMVS AD DOMINVM, admoneatur nihil aliud se, quam Dominum cogitare debere. D. Cyprianus. Sermo. de oratione Dominica.

Cum, Pax uobis, dicimus: Et spiritui tuo, non uoce solum, sed animo quoque respondeatis, non ore magis quam mente id proferentes. Chrysostomus in caput Mathaei. Homilia. 33.

Nonne uides, quia soli sacerdoti fas est sanguinem huius calicis tibi tradere. Chrysostomus in Math. Hom. 4.

In ipso uerissimo, et singulari Sacrificio, Domino Deo nostro agere gratias admonemur. Augustinus de Spiritu et littera. cap. 11.

Norunt fideles, ubi et quando dicatur, Gratias agamus Domino Deo nostro. Quis autem gratias agit Deo, nisi qui sursum cor habet ad Dominum? Augustinus super illud Euange. Confiteor tibi Domine pater caeli et terrae.

Hierarcha pius, quam spiritus sanctus compungit, excitat, inhabitat, et sanctificat, eleuatione Manuum, crucis mysterium representans, consistenter orat pro sua et populi ignorantia. Cyprianus Sermo. de cena Domini.

Nemo est donis Dei beatus, qui donum exiit in Augustinus.

R 3 gratus:

gratus: Quia et illud quod inter sacra mysteria COR HABERE SVRSVM iubemur, ipso adiuvante id ualemus, quo iubete admonemur: & ideo sequitur, ut de hoc tanto bono leuati cordis, nō nobis gloriā, quasi nostrarū uirium tribuamus, sed DOMINO DEO nostro gratias agamus, hoc enim continuo admonemur quia hoc DIGNUM EST, hoc IUSTVM est. Aug. de S. uiduitate.

Anacle. Episcopi quando sacrificant Domino, non solum hoc agere debent, sed testes adhibeant secum, ut Domino perfecti, in sacratis Deo locis, sacrificare probentur. Anacletus in Epistola.

Chryso. Nam & mysteria ideo clausis ianuis celebramus, & eos, qui nondum initiati sum adeste prohibemus: non quia infirmitatem mysteriorum aliquam depræhendimus, sed quia ad participationem eorum, illi adhuc quos arcemus infirmi sum. Chryso. in Math. Homil. 24.

Sed quare addit (Paulus) panem scilicet quem frangimus: Hoc in Eucharistia uidere licet: in cruce autem minime, sed omnino contra, Os enim eius, inquit, non conteretur. Sed quod in cruce passus non est, id in OBINATIONE patitur. & propterea frangi permittit. Chryso. in prioris ad Corinth. cap. 10. Hom. 24.

Quid facis homo? Non promisisti sacerdoti qui dixit, SVRS

xit, SVRSVM MENTEM ET CORDA, & dixit, HABEMVS AD DOMINVM? Non reuereris & erubescis? & illa ipsa hora mēdax inueni Agnus ris Pape: Mensa mystrijs instructa est, & AGNVS pro nobis prote IMMOLATVR, sacerdos prote angitur, immola ignis spiritualis ex sacra Mensa refluit &c. Chryso. tur. Homilia de Encenijis.

Quando audis PRECEMVR PARITER Chryso. OMNES, dum uides sublata uela, tu cogita cœlum ipsum sursum referari, Angelosq; descendere &c. Chryso. Hom. 3. in Ephe. cap. 1.

Non uides Mensam spongia circumquaq; lauandam ministrum, domum expurgantem, scutellas apponentem, Chryso. Hom. 3. in Ephe. Epistolam.

Preconem audis stantem ac dicentem, Quotquot estis in pœnitentia constituti, abstinete. Quotquot ergo non communicant, in pœnitentia sunt. Idem ibidem.

Quin & in precibus, uiderit quis populū multū simul offerre, cū pro energumenis, tū pro pœnitentibus, cōmunes enim preces a sacerdote, & ab illis fiunt, & omnes unam dicunt orationem, orationē misericordia plenā. Iterū ubi excluderimus a sacerdotilibus ambitibus eos, qui non possunt esse participes sanctæ mēse, alia faciendā est oratio: & oēs similiter super terrā iacemus, & oēs similiter surgimus. Quā-

R 4 do itea

PRECATIONES ET

do iterum pax cōmunicanda, omnes, similiter saluamus. In ijsdem iterū horrendis, mysterijs bene precatur sacerdos populo, & bene precatur populus sacerdoti. Nam, CVM SPIRITV TVO, nihil aliud est quā hoc. Ea quę sunt Eucharistię, id est gratiarū actionis, cōmunia sunt omnia, neq; enim ille solus gratias agit, sed etiā omnis populus: prius enim accepta illorū uoce, deinde congregatis illis, ut DIGNĒ & IVSTE hoc fiet, INCIPIT EVCHARISTIAM. Et quid miraris, si cū sacerdote populus loquitur? Vbi sane & cum illis Cherubin & supernis potestatibus, cōmuniter sanctos illos hymnos personant. Ioan. Chryso. Hom. 18. in 2. Cor. cap. 8.

Augusti.

Dominus non pręcedit quo ordine cena sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositorus erat, seruaret hunc locū. D. Augustinus ad inquisitione. 1. annuarij. lib. 1. cap. 6.

Sed cuius rei gratia non aquam, sed uinum pro fressurrectionem bibit Dominus? Perniciosam quandam Heresim radicitus euellere uoluit, eorum qui aqua in mysterijs utuntur. Ioan. Chryso. Hom. 83. in Math. cap. 26.

Hierony.

Sic docuit Christus Apostolos suos, ut quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui, Pater noster qui es in cœlis &c. D. Hierony. lib. 3. aduersus Pelagia.

Deo

CEREMONIAE MISSAE.

133

Deo perfecte sacrificantes, non debent uexari, sed Anaclea portari, cōsolari, atq; ab omnibus uenerari. Ipsi aut quādo Domino SACRIFICANT, nō soli hoc agere debent, sed testes secū adhibeant, ut Domino perfecte, in sacris Deo sacrificare locis probemur. D. Anacle. in Epistola ad omnes Ecclesias.

Peracta consecratione, omnes cōmunicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus: sic enim & Apostoli statuerunt. D. Anacletus.

Alexand.

In Sacramentorū quoq; oblationibus, quę inter Missarū solennia Domino offeruntur, passio Domini mīscenda est, ut eius, cuius corpus & sanguis cōficatur, passio celebretur: ita ut repulsis opinionibus superstitionū, panis tantū & uinū aqua permixtum, in sacrificio offerantur. Non debet enim, ut a patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini aut uinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumq; permixtum, quia utrumq; ex latere eius in passione sua profluxisse legitur &c. D. Alexander Papa Epist. 1.

Ambro.

Vis scire quia uerbis celestibus cōsecratur. Accipe quę sunt uerba. Dicit sacerdos. Fac nobis, inquit, hanc oblationē ascriptam, rationabilē, acceptabilē. Quod est figura corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi: Qui pridie quā pateretur, in sanctis manibus suis accepit panē, respexit ad cœlū, ad te sancte pater omni potēs aterne Deus, gratias agens, benedixit, se

R s gr

PRECATIONES ET

git, fractumq; Apostolis suis & discipulis suis tradidit dicens, Accipite & edite ex hoc omnes. Hoc enim est corpus meū, quod pro multis cōfringetur. Similiter etiā calicē postquā cenatum est, pridie quā pateretur accepit, respexit in cōlū, ad te sancte pater omnipotens eterne Deus, gratias agens, benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit dicens, Accipite & bibite ex eo omnes. Hic est enim sanguis meus. Vide omnia uerba illa Euangeliste sunt, usq; ad, Accipite, siue corpus, siue sanguinē. Inde uerba sum Christi, Accipite, bibite ex eo omnes. Hic est enim sanguis meus &c. Qui pridie, inquit, quā pateretur, in sanctis manibus suis, accepit panē. Antequā consecratur, panis est: ubi aut uerba Christi accesserint, corpus est Christi. Deniq; audi dicentē, Accipite, & edite ex eo: Hoc enim est corpus meum. Et ante uerba, Calix est uini, & aqua plenus, ubi uerba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur qui plebem redemit, &c. D. Ambrosius de Sacramentis lib. 4. cap. 5.

Et sacerdos dicit, Ergo memores gloriosissime eius passionis & ab inferis resurrectionis, & in cōlū ascensionis, offerimus tibi hanc immaculatam hostiam, rationabilem hostiā, incruentam hostiam, hunc panē sanctum, & calicē uitę eterne: & petimus. & precamur, ut hanc oblationem suscipias in sublimi altari tuo per manus Angelorum tuorū, sicut suscipere dig-

natius

CEREMONIAE MISSAE.

134

natus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarcha nostri Abraham, & quod tibi obtulit summus sacerdos Melchisedech. Ergo quotienscumq; accipis. Quid tibi dicit Apostolus? Quotienscumq; accipimus, mortem domini annuntiamus: Si mortē annuntiamus, annuntiamus remissionē peccatorum. Si quotienscumq; effunditur sanguis, in remissionē peccatorum funditur, de eo illū semper accipere, ut semper mihi peccata dimittatur. Qui semper pecco, semper de eo habere medicinam &c. D. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 6.

Si quotidianus est panis, cur post annū illū sumis, quemadmodū Græci in oriente facere consueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie profit. Sic uiue, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere &c. D. Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. 4.

Non licet sine Episcopo, neq; offerre, neq; sacrificium immolare, neq; missas celebrare. Dicit Ignatius ad Smyrneneses.

Sacerdos ad Altare Dei stans, exhortatur populum Augustinus. lum Dei, orare pro incredulis, ut eos Deus conuertat ad fidem. Et pro Catechumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret. Et pro fidelibus, ut in eo, quod esse ceperunt, eius munere perseuerent. Dicit Augustinus ad Vitalem Epistola 107.

Ecclesia

PRECATIO: ET CEREMO: MISSAE

Ecclesie caput est Christus, huius corporis (Ecclesie) unitas nostro sacrificio cōmēdatur. Quod breuiter significauit Apostolus, dicens: Vnus panis, unum corpus multi sumus etc. Nōli autē, in quo sacrificio dicatur, Gratias agimus domino Deo nostro, a cuius sacrificij humilitate, longe abest Typus, et Cothurnus illorū (sapiētū huius mundi) D. Augustinus ad Daradanum. Quomodo Christus ubiq; Epist. 57.

Multa dici possunt (super illo loco Pauli. 1. Tim. 2. Obsecro autē primum fieri obsecrationes etc.) quae improbanda nō sūt, sed eligo in his uerbis hoc intelligere, quod omnis uel pene omnes frequētat Ecclesia, ut preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione Sacramentorū, antequā ILLVD, quod est in domini mensa, incipiat benedici, orationes cū benedicuntur, et sanctificantur, et ad distribuendū cōminuitur, quā totā petitionem sere omnis Ecclesia dominica oratione concludit. Augustinus Paulino Epist. 59. Hoc signo crucis cōsecratur corpus dominicū sanctificatur fons Baptismatis initiātur etiā Presbyteri, et ceteri gradus Ecclesiastici, et omnia, quaecunq; sanctificātur, hoc signo dominice crucis, cū inuocatione Christi nominis cōsecrantur. Nā et ipsa crux magnū in se mysterium continet, cuius positio talis est, ut superior pars caelos petat, inferior terrae, inhereat fixa in infernō imā cōtingat, latitudo, aut eius partes mundi appetat, Aug. Ser. de Temp. 181.

Consue

CONSVETVDINES,

et Ceremoniae ueteris Ecclesie. Cap. XIII.

Aquam baptismi adituri, ibidē, sed et aliquādo Tertullianus prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renūciare diabolo, et pōpae, et angelis eius. Dehinc ter mergimur, amplius nō aliquid respondentes, quā dominus in Euangelio determinauit: Inde suscepti, lactis, et mellis concordia prae gustamus: Exq; ea die, lauacro qnotidiano per totā hebdomadā abstinemus. Eucharistiae Sacramentū, et in tēpore uictus, et omnibus mandatū a domino, etiā angelicis ceteris, nec de aliorū manu, quā praesidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalicijs, annua die facimus. Die dominico ieiuniū nefas ducimus, uel geniculis adorare. Eadē immunitate a die Paschae in Pentecostē usq; gaudemus. Calicis, aut panis etiā nostri, aliquid decuti in terrā anxie patimur. Ad omnē progressum atq; promotū, ad omnē aditū, et exitum, ad uestitū, et calceatū, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunq; nos cōuersatio exercet, frontē signaculo terimus. Harum, et aliarū eiusmodi disciplinarū, si legem exposcules scripturarū, nulla Legis traditio tibi praetendetur, autrix CONSVETUDO

CONSVETVDINES ET CEREMO-
SVETVDO, cōfirmatrix, & fidei obseruatrice &c.
Tertullianus de corona militis.

Quodcūq; aduersus ueritatem sapit, hoc erit hæ-
resis, etiam uetus consuetudo, Tertullianus de uelan-
dis uirginibus.

Nullo titulo damnari licet, quæ profum omni-
no &c. Tertullia. in Apologe. cap. 46.

Domino certe (Mulier Christiana) nō potest pro di-
sciplina satisfacere, habens in latere Diaboli seruum
(infidelem maritū) procuratorē Domini sui, ad impe-
dienda fidelium studia, & officia: Vt si statio faciendā
est, maritus de die concedat ad balneas: Si ieiunia oba-
seruanda sunt, maritus eadē die cōuiuium exerceat: Si
procedendū erit, nunq̃ magis familiæ occupatio adue-
niat. Quis enim sinat coniugē suā uisitandorū fratrum
gratia, uicatim aliena, & euidem pauperiora quæq;
tuguria circuire? Quis nocturnis cōuocationib; si ita
oportuerit, à latere suo eximi libet̃er feret? Quis de-
niq; solēnibus Pasche obnoctantem securus sustinebit?
Quis ad cōuiuiū dominicū illud, quod n̄ fam̄t, siue sua
suspitione dimittet &c. Tertull. ad Vxorē lib. 2.

Plinius Secūdus, cū Prouinciā regeret, damnatis
quibusdam Christianis, quibusdam gradus pulsus, ipsa
tamen multitudo perturbata, uid de cetero ageret
consuluit tūc Traianū Imperatorē, allegans præter
obstinationē nō sacrificadi, nihil aliud se de sacris coe-

rum

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 136

rum comperisse, quam cætus anielucanos ad canena-
dum Christo, & Deo, & ad cōföderandam disci-
plinam &c. Tertull. in Apologe. cap. 2.

Coimus in coetum, & aggregationem, ut ad Deū
quasi manu facta, precationibus ambiamus orantes.
Hec uis Deo grata est. Oramus etiam pro Impera-
toribus &c. Tertull. in Apologe. cap. 39.

Inde suspicio (scilicet gentiliū de Christianis, quasi
solē pro Deo habeāt) quod innotuerit nos ad orientis
Regionem precari &c. Tertull. in Apologe. cap. 16.

Illuc (in cælū) suspicientes Christiani, manibus ex-
pansis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubesci-
mus, deniq; sine monitore, quia de pectore oramus,
precantes sumus omnes semper pro omnibus impe-
ratoribus, uitam illis prolixa, imperium securū, do-
mū tutam, exercitus fortes, senatū fidelem, populū
probū, orbem quietū, & quæcūq; hominis, & Cæ-
saris uota sum. Tertull. in Apologe. cap. 30.

In Ecclesiasticis obseruationibus sum nonnulla eius [Origenes]
modi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamē
ratio eorū omnibus patet. Nam quod (uerbi gratia)
genua flectimus orantes, et quod ex omnibus cæli pla-
gis ad solam orientis partem conuersi, orationē fun-
dimus, non facile cuiq; puto ratione compertum. De
Orig. in Num. Hom. 5.

Sed & Euchariſtiæ percipiendæ, siue eorū, quo
geritur

CONSVETVDINES ET CERE MO

geritur explicande: uel eorum, quæ geruntur in Baptismo uerborū, gestorumq; et ordinum, atq; interrogationū, ac responsionū, quis facile explicet rationē? Origē. ibidem.

Festi dies numerantur. Parasceue, Pasca, Dominica. apud Ori. Ho. 5. in Esaiā. Et cont. Celsus lib. 8.

Tertull. Lege fidei manente, cetera iam disciplina, & conuersationis admittunt nouitatē correctionis, operāte scilicet, et proficiente usq; in finē gratia Dei. Tertul. de uelands uirgi.

Hierony. Ego illud te breuiter admonendū puto: Traditiones Ecclesiasticas (præsertim, quæ fidei non officium) ita obseruādas, ut a maioribus eraditæ sunt, nec aliorū consuetudinem aliorum contrario more subuertii. D. Hieronymus ad Lucinium.

Multa, quæ per traditionem in Ecclesijs obseruātur, autoritatē sibi scriptæ. Legis usurpauerunt, uelut in lauacroter caput mergitare: deinde egressos, lactis, & mellis prægustare concordiam, ad infantie significationem. Hierony. aduersus Luciferianos.

Serpis, macerisq; euulsio, Ecclesiastica sunt dogmata, et institutio ab Apostolis, Prophetisq; fundata, quæ, q dissoluerit, et uoluerit præterire, in eo ipso, quo negligit, a serpente percutitur. De quo serpente et in Amos scriptū est: Si descēderim in Infrnū, mādabo serpēti, & mordebit eos. Hierony. in cap. 10. Ecclesiasticis.

Reor

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 137

Reor et Apostolicam traditionem permansisse, ut in die uigiliarum Paschæ ante noctis dimidium, populos dimittere non liceat, expectantes aduentum Christi. D. Hiero. in cap. Math. 25.

Neq; minus ratum est, quod dictante spiritu sancto Cyprian. Apostoli tradiderunt, quam quod ipse Christus tradidit, & in sui comemorationem fieri præcepit. D. Cyprian. Ser. de Ablutione pedum.

In orationibus celebrandis inuenimus obseruasse cū Daniele tres pueros in fide fortes & in captiuitate uiatores, horam tertiam, sextam, & nonam, sacramento scilicet Trinitatis etc. Sed nobis, præter horas antiquitus obseruatas orandi, nunc & spacia, & sacramenta creauerunt. Cyp. Ser. de Oratōne dominica.

Deus erudit nos, in circulo hebdomadis, diem unum Chrysost. integrum segregandum, & reponendum in spiritualem operationem. Chry. in Gen. Hom. 9.

Vestibulum, & ingressum templi osculamur, mutuum osculando: Nonne uidetis, quor etiā uestibula Templi huius osculantur, illi quidem flactentes, alij autē manu continentes, et ori manū aduouētes etc. Chryso. in 2. Cor. cap. 13. Hom. 29.

Oporteret quidē interiore pariete, a mulieribus dissepārari, uerum quoniam non multis, necessariū esse patres nostri putauerunt, saltem his ligneis parietibus uos dissepārare. Chry. in Matt. Hom. 74.

S

Per

CONSVETVDINES ET CEREMO

Per crucem perfecta redduntur omnia, baptisma quoque per crucem datur. Oportet enim signaculum hoc sumere. Et manus imponuntur per crucem, & cruce utimur, siue in itinere, siue in domo, aut certe ubicunq; sumus. Chry. in Philip. Hom. 13.

Mox atq; Presul Ecclesie ingreditur, dicit: PAX VOBIS, quando concionatur. Pax omnibus, quando benedicit: Pax omnibus, quando salutem optare iubet: Pax, inquit, omnibus, quando sacrificium absoluitur: Pax omnibus. Et in terra rursus gratia vobis, et pax etc. Dicit: ET SPIRITV TVO, & extra Ecclesiam illum traducis &c. Chrys. in Epistolam ad Colossen. Hom. 3.

Augustin. Atq; id nouerunt fideles, quomodo diebus singulis, mane & uespere, orationes fundantur ad dominum etc. Chryso in 1. Tymoth. cap. 2 Hom. 5.

Ad quamcunq; Ecclesiam ueneritis (inquit ab Ambrosius ad Augustinum. & huius matrem Iesus morem seruate, si pati scandalum non uultis aut facere. August. Episto 86 ad Casulanum.

Ambro. Omni hoc tempore (scilicet quod est inter Pascha, & Pentecosten) neq; ad obseruandum ieiunia indicamus, neq; ad exorandam Deum genibus succedamus, sed sicut Dominica solemus facere, erecti, & feriat resurrectionem domini celebramus. D. Ambrosius Homil. 6.

Non

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 138

Non ieiunamus in Quinquagesima (de pentecoste loquitur) quia in his diebus uobiscum dominus commoratur. Amb. ibidem.

Que non sunt contra fidem, nec contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem uitae melioris, ubicunq; instituit uidemus, uel instituta cognoscimus, non solum non improbamur, sed etiam laudando et imitando sectemur, si aliquorum infirmitas non impedit &c. D. Augustinus ad Inquisitiones Ianuarij, libro. 2. capite. 18.

Hoc nimis doleo, quia multa quae in diuinis libris saluberrima praecepta, minus curamur: & tam multis praesumptionibus sic plena sumus omnia, ut grauius corripatur, qui per octauas suas terram nudo pede tetigerit quam qui mentem uiolentia sepelierit. August. ibidem cap. 19.

Non unius modi est sanctificatio: Nam & Catechumenos, secundum quendam modum suum, per signum Christi, et orationem manus impositionis puta sanctificari: & quod accipiunt, quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, et sanctius quam cibi, quibus alimur, quoniam sacramentum est. Aug. de peccatorum meritis & remissio. lib. 2. cap. 26.

Multa non inueniuntur in Apostolorum literis, neque in concilijs posterorum, & tamen quia custoduntur per uniuersam Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita

S. 2 & com

CONSVETVDINES ET CEREMO-

Et commendata creduntur. Aug. de Baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 7.

Manus impositio non sicut baptismus, repeti non potest: Quid est enim aliud, nisi oratio super hominem? Aug. de Bap. contra Donatist. lib. 3. cap. 16.

Quod uniuersa tenet Ecclesia, nec concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectiss. creditur. Aug. contra eosdem lib. 4. cap. 24.

Concilio- Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, uel ab ipsis Apostolis, uel plenarijs concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas commendata, atq; statuta retineri: sicuti quod Domini passio, & Resurrectio, & Ascensio in cælum, & Aduentus de cælo Spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur. D. August. ad Inquisitiones Ianuarij lib. 1. cap. 1.

Alia uero, quæ per loca terrarum, regionesq; uariantur, sicuti est quod alij ieiunant Sabato, alij uero non: Alij quotidie communicant corpori, et sanguini dominico, alij certis diebus accipiunt: Alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi Sabato tantum, & Dominico, alibi tantum Dominico, & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest. totum hoc genus rerum, liberas habet obseruationes. Nec disciplina ulla est in his melior graui, prudentique Christiano, quam ut eo modo agat,

quo agat

NIAB VETERIS ECCLESIAE. 139

quo agere uidet Ecclesiam ad quamcumq; forte deueni- rit. Aug. ibidem cap. 2.

Quod neq; contra fidem, neq; contra bonos mores iniungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos uiuitur, societate seruandum est. Augustinus ad Inquisitiones Ianuarij lib. 1. cap. 2.

Consuetudinis mutatio, etiam quæ adiuuat utilitate, nouitate perturbat. August. ibidem cap. 5.

Multa sunt facienda, non iubente lege, sed libera charitate: & ea sunt in nostris officijs gratiora. D. Aug. ad Pollentium lib. 1. cap. 14.

Post resurrectionem & ieiunia relaxantur, et statim oramus, quod est signum resurrectionis: unde etiam omnibus diebus Dominicis obseruatur id ad Altare, & Alleluia canitur &c. August. ad Inquisitiones Ianuarij lib. 2. cap. 15.

Ecclesia Dei inter multam paleam, multaq; zizania constituta, multa tolerat: & tamen quæ sunt contra fidem, uel bonam uitam, non approbat, nec tacet, nec facit. Augusti. ad eundem Ianuarij lib. 2. cap. 19. ubi etiam conqueritur de multitudine Ceremoniarum in Ecclesia, quam misericordia Dei (ut ille dicit) pauciss. & manifestiss. celebrationum Sacramentis liberam esse uoluit &c.

Quid enim aliud sunt quæq; corporalia Sacramenta, nisi quædam quasi uerba uisibilia, sacrosancta quidem,

S 3 uerum

CONSVETVDINES ET CEREMOS

ueruntamen mutabilia, & temporalia &c. Aug. con-
tra Faustum lib. 19. cap. 16.

Aliud est, quod docemus, aliud, quod sustinemus,
aliud, quod præcipere iubemur, aliud, quod emen-
dare præcipimur, & donec emendemus tollere
compellimur. Idem contra eundem Faustum libro. 20.
cap. 21.

Sicut ager non debet reprehendere medicinalem dos-
trinam, si aliud illi hodie præceperit, aliud cras, pro-
hibens etiam quod ante præceperat: sic enim se habebat
sanandi eius corporis ratio: ita genus humanum non des-
bet reprehendere diuinam medicinam, quæ non omnia
eodem tempore & modo instituit &c. Hæc ex senten-
tia. Aug. contra Faustum lib. 32. cap. 14. Et confessio-
num lib. 3. cap. 7.

Chrysost. Patet quod Apostoli non omnia per Epistolas tradi-
derint, sed multa etiam sine literis, Eadem uero fide di-
gna sunt, tam illa, quam ista. Itaq; traditionem quoque
Ecclesie Fide dignam putamus. Chry. in 2. Epistolam
ad Thessal. cap. 2.

Theoph. Sicut tradidi uobis, præcepta mea tenetis: Liqueat ex
hijs, cum Paulum, tum Apostolos reliquos haud quaquã
omnia literis mandasse præcepta, quæ populis tradidisse-
nt. Theophylactus in prioris ad Cor. cap. 11.

Gregori. In una fide nihil officit Ecclesie sanctæ consuetudo
Pont. diuersa. Hæc Grego. Magnus Pont. ad Leandrum.

Ignatius

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 140

Ignatius edocbat Ecclesie populos, ut diligentius Ecclesie
et tenacius Apostolorum traditionibus inhererent, quas Histo.
traditiones caut. ele gratia, & ne quid apud posteros re-
maneret incertum, etiam scriptas se reliquisse asserit. Eccle-
siast. Histo. lib. 3. cap. 36.

Constantinus imperator honorabat Dominicum di-
em, quia in eo Christus resurrexisset à mortuis: Diem
uero ueneris, quia in eo fuerat crucifixus. Tripartitæ
Historiæ lib. 1. cap. 10.

Flauianus et Diodorus Monasticen professi, primi in Theodo.
stituerunt in duas partes chorus Psallentium diuidetes,
ex successione dauidicam melodiam cantare docuerunt.
Et hoc in Antiochia primitus fieri cepit: & dispersum
ad terminos totius orbis usq; peruenit. Isti diuinos ama-
tores ad sepulchra martyrum prouocantes, Vigiliis ces-
lebrabant, cum illis laudantes Deum. Theodoretus in
Tripartitæ Histo. lib. 5. cap. 32.

Gloria patri etc. peruertebat Leontius Arrianus. Ibi. Con. To-
dem, vide super hac re concilium Toletanum Quartum. Icta.

Ignatius Antiochie Syriæ tertius post Petrum A. Histo. Tri-
partitæ Episcopus, qui etiam cum ipsis uixerat Apo- par. Anti-
stolis, uidit Angelorum uisionem quomodo per Antipho phona.
nas sancte Trinitati dicerent hymnos. Isque modum ui-
sionis Antiochenæ tradidisse probatur Ecclesie: & ex
hoc ad cunctas transiuit Ecclesias. Socrates Tripart.
Histo. lib. 10. cap. 9.

S 4 Mos

CONSVETVDINES ET CEREMO

Augustin. Mos cæperat apud Carthaginem, ut Hymni ad altare dicerentur de Psalmorum libro, siue ante oblationem siue cum distribueretur populo, quod fuisset oblatum &c. Hunc morem Hilarius uir Tribunicus laicus catholicus, aduersus Dei ministros irritatus, maledicta reprehensione ubicunque poterat lacerabat, asserens fieri non oportere. D. Augustinus Retracta. lib. 2. cap. 11.

Cum ad orationem stamus, ad Orientem conuertimur &c. Aug. de Serm. Domini in monte lib. 2.

Damasce. Non simpliciter, & fortuito ad Orientem adoramus sed quia ex uisibili, & inuisibili, id est intellectu, & sensibili conflati sumus natura, duplicem adorationem conditori nostro offerimus. Ioan. Damasc. Orthodoxæ fidei lib. 4. cap. 13.

Quæ Christiana Religio erroris nescia suscipit, et in tot secula seruat inconcussa, minime uana sunt, sed utilia, Deo placita, salutiq; nostræ conducibilia plurimum. Dam. Sermo. de Suffrag. pro defunctis.

Chrysost. Hac de causa Magnam hebdomadam (in Quadragesima) uocamus: Quia tantam nobis donorum multitudinem in ea largitus est Dominus. Et idcirco fideles & Ieiunium intendunt, & VIGILIAS, & pernoctationes sacras, & elemosynas faciunt &c. Chryso. Hom. 29 in Genesim.

Histo. Tr. Mens S. Apostolorum fuit, non de diebus sancire festiui

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 14.

festiuitatum, sed conuersationem rectam, & dei predicare culturam, Hæc Socrates Histo. Tripar. lib. 9. capite 38.

In Aphrica solebat Christianus populus ad memorias sanctorum pultes, panem, & merum offerre: quod tamen postea uetuit Diuus Ambrosius Mediolanensis Episcopus. Testis est D. Augustinus lib. confessionum 6. ca. 2.

Catechizandi mos qualis fuerit, describit D. August. lib. 8. confessionum cap. 2.

Tutius mihi uidetur quod de Alexandrino Episcopo Athanasio sepe mihi dictum commemini: qui tam modico flexu uocis faciebat sonare Lectorem Psalmi, ut pronuncianti uicinior esset, quam cantanti. Aug. lib. cōfessio. 10. cap. 33.

Mos transmarinarum fuit Ecclesiarum, ut Antistites sedendo loquerentur in Ecclesijs, & ut populus subiacerentur sedilia. Aug. author est in Cathechizandis rudibus cap. 13.

Iam inde ex media nocte, quum ad hoc dicatum Martiris templum, fratres dilectiss. ueneritis, ipsorum Martyrum Deum per hymnos usq; ad horam hanc diei, quum fere meridies sit, placare non desististis &c. Basiliius in Psal. 114.

Hac de causa fit iste conuentus (in Templum) ac Patres nostri has fidelium congregationes in templis statuerunt, ut, quæ singulis diebus discere non ualemus, ob

S S eorum

CONSVETVDINES ET CEREMO

eorum penuriam, qui hæc doceant, ac memorent, ea in communi solennitate, ac celebritate conuenientes accipiamus Basilius Sermone in aliquot S. scripturæ locos.

Signaculū
crucis.

Quid est, quod omnes nouerunt, signum Christi, nisi Crux Christi? Quod signum nisi adhibeatur, siue frontibus credentium, siue ipsi aquæ, quæ regenerantur, siue Oleo, quo Chrismate unguuntur, siue Sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. D. Aug. Tracta in Ioan. Euange. 118.

Non sine causa signum suum Christus in fronte nobis figi uoluit, tanquā in sede pudoris, ne Christi opprobrio Christi nus erubescat. Aug in Psal. 30 concio. 2.

Hilarius.

Sabbata sabbatorum ea ab Apostolis religione celebrata sunt, ut his quinquagesimæ diebus, nullus neq; in terram strato corpore adoraret, neq; ieiunio festiuitatem spiritualis huius beatitudinis impediret: quod id ipsam extrinsecus etiam in diebus Dominicus est constitutum &c. Hilarius Prologo in lib. Psalmorum.

Alexan.

Aquam sale conuersam populus benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis uitule aspersus sanguine, populum sanctificabat atque mundabat: multo magis aqua sale aspersa, diuinis precibus sacrata, populum sanctificat atq; mundat &c. Alexander Papa Epi. prima omnibus Ecclesijs scripta.

Hæc

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 143

Hæc species, quas non licet offerri super Altare iuxta Eutichidæ constitutionem Apostolorum eorumq; successorum, ad domū sacerdotum deferantur, et à sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem, benedicta de mum populis sumantur. Fabæ tantum & uinæ, & cætera quæ Apostoli constituerunt, super Altare offerantur. Eutichianus Beticæ prouinciæ.

Quoniam sunt in die Dominica quidam ad orationē genus flectentes, & in diebus pentecostes, propterea est ita statutum à sancta Synodo (quoniam consona & conueniens per omnes Ecclesias custodienda consuetudo est) ut stantes ad orationem domino uota reddamus. Con. Niceni Canon, 20.

Omne quod irreprehensibile est, Catholica defendit Marcelli Ecclesia. Et omne quod contra Euangelicæ, uel Prophecticæ, aut Apostolicæ doctrinæ constitutionem, successorum eorum, siue sanctorum patrum actum fuerit, non stabit. Marcellinus Papa Epistola 2.

Manus impositionis Sacramentum, magna ueneratione tenendum est, quæ ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus &c. Nam si aliter præsumptū fuerit, irritū habeatur, & uacuum, nec inter Ecclesiasticæ unq̃ reputabitur Sacramenta. D. Eusebius Papa Epistola 3. Et Damasus Papa de Cœpiscopis Epistola.

Peto tuam charitatem, ut sicut à rectore tuo, Alexan. Damasus, de cœpiscopo didicisti Græcorum Psallentiam, ad nos dirigere

CONSVETVDINES ET CEREMO-

dirigere tua fraternitas delectetur, quia tanta apud nos, simplicitatis indago est, ut tantum in die dominico Apostoli Epistola una recitetur, & Euangelij capitulū unū dicatur, nec psallendi mos tenetur, nec Hymni decus in nostro ore cognoscitur. D. Damasus Pa. D. Hierony.

Hierony. Cuiuslibet, siue matutinis, uel uespertinis horis coniungat præcipiat Apostolatus tui ordo: gloria patri, & filio, & spiritui sancto &c. istud carmen laudis omni psalmo coniungi præcipias. Diuus Hieronymus ad Damasum Papam.

Horæ Canonica: Quamquam Apostolus orare nos semper iubeat, & sanctis etiam ipse somnus sit oratio, tamen diuisas orandi horas debemus habere, ut, si forte fuerimus aliquo opere detenti ipsum nos ad officium, tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & uesperam, nemo est qui nesciat &c. Vide ibidem uariorum Monachorum uaria instituta. Hierony. ad Eustachium, de custodienda uirginitate.

Ambro. Totum decet, quicquid defertur religioni, ut nullū obsequium, quod proficiat ad cultum, et obseruantiam Christi erubescamus. Amb. de poenitentia lib. 2. cap. 6.

Basilius. Consuetudines obtinentes nunc in omnibus Ecclesijs, concinnæ sunt, ac consonæ. Ex nocte enim consurgit apud nos populus ad domum orationis, et in labore, ac tribu-

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 143

ac tribulatione, & assiduus lachrymis confitentes Deo, postremam surgentes ab orationibus ad Psalmodiā perueniunt. Et nunc bisariam diuisi, alterna uicissitudine inter se psallunt, simul quidem meditationem oraculorum inde corroborantes, simul autem & attentionem, & cordis ab alijs rebus abalienatam intentionem sibi ipsis parantes. Deinde uni permittentes auspicari cantum reliqui subsonant, & sic in Psalmodiæ uarietate noctem sufferentes precibus intermixtis, die iam illucescente, omnes in commune, uelut ex uno ore, et uno corde, confessionis Psalmum, proferunt domino, propria sui ipsorum unusquisque uerba poenitentiae facientes. Diuus Basilius Clericus in Neocæsarea Epistola. 63.

Si aggredieremur NON SCRIPTO proditas consuetudines, uelut non magnam uim habentes reijcere, imprudentes etiam ipsis principalibus Euangelij partibus damnum inferremus, imo potius ipsam Euangelij prædicationem ad nudum nomē contraheremus: Velut, uerbi gratia, ut eius, quod primum, & communissimū est, primam mentionem faciam: Figura crucis signare. Signaculo eos, qui in nomen domini nostri Iesu Christi spem habent, lum Crucis. quis scripto docuit? Ad orientem conuersos esse nos, dum oramus, quæ scriptura nos docuit? Inuocationis uerba, dum OSTENDITVR PANIS EVCHARIÆ Euchariæ STIÆ, ET POCVLVM BENEDICTIONIS, siue monachus quis sanctorum scripto nobis reliquit? Non enim his cōstratio.

CONSVETVDINES ET CEREMO-

Chrisma. tenti sumus, quorum Apostolus, aut Euangelii mentio-
nem fecit, sed & ante, & postea alia quædam dicimus,
uelut magnum robur ad mysteria habetis, ex doctrina,
scripto non prodita, assumpta. Benedicimus aquam bap-
tismatis, & oleum unctionis insuperq; ipsum, qui bap-
tizatur, ex quibus scriptis? Nonne à tacita, & arcana
traditione? Ipsam uero olei illitionem, quæ doctrina scri-
pta docuit? At ter immergi hominem unde est? Reliqua
item, quæ circa baptismum sunt, **RENUNCIARE**
SATHANAE, & Angelis eius, ex qua sunt scri-
ptura? Nonne ex hac nō publicata, et arcana doctrina,
quam in minime curioso, ac sollicito silentio patres no-
stri conseruauerunt, recte illi, utpote docti mysteriorum
reuerentiam, ac auctoritatem silentio custodiri. D. Basilius
lib. de spiritu sancto cap. 27. Vbi consequenter enū-
merat dominicæ diei obseruationem, & genu flexio-
nem, & eiusmodi rerum pulchra mysteria pulchre, ut
alia omnia, declarat.

Apostolicum arbitror esse, etiam in nō scriptis tradi-
tionibus perseuerare. Laudo enim, inquit Paulus, uos,
quod omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi
uobis, traditiones continetis, & obtinetis traditiones,
quas accepistis, siue per sermonem, siue per Epistolam.
D. Basilius de spiritu sancto cap. 29.

Visum est patribus nostris, beneficium uestertini lu-
minis non silentio suscipere, sed statim ut apparuit, gra-
tias

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 144

tias agere. Et qui nam fuerit pater illorum uerborum,
LVCERNARIAE gratiarum actionis, dicere non
possumus. Populus tamen, antiquam edit uocem, & ne-
mini unq; impij putati sunt, qui dicunt: Laudamus pa-
trem, & filium, & spiritum sanctum Dei. Basilius de
spiritu sancto cap. 29.

In his rebus, de quibus nihil certe statuit scriptura di-
uina, mos populi Dei, uel instituta maiorem pro Lege
tenenda sunt. D. Aug. Casulano Epistola. 86.

Si una fides uniuersæ Ecclesiæ, quæ ubiq; dilatatur,
tanq; intus in membris, etiamsi ipsa fidei unitas quibus-
dam diuersis obseruationibus celebratur, quibus nullo
modo, quod in fide uerum est, impeditur. August. ad
eundem, Epistola. 86.

Non omnia quæ facta sunt ab Apostolis, etiam scrip-
ta inueniuntur, ueruntamen facta esse ex cæteris do-
cumentis probantur &c. Diuus August. Seleucianæ
Epistola. 108.

In opere tuo utilitatem spectauimus Ecclesiarum, ut Hierony-
discant qui ignorant, eruditi testimonijs scripturarum,
quæ debeant ueneratione sancta suscipere, et altaris Chri-
sti ministerio deservire, sacrosq; calices, et sancta uela-
mina, et cetera, quæ ad cultum dominicæ pertinent pas-
sionis, non quasi inania, & sensu carentia, sanctimoniā
non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis do-
mini eadem, quæ corpus eius, & sanguis, maiestate ue-
neranda

CONSVETVDINES ET CEREMO-

nerandā. Diuus Hieronymus ad Theophilum Alexandrinum Episcopum, cuius Pascales libros translulerat in linguam latinam.

Theoph.

Tria uidemus in Ecclesia esse, Purgationem, illuminationem, & perfectionem. Tres enim operationes illas sortiti sunt ordines: Diaconi purgant, per instructionem, & doctrinam: Presbyteri illuminant per Baptismum; Episcopi, & sacerdotales ordines constituunt, & perficiunt, hoc est, ordinant. Vides ordines cum operationibus, & neque plures, neque pauciores ordines. Illis ergo seruis distribuit decem minas, hoc est, dona, quae unicuique data sunt in utilitatem. Omnis enim, cuiusque, concredita est praesidentia, etiamsi indignus fuerit, donum habet exunctione sua, id, quod magni diuinae misericordiae sacramentum est. Theophylact in cap. Lucae 19.

Nota.

Alleluia, certo tempore nobis cantare solenniter moris est, secundum Ecclesiae antiquam consuetudinem. Neque enim & hoc sine sacramento certis diebus cantamus &c. Aug. in Psal. 106.

Vsq; adeo de cruce non erubescio, ut non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta aliter, atque aliter accipimus. Quaedam, sicut nostis, ore, accipimus, quaedam per totum corpus accipimus. Quia uero in fronte erubescitur, ille, qui dixit: Qui me erubescit coram hominibus, erubescam eum coram patre meo, qui in caelis est, ipsam ignominiam quodammodo, et quam

Paganus

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 145

Pagani derident, in loco pudoris nostri constituunt. August. in Psal. 141.

Propter duo tempora, unum quod nunc est in temptationibus, & tribulationibus huius uitae, alterum quod tunc erit in securitate, & exultatione perpetua, instituta est nobis etiam celebratio duorum temporum, ante Pascha, & post Pascha. Illud, quod est ante Pascha, significat tribulationem, in qua modo sumus, quod uero nunc egimus post Pascha, significat beatitudinem, in qua postea erimus. Ante Pascha ergo, quod celebramus, hoc & agimus. Post Pascha autem, quod celebramus, significamus, quod & nondum tenemus. Propterea illud tempus in ieiunijs, & orationibus exerceamus, hoc uero tempus relaxatis ieiunijs in laudibus agamus. Hoc est enim Alleluia quod cantamus, quod latine interpretatur, ut nostis, Laudate Dominum. Aug. in Psal. 148.

Beneficiorum Dei solennitatibus festis, & diebus statuta dicam sacramusque memoriam, ne uolumine temporum inerrata subrepat obliuio &c. August. de ciuita. Dei lib. 10 cap. 4.

Actus Apostolorum ille liber Canonicus omni anno in Ecclesia recitatur. Anniversaria solennitate post passionem DOMINI nostri, nostis illum librum recitari. Augustinus Tractatu. 6. in Euangelio. 10. annis.

T

Cam

CONSVETVDINÉS ET CEREMO-

Cum caput tibi dolet, laudamus si Euangelij codicem ad caput tibi posueris, & non ad ligaturam cucurris &c. Non quia illud ad hoc factum est, sed quia prelatum est Euangelium ligaturis etc. Aug. Tract. 7. in Euangelium Ioan.

Ipsius templi resolutionem, & reedificationem, anniuersaria solennitate celebraturi sumus (loquitur de fisto Pasche) ad quam uos exhortamur, ut preparatis uos si qui estis Catechumeni, ut accipiatis gratiam &c. Aug. Tract. 10. in Euangelium Ioan.

Si dixerimus Catechumeno: Credis in Christo? Respondet, credo, & signat se cruce Christi, portat in fronte, & non erubescit de cruce Domini sui &c. Aug. Tract. 11. ibidem.

In Psalmis aliquando plures cantant, ut ostendatur, quia de pluribus fit unus, aliquando unus cantat, ut ostendatur quid fiat de pluribus. Aug. ibidem. Tracta. 12.

Psalmus 21. omni anno legitur nouissima hebdomoda, in temo uniuerso populo, imminente passione Christi &c. Aug. Tract. 13. in Euangelium Ioan.

Cum labore celebramus Quadragesimam ante Pascha, cum letitia uero tanquam acceptam mercedem, Quinquagesimam post Pascha. Aug. Tracta. 17. in Euangelium Ioan.

Festum D. Laurentij, & D. Sixti habes apud August. Tracta. 27. in Euange. Ioan.

Sigs

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 141

Signum crucis nisi adhibeatur, siue fronibus crendum, siue ipsi aqua, qua regeneramur, siue oleo, quo Chrismate unguimur, siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. Aug. Tracta. 118. in Euangelium Ioan.

Festum inuentionis S. Stephani habes Tract. 120. in Euangelium Ioan.

Ordo certarum lectionum in solennibus festis in usu ueteris Ecclesie. August. uide in prefatione Epistole Ioan. & Tract. 9.

Nunc canamus Alleluia. Nunquid semper hoc facimus? Vix unius hore, non toto spacio, sed parua particula canamus Alleluia. August. Tracta. 8. in Episto Ioan.

Multas, & uarias ueteris Ecclesie ceremonias uide de descriptas apud. Epipha. in fine librorum contra Here. Pag. 330. Epipha.

Audite & horrescite. Stat minister, communis minister alta uoce clamat, ac dicit. Attendamus, & sepius illam uocem clamat: hec communis Ecclesie est, quam ille emittit, & nullus attendit. Post illam incipit Lector Prophetiam Esaiæ, & neque sic attendit quis &c. Chry. Hom. 19. in lib. Apostolicorum actuum. Chryso. For. uox.

Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen breuissimas, & raptim quodammodo iaculatas: ne illa uigilanter reiecta, que

T 2 orans

CONSVETVDINES ET CEREMO

Orami plurimū necessaria est, per productiores moras, euascescat, atq; hebetetur intentio &c. Augusti. de orando Deum ad Probam cap. 10.

Eucha.
egrotis
admini-
stranda.

Luminaria sanctis locis, iuxta quod habetis, exhibete. Ad Ecclesiam frequentius conuenite: sanctorum patrocina humiliter expetite, Diem Dominicā pro reuerentia resurrectionis Christi atq; ullo opere seculi colite sanctorū solēnitates pro affectu celebrare &c. Qui egrotat, in sola Dei misericordia cōfidat, & Eucharistiā cum fide, & deuotione accipiat: Oleumq; benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde corpus suū ungatur: & secundum Apostolum, Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus &c. Augusti. uide de rectitudine Catholica conuersa.

Cyrillus.

Discant omnes quibus Saluatoris mysteria credita sunt, nō nimium cito ad diuinam Mensam neophytos accipere, nec antequam firmiores Catechumeni sint, CHRISTVM eis priusquam oporteat baptismi mysterio commendare. Cyrillus in Euangeli. Ioan. libro 2. cap. 36.

Attendamus nos, oro, qui docendi potestatem accepimus, melius esse ut simpliciter fidē, quā profundiore ratione diligentius expositam, neophytis tradamus. Idem ibidem cap. 47. & 95.

Attentius rogo & admono fratres, ut at uigilias matutinus surgere studeatis, ad Tertiā, ad Sextam, ad Nonam

NIAE VETERIS ECCLESIAE. 149

Nonam feliciter ueniatis, castitatem amē omnia per totam Quadragesimam usq; ad finem Paschae, cū proprijs uxoribus custodite. Quod pransuri eratis, pauperibus erogate. Aug. Sermo. de Tempo. 78.

Quia non possum mysteria (praefecte historie) breuiter explicari, hac sola ex causa Psalmos matutinos temperius uoluimus consummare, ne uos sermo prolixior fatigaret &c. Aug. Ser. 107. de Tempore.

In Lectione quae nobis ad Missas legenda est &c. Missa. Aug. Sermo. 91. de Tempore.

Prohibemus a sacra mensa Catechumenos, quāuis Cyrillus. ueritatem iam cognouerim, & fidē magna uoce confiteatur: Quia nondū locupletati spiritu sancto sum, qui nō habitat * in ijs, qui Baptismate consummati * For: de sum: unde quū baptismum receperim, quia spiritus est nisi. sanctus habitare in illis creditur, a tactu & cōmunionē salutaris Christi Corporis nō prohibetur. Idcirco & accedentibus ad benedictionē mysticā, ministri mysterij magna uoce clamant, SANCTA SANCTIS: Sancta solis sanctificatis spiritu, tactum & sanctificationem Sanctis. corporis Christi congruere significantes &c. Cyrill. in Ioan. Euang. lib. 12. cap. 50.

Iure sancte cōgregationis die octauo in Ecclesijs fiunt, & foribus sublimiore modo clausis uisibiliter simul atq; inuisibiliter Christus omnibus apparet: inuisibiliter quid: ut Deus, uisibiliter autē in CORPO

T 3 RE.

CONSVETVDINES ET CEREMO-
RE. Præbet enim nobis CARNEM SVAM
tangendam, ut firmiter credamus, quia Templum ue-
re suum suscitauit. Cyrillus in Ioan. libro 12. ca-
pite. 58.

August.

Signum crucis præsidium est amicis, obstaculum est
inimicis. Huius crucis mysterio rudes Catechizantur:
eodē mysterio fons regenerationis cōsecratur, eiusdē
crucis signo per manus impositionē baptizati dona
gratiarū accipiunt. Cum eiusdem Crucis caractere
Basilica dedicatur, altaria cōsecrantur, altaris sacra-
menta cū interpositione Dominicorū uerborum con-
ficiuntur, Sacerdotes & Leuitæ per hoc idem ad sa-
cros ordines promouentur. Et uniuersaliter omnia
Ecclesiastica Sacramenta, in huius uirtute perficiun-
tur. Augusti. de sanctis Sermo. 19.

Resurrectio Domini nostri Iesu Christi ex more
legitur his diebus ex omnibus libris sancti Euange-
lij &c. Augustinus de tempore Sermo. 141.

Sicut passio Domini ex omnibus Euangelistis cōscri-
pta est, sic dies isti septē, uel octo durant, ut se-
cundū omnes Euangelistas resurrectio recitetur. Pas-
sio aut quia uno die legitur, non solet legi, nisi secun-
dum Mathæū. Voluerā aliquādo ut per singulos an-
nos secundū omnes Euangelistas etiā Passio legeretur,
factum est: nō audierūt homines, quod cosueuerūt &
perturbati sunt &c. Aug. de Tempo. Sermo. 144.

Termini

NIAE VETERIS ECCLESIAE 148

Termini nobis positi sunt, & fundamenta, & adia Epipha.
ficatio fidei, & Apostolorum traditiones, et scriptu-
ra sancta, & successiones doctrinæ, & undiquaq; ue-
ritas Dei munus est. Epipha. Contra Hæresim Mel-
chisedechianorum Pag. 224.

Oportet & traditione uti. Non enim omnia à di-
uina scriptura accipi possunt. Quapropter aliqua in
scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradide-
runt, quemadmodum dicit Apostolus, Sicut tradidi uo-
bis &c. Epiphanius, contra Apostolicorum hæresim.
Pag. 243.

Nunc septē Diaconos esse oportet, aliquamos pres- Ambrosi.
byteros, ut bini sint per Ecclesias, & unus in ciuitate
Episcopos, ac per hoc oēs à cōueniū semine abstinere
debere, quia necesse est, eos quotidie præsto esse in Ec-
clesia nec habere dilationem, ut post conueniū legis-
time purificentur sicut ueteres. Omni enim hebdoma-
da offerendū est, etiam si nō quotidie peregrinis, inco-
lis tamen uel bis in hebdomada, & nō desunt, qui pro-
pe quotidie baptizentur ægri. Amb. in 1. Tim. 3.

VOTVM CASTITA-

tis, & Coelibatus Cap. 15.

Illi, qui uirginitatē Deo uouēt, quanquā amplio: Augusti.
re gradū honoris, & sanctitatis in Ecclesia teneāt,

T ♦ non tæ

non tamen sine nuptijs sum: nam & ipsi pertinent ad nuptias cum tota Ecclesia, in quibus nuptijs sponsus est Christus. Augustinus Tractatu. 9. in Euange. Ioannis.

Omnis Ecclesia uirgo appellata est. Diuersa membra Ecclesie, diuersis donis pollere uidetis, atq; gaudere. Alij coniugati, alij coniugati: alij uiduati uxori bus, ultra nō querunt, alie uiduati maritis, ultra nō querunt: alij integritatem ab ineunte etate conseruant, alie uirginitatem suam Deo deuouerunt. Aug. Tracta. 13. in Euange. Ioannis.

Epipha. Ecclesia unas Nuptias honorat, etiā si maxime sacerdotij dona per eos, qui ab unis etiā nuptijs se cōtinuati, & in uirginitate degūt, se ornasse prae expressit: uelut etiam Apostoli ipsius Ecclesiasticā sacerdotij regulā ordinate, ac sancte cōstituerunt. Si uero quis per debilitatē opus habuerit post proprie uxoris obitū, secūdas nuptias cōtrahere: hunc ipsum ueritatis Regula non interdicit, Hoc est eum, qui non sit sacerdos. Epipha. contra Monachistas Pag. 194.

Obfer. Reuera nō suscipit sancta Dei predicatio post Christi aduentū eos, qui a nuptijs, mortua ipsorum uxore, secūdis nuptijs cōiuncti sum, propter excellentē sacerdotij honorē ac dignitatē. Et hæc certo sancta Dei Ecclesia cū sinceritate obseruat. sed et adhuc uiuentē, & liberos gignentē unius uxoris uirum nō suscipit, sed eum.

sed eū, qui se ab una coninuit, aut in uiduitate uixit, Diaconum & Presbyterū & Episcopum, & Hypodiaconū maxime ubi sinceri sum Canones Ecclesiastici. At dices mihi omnino in quibusdā locis, adhuc liberos gignere Presbyteros, & Diaconos & Hypodiaconos, At hoc non est iuxta canonē, sed iuxta hominū memem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, quum non inueniretur ministerium &c. Vide Epipha. contra Catharos Pag. 136.

Tradiderunt sancti Dei Apostoli, peccatū esse post decretam uirginitatē, ad nuptias conuerti. Et scripsit Apostolus, Si nupsert uirgo, non peccauit. Quomodo igitur hoc cum illo concordat? Imo etiam illā uirginem dicit, quæ non est dicata Deo &c. Vide Epipha. contra Apostolorum hæresim Pag. 141.

Sanctum sacerdotiū, ex uirginibus quidem ut plurimū procedit: si uero nō ex uirginibus, at ex solitaria uita degenibus. Si uero non sufficerim ad ministerium ad solitariam uitam degenibus, de his qui continēt a proprijs uxoribus, aut ab unius nuptijs seruātibz uiduitatē. Nam eū, qui secūdas nuptias cōtraxit, non licet in ipsa, ad sacerdotiū suscipere: etiā si is qui ab initio cōtinens uiduus fuerit, possit habere locū Episcopi, et Presbyteri et Diaconi et Subdiaconi etc. Epipha. ad finē librorū contra 80. Hæreses Pag. 130.

Quæ se non continent, nubant antequā continē-

VOTVM CASTITATIS

tiam profiteatur, antequā Deo uoueat: Quod si non reddat, **IVRE DAMNANTVR**. Alio quippe loco de talibus dicit, cum enim in delicijs egerim &c. quoniā primā fidem irritam fecerunt, id est uoluntatem ad nuptias a proposito continentiae deflexerunt. Irritam qui ppe fecerunt fidem quam prius uouerāt, quod perseuerantia implere noluerunt. Augustinus de bono uiduitatis cap. 8.

Augusti. Voto, a uirginibus uel uiduis, emisso, iam nō solum nō capescere nuptias, sed etiā si non nubatur, nubere uelle, **DAMNABILE EST**. Nā ut hoc demonstraret Apostolus, nō ait: Cū in delicijs egerim in Christo nubui, sed nubere uolunt, habētes, inquit, damnationē, quoniā primam fidem irritam fecerunt, & si nō nubendo, sed tamen uolendo. **NON QVIA IPSAE NVPTIAE** uel taliū damnandae iudicātur, sed damnatur propositi fraus, dānatur fracta uoti fides, dānatur nō susceptio a bono inferiore, sed ruina ex bono superiore. Postremo dānamur tales **NON QVIA CONIVGALEM FIDEM POSTERIVS INIERVNT**, sed quia continentia primā fidem irritam fecerunt &c. Proinde qui dicunt **TALIVM NVPTIAS NON ESSE NVPTIAS**, sed potius adulteria, non mihi uidentur satis acute, ac diligenter considerare quid dicant &c. Vide Augustin. de bono uiduitatis cap. 9. & 10.

Obfer.

Cum

ET COELIBATVS.

150

Cum quisq; non reddit, quod non imperio cōpulsus, sed consilio cōmonitus uouit, tanto magis fraudati uoti auget iniquitatem, quanto minus habuit uouendi necessitatem. Aug. ibidem cap. 11.

Moneri nos arbitror, non oportere quicquā Deo a **Cyrius.** nobis promitti, ut certū, **QVASI NOS DOMINERVM ESSEMVS**: partim quia, quod posse a nobis fieri credimus, uires nostras nonnunquā excedit: partim quia nō sine arrogantiā crimine hoc nos, aut illud facturos dicimus. Illud enim in omnib. quae agere uolumus, dicēdū est, qd' discipulus Christi nos docuit, Si Dominus uoluerit. Volūtas enim, apparatusq; animi, nobis ad bene agendū semper inesse debet. Viam aut, potestatemq; agendi, quā nō habemus, temerariū est nobis attribuere. Sic & Deo rerum omnium gubernationē, ut decet, accommodabimus: & **TVTIVS** faciemus nō uouentes, quā ea uouentes, quae reddere potestatis nostrae nō est. Cyril. in Euā. Io. lib. 9. ca. 28.

Quantum detrahāt, quantū obstre pent sanctitati **Tertulli.** Nuptia secūde discipline Ecclesiae, praescriptio Apostoli declarat, cū **DIGAMOS** non sinit praesidere, cū uiduanti allegi in ordinationē, nisi **VNI VIRVM**, non concedit: Aram enim Dei mundam proponi oportet &c. Tertull. lib. 1 ad uxorem. Pag. 533.

Inde igitur apud nos plenius, atq; structius praescribitur **VNIUS MATRIMONII** esse oportere

tere

VOTVM CASTITATIS

tere, quos allegit in ordinē sacerdotalem usus. A me-
mini quosdam digamos loco deiectos. Tertull. de ex-
horta. castita. Pag. 179.

Quomodo totum ordinem Ecclesie de monogamis
disponit, si nō hęc disciplina pręcedit in laicis, ex quia
bus Ecclesie ordo proficit? Tert. de Monog. Pa. 197.

Si nō omnes Monogamie tenentur, unde Monogami
in Clerū? An ordo aliquis seorsum debet institui Mo-
nogamorum, de quo electio fiat in Clerum? Sed cū ex-
tolimur, & iniamur aduersus Clerum, tunc unū om-
nes sumus, tūc omnes sacerdotes: Quia sacerdotes nos
Deo, & patri fecit. Cum ad persequatōē discipline
sacerdotalis prouocamur, deponimus Insulas, & pa-
res sumus. Vide Tertul. de Monogamia. Pag. 199.

Orige.

Qui uult capax esse uerbi, quod de castitate positū
(scilicet, Qui potest capere, capiat) petat credēs di-
centi, & accipiat, nō dubitans de illo, quod dictū est,
Omnes qui petit, accipit. Origenes in Math. Tra. 7.

Vide aut, si potes uti parabola ista ad eos qui mo-
dicū quidem, aut nihil promittunt, neq; VIRGINI-
TATEM, neq; alium secundum Euangelium spiri-
talem actum, operibus autem ostendunt, quod nec ab
initio usq; ad uerbum promiserunt, Orig. Tract. 18.
in Math. cap. 21.

Paulus eum potius in Episcopum legit, qui unicā
uxorē, quam, qui plures habuerit &c. Orige. contra

Celsum

ET COELIBATVS.

181

Celsum lib. 3. Pag. 64.

Bonum est, & primum, si qua potest uirginitatis
gratiā possidere. Si autē hoc non potuerit, sed euen-
rit ei, ut perdat uirū, uidua perseueret. Quod quidē,
nō solum post mortem uiri, sed etiā cum ille uiuit, de-
bet habere in animo, ut etiā si non euenierit, uoluntas
ipius, & propositū, a Domino coronetur, & dicat:
HOC VOVEO, atq; PROMITTO, si mihi
humanum aliquid, quod non opto, contigerit, nihil
aliud faciam, quam incontaminata, uiduaq; perseue-
rem &c. Origenes in Lucam. Homilia 17.

Ab Ecclesiasticis dignitatibus, nō solū fornicatio,
sed & nuptiæ repellunt, neq; enim Episcopus, nec
Presbyter, nec Diaconus, nec uidua, possum esse dia-
gami. Origenes in Lucam. Hom. 7.

Ante omnia enim sacerdos, qui diuinis assistit altari-
bus, castitate debet accingi Orig. in Leuiti. Hom. 4.

Quod si (uirgines) se ex fide Christo dicauerūt, pu-
dice, & casti, sine ulla fabula perseuerūt, ita fortes, &
stabiles, prēmū uirginitatis expectāt. Si autē perseue-
rare nolūt, uel nō possunt, melius est, ut nubāt, quā in
ignē delicijs suis cadāt etc. Cypria lib. 1. Epistola 11.

Cypria

Christus dominus, & iudex noster, cum uirginem
suam sibi DICATAM, & sanctitati suę destina-
tam, iacere cum altero ceperat, quam indignatur, &
irascitur? Cyprianus ibidem.

Si quis

Chrysoſt. Si quis eſt, inquit Apoſtolus, ſine crimine, uniꝝ uxō
riſ, filiꝝ habens fideles, nō in accuſatione luxurię,
aut nō ſubditos. Cuiꝝ rei gratia etiā huiꝝmodi homi
nes in mediũ adducit. Obſtruere prorſus intēdit here
ticorũ ora, qui nuptias damnant, oſtendens eam rem
culpa carere, imo ita eſſe præcioſam, ut cū ipſa etiam
poſſit quiſpiā ad ſanctum Episcopatus ſolium euehi.
Caſtigat hoc ipſo etiā impudicos, dum nō eos permittit
poſt ſecundas nuptias ad Eccleſię regimē, dignita
temq; paſtoris aſſumi. Nam qui de ſunctę uxori bene
uolentiam nullā ſeruafſe deprehenditur, quo pacto
hic Eccleſię præceptor optimus eſſe poterit? Ioan.
Chryſoſto. in Titum. Hom. 2.

Oportet Episcopum irreprehenſibile eſſe, uniꝝ
uxoriſ uirum. Nō hoc ueluti ſanciēs dicit Apoſtolus,
quaſi non liceat abſq; uxore Episcopum fieri, ſed eius
rei modum conſtituens. Iudeis quippe licitum erat
etiam ſecundo matrimonio iungi, & duas itidem ha
bere ſimul uxores: honorabiles enim nuptiæ. Qui
dam uero hoc ita intelligunt, ut ſcilicet ad Episcopatu
m iſ aſſumatur, qui uniꝝ fuerit uxoriſ uir. Chry
ſoſtomus in 1. Timoth. 3. Hom. 10.

Tito dixit Paulus: Conſtitue Episcopos, ſicut ego
diſpoſui tibi, ſi quis eſt ſine crimine, & uniꝝ uxoriſ
uirum. Nō ea ratione, quod id nūc in Eccleſia obſerue
tur. Oportet enim omni prorſus caſtitate ſacerdotē
ornatum

ornatum eſſe &c. Chryſoſtomus Hom. 2. inde patien
tia 106.

Omnia mandata Legis nobis ſunt, Monachiſq; cō
muna, abſq; ſola profecto pactione cōnubij. Chryſo
ſtomus 7. in cap. Math. 2.

Qua uirginitas maior eſt, & ſublimior, tam
maiores ſunt & coronę, & retributiones, & repro
miſſa bonā eorum, qui cum hac in alijs bonis operibus
ſe exercent. Chryſoſtomus 17. in Gene. cap. 4.

Virgines, quę poſt conſecrationem nupſerint, nō Hierony
tam adulterę ſunt, quam inceſtę. Hiero. lib. 1. aduera
ſus Iouinianum.

Si laicis imperatur, ut propter orationē abſtineāt
ab uxoriꝝ coitu, quid de Episcopo ſentiendum eſt, qui
quotidie pro ſuis, populiq; peccatis illibatas Deo ob
laturus eſt uictimas? Hiero. in Titum. cap. 1.

Melius eſt nubere, quam uri. Hoc Apoſtoli dictū Ambroſi
non ad pollicitam pertinet, ad nondum uelatam. Cæ
terum, quę ſe ſpōndit Chriſto, & ſanctum uelamē
accepit, iam nupſit, iam immortalī iuncta eſt uiro. Et
iam ſi uoluerit nubere communi Lege cōnubij, adul
terium perpetrat, ancilla mortis efficitur. D. Ambro.
ad uirginem lapſam cap. 5.

Omnes Apoſtoli, exceptis Ioanne, & Paulo, ux
ores habuerunt Ambro. in 2. Corinth. cap. 11.

Quamuis ſecundā numero uxorem habere nō ſit
prohibitum

prohibitum, ut tamen quis dignus ad Episcopatu sit, etiam licita debet spernere propter sublimitatē ipsius ordinis, quia ceteris melior esse debet, qui cupidus est sedis illius, Ambro. in Titum cap. 1.

Qui uxore ducit, utiq; non peccat, quia quod concessum est, facit. Si uero contempserit, meritū sibi colat, et coronam. Amb. in 1. Corinth. cap. 7.

Sed et ille iter facit domino Christianus, qui professionis suae exhibet ei fidele seruitium, et castitatē, quam promissit, custodit tam mente, quā corpore. Sunt enim pleriq; qui singularem uitā proponentes singuli esse non possunt. Ambrosius Sermo. 3. in Natalē Ioannis Baptiste.

Historia Pelagius Laodicenus Episcopus, qui quū in iuuentute duxisset uxore, in ipso thalamo, primo de nuptiarum, sponse persuasit, ut puritatem cōmuni uoluptati praeponeret. Tripar. Histo. lib. 7. cap. 14.

Ego (Socrates) quoq; cognoui in Theſſalia cōsuetudinē aliam: Cum quidam clericus ante clericatum legitime duxisset uxorem, quia cū ea mixtus fuisset, abdicatus est: Cum in oriente cuncti spontanea uoluntate, et non aliqua necessitate, etiā Episcopi, seipſos abstineant. Plurimi enim eorū, etiam Episcopus tempore ex legitima uxore filios habuerunt. Tripar. Histo. lib. 9. cap. 38.

Eusebius. Dionysius Areopagites in Epistola ad Gnosios cōmonet,

net, et deprecatur Episcoporum eorum Pynitum, ne graui onera discipulorum ceruicibus superponat, neque fratribus necessitatem compulſe castitatis indicat, in quo nonnullorum periclitetur infirmitas et c. Euseb. Histo. Ecclesia lib. 4. cap. 21.

Ego omnium uestrū minimus Polycrates, secundum traditionem parentum meorum obseruo (diem Pasche) eorum duntaxat, quos et ab initio sequutus sum. Separatim namq; ex parentibus meis per ordinem fuerunt Episcopi, ego octauus et c. Eusebius Histo. Eccle. libro. 5. cap. 24.

Synodus Nicæna corrigere uolens hominum uitam, et in Ecclesijs coniuuantium, posuit Leges, quas canones appellamus. In quorum tractatu uidebatur alii quis introducere Legē, ut Episcopi, et Presbyteri, Diaconi, et Subdiaconi, cum coniugibus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgēs autem Paschenuſius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, et castitatem esse dicens, concubitum cum propria coniuge et c. Vide histo. Tripar. lib. 2. cap. 14. et singula probe expendē.

Neg; enim congregaret uos ista societas, in qua (uos Augustin. Monachi) continenter uiuitis, nisi uoluptatem conjugalem contemneritis. Aug. de gratia, et lib. arb. ad Valen. cap. 2.

Ipsū (Dionym) Ambrosium fœlicem quendam hominem

VOTVM CASTITATIS

nūnem secundum ſeculum opinabar, quem ſic tante po-
teſtates honorarem, COELIBATVS tantum eius mi-
hi laborioſus uidebatur. Quid autem ſpei ille gereret, et
aduerſus ipſius excellentiæ tentamenta, quid luſta
minis haberet, quidue ſolaminis in aduerſis, & oc-
cultum os eius, quod erat in corde eius, quam ſapida
gaudia de pane tuo ruminaret, nec conijcere noueram,
nec expertus eram &c. Auguſtinus Confeſſ. libro. 6.
cap. 3.

Putabam enim me miſerum fore nimis, ſi ſœminæ
priuauer amplexibus, & medicinam miſericordiæ tuæ,
ad eandem infirmitatem ſanandam non cogitabam, quia
expertus non eram, & propriarum uirium credebam
eſſe continentiam, quarum mihi non eram conſcius, cum
tam ſtultus eſſem, ut neſcirem, ſicut ſcriptum eſt nemi-
nem eſſe poſſe continentē, niſi tu dederis. Vtiq; dares,
ſi gemitu interno pulſarem aures tuas, & fide ſolida in
te iactarem curam meam. Hæc D. Aug. Confeſſio, lib. 6.
cap. 11.

Et tota ſpes mea, non niſi in magna ualde miſericor-
dia tua, DA, QVOD IVBES, & IUBE, QVOD
VIS. Imperas nobis continentiam, Et cum ſcirem, ait
quidam, quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det,
& hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cuius eſſet hoc do-
num. Per continentiam quippe colligimur, & redigi-
mur in unum, a quo multa deſluximus. Minus enim te

amag

ET COELIBATVS.

154

amat, qui tecum aliquid amat, quod nō propter te amat.
O amor, qui ſemper ardes, & nunquam extingueris.
Charitas Deus meus, accende me. Continentiam iubet:
Da quod iubet, & iube, quod uis. Auguſt. lib. Confeſſ.
10. cap. 29.

Nihil eſſe ſentio, quod magis ex arce deiiciat animum,
uirilem, quam blandimenta ſœmneæ, corporumq; ille
contactus, ſine quo uxor haberi non poteſt. Aug. lib. 1.
Soliloquiorum cap. 10.

Iouinianus ſanctimonialibus etiam etate proſectiori Ergo Lu-
bus nuptias perſuaſiſſe dicitur, non illiciendo, quo carū therus pei
aliquam ducere uellet uxorem, ſed diſputando uirgines or Iouinia
ſanctimonio dicatas nihil amplius fidelibus coniugatis ano.
apud Deum habere meritorum. Aug. de peſcatorum me-
ritis, & remiſſio, lib. 3. cap. 7.

Iouiniana hæſis ſacrarum uirginum meritum æ-
quando pudicitie coniugali tantum ualuit in urbe Ro-
ma, ut nonnullas etiam ſanctimoniales, de quarum pu-
dicitia ſuſpicio nulla proceſſerat, deiectiſſe in nuptias dir-
ceretur. Auguſtinus in Argumento libri ſui de bono con-
iugali.

Sacramentum nuptiarum noſtri temporis ſic ad unū Sic Luthe-
maritum, & unam uxorem redactum eſt, ut diſpenſato rus.
rem Eccleſiæ non liceat ordinari, niſi unius uxoris ui-
rum. Vide Aug. de bono coniugali. cap. 18.

At uero continentes, uel mares, qui deſunctis uxores

V a ribus,

ribus, uel foeminae, quae defunctis uiris, uel utrique, qui pari consensu continentiam Deo uouerunt, sciam sibi quidem mercedis amplius deberi quam coniugalis castitas poscit &c. Aug. ibidem cap. 25.

Nam illis, qui se non continent, utique expedit nubere: & quod licet, expedit, quae autem **VOVERINT** continentiam, nec licet, nec expedit, Augustinus de Adulterinis coniugijs ad Pollen. libro. 1. caput 15.

Quod enim cuique antequam uouisset, licebat, cum id se nunquam facturum uouerit, non licebit: si tamen id uouerit quod uouendum fuit, sicut est **PERPETUA VIRGINITAS**, uel **CONTINENTIA** post experta connubia solutis à uinculo coniugali: uel ex consensu uiuentibus, & carnalia debita sibi inuicem relaxantibus, fidelibus castisque coniugibus: quod alterum sine altera, uel alteram sine altero uouere fas non est. Aug. ibidem lib. 1. caput. 24.

Nō eos terreat sarcina continentiae, leuis erit si Christi erit. Christi erit, si fides adierit, quae impetrat à iubente, quod iusserit. Non eos frangat, quod uidetur eorum continentiae necessitatis esse, non uoluntatis: quia & illi qui eam uoluntate delegerunt, fecerunt eam esse necessitatis: quoniam uani sine damnatione ab illa deuiare non possunt: & qui in eam necessitate contrusi sunt, faciunt eam esse uoluntatis, si non de seipsis, sed de illo à quo est

est bonum omne, confidunt. Aug. ad eundem Pollentium lib. 2. cap. 19.

Vn de istos qui uirilem excellentiam non putant nisi peccandi licentiam, quando terremus, ne adulterinis coniugijs haerendo pereant in aeternum: solemus eis proponere etiam continentiam clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inuiti: eamque susceptam usque ad debitum finem, Domino adiuuante, perducunt. Augustinus de Adul. coniugijs ad Pollen. lib. 2. cap. 20.

Quomodo fiet istud (inquit Maria) quoniam uirum non cognosco? Quod profecto non diceret, nisi Deo uirginem se ante uouisset. Sed quia mores Israelitarum adhuc recusabant, desponsata est uiro iusto, non uiolenter ablaturus, sed potius contra uiolentos custodituro quod illa iam uouerat. Augustinus de sancta Virginitate caput 4.

Adeunda est uita aeterna in qua est quaedam egregia gloria, non omnibus in aeternum uicturis: sed quibusdam ibi tribuenda, cui consequendae parum est liberatum esse à peccatis, nisi aliquid ipsi Liberatori uoueatur, quod non sit criminis non uouisse, sed uouisse ac reddidisse sit laudis. Augustinus de S. Virginitate caput 14.

Presumite itaque, fidei, roboramini, permanete, qui uouetis & redditis Domino Deo nostro uota perpetua

VOTVM CASTITATIS

tū continentie, non propter præsens seculum, sed propter Regnum cœlorum. Augustinus, de S. Virginitate caput 29.

Theoph. Virgo Deo dicata, si nupserit, delinquit haud dubie plurimum, utpote quæ Christo sponso superinducat adulterum. Theophylactus in 1. Corin. 7. ex sententia Chrysostomi.

Augusti. Ille prohibet nubere, qui hoc malum esse dicit: non qui huic bono aliud melius anteponit. Augustinus contra Faustum lib. 29. cap. 6.

Basilius. Omne tempus primæ ætatis, opportunum esse dicimus ad suscipiendam eruditionem & timorem domini. Firma tamen erit professio Virginitatis, EX QVO ADVLTA IAM AETAS esse cepit, & ea quæ solet Nuptijs apta deputari. Oportet tamen INFANTES uoluntate & consensu parentum, immo ab ipsis parentibus oblatos, sub testimonio plurimorum suscipi, ut omnis occasio maledicti gratia excludatur hominum plurimorum. Basilii in Regula Monachorum cap. 8.

Hierony. Ego nunc uoce proclamo libera, non damnari in Ecclesia bigamiam, immo nec trigamiam, & ita licere quinto, & sexto, & ultra quomodo & secundo marito recte nubere, quamuis BIGAMOS excludit Apostolus à DIGNITATE SACERDOTALI, non eo tamen, quod secundæ nuptiæ pro peccato repententur, sed propter Sæp

ET COELIBATVS.

156

pter Sacramenti uirtutem, ut sit unius uxoris maritus, sicut unius Ecclesiæ unus est quoque Christus. Hiero. ad Pammachium.

Onanibus modis interdixit sancta Synodus (Nicena Cō. Nicæ. scilicet) neq; Episcopo, neq; Presbytero, neq; Diacono, neq; ulli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte Mater, aut soror, aut auia, aut amica, uel matertera sit: in his namq; solis personis, & harum similibus, omnis quæ ex mulieribus est, suspicio declinatur: qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero. Ex Cano. 3. Concilij Niceni.

In quibusdam prouincijs conceditur Psalmistis, & Concilij Lectoribus uxores accipere &c. Concilium Chalced. Chalcedo. don. can. 14.

Diaconissam non debere ante 40. annos ordinari, et hoc cum diligenti probatione. Si uero susceperit ordinationem, & quantocumq; tempore obseruauerit ministerium, & postea se Nuptijs tradiderit, iniuriam faciens Dei gratiæ, anathema sit cum eo, qui in illius nuptijs conuenit. Con. Chalcedo. Cano. 15.

Si qua uirgo se dedicauerit Deo, similiter Monachus non licere eis iungi Nuptijs. Si uero inuenti fuerint hoc facientes, maneat excommunicati. Statuimus tamen posse in eis facere humanitatem, si ita probauerit loci Episcopus. ibidem Cano. 16.

In ciuitatibus, quarum Rectores obierunt, de substitui LEO.

V 4 endis

endis Episcopis hæc forma seruetur : ut qui ordinandus est, etiam si bonæ uitæ habeat testimonium, non laicus sit non Neophytus, nec secundæ coniugis maritus, aut qui unam quidem habeat, uel habuerit, sed qui sibi uiduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc, quæ in alijs Ecclesiæ membris non uocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum ordinem constitutis, Nuptiarum societas, et procreationi liberorum, sit liberum : ad exhibendam tamen perfectæ continentię puritatem, nec SVB DIA CONIBVS carnale cōnubium conceditur, ut, qui habent sibi tanquam non habentes, et qui non habent, permaneant singulares etc. D. Leo Papa Epistola 45. ad Anastasium Episcopum Thessalonie.

Dicente Apostolo, ut inter electionis regulas is Episcopus ordinetur, quem unius uxoris uirū FVISSE, aut esse confiterit, tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligatur seruanda conditio, ne forte illa priusquam in Matrimonium eius ueniret, qui aliam non habuisset uxorem, aliterius uiri esset experta coniugium etc. S. Leo Papa Epi. 49. uide integrum locum.

Hierony. Non sunt audiendi qui Paulū uxorem habuisse confingunt: cum de continentia differens, et suadens perpetuam castitatem intulerit. Volo autem omnes homines esse, sicut me ipsam etc. Hiero. ad Eustochium.

Decet

Decet actuum operumque nostrorum testem esse publicam existimationem et attestationem, ne derogetur muneri, ut qui uidet Ministrum altaris congruis ornamentis uirtutibus, autorem prædicet, et Dominum ueneretur, qui tales seruos habeat. Laus enim Domini, ubi munda possessio, et innocens familiæ disciplina. De castimonia autem quid loquar, quando VNA tantum, nec REPETITA permittitur copula etc. Quomodo autem potest hortator esse uiduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit. In offensum autem exhibendum et immaculatum ministerium, nec ullo coniugali coitu uiolandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso consortio coniugali, Sacri Ministerij gratiam recepistis etc. Ambro. li. 1. officio. ca. 50.

Te nec pater compulit, nec Mater coegit, ut uirginitatem PROFITERERIS, quam ultro et propria uoluntate professus es. Nam scio cum multas difficultates tibi tuus Genitor proponeret, cum arduum esse iter seruandæ uirginitatis ingereret, te non solum pertinaciter perstitisse, sed etiam reuelationes tibi datas dixisti terribiles etc. Ambrosius ad uirginem lapsam cap. 4.

Sed dicet aliquis, Melius est nubere quam uri. Hoc dictum ad non pollicitam pertinet, ad nondum uelatum. Ceterum quæ se sponddit Christo, et sanctum uelamen accepit, iam nupsit, iam immortalī iuncta est uiro. Et si iam uoluerit nubere communi lege cōnubij, adul-

V 5 terium

VOTVM CASTITATIS

terium perpetratur. Si hoc ita est, quid de illa dicendum est quæ occulta & furtiuè turpitudine constupratur, & fingit se esse quod non est? Habitu uirgo, facta non uirgo, Bis adultera, & in actu, & in aspectu & c. Ambrosius ad uirg. lapsam. cap. 5.

Basilius. Multæ (uirgines Virginitatem professæ) per dilectionis nomen, paulatim ad affectus carnis præ consuetudine delatæ, meretrices & adulteræ, atq; alienæ non solum à Domini desponsatione, sed etiam à legitimis secundum carnem nuptiis penitus deprehensæ sum, Virginitatem enim DOMINO PROFESSÆ, deinde à carnis uoluptatibus concitate, Scortationis, peccatum, NUPTIARVM NOMINE VELARE VOLVNT, non ignorantes, opinor, etiam si ignorantiam simulent, quod quæ sponsi sui dexteram præterijt, neq; huius est sponsa, quem illegittime reliquit, Neque illius, cui se ipsam per affectum uiciosum adiunxit, iuxta leges uxor reperiri potest & c. Vide Basilium de Virginitate, ubi iterum atq; iterum disertis uerbis negat eos uere nubere posse, qui semel professi sunt castitatem. Pag. 286.

Christus uoluit non esse præceptum ipsum uirginitatis recte factum, sed insigne animæ uirtutis studiosæ ex propria, & libera potestate, id quod supra mandatum, & supra naturam est, à seipsa perpetrantis. Basilius ibidem Pag. 295.

Oportere

ET COELIBATVS.

158

Oportere enim, dicit sermo diuinus, Episcopum unius uxoris uirum esse. Veruntamen eos, qui sacrati sint, atq; in Dei ministerio, cultuq; occupati, continere deinceps seipsos à commercio uxoris decet: qui autem non ad tantum assumpti sint sacerdotij manus, ijs idem sermo diuinus indulget, ac propemodum palam omnibus prædicat, quod utique honorabile sit coniugium, & thorus immaculatus, fornicatores, & adulteros iudicaturus sit Deus D. Eusebius demonstrationis Euangelicæ lib. 1. caput. 9.

Quam sancta sit digamia, hinc ostenditur, quod Hieronymus digamus in clerum eligi non potest. Hiero. aduersus Iouinia. lib. 1.

Si autem Samuel nutritus in Tabernaculo duxit uxorem, quid hoc præiudicium uirginitatis? Quasi non hodie quoque plurimi sacerdotes habeant matrimonia: & Apostolus describat Episcopum unius uxoris uirum & c. D. Hiero. aduersus Iouinia. lib. 1.

Excepto Apostolo Petro, non est manifeste relatum de alijs Apostolis, quod uxores habuerint, et cum de uno scriptum sit, ac de cæteris tacitum, intelligere debemus sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale scriptura significet. Hieronymus ibidem.

Non dicit Apostolus Paulus: Eligatur Episcopus, qui unam ducat uxorem, & filios faciat, sed qui unam habuerit uxorem, & filios in omni subditos disciplina. Hieronymus ibidem.

Veteribus

Ambro.

Veteribus ideo concessum est Leuitis, aut sacerdotibus uxores ad usum habere, quia multū tempus ocio uocabant à ministerio, aut sacerdotio. Multitudo enim erat sacerdotum, & magna copia Leuitarum, et unusquisque certo tempore seruebat diuinis ceremonijs secundum institutum Dauid. Hic enim uiginti, & quatuor classes constituit sacerdotum, ut uicibus deservirent. Vnde Abia octauam classē habuit, cuius uice Zacharias fungēbatur sacerdotio, sicut continetur in Paralipomenon, ita, ut tempore, quo non illos contingebat deservire altari, domorum suorum agerent curam. At ubi tempus imminēbat ministerij, purificati aliquantis diebus accedebant ad Templum offerre Deo. Nunc autem septem Diaconos esse oportet, aliquantos Presbyteros, ut bini sint per Ecclesias, & unus in ciuitate Episcopus, ac per hoc omnes à conuentu foeminae abstinere deberent, quia necesse est eos quotidie praeesto esse in Ecclesia, nec habere dilationem, ut post conuentum legitime purificentur, sicut ueteres. Omni enim hebdomada OFFERENDVM EST, etiam si non quotidie peregrinis, incolis tamen uel BIS in hebdomada, & non desunt, qui prope quotidie baptizentur aegri. Nam ueteribus ideo concessum est, quia multo tempore in templo non uidebantur, sed erant priuati. Si enim plebis hominibus, orationis causa ad tempus abstinere se praecipit, ut uacem orationi, quanto magis Leuitis, aut sacerdotibus, quos diu, noctuq;

noctuq;, pro plebe sibi commissā oportet orare. Mundiores ergo esse debēt ceteris, quia auctores Dei sunt etc. D. Ambro. in 1. Timoth. 3.

Quae enim in sacerdotum competentia, propter sacri ministerij excellentiam tradebantur, ad omnes forsitan peruenire arbitrabatur, cum audissent, quod oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris uirum, temperantem. Similiter autem, & Diaconum, et Presbyterum. Etenim reuera nō recipiebat sancta Dei uocatio post Christi aduentum eos, qui à primis nuptijs ipsorum uxore defuncta, secundis se coniugijs copularant, uide licet propter excellentiam honoris, & sacerdotij. Atq; haec sancta Dei Ecclesia summa cum diligentia inconcussae obseruat. Epiphanius contra Catharorum haeresim, Stephano Vintonienī interprete.

DE STATIS IEIUNII,

& Ciborum delectu.

Cap. XVI.

Dies festos nolite inhonorare. Quadragesimam Ignatius. Uero nolite pro nihilo habere, imitationem enim continet Dei conuersationis, Hebdomadam etiam passionis nolite despicere. Quarta uero, & Sexta feria ieiunare, reliquias pauperibus porrigētes. Quicūq; dominicā aut

aut Sabbatū (hoc propter Iudaizantes dicitur) ieiunauerit, præter unum Sabbatum Paschæ, ipse est Christi interfectoꝝ. Hæc ex D. Ignatio ad Philippen.

Tertull.

Erubescat error uester Christianos, qui ne animalitū quidem sanguinem in epulis esculētis habemus, qui propterea quoq; SVFFOCATIS, & MORTICINIIS abstineamus, ne quo sanguine contaminemur uel intra uiscera sepulto. D. Tertu. in Apolege, cap. 9. contra Gentiles, qui Christianos insimulabant infanticidij.

Orige.

Tu si uis ieiunare secundum Christum, & humiliare animam tuam, omne tibi tempus aptum est totius anni, immo totius uitæ tuæ dies habeto ad humiliandam animam tuam &c. Et post pauca: Vis tibi adhuc ostendā quale te oportet ieiunare ieiunium? Ieiunia ab omni peccato, nullum cibum sumas maliciæ, nullas capias epulas uoluptatis, nullo uino luxuriæ concalescas, ieiunia à malis actibus, abstine à malis sermonibus, cōtine te à cogitationibus pessimis &c. Et rursum: Nec hoc tamen ideo dicimus, ut abstinentiæ Christiane frena laxemus. Habemus enim QVADRAGESIMAE dies consecratos ieiunijs, Habemus QVARTAM, & SEXTAM septimane dies, quibus solenniter ieiunamus. Est certe libertas Christiano, per omne tempus ieiunandi, non obseruantie superstitione, sed uirtute continentie, Orige. in Leui, cap. 16. Hom. 10.

Est adhuc & alia (ieiunandi ratio) religiosa, cuius
laus

laus quorundam Apostolorum literis prædicatur. Inuenimus enim in quodam libello ab Apostolis dictum. Beatus est, qui etiam ieiunat pro eo, ut aliat pauperem. Huius ieiunium ualde acceptum est apud Deum. Orige. in Leuiticum Home. 10.

Quando ieiunamus o uiri, abstinemus nos, ut non gustemus CARNES, neq; VINUM, neq; superfluas escas &c. Orige. in Iob. lib. 3. Pag. 494.

Quomodo enim iste populus tam laudabilis, tam magnificus, de quo tanta preconia sermo Dei enumerat, in hoc ueniet, ut sanguinem uulneratorum bibat: cum iā ualidis præceptis cibus sanguinis interdicitur à Deo, ut Conciliū etiam NOS, qui ex gentibus uocati sumus, necessario Hierosoly iubeamur abstinere, sicut ijs, quæ idolis immolantur, ita mita: & à sanguine. Orig. Hom. 16. in Nume. cap. 23.

Illo die, quo ieiunabis, nihil omnino gustabis, nisi panē Hermes. & aquam, & computata quantitate cibi, quem cæteris diebus commesturus eras, sumptum diei illius, quem satietus eras, reponas, & dabis uiduæ, pupillo, aut inopī &c. Hermes Pauli discipulus Similitu. 8.

Ieiunium est animarum nostrarum tranquillitas, sed Chrysost. num decor, adulescentum schola, & eruditio, continentium magister, qui omnem ætatem, & sexum, quasi Diademate quodam ornet. Nusquā hodie (de Quadragesima diebus loquitur) tumultus, uel clamor, uel CARNIVM CONCISIONES, uel coquorum discursus

IEIUNIUM ET

cursus, sed omnia illa abierunt, & imitatur hæc ciuitas (Constantinopolis) honestam quandam continentem, & sobriam matrem familias. Ioan. Chryso. Hom. 1. in Gene. cap. 1.

Mentem uero ita compescamus, ne quid nocuum prodent, & si forte aliquid tale a foris inferatur, id statim, ut superfluum, & damnosum amoueamus, & si intrinsecus nascitur, statim pia cogitatione illud effugemus, Et ne existimemus IN EDIAM usq; VESPERAM ad salutem nobis sufficere. Chryso. Hom. 3. in Gene.

Etenim, dilecte, si ob corporis imbecillitatem non potes IEIUNVS DIEM producere, nullus, qui sapit, propter hoc te arguere poterit. Chryso. Hom. 9. in Gene.

Igitur qui cibum capit, & ieiunare non ualeat, largiorem det Eleemosynam, seruentior sit in precibus maiorem habeat alacritatem in audiendis diuinis eloquijs &c. Chryso. Hom. 9. in Gene.

In hac Quadragesima his, qui ieiunij cursum susceperunt, quasi stationes, & diuerticula, & litora, et portus, per DVOS HEBDOMADAE DIES dominus quietem largitus est, ut, & corpori aliquantum ieiunij labores remittantur, & animam reuocillent ieiunantes, & exactis duobus illis diebus, in pulchre capto itinere alacriter pergant. Chrysostomus Homilia. 10. in Gene.

Absur

CIBORVM DELECTVS. 163

Absurdissimum esset, cibis & concessa abstinere esca per ieiunium, oculorum uero prohibita tangere. Non COMEDIS CARNEM? Neq; lasciuia per oculos haurias. ieiunet & auris &c. Chryso. Hom. 3. ad populum Antiochenum.

Vtinam omni tempore ieiunare possimus &c. Hieron. Nec hoc dico, quod dominicis diebus ieiunandum putem, & contextas sexagena diebus ferias auferam: sed unaquæq; Prouincia abundet in sensu suo, & præcepta maiorum, leges Apostolicas arbitretur. D. Hierony. ad Lucinium.

Feria quarta Concilium conuenit, & propterea Theoph. ieiunamus etiam nos QVARTIS Ferijs. Theoph. in Mar. cap. 14.

Christiani, nõ heretici, sed Catholici edomani corporis causa propter animam in rationibus amplius humiliandam, (nõ quod illa esse immunda credant) non solum a carnibus, uerum a quibusdam etiã terra fructibus abstinent, uel semper, sicuti pauci, uel CERTIS DIEBUS, atq; TEMPORIBUS, sicut per Quadragesimam re omnes, quanto magis quisq; uel minus seu uoluerit, seu potuerit. Aug. contra Faustum, lib. 30. cap. 5.

Vos (Catholici) non solum abstinetis (a certis cibis) sed etiã gloriã captatis exinde, & eo acceptiores uos creditis, quo eritis abstinentiores a cibis. Sic Faustus hereticus

X

hereticus insultat Christianis, apud Augustinū, contra Faustū. lib. 31. cap. 2.

Apostoli precipiētes, ut ab animalū sanguine abstinere Christiani, nec prouocatis carnibus uesceretur, elegisse mihi uidentur pro tempore rem faciliē, & nequaquā obseruandis onerosam &c. At ubi Ecclesia gentium talis effecta est, ut in ea nullus Israelita carnalis appareat, quis iam hoc Christianus obseruat, ut turdos uel minutiores auiculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus est, aut leporem nō edat, si manu à ceruice percussus, nullo cruento uulnere occisus est? Et qui forte pauci adhuc tangere ista formidant, à ceteris irridentur. Augustinus contra Faustū, lib. 32. cap. 13.

Non solum à carnibus, te à uino abstinent (Heremice) pro sufficientia domandarum libidinum, sed ab his etiam, quæ tam concitatius uentris, & gutturi prouocant appetitum, quanto, quasi mundiora nonnullis uidentur. Augusti. de Moribus Ecclesie Catholice. lib. 1. cap. 31. & 33.

Ambrosi. Sum quidam, qui QUARTA feria carnem non edendam statuerunt: sunt, qui Sabbatis: sunt iterum, qui à Pascha usque ad Pentecosten edant &c. D. Amb. in Rom. cap. 14.

Historia Quidam putans uni tantum die obseruari debere Ecclesia. ieiuniū, alij duobus, alij uero pluribus, nonnulli etiam quadra-

quadraginta, ita ut horas diurnas, nocturnasque cōputantes diem statuunt. Quæ uarietas obseruantie non nunc primū, neque nostris temporibus cepit, sed multo ante nos, ex illis (ut opinor) qui nō simpliciter, quod ab initio traditum est, tenentes in aliū morem, uel per negligentiam, uel per imperitiam postmodum decedere. Et tamen nihilominus omnes isti etiam, cum in obseruantia uariarēt inter semetipsos, et pacifici fuerunt semper nobiscum, & sum: nec dissonantia ieiunij, fidei consonantiam rupit. Hæc Eusebius recitat Histor. Ecclesia. lib. 5. cap. 24.

Instante Quadragesima, quidā ex itinere uenit ad Spiridionem, quibus diebus consueuerat cū suis cōtinuare ieiunia, & die certo comedere, medios dies sine cibo cōsistens. Videns itaque peregrinū ualde defectū: Perge (inquit suæ filie) laua peregrini pedes, & cibos appone. Cumque uirgo dixisset, nec panem esse, nec ἄλφита (quarū rerum solebat nihil habere reconditum propter ieiuniū) orans primum, ueniā petens, filie iussit, ut porcinas carnes, quas domus salitas habebat coqueret. Quibus coctis, sedens cū peregrino positus carnibus comedeat, & rogabat ut una cū eo ederet peregrinus. Quo refutante, Christianumque se profite: Propterea magis, inquit, refutare nō debes. Omnia enim munda mundis, sicut sermo diuinus edocuit. Hist. Tripar. lib. 1. cap. 10.

In ipsis ieiunijs aliter apud alios inuenimus obseruari. Romanum enim tres ante Pascha Septimanas, preter Sabbatum, & Dominicam, sub continuatione ieiunium. Ea q̃ ieiunia Quadragesimam uocant. Et post pauca. Sed etiam cibum abstinentiam non similem habent: Nam alij omnino ab animatis abstinent: alij ex animantibus pisces solummodo comedunt: quidam cum piscibus uescuntur, & uolatilibus, dicentes, hæc secundum Moysen ex aqua habere substantiam. Alij uero etiam caulibus, et ouis abstinere noscuntur: quidam sicco tantum pane uescuntur: Alij neq; hoc: alij usq; ad nonam ieiunantes horam, sine discretione ciborum reficiuntur, & innumera consuetudines apud diuersos inueniuntur. Hæc ex Histo. Tripar. lib. 9. cap. 38.

Theodosius Iunior plerumq; ieiunabat, & maxime Quarta, & Sexta ferijs studio Christianismi, nec aliud, quam monasterium. Regalia uidebamur. Histo. rie Tripartite lib. 11 cap. 17.

Hiero.

Nihil prodest biduo, triduoq; transmissio, uacuum portare uentrem: si pariter obruatur, si compensetur saturitate ieiunium. Illico mens repleta torpescit, & irrigata humus spinas libidinis germinat, &c. D. Hierony. ad Eustochium.

August.

Quod me consulis, utrū liceat Sabbato ieiunare? Respondeo: si nullo modo liceret, profecta Quadrage-

gma

ginta continuos dies nec Moyses, nec Helias, nec ipse Dominus ieiunasset. Verum ista ratione concluditur, etiam dominico die non illicitum esse ieiunium &c. D. August. Casulano. Epistola 86.

Multi, maxime autem in Monasterijs constituti, quater, uel etiā quinquies in Ebdomada ieiunant &c. Et Romana plebes frequenter quarta, & sexta feria, & Sabbato ieiunare consuevit &c. August. ibidem ad eundem ubi multa de ueterum Ieiunijs.

Ieiunium certis diebus, & maxime festiuis nõ agitur. D. August. Epistola 86. ad Casulanum contra Vrbicum quendam.

Diebus illis Quinquaginta post Pascha nõ ieiunatur. Ibidem. In Romana Ecclesia quarta, & Sexta, & Sabbato ieiunatur, reliquis tribus diebus continuis. Dominica scilicet, ac deinde secunda, & tertia prandetur &c. D. August. eidem Casulano.

Quibus diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat, precepto Domini, uel Apostolorum nõ inuenio definitum. Idem August. ad Casulanum.

Sabbati ieiunium inde originē sumpsisse dicunt, Sabbati quod D. Petrus, quū in dominicū diē cōgressurus esset ieiuniū. cum Simone Mago, Sabbato precedenti ieiunaret, hoc tandē Romana Ecclesia imitata est. & hæc alie quedā sequuntur. Quod uero dominico die ieiundū non sit, docet August. factū, & institutū contra impium do-

X 3

gma Ma

gma Manichei, qui Dominicum diem suis sectatori-
bus ieiunandum prescripserit &c. Vide Augu. Epi-
stola. 86. ad Casulanum non ita longe a fine.

Cur aut quarta, & sexta (die in Ebdomada) ma-
xime ieiunet Ecclesia: illa ratio reddi uidetur, quod cō-
siderato Euāgelio, ipsa Quarta Sabbati, quam uulgo
quartā feriā uocant, consiliū reperiuntur ad occiden-
dum Dominū fecisse Iudei &c. Sexta aut ieiunatur,
quia in ipsa Christus passus est. Sequitur Sabbatum,
quo die caro Christi in monumento requieuit, sicut in
primis oper. b. mūdi requieuit Deus ab omnib. ope-
ribus suis. Hinc exorta est ista in Regia illa ueste (sic Ec-
clesiā uocat siue huius externū cultū) uarietas, ut aliq.
sicut maxime populi Orientis, propter requiē signi-
ficandū malle ut relaxare ieiuniū. Alij propter humi-
litem mortis Domini ieiunare, sicut Romana, & nō
nulle occidentis Ecclesie &c. August. ibidem.

Etiam ex uilissimis cibis uitanda est facietas. Ni-
hil enim ita obruit animum, ut plenus uener, & ex-
asians, & hac illucq. se uertens, & in ructus, uel
in crepitus uentōrum efflatione respirans. Quale il-
lud ieiunium est, aut qualis illa refectio post ieiunia-
um, cum pridianis epulis distendimur, & guttur no-
strum mediatorium efficitur latrinarum? Dumq. uo-
lumus prolixioris medie samam querere, tantum
uoramus, quantū uix alterius diei nox digerat. Itaq;
non

non tam ieiunium appellandum est, quam crapula,
ac satiens, & molesta digestio &c. Hiero. aduersus
Iouinia: lib. 2.

Nequaquam diebus Quadragesimæ, sicut luxuriosi Theophi-
diuites solent, uini poculum suspiremus, neq; in pro- lus Alex-
cinctu, & prelio, ubi labor, & sudor est necessarius, andrinus
CARNIUM EDVLIO delectemur &c. Qui
legum præcepta custodiunt, ignorant VINUM in
ieiunijs, CARNIUM ESVM repudiant, &
in faciabilem auaritiā Dei timore compescunt &c.
Non decet ieiunantis tempore agonis, & prelij ue-
sci carnibus, moneme scriptura: Astringitis animas ue-
stras &c. Daniel, & tres illi Pueri docent, ieiuniorū
tempore a uino, & carnibus abstinentum, sumere de
terra semina, & potandam aquam, quibus comitibus
utitur pudicitia &c. Theophilus Alexan. Episcopus
lib. Paschali. 4.

Quarta, & pro sabbato ieiuniū statutum est usq; Epiphpa.
ad horam nonā. Nam illucescente Quarta, assumptus
est Dominus, & pro sabbato crucifixus est. Et tradide-
runt Apostoli, ut in his diebus ieiunia fieret ita, ut im-
pleatur dictū hoc. Quum ablatus fuerit ab ipsis spon-
sus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Et non, ut gratiā,
aut beneficium exhibeamus ei, qui pro nobis passus Obser.
est, ieiunium nobis cōstitutum est: sed ut confiteamur
ad nostram salutem Domini passionem, quā pro no-

IEIUNIVM ET CIB. DELECT.

bis ipse suscepit: & ut pro peccatis nostris ieiunia nobis apud Deum supplicentur. Et per totum quidē annum ieiunium hoc seruatur in eadē sancta Catholica Ecclesia quarta, in qua, & pro sabbato, usq; ad horā nonam, excepta sola Penecoste, per totos 50. dies in quibus neq; genua flectuntur, neq; ieiunium imperatum est &c. Epipha. ad finem librorum contra Octoginta hereses. Pag. 530.

Augusti. Bonum est cibum cum gratiarum actione sumere, & quicquid Deus precepit, edendum est. Abstinerē autē ab aliquibus, non quasi a malis, sed quasi non necessarijs, non est malum. Moderari uero usum eorum pro necessitate, & tempore, proprie Christianorum est. August. Ecclesia dog. cap. 66.

Pro amore castigandi corporis abstinentibus a uino, uel carnibus nil credere meriti accrescere, non hoc Christiani, sed Iouiniani est, Augustinus ibidem caput 68.

Non quero a quo cibo abstineas, sed quem cibum diligas &c. Aug. de utilitate Ieiunij Par. 10.

Ille est in quadragesimā diebus grādis utilitas, quod dum etiā a licitis abstinemus, magis ac magis admoneamur, illicita uitare. Qui enim abstinemus nos a CARNIBVS, quibus alijs diebus uti licet: Qui nos abstinemus a VINO, quo moderate uti licet: Qui ergo ista uitamus, quae aliquādo licēt, in primis peccata fugamus

CONFESSIO SACRAMENTA. 167

mus, quae omnino nunquam licent &c. Vide D. Augustinum Sermo. 1. in Dominica prima Quadragesimae. Ser. de Tempo. 64.

DE POENITENTIA confessione, & Satisfactione. Cap. XVII.

Quomodo nullus dies est, in quo homo possit esse Augusti. se sine peccato, sic nullo die debet esse sine Satisfactionis remedio. Augu. Hom. 2. in Apocalypsim.

Poenitentia, quae ex Fide non procedit, utilis non est &c. D. Aug. de uera, & falsa poenitentia. cap. 2.

Nullus debitor grauioris poenae accipit ueniā, nisi qualemcumq; & si longe minorem, quā debeat, soluerit poenā. Atq; ita impartitur largitas misericordiae, ut non relinquatur etiam iniusticia disciplinae. Vide Augustinum de continentia cap. 6. Par. 10.

Sunt, qui sufficere sibi ad salutem audumant, si soli Deo cui nihil occultū est, quē nullius latet cōscientia, sua cōfiteantur crimina: Nolunt enim, aut erubescūt, siue dedignantur se ostendere sacerdotibus: quos tamē inter lepram, & lepram discernere per legislatorē cōstituit dominus. Sed nolo ut ipsa decipiari opinio, ne quatenus cōfundaris cōfiteri corā domini uicario,

X S tabescens

tabescens prae rubore, uel ceruicosus prae indignatione. Nam ipse similiter subeundum est iudiciū, quem Dominus sibi non dedignatur uicariū. Ergo ad te uenire roges sacerdotem, et fac ipsum conscientiarum tuarum penitus participem &c. Vide Augustinum de uisita infirmorum lib. 2. cap. 4. et lib. 1. cap. 2.

Nemini (confitenti peccata sua) imponendū est, quod aut impossibilitas ei abdicat, aut tempus euanescentes adimplere prohibeat. Aug. de uisita. lib. 2. cap. ultimo.

Quisquis hoc tempore per merita obedientie, et per SATISFACTIONEM poenitentiae, non sibi prouidet locum in corpore sacerdotis: quia frons impudentiae tūc uolet auerti faciem Dei a peccatis suis. August. de Poenitentiae medicina cap. 2.

Veniat (peccator) ad Antistites, per quos in Ecclesia clauēs administrantur, et tanquā bonus incipiens iam esse filius, maternorum membrorum ordine cōstituto, a Praepositis Sacramentorum accipiat satisfactio nis suae modū, ut in offerendo sacrificio cordis contri bulari deuotus, et supplex, id tamen agat, quod non solū illi pro sit ad recipiendam salutem, sed etiā cetē ris ad exemplum &c. Augustinus de poenitentiae medicina cap. 3.

Non sufficit mores in melius cōmutare, et a factis malis recedere, nisi etiam de his, quae facta sunt, SA

TISFIAT

TISFIAT DEO per poenitentiae dolorē, per humilitatis gemitū, per contriti cordis sacrificiū cōoperantibus eleemosynis &c. D. Aug. ibidem cap. 5.

Triplex consideratio agendae poenitentiae in sacra scriptura inuenitur. Prima est competentium, et ad baptismum uenire sitientū. Est alia prope quotidiana. Est et poenitentia grauior, atque luctuosior, in qua proprie uocantur in Ecclesia poenitētes, remoti etiā a Sacramentis altaris participandi: ne accipiendo indigne, iudiciū sibi manducent, et bibant &c. Vi de D. Augustinum de utilitate agendae poenitentiae capite. 1. 2. et 3.

Quid prodest Ecclesia, si iam confessor uoce Domini resuscitatus prodit? Quid prodest Ecclesia cōfite nti, cui Dominus ait. Quae solueritis in terra, soluta erūt in caelo? Ipsum Lazarū attende. Cum uinculis prodit. Iam uiuebat confitendo, sed nondū liber ambulabat uinculis irretitus. Quid ergo facit Ecclesia, cui dictū est. Quae solueritis soluta erunt: nisi quod ait Dominus continuo ad Discipulos. Soluite illū, et stante abire. Augusti. de uerbis Domini Sermo. 8.

Qua igitur ratione diuinae naturae dignitatē, ac po Cyrillos. testatē Discipulis suis saluator largitus est? quia certe absurdū nō est peccata remitti posse ab illis, qui spīritū sanctū in se ipsis habeant. Nā quū ipsi remittūt, aut detinent, spīritus, qui habitat in eis, per eos remittit et de

CONFESSIO

Et detinet. Erit autem id per eos duobus, ut arbitror, modis, primum Baptismo, deinde poenitentia. Cyrilus in Ioan. lib. 12. cap. 56.

Clemens. Quod si forte alicuius cor, uel liuor, uel infidelitas, uel aliquod malum ex his, quae superius memorauimus, latenter irrepsit, non erubescat, qui animae suae curam gerit, confiteri haec huic, qui praestit, ut ab ipso, per uerbum domini, et Concilium salubre curetur, quo possit integra fide, et operibus bonis, poenas aeterni ignis effugere, et ad perpetuae uitae praemia peruenire. Haec D. Petrus in Epistola Diui Clementis ad Iacobum fratrem domini.

Cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, et sacerdotibus domini manifestare iubemur a D. Clemente in Compendiolo suo.

Orige. Si reuelauerimus peccata nostra, non solum coram Deo, sed et his, qui possunt mederi uulneribus nostris, atque peccatis, delebuntur peccata nostra ab eo, qui ait: Ecce delebo, ut nubem, iniquitates uestras. Orige. in Lucae cap. 2. Hom. 17.

Si ipse (peccator) sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, et confitetur, simul cuomit et delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodo circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui

SACRAMENTALIS.

169

qui condolendi, et compatiendi nouerit disciplinam. Ut ita demum, si quid ille dixerit, qui se prius et eruditum medicum ostenderit, et misericordem, si quid consilij dederit, facias, et sequaris. Si intellexerit, et praeuiderit tale esse languorem tuum, qui in concuentu totius Ecclesiae exponi debeat, et curari, ex quo fortassis et ceteri edificari poterunt, et tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione, et satis per uocem medici illius consilio procurandum est. Orig. in Psal. 38. Hom. 2.

Scit hostis noster, quod per tempus Quadragesimae possumus de his, quae ad nostram salutem adtinent loqui, et peccata confiteri, et uulnera medico ostendere, et sanitatem consequi etc. Chrysostomus in Genes. Hom. 29.

NON dico tibi, ut te prodas in publicum, nec, ut te apud alios accuses, sed obedire te uolo Prophetae dicenti: Reuela domino uiam tuam. Chrysost. in Epistolam ad Hebr. Hom. 30.

Sed confunderis, et erubescis peccata tua effari. Atqui oportet maxime etiam apud homines ea dicere, et inuulgare. Confusio enim est peccare, non est confusio confiteri peccata. Nunc autem neque necessarium praesentibus testibus confiteri, cogitatione fiat delictorum exquisitio, absque teste sit hoc iudicium Chrysost. Sermo de poenitentia, et confessio.

Iam qui haec (scilicet crimina) fecit, si uoluerit, ut deest

CONFESSIO.

deceat, uti conscientie adiumento, & ad confessionem facinorum festinare, & medico ostendere ulcus, qui curet, & nō exprobet, atq; ab illo remedia accipere, & soli ei loqui nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligentia, facile sua peccata emendabit. Confessio enim peccatorum etiam est abolitio delictorum. Chrysost. in cap. 4. Gene. Hom. 19.

Orig.

Est dura, & laboriosa uia, per poenitentiam remissio peccatorum, cum lauat peccator in lachrymis stratum suum, & sumit ei lachrymæ panes die, ac nocte, & cum non erubescit SACERDOTI DOMINI indicare peccatum suum. Origenes in Leuiticum Hom. 2.

Omnis purificatio peccatorum, etiā hæc, quæ per poenitentiam queritur, illius ope indiget, de cuius latere aqua processit, & sanguis. Origenes in Leuiticum Hom. 8.

Cyrillus.

Non absurdum est peccata remitti posse ab illis, qui spiritum sanctum in se ipsis habeant. Nam cum ipsi remittunt, aut detinent, spiritus, qui habitat in eis, per eos remittit, & detinet. Erit autem id per eos duobus, ut arbitror, modis, primum baptismo, deinde poenitentia. Cyrill. lib. 12. in Ioan. Euange. cap. 56.

Augusti.

RECTE constituantur ab his, qui Ecclesie præsumunt tempora poenitentiae, ut fiat etiā satis Ecclesie, in qua remittuntur peccata. D. Aug. in Enchiridio. cap. 65.

In melius

SACRAMENTALIS.

178

In melius est uita mutanda, & per Eleemosinas de peccatis præteritis est propiciandus Deus, non ad hoc emendus quodā modo, ut ea semper liceat impura committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quāuis miserando deleat iam facta peccata, si nō satisfactio congrua negligatur. D. Aug. in Enchiridio. ca. 70.

Quoniam omnino non peccare diuinū, & ultra Eccle. Hi. humanā naturam esse cognoscitur, peccatis autem, & poenitentiam agemibus, ueniam Deus dari præcepit, qui uero confiteri refugium, maius peccatorum onus acquirunt, propterea uisum est antiquis Pontificibus, ut, uelut in Theatro, sub testimonio Ecclesiastici populi delicta pandantur. Et ad hanc rem Presbyterum bonæ conuersationis, seruantemq; secretum, ac sapientem uirum statuerunt, ad quem accedentes hi, qui deliquerant, delicta propria fatebantur. At ille secundum uniuscuiusq; culpam indicebat & mulctam &c. Tripartite Historie lib. 9. cap. 35.

Natalis confessor (ab Artemonitarum hæresi relapsus) mane consurgens cilicio se induit, & cinere condit, confisus spergit, ac multis lachrymis errorem suum deslens, antequam pedes se Zepherini Episcopi prosternebat, & uestigijs modis omnium non modo Clericorum, sed etiā laicorum, mulctam cum lamentatione prouolutus, in lachrymas, & miseratationes omnem prouocauit Ecclesiam, ut indulgentiam sibi à Christo continuis, & iugibus pro ipso precibus

bus imploraret &c. Ecclesiastica Histo. Eusebij lib. 9. cap. 28. Sic etiam Sidonius, & Celerinus confessores, postquam renuntiabant Nouati heresibus, publice & confessi sunt, & poenitentiam egerunt. Testis Eusebius Histo. Eccle. lib. 6. cap. 34.

Basilii. Necessarium uidetur ijs, quibus dispensatio mysteriorum Dei commissa est, confitenda esse peccata. Si enim & ij, qui antiquitus poenitebam, inueniuntur apud sanctos confessi esse peccata sua, Basilii in Regula Monach. cap. 21.

Confessio peccatorum hanc habet rationem, quam uulnus habet aliquod corporis, uel passio, quae medico demonstrata est. Sicut ergo non omnibus quis uita, uel uulnera corporis sui reuelat, nec quibuslibet, sed ijs tantummodo, qui summae peritiae testimonium habent, et curae, ac medelae disciplinam. Ita confessio peccatorum fieri debet tantummodo, qui curare haec praevalent, & emendare &c. Basilii in Regula Monach. cap. 98.

Ambro. Grandi plagae alta, & prolixa opus est medicina. Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem &c. Ambro. ad uirginem lapsam. cap. 8.

Poenitentiae publicae speciem habes apud eundem Ambro. lib. 1. de poenitentia cap. 16.

Augusti. Hoc est cura gerere pro delicto, semper niti, semper intendere, semper studiose, & sedulo agere, V T S A NES peccatum, Ecce de die in diem plagis peccatum tuum, sed forte

sed forte lachryme currunt, & manus cessant. Fiant elemosynae, redimantur peccata, gaudeat indigens de dato tuo, ut & tu gaudeas de dato Dei. Eges tu, eget & ille: eget ille ad te, eget & tu ad Deum. Tu contemnis egenum tui, Deus non contemnit egentem sui. Ergo impleto tu egenus inopiam, ut impleat Deus interiora tua. Hoc est, curam geram pro peccato meo, faciam omnia, quae cumque facienda sunt, ad ABLVENDVM, & SANGUANDVM PECCATVM meum Augustin. in Psal. 37.

Turpanda est facies, quam contra Dei praeceptum Hiero. purpurisso, et cerussa, et stibio sepe depinxit. Affligendum corpus, quod multis uacauit delicijs. Longus risus, per se penitus est compensandus fletu mollia linteamina, & sericea preciosissima, asperitate cilicij commutanda. Verba sunt Paulae in Epistola D. Hierony. ad Eustoch. uirginem, in Epitaphio Paulae &c.

Nouatiani, quum negant sacerdotes habere potestatem ligandi, & soluendi peccata, aiunt se domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem reseruent, immo nulli maiorem iniuriam faciunt, quam, qui eius uolunt mandata rescindere, commissum munus confundere &c. D. Ambro. de Poenitentia lib. 1. cap. 2.

Cum uos Nouatiani baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In Baptismo utique remissio peccatorum

Ambrosi.
Caluimiam idem docent.

S. Ambrosius.

eorum omnium est. Quid interest utrum per poenitentiam, an per lauacrum hoc ius sibi datum sacerdotes uendicem? Vnum in utroq; ministerium est. Sed dices: Quia in lauacro operatur mysteriorum gratia, Quid in poenitentia? Nonne Dei nomen operatur? Ambro. lib. 1 contra Nouatum. cap. 7.

Ambro. Soluit criminum nexus uerecunda confessio, peccatorum & c. Ambro de poenitentia lib. 2. cap. 6.

Hilarius. Non confessio peccatorum, nisi in huius seculi tempore est, dum uoluntati sue unusquisq; permissus est, & per uite licentiam, habet confessionis arbitrium. Decidentes namq; de uita simul & de iure deciduntur uoluntatis. Tunc enim ex merito præterite uoluntatis. Lex iam constituta, aut quietis, aut poenæ excidentium ex corpore suscipit uoluntatem & c. Hilarius in Psalmum Quinquagesimum primum.

Hiero. Si quem serpens diabolus occultæ momorderit, & nullo eum conscio peccati ueneno infecerit, si tacuerit, qui percussus est, & non egerit poenitentiam, nec uulnus suum fratri, & magistro uoluerit confiteri: Magister, qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit. Si enim erubescat ægrotus uulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat D. Hiero. in Ecclesi cap. 10.

Origenes. Vide quid nos edocet scriptura diuina quia nō oportet peccati celare intrinsecus. Fortassis enim sicut, hi qui habent

habent inclusam intus escam indigestam aut humoris uel phlegmatis stomacho grauitur, & moleste conuenientia, si non uerint, ^{releuantur} ita etiam hi, qui peccata uerunt, siquidem retinent in se peccatum intrinsecus urgentur et propemodum suffocantur à phlegmate, uel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul euomit & delictum, atq; omnem morbi digerit causam. Origenes in Psal. 37. Vide integrum locum.

Nonnulli superno illustrari munere, aspiciunt in quanta peccatorum suorum turpitudine iacent, facti Gregor^{us} rum maculas lachrymis lauant, & sub se postmodum carnis suæ motus deprimunt, à quibus ante premebantur. Quod nimirum magna omnipotentis Dei dispensatione agitur, ut uidelicet in hac uita omnia habeantur incerta, & nullus ex habita castitate superbiat, quia effundit despectionem super principes, nullus ex uitiorum suorum depreffione desperet, quia eos, qui oppressi fuerant, releuat. B. Gregorius Expositionum Moralium. lib. 11. cap. 12.

DE BONIS FIDELIUM OPERIBUS. Cap. XVIII.

Pro, quod prima salutis initia, & ipsa fundamenta fides est, profectus uero, & augmenta edificij. Spes est. Perfectio autem, & culmen totius operis, charitas. Origenes in caput Romanorum. 4.

Sicut hoc, quod subsistimus, non potest intelligi, quia ex operis nostri mercede subsistimus, sed euidenter Dei munus est quod sumus, & gratia conditoris qui nos esse uoluit: ita & si hereditatem promissionum Dei capiamus, diuine gratie est, non alicuius debiti, aut operis merces. Origenes in Rom. cap. 4.

Si quis post iustificationem iniuste agat, sine dubio iustificationis gratiam spreuit: Neque ab hoc quis accipit ueniam peccatorum, ut rursus sibi putet licentiam peccandi datam. Origenes lib. 3. in cap. Rom. 3.

Neque enim possibile, ut habenti in se aliquid iniusticie possit iusticia reputari, etiam si credat in eum, qui suscitauit Dominum Iesum a mortuis. Iniusticia namque cum iusticia nihil potest habere commune, sicut nec lux cum tenebris, nec uita cum morte. Ita ergo & credentibus quidem Christo, nec tamen deponentibus ueterum hominem cum actibus suis iniustis, fides reputari non potest ad iusticiam. Origenes in caput Rom. 4.

Quemadmodum uitam uestram esca continet, atque istam uitam uicissim dispensat, ita si bona opera habuerimus. Spiritum sanctum habebimus: & si Spiritum sanctum

sanctum habuerimus, bona etiam opera habebimus. Chrysostomus. Hom. 28. in cap. Rom. 15.

Non sola fide opus est, sed & conuersatione spiritali, ut semel datum spiritum contineamus. Chrysostomus. Hom. 29. in Rom. cap. 15.

Quando fidelium uita immunda fuerit, maiores etiam penas dabunt, quam infideles. Chrysostomus. Hom. 31. in Rom. cap. 16.

Si uellet Dominus pro meritis agere non inueniret, Augustinus in Psal. 94.

Ante opera fides primum inducenda est. Eum, qui operatur opera iusticie, sine fide non possum probare uiuum fuisse Fidelem autem absque operibus possum monstrare, & uixisse, & regnum celorum assecutum. Nul- lus sine fide uitam habuit. Latro autem credidit dumtaxat, & iustificatus est a misericordissimo Deo. Atque hic ne mihi dixeris, defuisse ei tempus, quo iuste uiueret, & honesta faceret opera. Neque enim de hoc contenderim ego, sed illud unum asseuerauerim, quod sola fides per se saluum fecerit. Nam si superuixisset, fideique, & operum fuisset negligens, a salute excidisset &c. Chrysostomus. Sermone de Fide, & lege, & Spiritu sancto.

Fides sine operibus mortua est, & opera sine fide mortua sunt: nam etsi sanam teneamus Doctrinam, uita autem negligamus, nihil nobis proderint doctrine. Rursus si uitae curam diligentem gesserimus, in fidei

FIDES ET OPERA.

autem placitis claudicauerimus, neq; sic nobis aliquid lucri fuerit. Chryso. Homilia. 1. in Genesim.

Si uoluerimus & Geenna liberari, & regnum assequi, opera precium est utrinque ornari, & dogmatum rectitudine, & uitae diligentia Chryso. Homil. 12. in Genesim.

Ad quid autem elegit (nos Deus)? Ut essemus sancti, atque irreprehensibiles coram ipso. Itaque ne putes, quoniam elegit Solam sufficere fidem: & uitam adiungit: Propterea elegit, inquit, & ad hoc, ut sancti fiamus, & irreprehensibiles, Chrysost. Homil. 1. in cap. Ephes. 1.

Neque fide solum opus est, sed etiam charitate. Nam plurimi nunc usque sunt, qui Christum Deum quidem esse credunt, sed ipsum tamen non diligunt, neque charitatis iura custodiunt &c. Chrysost. in 1. Timotheo. cap. 1.

August. Opus unum est, in quo sunt omnia, fides uidelicet, quae per dilectionem operatur. Augustinus in Psal. 89. Omnia opera nostra unum opus est charitatis.

Chrysost. Magna quidem res est fides, & salutaris, & sine hac non est saluari aliquando: sed non sufficit haec sola operari: opus est & conuersatione recta. Chrysost. Homil. 7. in Heb. cap. 4.

Nazian. Quemadmodum nullum opus sine fide est approbatum: quoniam multi gloriae gratia illi, quod honestum est,

FIDES ET OPERA. 174

est, dant operam, aut etiam instinctu Naturae aliquid boni agunt: ita & fides sine operibus mortua est. Gregorius Nazian. Oratione 25.

Opus est ut in nobis crescat fiducia bonis actibus. Ambrosius. Tantum enim uidebimus, quantum credimus. Ambrosius in 2. Cor. 3.

Fides propitium facit Deum, si bonis operibus approbetur. D. Ambrosius in 1. Cor. 7.

In homine ipso, nisi praecedat fides, uita bona seculi non poterit. Quicquid enim homo ueluti recte fecerit, nisi ad pietatem, quae ad Deum est, referatur, rectum dici non oportet. Augustinus de fide, & operibus cap. 7.

Qui recte amat, proculdubio recte credit, & sperat: qui uero non amat, inaniter credit, etiam si sint uera, quae credit, inaniter sperat, etiam si ad ueram felicitatem doceantur pertinere, quae sperat: nisi & hoc credat & speret, quod sibi petenti donari possit, ut amet. Augustinus contra Iulianum Pelagianum lib. 6. cap. 117 Fides impetrat, quod lex imperat.

Opera sunt ex fide, non ex operibus fides. Accipere hoc ab illo sunt nobis opera iustitiae, a quo est & ipsa fides, de qua dictum est, iustus ex fide uiuit. Augustinus de Gratia, & libero arbitrio ad Valentinum cap. 7.

Bona opera nostra illi tribuenda sunt, qui uocat, Y 4 qui

qui præcipit, qui uiam ueritatis ostendit, qui, ut & uelimus, inuitat, & uires implendi ea, quæ imperat, subministrat. Augustinus de Genesi contra Manicheos lib. 1. cap. 22. & 25.

Primum est ut tu ipse, si aliquid profecisti, Deo conſitcaris ex eo, quod profecisti: quia munera ipsius sunt, non merita tua. Aug. Psal. 91.

Grego. Constat quis post incarnationem Domini nullus ex his etiam saluari potest, qui fidem illius tenent, & uitam fidei non habent. Grego. Pont. lib. 6. Epistolarum cap. 179.

Damasce. Fides sine operibus mortua est: similiter opera sine fide, Ioan. Damasce. lib. 4. cap. 10.

Audi quid oporteat facere post baptismum. Ab omni quidem peccato abstinere, & ab omni uitio, edificare uero super fundamentum rectæ fidei, uirtutum operationem, quoniam fides sine operibus mortua est, sicut & opera sine fide. Damasce. in Historia Barlaami.

Basilii. Postquam satis uixisti, & uitæ cursum expleueris, reliquum est ut in requiem tuam conuertaris: quoniam Dominus benefecit tibi. Manet enim requies semperpiterna illos, qui in hac uita legitime certauerint: non ob eorum merita factorum, sed ob munificentissimi Dei gratiam, in quo sperauerunt proueniens. D. Basilii in Psal. 114.

Deus

Deus paruulis subuenit, quorum nulla merita dici August. possunt: & maiores præuenit, ut habere aliqua merita possint. D. Augustinus. Epistola. 157.

Magnum opus Abrahamæ, sed ex fide. Laudo super ædificationem operis, sed uideo fidei fundamentum, Laudo fructum boni operis, sed in fide agnosco radicem. Si enim hoc præter fidem rectam faceret Abraham, nihil illi prodesset qualecumque illud opus esset. Rursum si sic teneret fidem Abraham, ut, cum ei Deus imperaret offerre sibi immolandum filium suum, diceret apud semetipsum, Non facio, & tamen credo quia me etiam contemnente iussa sua liberat Deus, Fides sine operibus mortua esset, & tanquam radix sine fructu sterilis, atque arida remaneret. Quid ergo? Debemus nulla opera præponere fidei, id est ante fidem quisque dicatur bene operatus? Ea enim opera, quæ dicuntur ante fidem, quæ uideantur hominibus laudabilia, inania sunt: ita mihi uidentur esse, ut magnæ uires & cursus celerrimus præter uiam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem: ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit: intentionem fides dirigit &c. Vide D. Augustinum in Præf. Psalmi 31.

Quod homo credit, fidei est, quod operatur charitatis est. Augustin. in Psal. 31. præfatione.

Deus gratis uult se coli, gratis se uult diligere, hoc est caste amari: non propterea illum amari, quia dat aliquid

X s præter

preter se, sed quia dat se Qui ergo inuocat Deum, ut diues fiat, Deum non inuocat: hoc inuocat, quod ad se uult uenire. Augustinus in Psal. 52.

Hilarius.

Nullum à nobis, nisi innocentie, & religionis, & si dei obsequium Deus postulat. Amari se à nobis exigit, non utiq; amoris in se nostri fructum aliquem sui causa ipse percipiens, sed amore ipso nobis potius, qui cum a nobis habemus profuturo &c Hilarius in Psal. 2.

Ipsa illa iusticie opera non sufficient ad perfectæ beatitudinis meritum, nisi misericordia Dei etiam in hac iusticia uoluntate humanarum demutationum, & mortuum uicia non reputet. Hinc illud prophete dictum, Melior est misericordia tua super uitam. Quia quamuis probabilis per iusticie operationem uita iustorum sit, tamen per misericordiam Dei plus meriti consequatur &c Hilarius in Psal. 51.

August.

Coronat Deus intus bonitatem, ubi non inuenit facultatem. Augustinus concione 1. in Psal. 103.

Hilarius.

Ad spem omne tempus est liberum, & mercedē non operis, sed MISERICORDIAE, undecimæ horæ operarij consequentur. Hilarius in Psal. 129.

Propter nomen tuum, uiuificabis me, domine, ait Propheta etc. Habet enim hoc iusticia uerecūdia, ut, quicquid aliud sibi beatitudinis sperat, id pro magnificentia Dei potius, quia Deo beata, & eterna, & bona tribuere sit dignum, quam pro merito suo postulet, sed tamen pre-

ferens

ferens honorem, & misericordiam Dei, merendi quodque id per se non exclusit officium. Nam quum uiuificandus sit, uiuificandus tamen est in equitate, quia & qui non sit uitam retribui stipendijs sanctitatis &c Vide D. Hilarium in Psal. 142 Habet enim Dei iusticia miserandi uoluntatem, ait idem Hilarius in Psal. 144. neq; tamen per miserendi uoluntatem ita à se erit demutata, ne iusticia sit.

Omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorū, Celestis ad Dei gratiam, laudemque referenda sunt: quia nemo ei aliunde placet, nisi ex eo, quod ipse donauit. Hæc Celestinus Papa in Decretis suis Cano 8.

Tanta erga omnes homines est bonitas Dei, ut nostra uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona: & pro his, quæ largitus est, eterna premia sit donaturus, agit quippe in nobis, ut, quod uult, & uelimus, & agamus, nec ociosa in nobis esse patitur, quæ exercenda, non negligenda, donauit, ut nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra uiderimus remissione languescere, ad illum solícite recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu uitam nostram, & cui quotidie dicimus, Ne inducas nos in tentationem &c Idem Celestinus ibidem Cano. 12.

Manifestum est, quia post Lauacrum bene uiuentes, Ambrosius & charitati studentes, non longe sunt à merito promissæ resurrectionis. Bona enim uita Christiani signum

FIDES ET OPERA.

num est salutis futura. Ambrosius in caput Roma. 14.

Fides propitium facit Deum, si bonis operibus approbetur. D. Amb. in 1. Corinth. 7.

Qui sine professione Christi à uitij se cohibere uidentur, Sancti sum iuxta mundum, non secundum Dei spiritum, qui secundum Deum, hij mundi sunt, qui fideles sunt, ceteri uero, quale suis sunt, immundi sunt. Ambro. in 2. Corinth. 7.

Habet uitam eternam fides, quia fundamentum est bonum. Habent & bona facta, quia uir iustus & dictis, & rebus probatur &c. Ambro. lib. 2. Officio. cap. 2.

Sine cultu ueri Dei, etiam quod uirtus uidetur esse, peccatum est, nec placere ullus Deo sine Deo potest &c. D. Amb. de Vocatio. Gentium lib. 1. cap. 3.

Proprium hoc habet noua creatura per gratiam, ut, qui figmentum Dei sunt, qui natiuitate celesti conduntur in Christo, non otio torpeant, nec desidia resoluantur, sed de uirtute in uirtutem proficiant, per uiam bonorum operum ambulando &c. Amb. de uocatio. Gentium lib. 1. cap. 8.

Omnia bona nostra, siue in operando, siue in loquendo, & in eis perseuerantia, dona sunt Dei, &c. Amb. de Voca. Gentium lib. 1. cap. 9.

Omnia, quæ ad promerendam uitam eternam pertinent, sine gratia Dei, nec inchoari, nec augeri possunt, nec perfici &c. Ambro. ibidem.

Si quis

FIDES ET OPERA.

177

Si quis dixerit, quod gratiam bene operandi fides mereatur, negare non possumus, immo gratissime confitemur. Aug. & Alippius ad Paulinum Epistola.

Christus non solū fidem nos docuit, sed etiam mores. Ambrosi. Et bona est fides, cum pulchro operū retinet ornatu etc. Ambro. lib. 2. de fide. cap. 4. Et in prologo lib. 2.

Sipremia uitæ eternæ uolumus promereri, illius præcepta totis uiribus satagamus custodire: præcepta namque eius nolentibus graui sunt, uolentibus leuia &c. Aug. ad Iulianum comitem.

Nullus in hac uita ita perfectus est, ut, quamlibet Deo Grego. deuotus sit, inter ipsa quantumcunque pia uita non peccet. D. Grego. lib. Moralium 32 cap. 2.

Quin etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, inquit Iob, sed meum iudicem deprecabor etc. Sæpe diximus, Omnis humana iusticia iniusticia esse conuincitur, si districte iudicetur. Prece ergo post iusticiam indiget, ut quæ succumbere discussa poterat, ex sola iudicis pietate conualescat &c. Grego. lib. Moral. 9. cap. 14.

Dicat uir iustus. Si lotus fuero, quasi aquis niuis, & fuserint, uelut mundissime, manus meæ, tamē sordibus intinges me, et abominabuntur me uestimenta mea, quia quatumlibet ad summam ex compunctione contemplationis ascenderit, quantumlibet in opere se per exercitum laboris accinxerit, indignum tamen adhuc aliquid

quid de corpore mortis sentit, & abominabilem se esse considerat in multis, quæ de pondere corruptionis portat, Dinus Gregorius lib. 9. *Moralium*. cap. 29.

Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur? etc. Humana iusticia diuina iusticia comparata iniusticia est &c. D. Grego. lib. 5. *Moralium* cap. 26.

August.

Qui timore poena, non amore iusticiae opus Legis facit, profecto inuitus facit. Quod autem inuitus facit, si posset fieri mallet utiq; non iuberi, ac per hoc Legis quam uellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus, nec mundatur opere, q̃ immundus est cogitatione, & uoluntate &c. Aug. in Psal. 118. concio. 11.

Magni interest, cum aliquid boni facimus cui rei cōtemplatione faciamus. Officium quippe nostrum non in initio, sed sine pensandum est, ut scilicet non tamē, si bonū est, qd' facimus, sed præcipue si bonum est, propter qd' facimus, cogitemus etc. Aug. in Psal. 118. Conc. 12.

Quando facis bonum opus, propter uitam æternam fac. Nam si opus bonum in terra propterea feceris, ut terrena tibi abundent, sicut sinistra tua, quid faciat dextera tua, nesciisti dexteram sinistræ. Noli facere, nisi propter uitam æternam: Ideo fac, & securus facies: hoc enim mandauit Deus. Aug. in Psal. 120.

Quisquis per aliquam necessitatem non potuerit implere, quod iubet Deus, amet illum, & implet, & in illo implet. Aug. in Psal. 121.

Hoc

Hoc est gratias amare, non quasi proposita acceptio ne mercedis, quia ipsa merces tua summa Deus ipse erit, quem gratis diligis, & sic amare debes, ut ipsum pro mercede desiderare non desinas, qui solus te satiet &c. Aug. in Psal. 134.

Primogenita nostra salua sint in domino: quoniā ipse ea dedit nobis. Molesta autem poena est, & nimium terribilis plaga, mors primogenitorum. Quæ sum primogenita nostra? Mores isti nostri, quibus nūc seruimus Deo, ipsi sunt primogenita nostra. Primitias enim habemus ipsam fidem, unde incipimus. Ecclesiæ quippe dictum est: Et uenies, & pertransies ab initio fidei: Et nemo incipit bene uiuere, nisi a fide. Fides ergo nostra in primogenitis nostris est. Quando custoditur fides nostra, ceteri subsequi possunt &c. August. in Psal. 134. in Expositione mystica.

Gratia salui facti estis. Vbi audis gratiam, gratiam intellige. Si ergo gratis, nihil tu attulisti, nihil meruisti. Nam si meritis aliquid redditum est, merces est non gratia. Gratia, inquit, salui facti estis per fidem &c. Sed & nos forte aliquid fecimus, ut dona Dei mereremur? Non ex operibus, inquit, ne forte quis extollatur. Quid ergo? Nos bene non operamur? Immo operamur. Sed quomodo? Ipso in nobis operante, quia per fidem locum damus in corde nostro ei, qui in nobis, & per nos bona operatur. Audi enim, unde opereris bona. Ipsi enim sumus

sumus figmentum, creati in Christo Iesu in operibus bonis, ut in illis ambulemus. Aug. in Psal. 144.

Qui gloriatur, in domino gloriatur, inquit Apostolus, non ex operibus, ne forte quis extollatur. Non quia bona opera ista pia cogitatione frustramur, cum Deus reddat unicuique secundum opera eius, scilicet gloria, et honor, et pax omni operanti bonum, sed quia opera ex gratia, non ex operibus gratia, quoniam fides, quae per dilectionem operatur, nihil operaretur, nisi ipsa dilectio Dei diffunderetur in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Nec fides esset in nobis, nisi Deus unicuique partiretur mensuram fidei etc. Aug. et Alippius Bonifacio, Epistola. 106.

Ambrosi. Misericordia tunc habet meritum si fide praecedente conferatur. Amb. lib. 6. in Lucæ. cap. 7.

Si accepta remissione peccatorum, bonorum actuum æmuli fuerimus, acquirimus sanctitatem, finem uero habebimus, id est exitum, uitam perpetuam. Amb. in cap. Rom. 6.

Hiero. Si omne mandatum recapitulatur in eo, quod dictum est: Diliges proximum tuum, sicut teipsum, fides autem per charitatem operata ualet plurimum, manifestum est operationem fidei per charitatem plenitudinem mandatorum omnium continere. D. Hiero. lib. 2. ad Galat. cap. 5.

Augustinus. Opera iusticie non facit homo, nisi quantum ex illo fonte

fonte, atque ex illo lumine (scilicet gratia Dei) percipit, ubi nullius indigens uita est etc. Aug. de spiritu, et littera. cap. 7.

Lex posita est in ueteri testamento, quae convincere et transgressores, quae subintravit, ut abundaret delictum. Non enim implebatur timore, quae non impletur, nisi charitate. Et ideo dicitur opus Dei, quia Deus Legem constituit. Deus conscripsit, nullum opus hominis, quia homo Deo non obtemperavit, et eum potius reum lex fecit. In secundis autem tabulis homo per adiutorium Dei tabulas fecit, atque conscripsit, quia noui Testamenti charitas Legem fecit. Unde dicit dominus. Non ueni soluere Legem, sed adimplere. Dicit autem Apostolus: Plenitudo legis charitas. Et fides, quae per dilectionem operatur. Factum est itaque homini facile in nouo Testamento, quod in uetere difficile fuit, habet fidem, quae per dilectionem operatur, atque illo digito Dei, hoc est, spiritu Dei intus eam in corde scribente, non foris in lapide. Unde dicit Apostolus: Non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, quoniam charitas Dei, quae ueraciter impletur preceptum, diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. D. Augustinus. Questio. super Exodum. lib. 2. cap. 166.

Quod Paulus dicit: qui diligit proximum, legem impleuit, ostendit consumationem legis in dilectione positam, id est, in charitate. Unde et dominus in illis duobus

bus preceptis totam legem pendere dicit, & omnes Prophetas, id est, in dilectione domini, & proximi. Vnde et ipse, qui legē uenit implere, dilectionē donauit per spiritū sanctum, ut quod a mea timor implere nō poterat, charitas posimodum impleret. Inde est & illud eiusdē Apostoli: Plenitudo autem legis Charitas. & illud, finis precepti est charitas &c. Aug. in Expositione quarundam propo. Epist. ad Rom. Propo. 75.

Ambro. Huic debitores sumus, qui nos carnalibus uitijis forditatos per lauacrum spiritus ablutos iustificauit, et filios Dei effecit. Prius enim in carne positi exemplo. Ade uiuebam & subieci peccatis, nūc uero liberati redere debemus obsequiū redēptori. Quod quidē obsequiū nō illi utiq; proficit, qui nullius eget, sed nobis uitā acquirit eternā. Sic enim diligit nos, ut sibi impūtet, quod nobis promisit. Ambro. in Rom. cap. 8.

Gratia Dei a timore liberati accepimus spiritū adoptionis filiorū, ut cōsiderantes quid eramus, et quid dono Dei sumus adepti, magna cum diligētia uitam nostram ordinemus, ne nomen Dei patris in nobis iniuriā patiat, & ea omnia, quę euasimus, ueluti in grati incurramus &c. Ambro. ibidem.

Augusti. Vt fides per dilectionem operetur, charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctum, qui datus est nobis. Aug. de Trinita. lib. 13. cap. 10.

Vt ante suscipere (Paulus) gratiam, misericordē patrem

patrem opus habeat, ut premiū gratiæ iustū iudicē, qui non damnauit impium, donauit fidē. Et tamen si bene cogites, ipse dedit fidē primo, quā eū promeruisse: non enim de tuo promeruisse, ut tibi aliquid deberetur. Quod ergo, premium immortalitatis postea tribuit, dona sua coronat, non merita tua &c. Augusti. Tract. 3. in Euange. Ioannis.

Nullus alienabitur ab illa domo (cœlesti) ubi mansionē pro suo quisq; accepturus est MERITO &c. Multę mansiones, diuersas MERITORVM in una uita eterna significant dignitates. Alia est enim gloria Solis &c. Aug. Tract. 67. in Ioan.

Multi dicunt: Credo, sed fides sine operibus nō saluat. Opus autē fidei, ipsa dilectio est, dicente Paulo Apostolo: Et fides, quę per dilectionē operatur. Opera quidē tua pręterita ameq; crederes, uel nulla erāt, uel, si bona uidebantur, inania erant. Si enim nulla erant, sic eras, quasi homo sine pedibus, aut uexatis pedibus ambulare non ualens. Si autē bona uidebātur amequam crederes, currebas quidem, sed pręter uitā currendo, errabas potius, quam perueniebas &c. Aug. in Canonicam Ioannis Tracta. 10.

Sicut enim magnam arborem uirere, & fructum non reddere, nil prodest. sic nihilq; prodest Christianum dici, & Christiana opera non habere &c. Augusti. in Apocalyp. Hom. 2.

FIDES ET OPERA.

Sine charitate quippe fides esse potest quidem, sed non & prodesse etc. Augustinus de Trinitate. lib. 15. cap. 18.

Non est fructus bonus, qui charitatis radice non surgit. Aug. de Spiritu & littera cap. 14.

Bona opera nostra, quæ nos post iustificationem agimus, potius Dei quàm nostra esse agnoscamus &c. Ex sententia Aug. de Gene. ad litteram. lib. 4. cap. 17.

Ipsa quoque nostra iusticia, quamuis uera sit propter uiri boni finem, ad quem refertur: tamen tamã est in hac uita, ut potius peccatorum remissione constet, quam perfectione uirtutum. Augustinus de ciuita. Dei lib. 19. cap. 27.

Primogenita cordis nostri fides est, nemo enim bene operatur nisi fides præcesserit etc. Aug. Ser. de tẽ. 95.

Tanta est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona: & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Vide D. Augusti. de Ecclesiasticis dog. cap. 32.

Cyrillus. Creditis in Deum &c. Per fidem namque non aliter saluamur, secundum illud Psalmistæ, Dominus illuminatio mea & salus mea, quẽ timebo? Et post pauca. Arma uero latusque Clypeus, qui telis hostium frangere non potest. Fides est. Cyrillus in Euangelium Ioan. lib. 9. cap. 30.

Iustificamur per fidẽ, & participes diuine natura

re

FIDES ET OPERA. 181

re participatione sancti spiritus efficiamur. Cyrillus eiusdem lib. cap. 32.

Tribus rebus superiores cõsequemur mansiones. per actionẽ uirtutis uariam, per fidem rectam, per spem uitæ, quorum omnium nemo largitor est, nemo fons, nemo causa, præter Dominum nostrum Iesum Christum. Ipse enim nobis mandata super legem dedit, ipse uiam monstrauit, quam probe actionem uirtutis, & contemptum mundum propter Christum intelligere possumus &c. ibidem cap. 33.

Sanctus nemo erit unquam, nec recta uiuendi disciplina sanctificabitur, nisi ope atque patrociniõ Christi. Cyrillus. ibidem.

Non quicumque dixerit, Deum a se diligere, uere dicere uidebitur, nec in uerbis nudis uirtutis uires cõsistunt, nec pietatis fulgētissimum decus uerbo confirmatur: sed bonis operibus, & animo probe affecto cognoscitur: ita diuinorum obseruatio mādatorum, charitatẽ nostram erga Deum ostendit, & uiuã ueramque uirtutem constituit, quæ non solũ uerbo, sed multo magis opere cõstat, quod ipse quoque Dominus demonstrat, dicens. Nõ omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in regnũ cælorum: sed qui facit uoluntatem patris mei. Non enim in uerborũ assentiatiunculis, sed in affectu agentis. Fides esse, probatur. Quare mortuã ipsam esse sine operib. scriptura docet. Nõ enim homines so-

Z 3 lum

FIDES ET OPERA.

lum uerū etiā impuri Demones uirtute creatoris horrescentes, unitatē Dei fatemur. Opera uero fidei cōgruentia facere, eorū solūmodo est, qui Deū diligūt. Perfectissimus ergo fidei terminus, & dilectionis Dei demonstratio est, Euangelicorū praeceptorū obseruatō atq; custodia, Cyrill in Euange. Ioan. lib. 9. ca. 43.

Qui habet mādata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Habet autē mandata quicumq; fidem suscepit, & tenaci memoria candidam Euangelicorū praeceptorū cognitionem retinet. Seruat autem, si secundū ea uiuit. Ita perfectus est pietatis alumnus, qui fide atq; operatione, sanctē in Christo uiuere cognoscitur &c. D. Cyrill. in Euange. Ioan. lib. 10. cap. 1.

Fieri potest, ut in Christo maneat, & uerba eius in te nō habeas. Duplex enim uia est, ut modo diximus, per fidem & charitatem, propter quā mandata seruauer. Quae quum ita sint: qui uerbis nudis Christū confitentur, sed mandatorū obseruatione, id est, charitate ad perfectionem non conformantur, quamuis Christo fide inhaerent, inq; eo hac ratione manent, uerba tamen eius non habent &c. Vide Cyrillū ibidem lib. 10. cap. 18.

Augusti. Christus cum uenerit, redditurus est quod promissit, sed requisiturus est quod redemit: & quod dedit in primo aduentu, exacturus est in secundo. Augustinus Ser. 81. de Tempo.

De

FIDES ET OPERA.

182

De aeterna uita scimus, quia nō sum condignus pass- Bernhard. siones huius temporis ad futuram gloriā: nec si unus omnes sustineat: Neq; enim talia sunt hominū merita, ut propterea uita aeterna debeatur EX I V RE: aut Deus iniuriam aliquam faceret, nisi eā donaret. Nam ut taceā, quod merita omnia Dei dona sunt, & ita homo magis propter ipsa Deo debitor est, quā Deus homini: quid sunt merita omnia ad tantā gloriā? Bernhardus Sermo. 1. in festo Annuncia. D. Mariae.

Deus pro meritis fidei atq; bonorū operū dabit fideli Augusti. bus, suis regnū celorū. Aug. Sermo. 162. de Tem.

Christus dicit, Iustus sum numerū declarator, iustus sum iudex, & honores singulis quos per gratiā offero, QVASI debitos laboribus uirtutibusq; suis distribuo. Ex sententia Cyrilli lib. 10. cap. 5. Thesauri.

Nostri meritis uerbū Dei nobis aut uiuit aut moritur. Nam si bona studia atq; opera nostra sint, uiuit atq; operatur in nobis Dei uerbū, si tenebrose cogitationes operationesq; nostrae sint, occidit nobis Sol iusticiae. Ambro. lib. 4. Epi. 1. Ambro.

Christo debitores sumus, qui nos carnalib. uitijs sordidatos, per lauacrū spiritus ablutos iustificauit, et filios Dei fecit. Prius. n. in carne positi exemplo Ade uiuebamur subiecti peccatis, nūc uero liberati, reddere debemus obsequiū redemptori. Quod quidē obsequiū nō illi utiq; proficit, qui nullius eget, sed nobis uitā ac-

Z 4 quirat

FIDES ET OPERA.

Augusti. quirit eternam. Sic enim diligit nos, ut sibi imputet, quod nobis promissit. Ambro. in cap. Rom. 8.

Cum hinc exieris, recipieris pro meritis, & resurges ad recipienda quæ egisti. Tunc Deus coronabit non tam merita tua, quam dona sua. D. Augusti. Sermo. 49. de Tempore.

Bona opera.

Fides opera præcedit: quia sine bonorum operum meritis, per fidem iustificatur impius, sicut dicit Apostolus, credenti in eum qui iustificat impiū, deputatur fides eius ad iusticiā, ut deinde ipsa fides per dilectionem incipiat operari. Ea quippe sola bona opera dicenda sunt quæ fiunt per dilectionem Dei. Hec autem necesse est, ut antecedit fides, ut inde ista, non ab istis incipiat illa, quoniā nullus operatur per dilectionem Dei, nisi prius credat in Deum. Hec est fides, de qua dicitur. In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid ualeat, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur. D. Augusti. in Psal. 67.

Beati pacifici, quoniā ipsi filij Dei uocabuntur, Sapientia, inquit, congruit pacificis, in quibus iam ordinata sunt omnia, nullusque motus aduersus rationem rebellis est, sed cuncta obtineant spiritui hominis, cum et ipse obtineat Deo. Quod merito mouet quomodo dixerim. Non enim cuiquam prouenire in hac uita potest, ut lex repugnans legi mentis omnino non sit in membris. Quandoquidem etiam si ei resisteret spiritus hominis, ut in nullum eius

FIDES ET OPERA.

183

eius laberetur assensum, non ideo tamen illa, non repugnaret. Hoc ergo quod dictum est, nullum esse motum aduersus rationem rebellem, recte accipi potest, id nunc agētibz, pacificis domando concupiscentias carnis, ut ad istam pacem plenissimā quandoque ueneatur. Proinde quod alio loco cum eandem sententiā Euangelicā repetens dixissem, Beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei uocabuntur, adiunxi dicens. Et ista quidem in hac uita compleri possunt, sicut completa esse in Apostolis credimus, sic accipiendum est non aut in Apostolis hic uiuentibus nullum carnis motum arbitremur spiritui repugnasse, sed hactenus hic ista posse compleri, quatenus in Apostolis credimus esse completa, ea mensura scilicet perfectionis humanæ, quā in hac uita potest esse perfectio. Non enim dictum est, ista in hac uita compleri possunt, nā completa esse in Apostolis credimus, sed ita dictum est, sicut completa esse in Apostolis credimus ut ita compleantur sicut in illis completa sunt, id est, quā dā perfectione, cuius capax est ista uita, non sicut sunt illa quæ speramus pace plenissima, quādo dicitur. Vbi est mors contentio tua? D. Aug. Retract. lib. 1. cap. 19.

Non ueni soluere legem, inquit Christus, sed implere, quia erat ablaturus timorem carnalem, spiritalem autem charitatem daturus, QUA SOLA LEX impleri potest, plenitudo enim legis charitas: ut quando fides imperat spiritum sanctum, per quem charitas Dei diffusa

Z s est

FIDES ET OPERA.

est in cordibus operantium iustitia, nullo modo quisquam
ante gratiam fidei de bonis operibus gloriatur. Et post
paucula. Opera ad bonos mores pertinentia non imple-
ri (scilicet ostendit Apostolus) nisi dilectione, per quam
fides operatur. Vnde si opera legis quædam post fidem
superflua, quædam ante fidem nulla sunt, uiuat iustus ex
fide: ut et onus graue seruitutis abiciat, leui sarcina
Christi uegetatus, et iusticie metas non transgredia-
tur, leui iugo charitatis obtemperans. Augustinus in
Epistolam ad Galatas.

Ille legem implet, qui uiuit ut lex precepit, Plenus
enim legis est charitas, sicut dicit Apostolus. Ista cha-
ritate dominus exhibere et donare dignatus est, mit-
tendo fidelibus suis spiritum sanctum. Vnde item dicit
idem Apostolus charitas Dei diffusa est etc. Aug. con-
tra Faustum lib. 17. cap. 6.

Diffunditur in corde charitas Dei, unde fiat legis
plenitudo non per uires arbitrij, quod est in bonis, sed
per spiritum sanctum qui datus est nobis. D. Augusti.
Epi. 99. Hilario contra Pelag. et Manich. Et Episto-
la 120. Honorato.

Iusta uita, cum uolumus adest, quia eam ipsam plene
uelle, iusticia est: Nec plus aliquid perficienda iusticia
est, quam perfectam uoluntatem requirere. Vide si labor est
ubi uelle satis est. D. August. Armentario Episto. 45.

Cum hinc exieris recipieris pro meritis, et resurges
ad re-

DIVORVM CULTVS.

184

ad recipienda quæ egisti. Tunc Deus coronabit non
tam merita tua, quam dona sua. Quicquid tibi donauit,
si seruaſti, cognoscit. August. Ser. 49. de Tempo.

DE DIVORVM CVL- tu, Imaginibus, Inuocatione, et suf- fragijs etc. Cap. XIX.

Omnes sancti qui de hac uita decesserunt, habent Origene.
tes adhuc charitatem erga eos qui in hoc mun-
do sunt, si dicantur curam gerere salutis eorum, et iu-
uare eos precibus suis, atque interuentu suo apud De-
um, non erit inconueniens. Scriptum namque est in Ma-
chabeorum libris ita. Hic est Hieremias Propheta Dei,
qui semper orat pro populo. Origenes Hom. 3. in can-
tica Salomo.

O beate Iob, uiuens in perpetuum apud Deum, et
uictor permanens in conspectu Regis Domini, ora
pro nobis miseris. Origene. lib. 2. in Iob sub finem.

Incipiam me genibus prosternere, et deprecari
uniuersos sanctos, ut mihi non audenti petere Deum
propter nimietatem peccati, succurrant. O sancti
Dei, uos Lachrymis et fletu pleno dolore deprecor,
ut procidatis misericordijs eius pro me misero. Ori-
gene. in Lamento statim ab initio.

Heu

DIVORVM CVLTVS.

Heu mihi, pater Abraham deprecare pro me, ne de finibus tuis aliener, quos ualde concupiui, nec condigne quidem, propter ingens peccatum meum. Orige. ibid: in sub Lamenti finem.

Cum sit humane nature admirabilis constructio facta, uidelicet templū Dei & uerbi eius, Discipuli ceteriq; sancti, non solum tunc, sed etiā modo miranda opera Dei erga figmentum humanū confitemes, ante conspectum Christi intercedunt, & prouocant Christum, ut ne deferat genus humanum propter peccata ipsorum, sed magis moueant eum ad indulgentiā opera eius miranda, quam ad iracundiam iniquitas eorum. Orige. in Math. cap. 24. Tracta. 27.

Bene, & secundum uoluntatem Dei, innocentum memoriam sancti patres celebrari mādauerūt sempiternā in Ecclesijs, uelut pro domino morientium, uelut pro Iudeis, & gentibus credituris, uel etiam pro ipsis parentibus, quorum parentes prae nimio dolore (ut diximus) percutiebantur, ut eis **IN TERCESSIO FILIORVM** apud Deum plurimum proufisset. Orig. in Diuersos Hom. 3.

Vnus tamen nobis placandus est Deus, & ut propitius sit, exoptādū, qui utiq; pietate, & uirtute placatur. Quod si quos alios uelit prater Deū omnipotentē placatam hinc iri, intelligat quemadmodum & corpus id, cū mouetur, & umbrā habet se subsequen-

tem,

DIVORVM CVLTVS.

185

tem, scilicet, et qui summū Deū placarit, et illius amicos propitias ut habeat, sequitur, Angelos scilicet, animasq; et spiritus ceteros beatiores, qui ppe, qui simul & sentiā, quā Dei sint benignitatē promeriti. Nec solū se hij erga digniores quosq; propitios reddūt, sed & Deo gratificari uolentibus opitulatur, hisq; & placatiore hunc faciunt, **VNAQVE & SUPPLICANT, & PRECANT VR**, & ita ut affirmare id ausim, uel hominibus, ultro quae potiora sunt animo desinamibus, Deoq; supplicanibus, potestates illas innumeras, nec uocatus quidem ultro Deum **VNA COMPRECARI**, generiq; huic nostro adesse, & cū demonibus, ut ita dixerim, uel certamen inire, quos uiderim eorum impugnare salutem qui se Deo permiserim. Orige. contra Celsū lib. 8.

Innocentes pueri ab Herode occisi, in ordine sanctorum primū habent locum, & secretorum consilij diuinorum propinquitate familiarissima, clementiā Dei pro nostris exorat laboribus &c. Hi itaq; a cunabulis in coelum translati, facti sunt superni capitolij senatores, & iudices, nonnullis ueniam obtinentes immeritis &c. Cipria. Ser. de stella & Magis.

Memores nostri inuicē sumus, concordēs, atq; unanimes, utrobq; pro nobis semper oremus pressuras, et angustias mutua charitate reuelamus. Et si quis hinc nostrū prior diuinae dignatiōis celeritate precesserit, perseueret

perseueret apud Deū nostra dilectio, pro fratribus
& sororibus nostris apud misericordiā patris nō ces-
set oratio. D. Cypria. 1. lib. Episto. 1. Cornelio fratri.

Chrysost. Vellem nunc esse in eis locis, in quibus ista dicuntur
esse Pauli uinula. Et merito celebrarem uiros istos,
qui huius erga Christum desiderij fuerunt. Cupere in-
uidere cathenas illas, quas quidem uerentur, & hor-
rent demones uenerantur uero Angeli. Ioan. Chry.
Hom. 8. in cap. Ephe. 4.

Illos (Iuuentinu, & Maximū martyres) nō indig-
num fuerit, & columnas, & scopulos, & turres, &
candelabra, & tauros simul appellare. Nam & Ec-
clesiā sicut columnę sustinent, sicut turres muniunt,
& sicut scopuli omnes undarum assultus repulerūt,
multā interim ipsi seruantes trāquillitatē, sicut lumina-
ria tenebras impietatis discusserūt, et sicut tauri ani-
ma, proptitudineq; eadē, suaue Christi iugū traxere.
Idcirco sepe eos inuisamus tumulos adornemus, mag-
naq; fide reliquias eorū contingamus, ut inde benedi-
ctionē aliquā assequatur etc. Chry. In Iuuen. et Ma.

Sicut milites uulnera, qui in prelijs sibi inflicta regi-
mōstrātes fidēter loquūtur, ita & illi (Iuuentinus, &
Maximus) in manib. absēcta capita gestātes, & in me-
diū afferētes, quęq; uoluerint, apud Regē cēlorū im-
petrare possunt. Proinde magna fide, proptitudineq;
huc ueniamus, quo & uisis sanctorū monumentis, &
confide-

cōsideratis eorū premijs, inde uarios thesauros undā
quaq; colligamus. Chryf. ibidem ad finem sermonis.

Ceterum non opus tibi patronis apud Deū, neq;
multo discursu, ut blādiare alijs, sed licet solus sis, pa-
tronosq; careas, & per te ipsum Deum preceris, om-
nino tamen uoti compos eris. Neq; enim tam facile
Deus annuit, cum alijs pro nobis orant, ut cum ipse
met oramus, etiā si plurimis pleni simus malis. Chry.
de Profectu Euangelij.

Propter orationem Patriarchę (Abrahę) iustus
(Loth) seruatus est. Quando enim quod ex nobis est
simul afferimus, & accedit intercessio sanctorū plu-
rimum nobis confert. Quod si ipsi negligemes fueria-
mus, & spem in illis solis collocauerimus nostrā salu-
tis, nihil amplius nobis prodest, non quod infirmi sunt
iusti, sed quia propter nostrā desidā nos ipsos perdia-
mus. Chrysost. in cap. Genesios. 19. Homilia. 43.

Aliorū quoq; uirtus, multorū tegere ualet maliciā.
Multa enim domini bonitas est, & sepe solet etiā pro-
pter paucos multis dare salutem. Et quid dico pro-
pter paucos iustos? Sepe quando non inuentus est in
presenti uita iustus, propter defunctorum uirtutem,
uiuētiū miseretur, & curam habet. Protegam ci-
uitatem hanc propter me, inquit, & propter Da-
uid &c. Chryso. Hom. 4. in Gene. cap. 18.

CHRISTVS discipulos suos etiam tunc postq;
obierunt

obierunt, effulgere fecit. Quid dico discipulos? Nā & eorū loca, & sepulchra simul & tēpora perenni memoria celebrari curauit. Tu uero mihi sepulchrum ostendās Alexandri, & profer diē, in quo uitā finiuit, sed nihil horum insigne, sed omnia destructa sunt, & exterminata. Christi uero seruorū, & sepulchra clara sunt, regiā assecuta ciuitatē, et dies notissimū, mūdo festū asseremes letitiam. Et illius (Alexan.) quidem loculū, & proprii nesciunt, horum autem scium & Barbari. Et seruorū crucifixi sepulchra regijs aulis sunt clariora, non magnitudo, & edificiōrū pulchritudine, nam & in hoc quidē superant, sed quod multo maius est, conuenientiū studio. Nam & ipse, qui purā indutus est, accedit illa complexurus sepulchra, & fastu deposito, stat sanctis supplicaturus, ut pro SE APVD DEVM INTERCEDANT & Scenarū Fabrum, & piscatorem etiam mortuos, & PROTECTORES orat, qui Diademate redimtus incedit. Chrysost. Hom. 66. ad populum. To. 4.

Sanctorum ossa, demonas sistum, & torquent, & uinctos ab illis soluūt seuissimis uinclis. Quid hoc foro magis reuerendū? Cum uideatur nemo, nemo demonis instet lateribus, uoces, seniūtur, & lacerationes, flagella, tormentaq; ac lingua ardētes, terribilē illam uim Demone non ferente. Et corpus induti, in corpore as opprimūt potestates. Et cinis, & ossa, et fauilla, in uisibiles

uisibiles illas potestates dilaniant. Itaq; quo regias aulas quidem uideat, nullus unq; peregrinatus fuerit, multi uero reges plerumq; huius spectaculi gratia peregrinati sunt. Chrysost. in eadem Hom. sub finem.

Quod si liberam fuisset, per curas Ecclesiasticas, & corpus habuissem ualidum, nihil utiq; causatus fuisset, quo munus tanta suscepta peregrinatione, cathenas dum taxat illas (Pauli) & carcerem, ubi ligatus fuit, uidissem. Chryso. Hom. 8. in cap. Ephe. 4.

Etiā si Abraam Patriarcha pro his supplicet, qui in suis uitijs permanendo immedicabiliter egrotant, abit Deus relinquens rogantem, ne uocem pro talibus interuenientis exaudiat &c. Non igitur quasi oscitantes, et desides, ex aliorum meritis pendeamus. Habent enim um pro nobis, & quidam maximam, orationes, supplicationesq; sanctorum, sed nunc profecto cum nos quoq; idipsum per pœnitentiam postulamus, & ad studia meliora confugimus. Chrysostomus Homilia. 5. in Math. cap. 1.

Quod si negligentes fuerimus, ac desides, nec per aliorum quidem merita possumus saluari. Si uero mente uigilemus, etiam per nosmetipsos istud ualeamus efficere, & multo magis nostro, & alieno tuti esse suffragio. Nam & Deus salutem nostram, non tam alijs, rogantibus nobis uult donare, quam nobis, ut hoc ipso, quo tram, in non eius placere cupimus, ad studia meliora mi-

gremus, & fiduciam bonæ conscientie colligamus etc. Et Benedicimus, nō ut pro peccatoribus supplicandum esse sanctis negemus, sed ne nosmetipsos in ocium, ac desidiam resoluamus, & dormientes ipsi, alijs tantummodo nostra curanda mandemus. Chrysof. Homilia in Math. 8.

Etenim si segnes tardauerimus, nec iustus, nec Propheta, nec Apostolus nobis ullus patrocinabitur, sin seculi fuerimus, satis magno operum nostrorum patrociniō freti, summa cum fiducia hinc discedemus, & quæ diligentibus dominum reposita sunt, bonis perfruemur. Chrysof. in 1. Corinth. cap. 16. Hom. 42.

His itaq; cognitis, nec sanctorum preces contemnemus, neq; totum in illas projiciamus, hoc quidem ne temere insidijs opprimamur, illud uero ne extra multum lucrum, & profectum excidamus, sed oremus etiam, ut pro nobis precentur, manumq; porrigant, adhaereamusq; & ipsi uirtutis studio, ut bona diligentibus Deū promissa consequi ualeamus Chrysofomus. Hom. 1. in 1. Thess. cap. 1. Vide totum locum.

Si Paulus cum hic esset usq; adeo dilexit homines, ut cum dissolui ex animi proposito, & cum Christo esse elegerit hic esse multo magis ILLIC feruentioris amorē ostendet. Ego & ROMAM propterea diligo, tametsi et aliunde queam illam laudare, nempe à magnificientia, ab antiquitate, à pulchritudine, à multitudine, à

potentia,

potentia, à ditijs, & à rebus in bello fortiter gestis. Sed relictis istis omnibus ob id, illam beatam depredico, quod erga illos (Romanos) Paulus dum uiueret, adeo fuit beneuolus, adeo illos amauit, coram deseruit, et postremo uitam apud eos finivit. Vnde & ciuitas ista hinc facta est insignis, plus quam à reliquis omnibus. Et quemadmodū corpus magnum, ac ualidum duos habet oculos illustres, sanctorum uidelicet illorum (Petri, & Pauli) corpora, ita cælum non splendescit, quando radios suos Sol ex sese dimittit, quemadmodum Romanorum urbs, duos illos lampadas ubiq; terrarum effundens. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus. Considerate, & horrete, quale spectaculum uisura sit Roma, Paulum uidelicet repente ex theca illa cum Petro resurgentem in occursum domini sursum ferri. Qualem rosam Christo mittet Roma? Quilibet coronis duabus ornatur urbs ista? Quilibet catenis aureis cincta est? Quales habem fontes? Propterea celeberrima hanc urbem, non propter copiam auri, non propter columnas, neq; propter aliam phantasiam, sed propter columnas illas Eccl. sic. Quis mihi nunc dabit circumfundi corpori Pauli, affigi splendore, uidere puluerem corporis illius, quæ adhuc in Christo erant adimplentis, stigmata illius gestantis, predicationem Euangelij ubiq; seminantis? &c. D. Chrysof. Hom. ultima in cap. Rom. 6.

Sanctorum

August.

Sanctorum corpora, & precipue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi membra, syncerissime honoranda, & Basilicas eorum nominibus appellatas, uelut loca sancta diuino cultui deputata, affectu pijsimo, & deuotione fidelissima adendas credimus. Si quis contra hanc sententiam uenerit, non Christianus, sed Eunomanus, & Vigilantius creditur. Ex Ecclesiasticorum Dogmatum cap. 73.

Si ad consortium Martyrum, uel sacerdotum uolumus peruenire, de imitatione Martyrum cogitemus. Debent enim in nobis aliquid recognoscere de suis uirtutibus, ut dignentur PRO NOBIS DOMINO SUPPLICARE Augustin. de Martyr. Scr. 2. & 3.

Vbiq; quidem Deus est, & nullo continetur, uel includitur loco, qui condidit omnia, et eum à ueris adoratoribus in spiritu, & ueritate oportet adorari, ut in occulto exaudient, in occulto etiam iustificet, & coronet. Verūtamen ad ista, quæ hominibus uisibiliter nota sunt. Quis potest eius consilium perscrutari, quare in alijs locis hæc miracula fiant, in alijs non fiant. Multis enim notissima est sanctitas loci, ubi beati Felicis Nolensis corpus conditum est Quo uolui ut pergerent (Duo clerici de furto suspecti) quia inde nobis facilius, fideliusque scribi potest, quicquid in eorum aliquo diuinitus fuerit propalatum. Nam, & nos nouimus Mediolani apud

Memoriam

Memoriam sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter Demones confitentur, Furem quendam, qui ad eum locum uenerat, ut falsum iurando deciperet, compulsum fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere. Nunquid non & Affrica Sanctorum martyrum corporibus plena est, & tamen nusquam hic scimus talia fieri. Sicut enim, quod Apostolus dicit. Non omnes sancti habent dona curationem, nec omnes habent dijudicationem Spirituum: ita nec in omnibus memorijs Sanctorum ista fieri uoluit, qui diuidit propria unicuique pro ut uult. D. Augusti. Epistola 137. ad clericum & populum Hyponen.

Natalicia Sanctorum cum sobrietate celebrate, ut imitemur eos qui nos præcesserunt, & gaudeant de uobis, qui orant pro uobis, ut benedictio Domini in eternum maneat. Fiat, fiat. D. Augustinus in Psal. 88.

Pro martyribus non oramus, sed ipsi orant pro nobis Diuus Augustinus. In Euange. Ioan. Tracta 84.

Nec sic arbitror Nebridium inebriari ex fonte uiuo, ut obliuiscatur mei, quem tu Domine, quem potat ille, nostri sis memor. Augustinus lib. 9. confess. cap. 3.

Cum anime nostre aliquid secundum Deum desiderat, & hoc sibi à Deo per Sanctos dari siue corde, siue lingua siue uoce postulant: Anime Sanctorum (quibus idem est audire quod uidere, & e conuerso) non uoces, sed

a 3 uerba

DIVORVM CVLTVS.

uerba intuentes, desiderata eis à Deo impetram. D. Augustinus de cognitione ueræ uitæ cap. 39. ubi tractat. Quomodo animæ sanctorum intelligantur audire preces uiuentium, & eis patrocinari.

Quæstio ista uires intelligentiæ meæ uincit. Quemadmodum opitulentur martyres his quos per eos certum est adiuuari. Verum ipsi per se ipsos absint uno tempore tam diuersis locis, et tanta inter se longinquitate discretis, siue ubi sunt eorum memoriæ, siue præter suas memorias, ubicumque adesse sentiuntur: An ipsi in loco suis meritis congruo ab omnium mortalium conuersatione remoti, et tamen generaliter orantibus pro indigentia supplicantiu (sicut nos oramus pro mortuis, quibus utique non præsentamur, nec ubi sint, uel quid agant scimus) Deus omnipotens qui est ubique, præsens, nec concretus nobis, nec remotus à nobis exaudiens martyrum preces per Angelica ministeria ubique diffusa, præbeat hominibus ista solatia, quibus in huius uitæ miseria iudicat esse præbenda: Et suorum merita martyrum, ubi uult, quando uult, quomodo uult, maxime quæ per eorum memorias (quoniam hoc nouit expedire nobis ad edificandam fidem Christi, pro cuius illi confessione summi passi) mirabili atque ineffabili potestate ac bonitate commendat. Res hæc altior est, quam ut à me possit attingi, & abstrusior, quam ut à me ualeat perscrutari, &c. Augusti. de cura pro mortuis gerenda cap. 16. Et in Psal. 108.

Populus

DIVORVM CVLTVS.

190

Populus Christianus memorias Martyrum religiosam solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adiunctur: ita tamen, ut nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quamuis in Memorij martyrum constitutus altaria &c. Vide Augustinum contra Faustum lib. 20. cap. 21.

Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum: quia si pie uixerint, non sic habentur, ut tales querant honores, sed illam à nobis coli uolunt, quo illuminante letantur meriti sui nos esse conseruos, Honorandi ergo sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem &c. Et post pauca. Honoramus eos charitate, non seruitute. Nec eis Temppla construimus &c. Augustinus de uera religione capite. 55.

Exempla iustorum ideo proponuntur, non ut ab eis iustificemur, sed ut eos imitantes, ab eorum iustificatione nos quoque iustificari sciamus. Augustinus de Catechizandis rudibus capite 7.

Vos igitur qui meruistis consortes fieri supernorum Ciuium, & perfrui æternæ claritatis gloriæ, orate pro me ad Dominum, ut educat me de carcere isto, in quo teneor captiuus & ligatus. Augustinus de Spiritu & anima cap. 59.

Orate Dominum, orate pijsimi, orate omnia agmina

4 Sancto

Sanctorum, & uniuersi cætus beatorum, ut uestris precibus meritisque adiuti, salua naue, & integris mercibus peruenire mercamur ad portum perpetuæ salutis & quietis, & continuæ pacis, & nunquam finienda securitatis. Augustinus lib. Meditationum capitulo 13.

Histo. Eccl. Martyres tanquam discipulos Domini diligimus & ueneramur, quasi integre fidem Magistro seruantes & Domino: quorum nos quoque in fide & perseverantia charitatis, optamus esse particeps: Et post pauca. Eorumque memorias celebramus, qui prius passi fuerant, ut sequentium animi, ad præcessorum uiam, exemplis insignibus suscitentur. Eusebius Ecclesi. Histo. li. 4. cap. 15.

Certus esto quod cum abiero ad Dominum meum, sine mora boni huius tibi remunerationem parabo. Verba sum Potamiene uirginis ad Basilidem carnificem. Eccle. Histo. lib. 6. cap. 5.

Alexander Capadox Episcopus, Hierosolymam adorandi & sanctorum locorum uidendi gratia properauerat. Vide Histo. Ecclesiasticam lib. 6. cap. 9.

Theodosius imperator ante Martyrum & Apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fide sanctorum intercessionem poscebat. Histo. Eccle. lib. 11. cap. 33.

Aquilinus quidam (Sozomeno notus) cum longæ passus

passus fuisset infirmitates, ac medicorum ars hærebat, dumque morti uicinus esset, iussit suis, ut se ad Michaleum (locum sacrum D. Michaeli) ducerent, credens aut illic se mori, aut languori priuari. Iacentiq; per nos ætem diuina uirtus apparens præcepit, ut quicquid comederet, in huiusmodi potionem tingeret, quæ esset ex pipere & uino & melle confecta. Quo factò, ab ægritudine liberatus est: quippe cum medicis ratione medicinæ uideatur esse contrarium calida pocula cholericis exhibere. Tripar. Historiæ lib. 2. cap. 19.

Christum Seruatorem nostrum, Petrum item & Paulum effigiatos fuisse à ueteribus Christianis, testatur Eusebius historiæ suæ lib. 7. cap. 14. Et ait, Insignia ueterum reseruari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horum uero amoris indicium est.

Apuð Alexandriam, Crucis Dominicæ signum unusquisque in postibus, in ingressibus, in Fenestris, in parietibus, columnisque depictum habebat. Histo. Eccle. lib. 11. cap. 29.

Signum uenerandæ Crucis in Altario positum, & in summa ueneratione à Christianis habitum, apparet ex Tripart. historiæ lib. 2. cap. 19.

Iulianus Apostata, crucis signo frontem signens, Deum monem abegit, etiam nolens. Vide Tripar. Histo. lib. 6. caput 1.

Et Diuæ Mariæ uirginis imaginem apud Christianos

DIVORVM CVLTVS.

nos honorifice habitant, apparet ex Tripartita historiae lib. 9. cap. 9.

Cum pictor quidam pingere Salvatorem secundum similitudinem Iouis presumpsisset, arefacta est manus eius quem peccatum suum confessum, sanauit Gennadius. Vide Historiam Eccle. Nicephori sub Leone Imperato. Pag. 600.

Gregori. Nazian. F. Tu uero pater beate, scenaeque uere spectator, & Mysta, ubi uoce exultationis & salutis Angeli cum sanctis Deum collaudant, tui mentor sis Gregorij, qui haec breuiter est Philosophatus &c. Grego. presbyter inuita Nazianzeni.

D Basilus nunc in caelis degit, ibique pro nobis, ut arbitror, sacrificia offert, ac pro populo orat. Licet enim nos reliquerit, non tamen omnino reliquit G. Nazian. Oratione octaua, in laudem Basilij Magni dicta.

Tu autem (Basilij) sacrum ac diuinum caput ex alto nos respice, & carnis stimulum, instructionem nostram a Deo nobis datam, aut tuis siste precibus, aut fortiter me ferre persuade, totamque uitam nobis in melius permuta &c. Grego. Nazian. Oratione in Basilium Magnum.

Veritatis martyribus festa instauramus, ut quoniam eorum certamina ueneramur, eorum quoque pietatem ueneremur Gregorius Nazian. Oratio. 16. de pauperum fouenda.

Tu

DIVORVM CVLTVS. 193

Tu autem Athanasi e supernis propitius nos respice, & populum hunc sanctum dirige, Trinitatis sanctae adoratorem &c. Grego. Nazian. Oratio 18. in Athana.

Virgo quaedam Christiana a Cypriano (tum Masgo) sollicitabatur ad stuprum: at illa uirginem Marianam rogauit, ut sibi uirgini periclitanti opem ferret: & est exaudita. Gregorius Nazianzen. Ora. 19. in D. Cypria.

Tu uero Cypriane nos ab alto propitius respice, nostramque sermonem ac uitam dirige, & sanctum ouile hoc pascere, aut una rege, ac reliqua quantum possibile est ad meliora dispone, &c. Grego. Nazianze. ibidem.

Athanasius Episcopus postquam multa certamina exaltauit, ab alto (recte noui) res inspiciens nostras, manumque porrigens ijs qui laborant pro bono & tanto plus quanto magis a uinculis est liberatus. Grego. Nazian Ora. 23. ad eos qui in classe ex Aegypto adueniant.

Dius Iulitta animam (suam) in caelestiam regionem, Basilium, & ei conuenientem locum transmittit. Preciosum uero corpus incorruptum, eius propinquis reseruatum est, atque in pulcherrimo ciuitatis templo collocatum, quod & locum, et aduenientes pariter sanctos reddit. Terra autem benedicta huius Beatae aduentus, ex proprijs brachijs

DIVORVM CVLTVS.

chis naturam aquæ generosissimam emisit, ut modo la-
ctus omnes in ciuitate pariter nutriat &c. D. Basilius
in Iulianæ Martyrem.

Honor erga bonos conseruos (Diuos) collatus, be-
neuolentiæ significationem apud communem Domini
habet. D. Basilius in Quadraginta Martyres.

Hæc est Martyrum uera laus, alios ad eorum uirtu-
tem æmulandam inuitare Basilius ibidem.

Beneficium hoc fratres dilecti. gratiam hanc mini-
me deficientem, ac sine inuidia, ex Deo obtinemus: ut
paratum sit nobis, & Ecclesiæ PER HOS auxilium
&c. Sepe laborastis, sepe operam dedistis, ut unum
pro uobis orantem inueniretis: Quadraginta sunt hij,
unam orationis emittentes uocem. Vbi enim sunt duo
uel tres in nomine Domini congregati, ibi Deus est. V-
bi uero Quadraginta fuerint, quis dubitet Deum esse
presentem? Qui aliqua premitur angustia, AD HOS
CONFUGIAT. Qui rursus letatur, HOS O-
RET. Hic, ut à malis liberetur, hic ut duret in rebus
letis. Basilius in Quadraginta Martyres.

August.

Dominus noster Iesus Christus adhuc interpellat pro
nobis. Omnes Martyres, qui cum illo sunt interpellant
pro nobis. Non transeunt interpellationes eorum, nisi
cum transierit gemitus noster. D. Aug. in Psal. 85. Ver-
su Quoniam tu Domine adiuuisti me &c.

Beatus Cyprianus quidem iam corpore, quod corru-
pitur,

DIVORVM CVLTVS.

193

pitur, non aggrauante animam, nec deprimente terrenâ
inhabitatione sensum multa cogitantem, serenius per-
spicit ueritatem, quam meruit adipisci per charitatem.
ADIVVET ITAQVE NOS ORATIO
NIBVS SVIS istius carnis mortalitate, tanq̃ in
caligniosa nube laborantes, ut DONANTE DO-
MINO, quantum possumus bonâ eius imitemur.
August. de Baptismo contra donatistas, lib. 7. cap. 1.

Ostendatur mihi Romæ in honore tanto Templum
Romuli, in quanto ibi ostendo MEMORIAM Pe-
tri. In Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro no-
bis? Sumus enim Christiani, non Petriani. Et si nati per
fratrem defuncti, tamen cognominati nomine defuncti.
Per illum nati, sed illi nati, D. Aug. in Psal. 44.

Interrogare capimus (inquit Constantinus Imperator. Costan-
tor) Syluestrum, utrum ipsorum Apostolorum (Petri Imperatoris
& Pauli) imaginem expressam haberet, ut ex pictura
disceremus, hoc esse quod reuelatio docuerat. Tunc idē
uenerabilis pater imagines eorundem Apostolorum per
Diaconem suum exhiberi præcepit &c. D. Constanti-
nus Impe. in Confessione suæ fidei.

Martyrum ubiq; sepulchra ueneramur, & sanctam Paula. &
suam oculis apponentes, si liceat, etiam ore contin-
gentes, & monumentum, in quo dominus conditus est, um-
quidam existimant negligendum? Paula, & Eustochi-
um Marcellæ.

Valde

Valde absurdum est, nimis saturitate uelle honorare Martyrem, quem scias Deo placuisse ieiunijs. D. Hieronymus ad Eustochium.

Blesilla filia tua (O Paula) pro te iam dominum roga, mihiq; ut de eius mente securus sim, ueniam impetrat peccatorum &c. D. Hieronymus ad Paulam, sua per obitu Blesille.

Vale ô Paula, & cultoris tui ultimam senectutem orationibus iuuas. Fides, et opera tua Christo te sociant, presens facilius quod postulas impetrabis. D. Hieron. in Epitaph. Paulæ.

Theodor. Nos Christiani, ô Græci homines, nec hostias Martyribus nec libamina ulla deferimus, sed ut sanctos homines, Deiq; amicissimos honoramus, tanto enim amore creatorem Deum, generisq; humani uindicem prosequuti sunt, ut amabile illis fuerit pro accepta semel religione, iugulum percussori porrigere &c. Hæc Theodoretus contra Græcorum affectiones. lib. 8.

Si cælum, sedes illorum est, qui pie uitam duxerunt, hunc profecto finem sui cursus, & Martyres consecuti iam sunt, his enim magis pium esse nihil potest. Theodoret ibidem.

Nos eos, qui illustri pietate uiguerunt, proq; ea iugulati, ac cæsi sum, & auxiliares, et medicos nominamus. At non aëmonas uocamus, absit a nobis absit hic furor. Sed amicos Dei, fidelesq; seruos fuisse dicimus, dicendi libertate

bertate maxime usos, dum certissimum bonorum prouentum nobis prenunciarent &c. Idem Theodoretus. lib. 8. de Græcarum affectionum curatione.

Martyrum templa, conspicua cernuntur, magnitudinemq; præstantia, omni præterea ornatus genere uariata, splendoremq; quodammodo pulchritudinis suæ late fundentia, Neq; uero hæc per annum semel, aut bis, aut quinque aduentamus, sed in eis sepe numero dies festos peragimus, sæpe diebus singulis eorū Martyrū domino laudes, hymnosq; cantamus. Quicq; homines prospera sunt uale tudine, conseruari eam sibi a Martyribus petūt, quæ uero ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatē exposcunt. Insuper & steriles uiri, et mulieres, dari sibi filios petūt qui uero parentes sunt, integra sibi, & propria custodiri quæ consequuti sunt, dona. Item qui peregre aliquo proficiuntur, petunt Martyres sibi comites esse in uia, uel potius itineris duces, qui uero iam fossites redierunt gratias agunt acceptum beneficium cōfidentes. Non qui se ad Deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei Martyres, tanq̃ diuinos homines, intercessoresq; sibi eos apud Deum aduocent, ac præcentur. Pie uero, fideliterq; precatos ea maxime cōsequi, quæ desiderant, testantur illa, quæ uotorū rei dona persoluum, manifesta nimirū, adeptæ sanitatis indicia. Nam alij quidem oculorum, alij uero pedum, alij porro manuum simulachra suspēdunt, ex argento, auroue confecta. Gratissime nanq; accipis

cipit eorum dominus qualiacumq; sunt dona, nec exigua nec uilia dedignatur, quippe, qui ea proferentis facultate metitur. Hæc itaq; omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt, à sanitate consequutis allata, hæc, inquam, sepulchrorum ibi Martyrum, quæ sit uirtus ostendunt, Martyrum autem uirtus, quem ipsi coluerunt Deum, uerum esse Deum declarat. Hæc ad uerbum Theodoretus de Græcarum affectionum curatione lib. 8. Pag. 107.

Hilarius. Angeli missi sunt propter eos, qui hereditarium salutem, Deo nihil de his, quæ agimus ignorante, sed infirmitate nostra ad rogandum, & promerendum spiritualis intercessionis ministerio indigente &c. Hilarius in Psal. 119.

Chrysost. Cœlestis militie princeps Michael, rogamus te nunc indigni, ut tuis intercessionibus munias nos: Umbra alarum immaterialis naturæ tuæ custodiens nos, procidimus, & sine intermissione ad te clamamus, à periculis erue nos, ut uirtutum princeps cœlestium &c. Ex Missa D. Ioan. Chrysostomi.

Omnia sunt gloriosa in te Dei genitrix mysteria, castitate signata, uirginitate custodia: Mater cognita es sine fallacia, quæ uere peperisti dominum, IPSI SVPLICA, ut animas nostras saluet. ibidem.

Quoniam omnibus facturis præstantior existis, colam laudare te digne non ualentes Dei genitrix, gratis flagitamus

gitamus te miserere nostri Chrysost. ibidem.

Pater Nicolae, fungere legatione apud Dominum Christum, ut animæ nostræ salutem consequamur. Idem in eadem Missa.

Quomodo homines boni prohibent eos, qui se uolunt Augusti. luerunt colere tanquam Deos, et uolunt potius, ut Deus unus colatur, Deus unus adoretur, Deo uni sacrificium offeratur, non sibi? Sic & omnes sancti, uel Angeli illius gloriæ quærunt, quæ diligunt. Ad eius cultum, ad eius orationem, ad eius contemplationem omnes, quos diligunt rapere, & inflammare student, ipsum illis annunciant, non se quoniam Angeli sunt. Et quia milites sunt, non norunt gloriæ querere nisi Imperatoris sui, si aut gloriæ suam quæserint, ut Tyranni damnantur. Aug. in Psal. 96.

Ne te hoc lateat (maxime) & in sacrilega conuitia imprudenter trahat, scias à Christianis Catholicis quorum in uestro oppido etiā Ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique, ut NUMEN ADORARI, quod sit factum & conditum à Deo sed unum ipsum Deum, cui fecit, & condidit omnia. Augusti. ad Maximum Maudarensem Epistola 44. Et ad Deo gratias Epistola 49

Nunc uidetis ipsas huius seculi potestates, quæ aliquando pro simulacris populum Christianorum persequiebantur, uictas, & domitas, non à repugnantibus, sed à mortu

à morientibus Christianis, & contra eadem simulā-
 cra, pro quibus Christianos occidebāt, impetus suos,
 Legesq; uertisse, et imperij nobilissimi eminensimū
 culmen, ad SEPVLCHRYM PISCATO-
 RIS PETRI, submisso Diademate, SVPPLI-
 CARE. Augusti. ad Maudarenfes Idololātras Epi-
 stola. 42.

Credo quod (Ethnici) pluribus locis simul Petrum,
 & Paulum cum Christo pictos uiderunt, quia merita
 Petri, & Pauli etiam propter eundem passionis diē
 celebrius, & solenniter Roma commendat. Aug. de
 Consen. Euange. lib. 1. cap. 10.

Nec tamē nos eisde Martyribus tēpla, sacerdotia,
 sacra, & sacrificia constituimus, quoniā non ipsi, sed
 Deus eorū nobis est Deus. Honoramus sane memorias
 eorū tanquā sanctorum hominū Dei, qui usq; ad mora-
 tem suorum corporū pro ueritate certarunt, ut inno-
 tesceret uera religio falsis religionibus uictis, atq; cō-
 uictis. Aug. de Ciuitate Dei lib. 8. cap. 27.

Sancti Angeli, & sine ira puniunt, quos accipiunt
 aeterna Lege puniendos, & miseris, sine miseria com-
 passione subueniunt, & periclitantibus eis, quos dili-
 gunt sine timore opitulantur, nihilominus tamē ista-
 rum nomina passionū cōsuetudine locutionis huma-
 nę etiam in eos usurpantur, propter quandam ope-
 rum similitudinem, nō propter effectuum infirmi-
 tatem

tatem: Sicut Deus secundum scripturas irascitur, nec
 tamen ulla passione turbatur, Augustinus de Ciuita-
 te Dei lib. 9. cap. 5.

Quicumq; sunt in cœlestibus habitationibus immor-
 tales, ac beati, si nos non amant, nec beatos nos esse uo-
 lunt, colendi utiq; non sunt. Si autē amant, & beatos
 uolunt, profecto inde uolunt, unde & ipsi sumus. &c.
 Aug. de Ciuitate Dei lib. 10. cap. 1.

Quęcunq; miracula, siue per Angelos, siue quo-
 cunq; modo ita diuinitus fiunt, ut dei unius in quo solū
 beata uita est, cultum, religionemq; cōmendat, ea ue-
 re ab eis, uel per eos, qui nos secundū ueritatem, pie-
 tatemq; diligunt fieri, ipso Deo in illis operante, crea-
 dendum est. Aug. de Ciuitate Dei lib. 10. cap. 12.

Nam & cum exaudiunt (nos) Angeli, ipse (Deus)
 in eis exaudit, tanquā in uero, & nō manufacto tem-
 plo suo, sicut in omnibus sanctis suis, eius quę tempo-
 raliter fiunt iussa aeterna eius Lege conspecta. Aug.
 de Ciuitate Dei lib. 10. cap. 12.

Omnia quippe, quę prestare hominibus, uel An-
 geli, uel homines possunt, in unius esse omnipotentis
 potestate, quisquis diffidet, insanit. Augusti. eiusdem
 libri. cap. 14.

Sancti Angeli, ad quorum societate, & congrega-
 tionē in hac peregrinatiōe laboriosissima suspicamus
 sicut habent permanendi aeternitate, ita cognoscendā
 facilitatem

DIVORVM CVLTVS.

facilitatem, & requiescendi foelicitatem, sine difficultate, quippe nos adiuuant, quoniam spiritualibus moribus, & liberis non laboram. August. de Ciuitate Dei lib. 11. cap. 31.

Neque credendum est, aiunt quidam, tunc amissuros sanctos uiscera misericordiae, cum fuerint plenissima, ac perfectissime sanctitatis, ut qui tunc orabat pro inimicis suis, quando & ipsi sine peccato non erant, tunc non orent pro supplicibus suis, quando nullum ceperim habere peccatum. Aut uero Deus tuus eos non exaudiet, tot, & tales filios suos, quando in tanta eorum sanctitate, nullum inueniet orationis impedimentum. Hec apud Augusti. recte a uir sub alia persona, nec simpliciter improbantur, sed ad extremum diem non habitura locum arguitur &c. Augustinum uide de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 13.

De miraculis uarijs, quae circa terram sanctam ex Hierosolymis allatam facta sunt, & circa reliquias Stephani, Geruasij, & Prothasij, & aliorum sanctorum, lege apud D. Augustinum de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 8.

Martyres faciunt miracula, uel potius Deus, uel orantibus aut cooperantibus eis, ut fides illa proficiat, quae eos non Deos esse nostros, sed unum Deum habere nobiscum credamus &c. Aug. de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 10.

Nos Martyribus nostris non templa sicut Dijs, sed memorias

DIVORVM CVLTVS.

197

memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum uiuit spiritus, fabricamus, nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed uni Deo, & Martyrum, et nostrum sacrificium immolamus &c. Aug. ibidem lib. 22. cap. 10.

Non conuenit colere sanctos ultra decorum, sed Epiph. honorare ipsorum dominum. Et nemo in nomine Mariae (Deiparae) offerat, suam enim animam perdit. Epiph. Pag. 107.

Tunc pro nobis, absque ulla dubitatione sancti Martyres intercedunt, quando in nobis aliquid de suis uirtutibus recognoscunt. Aug. Serm. 244. de tempore. Augusti.

Orationibus sanctorum Martyrum, propitiatur Deus peccatis populi sui. Augustinus Quaestio. super Exodum cap. 108.

Cum merita nostra nos grauāt, ne diligamur a Deo sciamus nos illorum meritis releuari posse, quos Deus diligit. Aug. Quaestio. super Exodum cap. 149. Obser.

Comendamus nos orationibus D. Stephani. Multo magis enim nunc exauditur pro bene oratoribus suis a regnante Deo domino nostro Iesu Christo &c. Aug. Sermo. 2. de sanctis.

Cum sanctos in oratione inuocatis, sic oportet de eis cogitare, & situtis in gloria aeternae claritatis, si plenitudinissima lumina longe praefulgore Solis lucetia, quae omnia bona pleniter in Dei uisione habeat, & cunctis
b 3 se inuoc

se inuocantibus potenter subueniant. D. Augusti. de cognitione ueræ uitæ cap. 9. par. 10.

Cum animæ nostræ aliquid secundum Deum desideram, & hoc sibi à Deo per sanctos dari, siue corde, siue lingua, siue uoce postulant, animæ sanctorum, quibus est idem audire, quod uidere, & e conuerso, non uoces, sed uerba intuentes, desiderata eis à Deo impetrant. Augustinus de cognitione ueræ uitæ cap. 39.

Magnus in cœlis nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos, & copiosa turba desiderat, tam de incolumitate securæ, adhuc de nostra salute sollicita. Augusti. ex Cypriano allegat libro 1. de prædestinatione sancto. cap. 14.

Tutius, & iucundius loquor ad meum Iesum, quàm ad aliquem sanctorum spirituum Dei, plus debet mihi Christus, quam alicui cœlestium spirituum, Augusti. de uisitatione infirmorum lib. 2. cap. 2.

Habent Christianorum arcana illius Dominice crucis, quasi quoddam uenerabile monumentum, quod de crucis ipsius imaginatione crucem cognominant, quod & nos enim ueneratione dignissimum facemur, & ad recordationem crucifixi ueneramus. Augusti. ibidem cap. 3.

De

DE PURGATORIO,

& funeralibus precationibus.

Cap. XX.

Infirmos uisitare, mortuos sepelire, & diligenter exequias eorum peragere, pro eisq; orare & elemosynas erogare &c. Commendatur in Compensatio D. Clementis.

Congregans diuinus sacerdos sacræ charæ, siquidē Dionys. sanctifico ordine fuerit ordine dormiens, in conspectu Areopæ. diuini altaris recumbere faciens eum initiatur Deo oratione, & Eucharistia. Si autē sanctus Monachus, aut sacro populo coordinatus est ad honorabile sacerdotium, ipsum recubere facit ante sacerdotale introitum. Deinde perficit ad Deum Eucharistialem orationem summus sacerdos. Consequenter autē ministri in diuinis eloquijs prolatis nō mendaces promissiones de sacra nostra resurrectione legentes sacræ cōfidentes hoc, et potentes Psalmicorū eloquiōrū cantus. Deinde ministrum primus resoluit Catechumenos, & prædicat iā dormientes sanctos, & eum quibus dignatur modo defunctū coordinata recitatione, & hortatur omnes in Christo petere beatam cōsummationē. Deinde accedens diuinus summus sacerdos, orationē sacratissimā

Clemens.

* For.
cum.

b 4 super

super eo facit. Et post orationē ipse summus sacerdos salutatur dormientē, & post eum presentes omnes. Salutantibus autē omnibus, infundit dormienti oleū summus Sacerdos, & pro omnibus orationem sacrā faciens, reponit in domo honorabili corpus cum aliorum coordinatorum sanctorū corporibus. Hec Dionysius Areopag. Ecclesi. Hierarch. cap. 7. Vbi etiam insequentibus, & precationum, & Ceremoniarum bonam rationem reddit.

Tertull. Et iam repete apud Deum, pro cuius spiritu postules, pro quo oblationes annuas reddas &c. Tertullia de exhortatione castitatis Pag. 581.

Enimvero (uxor) pro anima eius (defuncti mariti) orat, & refrigeriū interim postulat ei, & in prima resurrectione consortiū, & offert annuis diebus dormitionis eius &c. Tertul. de Monogamia Pag. 596.

Orige. Si post fundamentū Iesu Christi, non solum in tuo corde aurum, & argenti, & lapidem preciosum (si tamen habes aliquid auri, uel argenti) super edificaueris, uerū & lingua, fœnū, & stipulā, quid tibi uis fieri cum anima sciuncta fuerit a corpore? Vtrū nam ingredi uis in sanctā cū lignis tuis, cum fœno, & stipula, et polluas regnū Dei? An propter lignū, fœnū, & stipulā foris residere, & pro auro, argenio, & lapide precioso nihil mercedis accipere? Sed neq; hoc æquū est. Quid igitur, sequitur, nisi ut primum propter

pter ligna ignis tibi detur, qui consumat fœnū, lignū uel stipulam &c. Vide Orige. in Hieremiā Hom. 12. Locus enim prolixior est, quam ut huc transcribi liceat. Vide eundem Hom. 8. in Leuiticum.

Verum hæc ipsa purgatio, quæ per pœnam ignis adhibetur, quantis temporibus, quantisque seculis de peccatoribus exigit cruciatus, solus scire potest ille, cui pater omne iudicium tradidit &c. Origenes in Rom lib. 8. cap. 11.

Diem mortis celebramus, quia nō moriūtur hij, qui mori uidentur. Propterea et memorias sanctorū facimus, & parentum nostrorum, uel amicorum in fide morientium deuote memoriā agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quā etiam nobis piā consummationem in fide postulantes. Sic itaq; non diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuo uiuēt hij, qui moriuntur. Origenes in Iob lib. 3. Pag. 500. Vide eundem in Psal. 38. Pag. 550.

Sacrificia pro eis (Celernia, et Laurentio, & Ig. Cyprianio) semper, ut meministis, offerimus, quoties Martirum passionēs, & dies anniuersaria cōmemoratione celebramus. Cyprianus 4. lib. Epistola 5.

Victor, cū contra formā nuper in consilio a sacerdotibus datam, Geminium Faustiniū presbyterū ausus sit actorē cōstituere, non est, quo pro dormitione eius apud uos fiat oblatio, aut de precatio aliqua nomine

eius in Ecclesia frequentetur &c. Cypr. lib. 1. Epistolarum Epistola. 9.

Grego.
Nazian.

Et nunc uenerāus nobis Casarius salutē est adeptus, cuius honorādus, hymnis post hymnos prēmīsus ad Martyrū gradus, cū pompa elatus, sacris parentū manibus honoratus, quū mater LUMINARIS prelatione calamitati pietatem opponeret, ijs uero, qui lachrymis uincebātur, Philosophia, quū PSALMODIAE sedarent luctum, & anima nouiter re-creata, quam spiritus per aquam transformauerat, dignum fructificaret honorem. Gregorius Nazianze. Oratio. 7.

Deo animas nostras addicamus, nec non & eorum qui ante nos sunt dissoluti, tanquā qui in uia iam fuerant paratiori. Grego. Nazian. ibidem.

Nunc quidem (O uita, & mortis domine) Casarium suscipe peregrinationis nostrae primitias, siue nouissimum primū, tuis concedimus rationibus &c. Grego. Nazian. ibidem sub finem orationis 7.

Cōstantius cōmunibus omnīū elatus est laudibus, ac pōpis, ijsq; uenerandis, ac nostris, nec nō cātibus tota nocte resonantibus, ac luminaribus accensis, quibus Christiani transitū honorare piū censemus &c. Gre. Nazian. Oratio. 2. in Iulianum Imperatorem.

Cur post mortem tuorū pauperes conuocās? Cur presbyteros, ut pro eo uelint orare, obsecras? Nō ignore te

rote responsurum, ut defunctus requiem adipiscatur, ut propitium iudicē inueniat. Chryso. in Math. cap. 9. Hom. 32.

Defleamus istos (mortuos) iuuenimus eos pro uiribus, Chryso. procuremus illis aliquid auxilij, modici quidē, attamē iuuenimus eos. Quomodo, qua ratione? Precātes adhortemur, & alios, ut pro illis orēt, pauperibusq; indēs nemer pro illis eleemosynas demus. Habet res ista nō nihil consolationis. Audi quippe, quid Deus dicat: Protegam ciuitatē istā propter me, et propter Dauid seruum meum. Si memoria duntaxat iusti tantum ualuit, quādo & opera pro tali uiuunt, quid nō poterunt? Non frustra ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione uenerandorū mysteriorū memoria, fiat eorum, qui hinc discesserunt. Nouerum illis multum hinc emolumenti fieri, multū utilitatis. Stame siquidē uniuerso populo, manus in cēlos extendente, cētū itē sacerdotali, uerendoq; posito SACRIFICIO, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? Verum istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt, Catechumenos uero neq; isto solatio dignamur, sed omni huiusmodi destituti sunt auxilio, uno quodā dempto. Quoniam illo? Pauperibus illorū nomine dare licet, unde illis non nihil refrigerij accedit &c. Chryso. in cap. 1. ad Philippen. Hom. 3.

Dic mihi quid sibi uolunt (in funere) lampades istae festinae

festiue? Nonne sicut Athletas eos (de functos) produci-
mus? Quid etiam hymni? Nonne ut Deum glorifica-
mus, & ei gratias agamus, quoniā iam coronauit dis-
cedentē, quoniā a laboribus liberauit de seruitute du-
cens, apud se habens? Nonne propter hoc Psalmi, &
hymni? Nonne propter hoc Psalmodia? Omnia ista
gaudentium sunt &c. Et post pauca, Quid Psallis illo
tempore: Reuertere anima mea in requiē tuam, quia
dominus benefecit tibi, nō timebo mala, quoniā tu me-
cum es. Et iterum: Tu es refugium meū a tribulatio-
ne, quę me cōtinet. Intelligis quid sibi uolum isti Psal-
mi? &c. Et iterum: Pro qua re, dic mihi, Presbyteros
uocas, & Psallemes? Nonne ut consolationem reci-
pias? Nonne ut honores discedentem? Chrysost. in
cap. Heb. 2. Homilia 4.

Opitulemur igitur de functis fratribus, memoriā pro
ipsis faciamus. Nam si Iobi illius liberos patris uicti-
ma purgauit, quid dubites, ē nobis quoq; si pro dormi-
entibus offeramus, solatij quiddam illis accessurum.
Gratificari Deus propter alios alijs solet &c. Chry-
sostomus in 1. Corinth. 13. Homilia 41.

Damasce. Serpens ille, cuius studium est, bona, Deoq; accepta
opera uitare, iugulare, hostileq; dolos struere, qui
et fraterna charitate præcellitur, fide disrumpitur, cō-
passione rotatur, ut est præuicator Legū, nōnullis
inspirat figmentū adulterinū, alienum, sacrifq; cōsti-
tutionibus

tutionibus aduersum, nempe bona, grataq; Deo opē-
ra omnia de functis nihil prodesse. Damasc. in Sermo.
de his, qui in fide hinc migrarunt, quod sacris opera-
tionibus, & uiuorum beneficijs multum iuuentur.

Qui agrum non coluerit, & spinis eum opprimi Augusti.
peruaserit, habet in uita hac maledictionē terrę suę,
in operibus suis, & post hanc uitam habebit, uel ignē
purgationis, uel pœnam eternam. Aug. de Gene. con-
tra Manicheos lib. 2. cap. 20.

Neq; negandū est de functorū animas pietate suo-
rum uiuentiū releuari, cum pro illis SACRIFI-
CIVM MEDIATORIS offertur, uel eleemo-
sinę in Ecclesia sum. Sed eis hæc profunt, qui cum ui-
uerent, ut hæc sibi postea prodesse possent meruerunt.
Est enim quidam uiuendi modus, nec tam bonus, ut nō
requirat ista post mortē, nec tam malus, ut ei nō pro-
sim ista post mortem. Est uero talis in bono, ut ista non
requirat, & est rursus talis in malo, ut nec his ualeat,
cū hæc uita transierit, adiuuari. Quo circa hic omne
meritum cōparatur, quo possit post hanc uitam rele-
uari quispiam, uel grauari. Nemo autē se speret, quod
hic neglexit, cum obierit, apud Deū promereri. Non
igitur, quę pro de functis cōmendādis frequemat Ec-
clesia, illi Apostolicę sunt aduersa sentētię, quę dictū
est: Omnes enim astabimus ante tribunal Christi, ut
restat unusquisq; secundū ea, quę per corpus gessit,
sive

sive bonum, sive malum. Quia etiam hoc meritum sibi quisq; cū in corpore uiueret cōparauit, ut ei possent ista prodesse. Nō enim omnibus prosunt. Et quare nō omnibus prosunt, nisi propter differentiā uite, quam quisq; gessit in corpore: Cū ergo sacrificia sive altaris, sive quarumcunq; eleemosynarū pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro ualde bonis gratiarū actiones sunt, pro non ualde malis, propitiationes sunt, pro ualde malis & si nulla sunt adiuuentia mortuorum, qualescunq; uiuorū cōsolationes sunt. Quibus autē prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsa damnatio. Aug. in Enchiridio ad Laure. cap. 110. Eadem habet de cura pro mortuis gerenda capite. 1. & 4. & 18.

Non sunt pratermittende supplicationes pro spiritibus mortuorū, quas faciēdis pro omnibus in Christiana societate defunctis, etiā tacitis nominibus, quorumq; sub generali cōmemoratione suscepit Ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes, aut filij, aut quicūq; cognati, uel amici, ab una eis exhibeatur pia matre cōmuni. Aug. de cura pro mortuis gerenda. cap. 4.

Ponte, inquit bat Diua Monica, hoc corpus ubicunq; nihil uos eius cura conturbet. Tantū illud uos rogo, ut ad domini altare memineritis mei, ubi fueritis. Augu. lib. Confess. 9. cap. 11.

Ego (Augustinus) nunc pro peccatis matris mee deprecor

deprecor te exaudi me per medicinam uulnere non sanctorum, quæ pependit in ligno, & sedens ad dexterā tuam interpellat pro nobis &c. Augu. lib. Confess. 9. cap. 13.

Namq; illa (Monica) imminente die resolutionis sue, non cogitauit suum corpus sumptuose contegi, se tantūmodo memoriā sui ad ALTARE tuum fieri desiderauit, cui nullius diei pratermissione seruierat, unde sciret dispensari VICTIMAM sanctam, quæ deletum est Chirographum, quod erat contrarium nobis &c. August. ibidem.

Inspira, domine Deus meus, inspira seruis tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis meis, quibus & uoce, et corde, & literis seruiō, ut quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monica famule tue, cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnes introduxisti me in hanc uitam &c. Augu. lib. 9. Confess. cap. ultimo.

Domine ne in indignatione tua arguas me. Non sim inter illos, quibus dicturus es: Ite in ignem æternū, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Neq; in ira tua emendes me, ut in HAC VITA purges me, & talem me reddas, cui iam EMENDATORIO IGNE non opus sit, propter illos, qui salui erunt, sic tamen quasi per ignē. Quare, nisi quia edificant super fundamentū, ligna, fœnum, stipulam? Aedificarent autē aurum,

aurum, argenti, lapides preciosos, & de utroq; IGNE securi essent, nō solū de illo AETERNO, qui in eternum cruciaturus est impios, sed etiam de illo, qui EMENDABIT eos, qui salui erunt per ignem. Dicitur enim: Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignē. Et quia dicitur: Saluus erit, cōtemnitur ille ignis. Ita plane, quamuis salui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quam quicquid homo potest pati in hac uita. D. Aug. in Psal. 37.

Hiero.

Qua funeris pompa. Paula ad sepulchrum elata sit, uide apud. D. Hierony. in Epitaphio illius.

Ambrosi.

Solue pater sancte munus seruo tuo, quod Moyses, dum in spiritu uidit, accepit. Solue seruo tuo munus, quod concupiuit, munus quod poposcit sanus, robustus, incolumis. Solue seruo tuo (Valentiniano defuncto) munus tuę gratię, quā ille nunquā negauit &c. Ambro. in Oratio. Funeb. super obitu Valen. Imp.

Beati ambo (Gratianus scilicet, & Valentinianus) si quid orationes meę ualebunt. Nulla dies uos silentio pręteribit. Nulla inhonoratos uos mea transibit oratio. Nulla nox non donatos aliqua precum meorum contextione transcurrent. Omnibus uos oblationibus frequentabo &c. D. Ambro. ibidem.

Tibi nunc omnipotens Deus innoxia cōmendo animam (Satyri fratris mei iam uita defuncti) tibi Hōiā meam offero, cape propitius, ac serenius fraternum munus

munus sacrificium sacerdotis, hæc mei iam liba præmitto. D. Ambro. in oratione super obitu fratris.

Da requiem perfectō seruo tuo Theodosio, requiem, quam præparasti sanctis tuis. Illo conuertatur anima eius, unde descendit &c. Ambro. super obitu Theodosij Imperatoris.

Die septimo ad sepulchrum redimas, qui dies symbolum est futurę quietis &c. Ambrosius de fide Resurrectionis.

Alij tertium diem, & trigesimum (obitus diem) alij septimum, et quadagesimum obscurare consueuerunt, & utraq; obseruatio auctoritatem habet, quā necessariū pietatis impletur officium. Ambro. in Oratione sua per obitu Theodosij Impe.

Festinauit Abraam pro loco sepulchri precium soluere &c. Quia nondum erant huiusmodi Dei templa, in quibus fidelium in domino reliquię conderentur. D. Ambro de Abraam. lib. 1. cap 9.

Oblationes pro spiritibus dormientium ipsos uere aliquid adiuuare credendum est. Aug. Epistola. 64. ad Aurelium. Augustin.

Oblationes, & distributiones, quę sunt pro defunctis, non parum conducunt etiam his, qui in grauib; peccatis mortui sunt. Non omnino igitur postquam occidit, mittit in gehennam, sed potestatem habet mittendi &c. Theophylact. in cap. Luc. 12. Theoph.

c Nulla

PURGATORIVM.

Nulla ratione conceditur, ut pro non baptizatis cuiuslibet ætatis hominibus offeratur sacrificiū corporis, & sanguinis Christi, tanq̃ per huiusmodi pietatem suorum, ad regnum cælorum, quo perueniant, adiuentur. August. ad Rhenatum de Anima, & eius origine. lib. 1. cap. 9. & 11. Et lib. 3. cap. 12.

Augustinus, membris omnibus sui corporis incolomis, integro aspectu, atq; auditu, ut scriptum est (in superioribus scilicet) nobis adstantibus, & uidentibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in bona senectute, & nobis coram positus, pro eius commendanda corporis depositione sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. Hæc Possidonius de uita Augustini &c.

Cum corpus matris meæ Monicæ elatum est, inuis, & redimus sine lachrymis. Nam neq; in eis precibus, quas tibi sudimus, cum OFFERRETUR PRO EA SACRIFICIUM precij nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego fleui &c. August. lib. 9. cap. 12.

Curatio funeris, conditio sepulture, pompa exequiarum, magis sunt uiuorum solatia, quam subsidia mortuorum. Si aliquid prodest impio sepultura preclusa, oberit pio uilis, aut nulla &c. Augusti. de Ciuitate Dei lib. 1. cap. 12.

Nec

PURGATORIVM.

104

Nec ideo tamen contemnenda, & abiicienda sunt corpora defunctorum maximeq; iustorum, & fidelium, quibus tanq̃ organis, & uasis ad omnia bona opera sanctus usus est spiritus &c. ibidem cap. 13.

Temporarias pœnas alij in hac uita tantum, alij post mortem, alij & nunc & tunc, ueruntamen ante iudicium illud seuerissimum, nouissimumq; patiuntur. Non autem omnes ueniunt in sempiternas pœnas, quæ post illud iudicium his sunt future, qui post mortem sustinent temporales. Nam quibusdam, quod in isto non remittitur, remitti in futuro seculo, id est, ne futuri seculi æterno supplicio puniantur, iam supra diximus August. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 13.

Purgatorias autem pœnas nullas futuras opinandum est, nisi ante illud ultimum, tremendumq; iudicium. Nequaquam tamen negandum est etiam ipsum æternum ignem, pro diuersitate meritorum, quamuis malorum, alijs leuiorem, alijs futurum esse grauiorem, siue ipsius uis, atq; ardor, pro pœna digna cuiusq; uarietur, siue ipsa equaliter ardeat, sed non equali molestia sentiatur. August. eiusdem argumenti lib. 21. cap. 16.

Neq; enim piorum animæ mortuorum separantur ab Ecclesia, quæ etiam nunc est regnum Christi: Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in comunione corporis Christi &c. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 20. cap. 9.

6 2 HJ

PURGATORIVM.

Epipha.

Hij, qui decesserunt, uiuunt, & non sunt nulli, sed sunt, & uiuunt apud dominum, & (ut pietissimam predicationem recenseam) spes est orantibus pro fratribus, uelut, qui in peregrinatione sunt. Prosum autem & preces pro ipsis fientes, etiamsi totam culpam non absceindant. Verum enim uero eo, quod nos sepe dum in mundo sumus fallimur, & erramus tum inuiti, tum uoluntarie, quod id, quod perfectius est significetur, et pro iustis, & pro peccatoribus memoriam facimus, pro peccatoribus quidem, misericordiam Dei implorantes, pro iustis uero, & patribus, & Patriarchis, & Prophetis, Apostolis, Euangelistis, Martyribus, ac Confessoribus, Episcopisq; & Anathoretis, & pro uniuersa ordine, ut dominum Iesum Christum ab hominum ordine separemus, per honorem, quem ipsi exhibemus, & ut adorationem ipsi prestemus, illud mente uolentes, quod Dominus non est ulli homini adequatus, etiamsi nullies, & ultra, in iusticia degat unusquisq; homo, quomodo enim possibile fuerit? &c. Epipha., contra Aerij heresim. Pag. 440.

In his, qui uita defuncti sunt, ex nomine memorias faciunt (Catholici) orationes ad Deum perscipientes, ac cultus diuinos, & mysteriorum dispensationes Epiphanius. Pag. 531.

Augustin. Orationibus sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & Eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur.

NON

PURGATORIVM.

265

NON EST DVBITANDVM mortuos adiuuari, ut cum eis misericordius agatur à domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim à patribus traditum. VNIVERSA OBSERVAT ECCLESIA, ut pro eis, qui in corporis, & sanguinis Christi communionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium suo loco, cum MEMORANTVR, oretur, ac pro illis quoq; id offerri commemoretur. Cum uero eorum commendatorum causa opera misericordie celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur. Non omnino ambigendum est ista prodesse defunctis, sed talibus, qui ita uixerint ante mortem, ut possint eis hæc utilia esse post mortem. Nam qui sine fide, quæ per dilectionem operatur, eiusq; sacramentis de corporibus exierunt, frustra illis à suis huiusmodi pietatis impenduntur officia, cuius, dum hic essent, pignore caruerunt, uel non suscipientes, uel in uacuum suscipientes Dei gratiam, & sibi non misericordiam thesaurizantes, sed iram. Non ergo mortuis NOVA MERITA comparantur, cum pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum præcedentibus consequentia ista redduntur &c. Augustinus de uerbis Apostoli Sermone 32.

c 3

CHRIST

DESCENSUS CHRISTI
CHRISTVM DE.

scendisse ad Inferos,
Cap. XXI.

Orig.

Intelligimus Christum idcirco in infernum descensisse, non solum ut ipse non teneretur a morte, sed ut & eos, qui inibi non tam prauaricationis crimine, quam moricndi conditione habebantur absolueret. Origenes Rom. cap. 5. Eadem habet contra Celsum lib. 2. Et in Math. Tract. 35.

August.

Neq; enim ipse die in caelo futurus erat homo Christus Iesus, sed in inferno secundum animā, in sepulchro autem secundum carnem. Et de carne quidem, quod eo die in sepulchro sit posita, manifestissimum est Euangelium. Quod uero illa anima in infernum descenderit, Apostolica doctrina praedicat. Quandoquidem beatus Petrus ad hanc rem testimonium de Psalmis adhibet, ubi de ipso praedictum esse demonstrat. Quoniam non dereliques animam meam in inferno, neq; dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Illud de anima dictum est, quia non ibi est derelicta, unde tam cito remeauit, illud de corpore, quod in sepulchro corrumpi celeri resurrectione non potuit. Sed in sepulchro Paradisum nullus intelligit. Et si quisquam esset ita absurdus, ut hoc sapere conarctur eo, quod illud sepulchrum in horto erat, non illa

AD INFEROS.

206

illo die fuit cum Christo in illo sepulchro, nec eius fides pro magno munere offerretur sepultura carnis, nihil gaudij, uel doloris, in morte sentientis, cum ille de requie, ubi sensus est, cogitaret. Restat igitur, ut si secundum hominem dictum est: Hodie mecum eris in Paradiso, in inferno intelligatur esse Paradisus, ubi erat eo die futurus secundum humanam animam Christus. Aug. ad Dardanum Epistola 57.

Et si factus est (Christus) sicut homo, & sicut caro factus est, tamen inter mortuos liber, & liber sine adiutorio, sed quomodo hic sine adiutorio fuisse se filius dicit, cum supra dictum sit: Posui adiutorium super potentem? Ergo & hic distingue naturas. Adiutorium caro habet, diuinitas non habet. Liber igitur est, qui mortis vincula nesciuit, non captus ab inferis, sed qui operatus sit in infernis, sine adiutorio est, quod non per nuntium, neq; legatum, sed ipse per se dominus saluum fecit populum suum. Quomodo enim potuit adiutorium sui corporis querere suscitandi, qui alios suscitauit? D. Ambro. de fide. lib. 3 cap. 3.

Christus tribus diebus conuersatus est, ubi erant mortui, quemadmodum prophetia ait de eo, commemoratus est dominus sanctorum mortuorum suorum, eorum, qui ante dormierunt in terram stipulationis, & descendit ad eos, extrahere eos, & saluare eos. Et ipse uult dominus, quemadmodum, ait, Ionas in uentre ceti

CHRISTVM PER CLAVSAS IANVAS

tres dies, & noctes mansit: Sic erit filius hominis in corde terræ. Sed Apostolus ait: Ascendit autem quid est, nisi quia & descendit in inferiora terræ? Hoc & David in eum prophetans dixit: Et eripuisti animam meam ex inferno inferiori. D. Irenæus aduersus hæreses Valentiniani lib. 5. in fine.

Basilii. Veruntamen Deus redimet animam meam de manu inferni, cum acceperit me. Manifeste uaticinatur domini ad inferos descensum, qui cum alijs etiam ipsius animæ redimet, ne illic maneat. D. Basiliius Mag. in Psal. 48.

CHRISTVM PER clausas ianuas ad discipulos intrasse. Cap. XXII.

Leo.

Dicant igitur isti phantastici Christiani, quæ substantia saluatoris affixa sit ligno, quæ iacuerit in sepulchro, & reuoluto monumenti lapide, quæ tertia die caro resurrexerit, uel quale corpus Iesus discipulorum uisui clausis ad eos ostijs ingressus intulerit &c. D. Leo Papa Epistola 40 ad Palestinos.

Hierony.

Quomodo clausis ingressus est ianuæ Christus contra naturam pinguium, et solidorum corporum &c. sin autem clausis ingressus est ianuæ, & ideo spiritale, & æthereum corpus niteris approbare: ergo & antequam tereatur

AD DISCIPVLOS INTRASSE. 107

teretur, quia contra naturam grauium corporum super mare ambulauit, spiritale corpus habuit &c. D. Hiero. ad Eustochium in Epitaphio Paulæ.

Naturale erat corpori domini, clausis ianuæ, ingredi, Theoph. & absq; labore e loco in locum transire. Theo. in Lu. 24.

Ipsa uirtus (Dei) per inuiolatæ matris uirginæ uisceribus August. ra membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia, membra iuuenis introduxit. Hic si ratio queritur, non erit mirabile, si exemplum ponitur, non erit singulare, demus deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse. D. Aug. ad Volusianum Epistola 3.

Clausis foribus, repente dominus omnipotentia sua, Cyrillus. natura rerum superata, ingressus ad discipulos est. Nullus igitur querat, quomodo clausis ianuæ corpus domini penetrauit, quum intelligat se non de homine nudo, ut modo nos sumus, sed de omnipotente filio dei hæc ab Euangelista describi. Nam quum Deus uerus sit, rerum naturæ non subiaceret, quod in cæteris quoq; miraculis patuit &c. Cyrillus in Euang. Ioan. lib. 12. cap. 53. 58. 59.

Si fides dominum natum in carne credit. Deo non August. dubitet esse utrumq; possibile, ut & corpus maioris ætatis, non reuerato aditu domus, intus positus præsentaret, & sponsus infans de thalamo suo, hoc est utero uirginali, illæsa uirginitate matris, procederet. Aug. de sanctis serm. 17.

Quomodo introiuit Christus, ianuæ clausis, ad discipulos Chrysa.
6 5 scipulos

CHRISTVM PER CLAVSAS IANVAS

scipulos suos, super mare ambulauit &c. quia ista sunt per nos sunt, & rationem de talibus miraculis reddere non ualemus, fide tenemus. Chryso. Hom. 2. in symbolum Apostolorum.

August.

Quid mirum, si dominus ad discipulos glorificatum corpus claustris stupentibus, intromisit, q. ille so. mater ni pudoris signaculo, ianuam mundi huius intrauit. Et iterum: Quomodo eam repellere potuit obiectus repaguli, quem non coercuerat pondus sepulchri. Aug. de Tempo. Sermo. 156. & Sermo. 160.

Miraculum est, quod dominus noster Iesus Christus in carne uera intrauerit ad discipulos per ostia clausa. Requiris a me forsitan rationem, & argumentum requiris &c. O homo, si rationem a me poscis, non erit mirabile, Exemplum queritur, non erit singulare &c. Aug. Serm. 159.

Ambro.

Habuit admirandi causam Thomas, cum uideret, clausis omnibus per inuia septa corporibus, inoffensa compage, corpus Christi insertum. Et ideo mirum, quomodo se natura corporea per impenetrabile corpus infederit, inuisibili aditu, uisibili conspectu, tangi facilis, difficilis aestimari. D. Ambro. in Lucam lib. 10. cap. 24.

Hierony.

In resurrectione eadem erit corporum substantia, quam nunc utimur, licet auctior gloria. Nam & saluator in tantum ipsum corpus habuit post inferos, in quo & crucifixus est, ut manus perforatas clauis, & lateris uulnus ostendat.

AD DISCIPVLOS INTRASSE. 208

ostenderet. Porro si clausis ingressus est ostijs, quod humanorum corporum natura non patitur, ergo & Petrum & dominum negabimus uera habuisse corpora, qui ambulauerunt super aquas, quod contra naturam est &c. D. Hiero. aduersus Iouinianum lib. 1.

Iesus ingressus est, clausis ostijs, cum palpandas manus, & latus considerandum, & ossa, carnemq. monstrauit, ne ueritas corporis phantasia putaretur &c. Hiero. in Apologia pro libris aduersus Iouinianum sub finem.

Nec eos audiamus, qui negant tale corpus domini re August. surrexisse, quale positum est in monumento &c. Nec nos moueat, quod clausis ostijs subito eum apparuisse discipulis, scriptum est, ut propterea negemus illud fuisse corpus humanum, quia contra naturam huius corporis uidemus illud per clausa ostia intrare: omnia enim possibilia sunt Deo etc. Sic enim potuit ante passionem clarificare illud sicut splendorem solis, quare non potuit & post passionem ad quantam uellet subtilitatem in temporis monumento redigere, ut per clausa ostia posset intrare etc. Hec D. August. de Agone Christiano cap. 24.

Quare ergo, per quos clausae domus partes sese corporeus intulerit: diligenter enim Euangelista expressit dicens: Venit Iesus, ianuis clausis, & stetit in medio discipulorum suorum. An constructa parietum penetrans, & solidam lignorum naturam impenetrabilem transcurrit: integra sunt omnia, & obserata, sed ecce adsistit medius.

CHRISTVM PER CLAVSAS IANVAS

medius, cui per uirtutem sua uniuersa sunt peruia &c. Hilarius de Trinitate lib. 3. Eadem uerba legis apud eundem contra Constantinum Augustum.

Non enim est carne degrauatus Christus, ne super undas ambularet, neq; non usq; ad fimbrias uestis uirtus diuinæ potestatis exiret, neq; ut non peccata dimitteret, ut spūto suo naturam uidendi cæcis ab utero oculis accenderet, & aure producta de uulnere abscissæ auris uulnus obduceret, neq; non solida parietum, corpore interlabente, penetraret Hilarius in Psal. 55.

Mirificatus est autem terribiliter dominus, dum horra crucis tenebræ sunt, dum tremūt terra, dum saxarum punctur, dum patent sepulchra, dum mortui resurgunt, dum in eodem corpore ipse conspicitur, dum Christus ianuæ soli sibi penetrabili aditu assistit &c. D. Hilarius in Psal. 137.

Epiphanius

Resurrexit dominus, & clausis foribus ingressus est, ut crassurum partium corpus tenuium partium ostenderet, ipsum quod erat cum carne, & ossibus. Nam ubi ingressus esset, ostendit manus, & pedes, & latus punctum, ossa item, ac neruos, et reliqua, ut ne essent imaginatio ea, quæ uidebantur, fideiq; & spei nostræ promissionem faciebat per se ipsum perfecte, & conuersatur non in apparentia, sed in ueritate. Et erudiens docuit regnum cælorum, prædicare in ueritate, magnum illud, ac summum significans discipulis, ac dicens: Docete gentes,

AD DISCIPVLOS INTRASSE. 209

tes, hoc est transferte à malicia ad ueritatem, à sectis ad unam unitatem, baptisate, ipsos in nomine patris, et filij & sancti spiritus, in dominicam nominationem trinitatis, sanctum ac regium sigillum, ut ostenderet ex nomine nullam alterationem esse unius unitatis. Epiphanius contra Offenos cap. 19.

Oportebat enim corpus per triduum esse in monumento, ut impleretur, quod dictum est: Et eram inter mortuos liber, & abiecerunt me dilectum, uelut mortuum abominabilem. Et ut impleretur hoc: Non dabis sanctum tuum uiuere corruptionem, ut ostendat per sanctum ipsum corpus, & ut ostendat neq; anima relictam in inferno: in ipsa enim per detentionem in inferno erat Deus uerbum, ut impleret, quod dictum est ab Apostolis: Impossibile enim erat teneri ipsum ab inferno. Et qua de causa impossibile dicit, quam quod festinabat quidem mors, & infernus detinere animam. Impossibile autem erat, animam ipsius detineri propter Deitatem. Epiphanius contra Ariomanitas, cap. 69. lib. 2. To. 2. Pag. 381.

INGOLSTADII EX

cudebat Alexander & Samuel Vucissenborn.

VINCENTII
LIRINENSIS

GALLI, PRO CATHO-
licæ fidei antiquitate &
veritate, aduersus pro-
phanas omnium hæreseon no-
uationes, liber elegantissimus,
ante annos mille ab autho-
re conscriptus.

Additum est breue com-
mentariolum, per Ioannem
Colsterium.

NISSAE SILESIO RV M.
Excudebat Iohannes Cruciger.

M. D. LXXVI.

EX CATALOGO Gennadij.

Vincentius natione Gallus, apud
monasterium in Lirinensi insula
presbiter: vir in scripturis sanctis do-
ctus, & notitia ecclesiasticorum do-
gmatum sufficienter instructus, com-
posuit ad euertenda hæreticorum col-
legia, nitido & aperto sermone vali-
dissimam disputationem, quam ab-
sconso nomine suo, attitulauit, Pere-
grini aduersum hæreticos: cuius ope-
ris quia secundi libri maximā in sche-
dulis partem, à quibusdam furatam
perdidit, recapitulato eius paucis ser-
monibus sensu, primo compegit, & in
librum vñ ædidiť. Moritur Theo-
dosio & Valentiniano regnantibus.

VINCENTII LI- RINENSIS NATIO-

NE GALLI, PRO CATHOLI-
cæ fidei antiquitate & Vniuer-
sitate, aduersus prophanas o-
mnium hæreseon no-
uationes.

Icent e scriptura & Deut. 32.
monente, Interroga
patres tuos & dicent
tibi: Seniores tuos, *Prov. 22.*
et adnunciabunt tibi,

Et iterum: Verbis sapientium ad- *Prov. 3.*
commoda aurem tuam, Et item:
Fili mi hos sermones ne obliuiscas,
mea autem verba custodiat cor
tuum, Videtur mihi minimo omnium
seruorum dei peregrino, quod res non
minimæ vtilitatis domino adiuuante
futura sit, si ea quæ fideliter à sanctis
Patribus accepi, literis compræhen-

A 2 dam

VINCENTII

dam infirmitati certè propriæ perne-
cessaria: quippe cùm adsit in prom-
ptu, vnde imbecillitas memoriæ meæ
assidua lectione reparetur. Ad quod
me negotium non solum fructus ope-
ris, sed etiam consideratio temporis,
& oportunitas loci adhortatur. Tem-
pus propterea, quòd cùm humana o-
mnia ab eo rapiantur, & nos ex eo
aliquid in inuicem rapere debemus,
quòd in vitam proficiat æternam: præ-
sertim cùm & adpropinquantis diuini
iudicij terribilis quædam expectatio
augeri efflagitet studia religionis, &
nouorum hæreticorum fraudulentia
multum curæ & attentionis indigeat,
locus autem, quòd vrbium frequentias
turbasq; vitantes, remotioris villulæ
& in ea secretum monasterij incola-
mus habitaculum, vbi absque magna
distractioe fieri possit illud, quod
canitur in Psalmo: Vacate, & videte,
quoniam ego sum Deus. Sed & pro-
positi

Vincentius
Monachus
fuit.

Psal. 45.

ADVERSVS HAERES.

positi nostri ratio in id conuenit: quip-
pe qui cùm aliquandiu varijs ac tristi-
bus secularis militiæ turbinib. volue-
remur, tandem nos in portum reli-
gionis cunctis semper fidissimum,
Christo adspirante condidimus: vt
ibi depositis vanitatis ac superbiæ fla-
tibus, Christianæ humilitatis sacrificio
placantes Deum, non solum præsentis
vitæ naufragia, sed etiam futuri sæculi
incendia vitare possemus. Sed iam in
nomine Domini, quod instat, adgre-
diar, vt scilicet à maiorib. tradita &
apud nos deposita scribam, relatoris
fide potius quàm auctoris præsumpti-
one: hac tamen scribendi lege seruata,
vt nequaquam omnia, sed tantum ne-
cessaria quæq; perstringam: neque id
ornato & exacto, sed facili commu-
niq; sermone: vt pleraque significata
potius, quàm explicata videantur.
Scribant ñ lautè & accuratè, qui ad
hoc munus vel ingenij fiducia vel of-

Vincentius
primum
miles.

Commo-
nitorium.

A 3 ficij

VINCENTII

ficq̃ ratione ducuntur: me verò sub-
leuandæ recordationis vel potiùs ob-
liuionis meæ gratiâ, commonitorium
mihimet parasse suffecerit: quod ta-
men paulatim recolendo quæ didici
emendare & implere quotidie domi-
no præstante conabor. Atqui hoc
ipsum iccirco præmonui, vt si fortè
elapsum nobis in manus * sanctorum
deuenerit, nihil in eo temere repræ-
hendant, quod adhuc videant pro-
missa emendatione limandum. Sæpe
igitur magno studio & summa atten-
tione perquirens à quàm plurimis san-
ctitate & doctrina præstantibus viris,
quo nam modo possim certa quadam
et quasi generali ac regulari via, catho-
licæ fidei veritatē ab hæreticæ prauitatis
falsitate discernere, huiusmodi
semper responsum ab omnibus ferè
retuli. Quòd siue ego, siue quis alius
vellet exurgentium hæreticorum frau-
des deprehendere, laqueosq̃ vitare,
& in

* forte,
censuram.

ADVERSVS HÆRES.

& in fide sana sanus atq̃ integer per-
manere, duplici modo munire fidem
suam domino adiuuante deberet. Pri-
mò scilicet, diuinæ legis autoritate:
tum deinde Ecclesiæ catholicæ tradi-
tione. Hic forsitan requirat aliquis:
cùm sit perfectus scripturarum canon,
sibiq̃ ad omnia satis superq̃ sufficiat,
quid opus est, vt ei ecclesiasticæ intel-
ligentiæ iungatur autoritas? Quia vi-
delicet scripturam sacram pro ipsa sua
altitudine non vno eodemq̃ sensu v-
niuersi accipiunt, sed eiusdem eloquiæ
aliter atq̃ aliter, alius atq̃ alius inter-
pretatur: vt penè quot homines sunt,
tot illinc sententiæ erui posse videan-
tur. Aliter namq̃ illam Nouatianus,
aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter
Donatus exponit, aliter Arrius, Eu-
nomius, Macedonius, aliter Apolli-
naris, Priscillianus, aliter Iovinianus,
Pelagius, Celestius, aliter postremo
Nestorius, Atq̃ idcirco multum ne-

Ratio vi-
tandi hæ-
reticorum
furos.

cesse est propter tantos tam varij erroris anfractus, vt Propheticae & Apostolicae interpretationis linea secundū ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur. In ipsa item catholica ecclesia magnopere curandum est, vt id teneamus, quod vbiq; quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est etenim verē propriē catholicum (quod ipsa vis nominis ratioq; declarat) quae omnia verē vniuersaliter comprehendit. Sed hoc ita demum sit: si sequamur Vniuersitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem Vniuersitatem hoc modo, si hanc vnam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: Antiquitatem verō ita si ab his nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos Maiores ac Patres nostros celebrasse manifestum est: Consensionem quoque itidem, si in ipsa vetustate, omnium vel certē penē

nota diligenter

*Catholica
fides constat,
vniuersitate,
antiquitate,
consensione.*

penē omnium Sacerdotum pariter & Magistrorum definitiones sententiasq; sectemur. Quid igitur faciet Christianus catholicus, si se aliqua Ecclesiae particula ab vniuersalis fidei communionē praeciderit? Quid * itaq; nisi * vtq; vt pestifero corruptoq; membro, sanitatem vniuersi corporis anteponat? Quid si nouella aliqua contagio non iam portiunculam tantum, sed totam pariter Ecclesiam commaculare conetur? Tunc item prouidebit, vt Antiquitati inhæreat, quae prorsus iam non potest ab vlla nouitatis fraude seduci. Quid si in ipsa vetustate, duorum aut trium hominum, vel certē ciuitatis vnius, aut etiam prouinciæ aliquius error deprehendatur? Tunc omnino curabit, vt paucorum temeritati vel inscitiae, si qua sunt vniuersaliter antiquitus vniuersalis Ecclesiae decreta praeponat. Quid si tale aliquid emergat, vbi nihil huiusmodi re-

*Obiectiones
variae.*

** vtq;*

As periat

VINCENTII

periatur. Tunc operam dabit, ut conlatas inter se Maiorum consulat interrogetque sententias: eorum duntaxat, qui diuersis licet temporibus & locis, in vnus tamen Ecclesiæ catholicæ communione, & fide permanentes, magistri probabiles extiterunt: & quicquid non vnus aut duo tantum, sed omnes pariter vno eodemque consensu, apertè, frequenter, perseveranter, tenuisse, scripsisse, docuisse cognouerit, id sibi quoque intelligat absque vlla dubitatione credendum.

Sed ut planiora fiant quæ dicimus, exemplis singulatim illustranda sunt, & paulò vberius exaggeranda: ne immodicè breuitatis studio, rerum pondera orationis celeritate rapiantur.

Donatista. Tempore DONATI, à quo Donatistæ, cum sese multa pars Aphricæ in erroris sui furias præcipitaret, cumque immemor nominis, religionis, professionis, vnus hominis sacrilegam temeritatem

ADVERSUS HAERES.

ritatem Ecclesiæ Christi præponeret, tunc quicumque per Aphricam constituti, prophano schismate detestato, vniuersis mundi Ecclesijs adsociati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraria catholicæ fidei salui esse potuerunt: egregiam profectò relinquentes posteris formam, quemadmodum scilicet & cunctis bono more, vnus aut certè paucorum vesaniæ, vniuersorum sanitas anteferreretur: Item, quando ARRIANORVM venenum, non *Arriani.* iam portiunculam quandam, sed penè orbem totum contaminauerat, adeò ut prope cunctis Latini sermonis Episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quid nam potissimum in tanta rerum confusione sequendum foret, tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellæ perfidiæ præferendo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. *Arriana perfidia quantum malorum inuexerit.*

Cuius

VINCENTII

Cuius quidem temporis periculo satis superq; monstratum est, quantum inuehatur calamitatis nouelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non solum parue res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt. Nec enim tantum adfinitates, cognationes, amicitie, domus, verum etiam Vrbes, Populi, Prouincie, Nationes, vniuersum postremo Romanum imperium funditus concussum, & emotum est. Namq; cum prophana ipsa Arrianorum nouitas, velut quædam Bellona aut Furia, capto prius omnium Imperatore, cuncta deinde palatii culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare, priuata ac publica, sacra, prophanaq; omnia, nullum boni & veri gerere discrimen, sed quoscunq; collibuisse, tanquam de loco superiore percutere. Tunc temeratæ coniuges, depopulatæ viduæ, prophanatæ yrgines, monasteria

ADVERSUS HAERES.

steria demolita, disturbati clerici, verberati Leuitæ, acti in exilium Sacerdotes, oppleta Sanctis ergastula, carceres, metalla: quorum pars maxima interdictis vrbibus protrusi atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affecti * contriti, & tabefacti sunt. Atqui hæc omnia nunquid vllam aliam ob causam, nisi utiq; dum pro coelesti dogmate humanæ superstitiones introducuntur, dum bene fundata Antiquitas scelestæ nouitate subruuntur, dum superiorum instituta violantur, dum rescinduntur scita Patrum, dum conuelluntur definita maiorum, dum sese intra sacratæ atq; incorrupte Vetustatis castissimos limites prophanæ ac nouellæ curiositatis libido non continet? Sed forsitan odio nouitatis, & amore vetustatis hæc fingimus. Quisquis hoc * æstimat, beato saltem credat Ambrosio, qui in secundo ad Imper-

* attriti.

* existimat.
Ambrosius.

VINCENTII

Imperatorē Gratianum libro acerbi-
tate temporis ipse deplorans, ait, Sed
iam satis, inquit, omnipotens Deus
nostro exitio, nostroq; sanguine, Con-
fessorum neces, exilia Sacerdotū, &
nefas tantæ impietatis eluimus. Satis
claruit, eos qui violauerunt fidem tu-
tos esse non posse. Item in tertio
eiusdem operis libro: Seruemus igitur,
inquit, præcepta Maiorum, nec
hæreditaria signacula ausi rudis te-
neritate violemus. Librum signa-
tum illum Propheticum non senio-
res, non potestates, non angeli, non
archangeli aperire ausi sunt, soli Chri-
sto explanandi eius prærogatiua ser-
uata est. Librum sacerdotalem quis
nostrum resignare audeat, signatum
à Confessoribus, & multorum iam
martyrio consecratum? Quem qui
resignare coacti sunt, postea tamen
damnata fraude signarunt, qui violare
non ausi sunt, Confessores & Mar-
tyres

ADVERSUS HAERES.

tyres extiterunt. Quomodo fidem
eorum possumus denegare, quorum
victoriam prædicamus? Prædica-
mus, inquam, ô venerande Ambrosi,
prædicamus planè, laudantesq; mi-
ramur. Nam quis ille tam demens
est, qui eos, & si adsequi non eualeat,
non exoptet sequi, quos à defensione
fidei Maiorum, nulla vis depulit?
non minæ, non blandimēta, non vita,
non mors, non palatium, non satelli-
tes, non Imperator, non imperium,
non homines, non dæmones. Quos,
inquam, pro religiosæ Vetustatis te-
nacitate tanto munere dominus di-
gnos iudicauit, vt per eos prostratas
repararet Ecclesias, extinctos spiri-
tales populos viuificaret, deiectas Sa-
cerdotum coronas reponeret, nefa-
rias illas nouellæ impietatis non lite-
ras, sed lituras, infuso coelitus Episco-
pis fidelium lachrymarum fonte de-
leret: vniuersum postremò iam penè
mun-

VINCENTII

mundum saeva repentinæ hæreseos tē-
 pestate perculsum, ad antiquam fi-
 dem, à nouella perfidia: ad antiquam
 sanitatem à nouitatis vesania: ad an-
 tiquam lucem, à nouitatis cæcitate re-
 uocaret. Sed in hac diuina quadam
 confessionum virtute, illud est etiam
 nobis vel maxime considerandum,
 quòd tunc apud ipsam Ecclesiæ ve-
 rustatem, non partis alicuius, sed vni-
 uersitatis ab ipsa est suscepta defensio.
 Neq; enim phas erat, vt tanti ac tales
 viri vnius, aut duorum hominum er-
 rabundas, sibiq; ipsis contrarias su-
 spitiones tam magno molimine adse-
 rerent, aut verò pro alicuius provin-
 ciolæ temeraria quadam conspiratio-
 ne certarent: sed omnium sanctæ Ec-
 clesiæ Sacerdotum, apostolicæ & ca-
 tholicæ veritatis decreta & definita
 sectâtes maluerunt semetipsos, quàm
 vetustæ vniuersitatis fidem prodere.
 Vndè & ad tantâ gloriam peruenire
 merue-

ADVERSVS HAERES.

meruerunt, vt nō solū Confessores,
 verū etiam Confessorū Principes ius-
 re meritoq; habeantur. Magnum hoc
 igitur eorundē beatorum exemplum,
 planeq; diuinum, & veris quibusq;
 catholicis in defessa meditatione reco-
 lendum: qui in modum septempli-
 cis candelabri, septena sancti spiritus
 luce radiantes, clarissimam posteris
 formulam præmonstrarunt, quo nam
 modo deinceps per singula quæq; er-
 rorum vaniloquia, sacratæ vetustatis
 autoritate prophanæ nouitatis conte-
 ratur audacia. Neque hoc sanè no-
 uum: siquidem mos iste semper in
 ecclesia vixit: vt quo quisque * flo-
 reret religiosior eò pròptius nouellis ^{* Forte}
 adinventionibus contraireret. ^{Foret.} Exem-
 plis talibus plena sunt omnia. Sed ne
 longum fiat, vnum aliquod, & hoc
 ab Apostolica potissimum sede sume-
 mus: vt omnes luce clarius videant,
 beatorum Apostolorum beata suc-
 cessio

cessio quanta vi semper, quanto studio, quanta contentio defenderit susceptæ semel religionis integritatem.

Agrippinus
nus cartha-
ginensis E-
piscopus,
iterandi ba-
ptismati
autor.

Quondam igitur venerabilis memorie Agrippinus Carthaginensis Episcopus, primus omnium mortalium contra diuinum canonem, contra vniuersalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem ac instituta Maiorum, re-baptizandū esse censebat. Quæ præsumptio tantum mali inuexit, vt non solum hæreticis omnibus formam sacrilegij, sed etiam quibusdam catholicis occasionem præbuerit erroris. Cum ergo vndique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atq; omnes quauersum sacerdotes pro suo quisq; studio reniterentur, tunc beatæ memorie Papa Stephanus, Apostolicæ sedis Antistes, cum cæteris quidem Collegis suis, sed tamen præ cæteris restitit: dignum, vt opinor, existi-

mans,

mans, si reliquos omnes tantum fidel deuotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in Epistola quæ tunc ad Aphricam missa est, idem his verbis sanxit, nihil nouandum, nisi quod traditum est. Intelligebat etenim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia, qua fide à Patribus suscepta forent, eadem fide filijs consignarentur: nosque religionem non quā vellemus ducere, sed potiùs quā illa duceret sequi oportere: idque esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à Maioribus accepta seruare. Quis ergo tunc vniuersi negotij exitus: quis vtique, nisi vsitatus & solitus? Retenta est scilicet Antiquitas, explorata Nouitas. Sed forte tunc ipsi nouitiæ adinventioni patrocinia defuerunt. Imò verò tanta vis ingenij adfuit, tanta eloquentiæ flumina, tantus

VINCENTII

assertorum numerus, tanta veri similitudo, tanta diuinæ legis oracula, sed planè nouo ac malo more intellecta, vt mihi omnis illa conspiratio nullo modo destrui potuisse videatur, nisi solam tanti moliminis causam ipsa illa suscepta, ipsa defensa, ipsa laudata nouitatis professio destituisset. Postremò ipsius Aphricani Concilij siue decreti quæ vires & donante Deo, nullæ: sed vniuersa tanquam somnia, tãquam fabulæ, tanquam superflua, abolita, antiquata, calcata sunt. Et ô rerum mira conuersio. Autores eiusdem opinionis, catholici: consecratores verò, hæretici iudicantur. Absoluuntur magistri, condemnantur discipuli: conscriptores librorum filij regni erunt, assertores verò gehenna suscipiet. Nã quis ille tam demens est, qui illud sanctorum omnium & Episcoporum, & Martyrum lumen, beatissimum Cyprianum, cum cæteris collegis suis in æter-

Cyprianus:

AD VERSVS HAERES.

æternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis contra tam sacri-legus, qui Donatistas & cæteras pestes quæ illius autoritate Concilij rebaptizare se iactitant, in sempiternum neget arsuos esse cū diabolo? Quod quidem mihi diuinitus videtur promulgatum esse iudicium, propter eorum maximè fraudulentiam, qui cū sub alieno nomine hæresin concinnare hæretico-machinentur, captant plerumq; veteris rum vafri- cuiuspiam viri scripta paulò inuolutius cics. edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant: vt illud nescio quid quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videntur. Quorum ego nequitiam duplici odio digna iudico: vel eò quòd hæreseos venenum propinare alijs non pertimescunt, vel eò etiam, quòd sancti cuiusque viri memoriam tanquam sopitos iam cineres prophana manu ventilat, & quæ silentio sepeliri oportebat,

B 3

tebat,

VINCENTII

tebat, rediuiua opinione diffamant :
 sequentes omnino vestigia auctoris sui
 Cham, qui nuditatem venerandi Noë
 non modò operire neglexit, verùm
 quoq; irridendam cæteris enuntiauit.
 Vnde tantam læsæ pietatis meruit of-
 fensam, vt etiam posteri ipsius, peccati
 sui maledictis obligarentur : beatis il-
 lis fratribus, longeq; dissimilibus, qui
 nuditatem ipsam reuerendi patris, neq;
 suis temerare oculis, neq; alienis patere
 voluerunt, sed auersi, vt scribitur, te-
 xerunt eum : quod est, erratum san-
 Gen. 9. cti viri nec approbasse, nec prodi-
 disse, atque idcirco beata in posteros
 benedictione donati sunt. Sed ad
 propositum redeamus. Magno igitur
 metu nobis immutatae fidei, ac
 temeratae religionis piaculum perti-
 mescendum est, à quo nos non so-
 lum constitutionis ecclesiasticæ disci-
 plina, sed etiam censura Apostolicæ
 deterret autoritatis. Scitum etenim
 cunctis

ADVERSVS HAERES.

cunctis est, quàm grauius, quàm se-
 uerè, quàm vehementer inuehatur
 in quosdam beatus Apostolus Pau- Gal. 1.
 lus, qui mira leuitate nimium citò
 translati fuerant ab eo, qui eos voca-
 uerat in gratiam Christi, in aliud E- 1. Tim. 4.
 uangelium, quod non est aliud qui co-
 aceruarant sibi magistros ad sua de-
 sideria, à veritate quidem auditum
 auertentes, conuersi verò ad fabulas : 1. Tim. 5.
 habentes damnationem, quòd pri-
 mam fidem irritam fecissent. Quos
 deceperant ñ de quibus ad Romanos Rom. 16,
 fratres scribit idem Apostolus : Rogo
 autem vos fratres, vt obseruetis eos,
 qui dissensiones & offendicula præter
 doctrinam quam ipsi didicistis, faci-
 unt, & declinate ab illis : huiusmodi
 enim CHRISTO domino non ser-
 uiunt, sed suo ventri: et per dulces ser-
 mones & benedictiones seducunt cor-
 da innocentium. Qui intrant per do- 2. Tim. 3.
 mos, & captiuas ducunt mulierculas
 B 4 onera-

VINCENTII

- oneratas peccatis, quæ ducuntur va-
rijs desiderijs: semper discentes, &
ad scientiam veritatis nunquam per-
uenientes. Vaniloqui & seductores,
qui vniuersas domos subuertunt, do-
centes quæ non oportet, turpis lucri
gratia. Homines corrupti mente, re-
probi circa fidem: superbi, & nihil sci-
entes, sed languentes circa quæstiones
et pugnas verborum, qui veritate pri-
uati sunt, existimantes quæstum esse
pietatem: simul autem & otiosi, di-
scunt circumire domos: non solum
autem otiosi, sed & verbosi & curio-
si, loquentes quæ non oportet. Qui
bonam conscientiam repellentes, circa
fidem naufragauerunt. Quorum pro-
phana vaniloquia multum proficiunt
ad impietatem & sermo eorum vt câ-
cer serpit. Bene autem, quod de ihs
item scribitur. Sed ultra non profi-
ciunt, insipientia enim eorum manife-
sta erit omnibus, sicut & illorum fuit.
Cum
- Titum. 1.
1. Tim. 3.
1. Tim. 6.
1. Tim. 5.
1. Tim. 16.
1. Tim. 2.
2. Tim. 3.

ADVERSVS HAERES.

Cum ergo tales quidam circumeuntes
provincias & ciuitates, atq; errores
Venalicios circumferendo etiam ad Venalicio
Galatas deuenissent: cumq; his au-
ditis Galatæ nausea quadam veritatis
adfecti, Apostolicæ catholicæq; do-
ctrinæ manna reuomentes hæreticæ
nouitatis sordibus oblectarentur, ita
sele Apostolicæ potestatis * exercuit * Forte ex-
autoritas, vt summa cum seueritate de-
cerneret. Sed licet aut nos, inquit: *eruit*
aut angelus de coelo euangelizet vo-
bis, præterquam quod euangelizauimus: anathema sit. Quid est quod ait,
Sed licet nos? Cur non potius, sed li-
cet ego? Hoc est, etiam si Petrus, e-
tiam si Andreas, etiam si Ioannes, etiã
si postremo omnis Apostolorum cho-
rus euangelizet vobis, præterquam
quod euangelizauimus, anathema sit.
Tremenda districtio: propter adse-
rendam primæ fidei tenacitatem, nec
sibi, nec cæteris Coapostolis peper-
cisse,

B 5

VINCENTII

uisse. Parum est, Etiam si angelus, inquit, de coelo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus, anathema sit. Non suffecerat ad custodiam traditæ semel fidei, humanæ conditionis commemorasse naturam, nisi angelicam quoque excellentiam comprehendisset: Licet nos, inquit, aut angelus de coelo. Non quia sancti coelestesque angeli peccare iam possint, sed hoc est quod dicit: Si etiam, inquit, fiat quod non potest fieri, quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit: anathema sit. Sed hæc forsitan perfunctorie prælocutus est, & humano potius effudit impetu, quam diuina ratione decreuit. Absit. Sequitur enim, & hoc ipsum ingenti molimine iteratæ insinuationis inculcat. Sicut prædiximus, inquit, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizauerit præterquam quod accepistis: anathema sit. Non dixit: Si quis vobis ad-

ADVERSUS HAERES.

his adnunciauerit præterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur, recipiatur, sed anathema sit, inquit, id est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnus ovis dirum contagium innoxium gregem Christi venenata permutatione contamine. Sed forsitan Galatis ista tantum præcepta sunt. Ergo & ista solis Galatis imperata sunt, quæ in eiusdem Epistolæ sequentibus commemorantur, qualia sunt hæc: Si viuimus spiritu, spiritu & ambulemus: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Et reliqua. Quod si absurdum est, & omnibus ex æquo imperata sunt, restat vt sicut hæc morum mandata, ita etiam illa, quæ de fide cauta sunt, omnes pari modo comprehendant. ET, sicuti nemini licet inuicem prouocare, aut inuidere inuicem, ita nemini illiceat, præter id quod Ecclesia catho-

Anathema
aliquem fieri,
ri, quid.

Gal. 5.

VINCENTII

catholica vsquequaq; euangelizāt, accipere. Aut forsitan tunc iuebatur, si quis annunciasset praterquam qd annunciatum fuerat, anathemari: nunc verò iam non iuebatur. Ergo & illud quod item ibi ait: Dico autem spiritu ambulate, & desiderium carnis non perficietis, tunc tantum iuebatur, modò verò iam non iuebatur. Quod si impium pariter & perniciosum est ita credere, necessariò sequitur, vt sicut hæc cunctis ætatibus obseruanda sunt, ita illa quoq; quæ de non mutanda fide sancita sunt, cunctis ætatibus imperata sint. Adnuntiare ergo aliquid Christianis catholicis, prater id quod acceperunt, nunquàm licuit, nusquam licet, nunquàm licebit: & anathemare eos qui annuncient aliquid, praterquam quod semel acceptum est, nunquam non oportuit, nusquam non oportet, nunquàm non oportebit. Quæ cum ita sint, est ne aliquis vel tantæ auda-

AD VERSVS HAERES.

audaciæ, qui prater id quod apud ecclesiam adnunciatum est, adnunciet: vel tantæ leuitatis, qui prater id quod ab Ecclesia accepit, accipiat? Clamet, & repetendo clamet, & omnibus, & semper, & vbiq; per literas suas clamet ille, ille Vas electionis, ille magister gentium, ille Apostolorum tuba, ille terrarum præco, ille coelorum conscius, vt si quis nouum dogma adnuntiauerit, anathemetur. Et contrà, reclamant ranæ quædam, & cyniphes, & muscæ morituræ, quales sunt Pelagiani, & hoc catholicis? Nobis, inquiunt autoribus, nobis principibus, nobis expositoribus dānate quæ tenebatis, tenere quæ damnabitis, reijcite antiquam fidem, paterna instituta, Maiorum deposita, & recipite, quænam illa tandem? Horreo dicere, sunt enim tam superba, vt mihi non modò adfirmari, sed ne refelli quidem sine aliquo piaculo posse videatur.

Cur inter- deantur. Sed dicet aliquis, Cur ergo
 dum magni persepe diuinitus sinuntur excellen-
 viri sinantur tes quædam personæ in Ecclesia con-
 rerum noua stitutæ, res nouas catholicis adnun-
 rum in Ec- tiare? Recta interrogatio, & digna
 clesia fieri quæ diligentius atq; vberius pertra-
 autores. cetur: cui tamen non ingenio pro-
 prio, sed diuinæ legis autoritate, ec-
 clesiastici magistri documento satis fa-
 ciendum est. Audiamus ergo san-
 ctum Moysen, & ipse nos doceat, cur
 docti viri, & quæ propter scientiæ
 gratiam ab Apostolo etiam Prophetæ
 nuncupantur, proferre interdum per-
 mittantur noua dogmata, quæ vetus
 testamētum allegorico sermone Deos
 alienos appellare consuevit, eò quod
 scilicet ita ab hæreticis ipsorum opi-
 niones, sicut à Gentilibus dñi sui ob-
 seruentur. Scribit ergo in Deutero-
 nomio beatus Moyses. Si surrexerit,
 inquit, in medio tui Propheta, aut qui
 somnium se vidisse dicat: Id est, Ma-
 gister

*Dij alieni,
 noua do-
 gmata.*

Deut. 13.

ADVERSUS HÆRES.

gister in Ecclesia constitutus, quem
 discipuli vel auditores sui ex aliqua
 reuelatione docere arbitrentur. Quid
 deinde? Et prædixerit, inquit si-
 gnum atq; portentum, & euenerit qd
 locutus est. Magnus profectò nescio
 quis significatur Magister, & tantæ
 scientiæ, qui sectatoribus proprijs non
 solum quæ humana sunt nosse, verum
 etiam quæ supra hominem sunt, præ-
 noscere posse videatur quales ferè di-
 scipuli sui iactitant fuisse Valentinum,
 Donatum, Photinum, Apollinarem,
 ceterosq; eiusmodi. Quid postea? Et
 dixerit, inquit, tibi, eamus & sequa-
 mur Deos alienos, quos ignoras, &
 seruamus eis. Qui sunt Dñi alieni, nisi
 errores extranei, quos ignorabas, id
 est, noui, & inauditi? Et seruamus
 eis, id est, credamus eis, sequamur eos.
 Quid ad extremum? Non audies, in-
 quit, verba PROPHETÆ illius,
 aut somniatoris. Et quare, oro te, à
 Deo

VINCENTII

*Hæreses
quare Deus
oriri patia-
tur.*

*Tentatio
maxima.*

Deo non prohibetur doceri, quod à
Deo prohibetur audiri: Quia, inquit,
tentat vos dominus Deus vester, vt
palàm fiat, vtrum diligatis eum an nō,
in toto corde, & in tota anima vestra.
Luce clarius aperta causa est, cur in-
terdum diuina prouidentia quosdam
ecclesiarum Magistros, noua quædam
dogmata prædicare patiatur: vt te-
net vos, inquit, dominus Deus vester.
Et profectō magna tentatio est, cūm
ille quem tu Prophetam, quem Pro-
phetarum discipulum, quem docto-
rem & adsertorē veritatis putes, quem
summa veneratione & amore com-
plexus sis, is subitō latenter noxios
subinducat errores, quos nec citō de-
prehendere valeas, dum antiqui ma-
gisterij ducis præiudicio: nec facillē
damnare fas ducit, dum Magistri ve-
teris impediris affectu. Hic forsitan
efflagitet aliquis vt ea quæ sancti Mo-
sei verbis adserta sunt, ecclesiasticis
aliqui-

ADVERSVS HAERES.

aliquibus demonstrantur exemplis.
Æqua expostulatio, nec diu differen-
da. Nam vt à proximis & manifestis
incipiam, qualem fuisse nuper tenta-
tionem putamus, cūm infelix ille Ne-
storius, subitō ex oue conuersus in lu-
pum, gregem Christi lacerare coepis-
set: cūm eum hi ipsi qui rodebantur
ex magna adhuc parte ouem crede-
rent, ideoq; morsibus eius magis pa-
terent. Nam quis eum facile errare ar-
bitraretur, quem tanto imperij iudicio
electum, tanto Sacerdotum studio
prosecutum videret: qui cum magno
sanctorum amore, summo populi fa-
uore celebraretur quotidie, palàm
diuina tractabat eloquia, & noxios
quoq; Iudæorum & Gentilium con-
futabat errores. Quo tandem isto
modo non cuius fidem faceret, se re-
cta docere, recta prædicare, recta
sentire? Qui vt vni hæresi suæ adi-
tum patefaceret, cunctarum hæreseon
blasph-

VINCENTII

blasphemias infectabatur. Sed hoc erat illud quod Moses ait: Tentat vos dominus Deus vester, si diligatis eum, an non. Et ut Nestorium prætereamus, in quo plus semper admirationis quàm utilitatis plus famæ quàm experientiæ fuit: quem opinione vulgi aliquandiu magnum humana magis fecerat gratia, quàm diuina: eos potius commemoremus, qui multis profectibus multaq; industria præditi, non parvæ tentationi catholicis hominibus extiterunt, velut apud Pannonias maiorum memoriâ Photinus Ecclesiam Sirmitanam tentasse memoratur, Vbi cum magno omnium favore in sacerdotium fuisset ascitus, & aliquandiu tantquam catholicus administraret, subito sicut malus ille Propheta, aut somniator, quem Moses significat, creditam sibi plebem DEI persuadere coepit, ut sequeretur deos alienos, id est, errores extraneos, quos antea nesciebat.

Nestorius
qualis.

Photinus
Pannonius.

ADVERSUS HAERES.

sciebat. Sed hoc vsitatum: illud vero perniciosum, quod ad tantum nefas non mediocribus adminiculis utebatur, nam erat & ingenij viribus valens, & doctrinæ opibus excellens, & eloquio præpotens: quippe, qui utroque sermone copiosè & graviter disputaret & scriberet: quod monumentis librorum suorum manifestatur, quos idem partim Græco, partim Latino sermone composuit. Sed bene quod commissæ ipsi oves Christi multum pro catholica fide vigilantes & cautè, citò ad præmonentis Mosi eloquia respexerunt, & Prophetæ atque pastoris sui, licet admirarentur eloquentiam, tentationem tamen non ignorarunt. Nam quem antea quasi arietem gregis sequebantur, eundem deinceps veluti lupum fugere coeperunt. Neq; solum Photini, sed etiam Apollinaris exemplo istius ecclesiasticæ tentationis periculum discimus, & simul

Photini
dotes.

Apollina-
ris.

VINCENTII

* Forte,
* flus.

Apollina-
ris præ-
stantia:

simul ad obseruandæ diligentius fidei
custodiam commonemur. Etenim
ipse auditoribus suis magnos * actus,
& magnas generauit angustias: quip-
pe cum eos hinc Ecclesiæ traheret au-
toritas, hinc Magistri retraheret con-
suetudo: sic inter vtraque notabundi
& fluctuantes, quid potius sibi seli-
gendum foret non expediunt. Sed
forsitan eiusmodi ille vir erat, qui di-
gnus esset facile contemni. Imò verò
tantus ac talis, cui nimium citò in plu-
rimis crederetur. Nam quid illo præ-
stantius, acumine, exercitatione, do-
ctrinæ quàm multas ille hæreses mul-
tis voluminibus oppresserit, quot ini-
micos fidei confutauerit errores, iu-
ditio est opus illud, triginta non mi-
nus librorum nobilissimum ac maxi-
mum, quo insanas Porphyrij calumnias
magna probationum mole confudit.
Longum est vniuersa ipsius opera cõ-
memorare, quibus profecto summis
ædifi-

ADVERSVS HAERES.

ædificatoribus Ecclesiæ par esse po-
tuisset: nisi prophana illa hæreticæ cu-
riositatis libidine, nouum nescio quid
inuenisset, quo & cunctos labores
suos velut cuiusdam lepræ admixtio-
ne foedaret & cõmitteret, vt doctrina
eius non tam ædificatio, quàm tenta-
tio potius ecclesiastica diceretur. Hic
à me forsitan deprecatur, vt horum
quos suprâ cõmemorari hæreses ex-
ponam: Nestorij scilicet Apollinaris
& Photini. Hoc quidem ad rem de
qua nunc agimus non attinet: propo-
situm etenim nobis est, non singulo-
rum errores persequi, sed paucorum
exempla proferre, quibus euidenter
ac perspicuè demonstretur illud quod
Moses ait: Quia scilicet, si quando ec-
clesiasticus aliquis Magister, & ipse in-
terpretandis Prophetarum mysterijs
Propheta, noui quiddam in Ecclesiam
Dei tentet inducere, ad tentationem
id nostram fieri prouidentia diuina
C 3 patia-

VINCENTII

Photini
secta.

Apollina-
ris secta.

patiat. Vtile igitur fuerit in excursu,
quid suprâ memorati hæretici senti-
ant, breuiter exponere, id est, Photi-
nus, Apollinaris, Nestorius. Photi-
ni ergo secta hæc est: Dicit Deum
singulum esse & solitarium, & more
Iudaico confitendum: trinitatis ple-
nitudinem negat, neq; vllam Dei ver-
bi, aut vllam spiritus sancti putat esse
personam: Christum verò, hominem
tantummodo solitarium adserit, cui
principium adscribit ex Maria: &
hoc omnibus modis dogmatizat, so-
lam nos personam Dei Patris, & so-
lum Christum hominem colere de-
bere. Hæc ergo Photinus. Apolli-
naris verò, in vnitatem quidem trini-
tatis quasi consentire se iactat, & hoc
ipsum plena fidei sanitate: sed in do-
mini incarnatione aperta professione
blasphematur. Dicit enim in ipsa Sal-
uatoris nostri carne, aut animam hu-
manam penitus non fuisse, aut certè
talem

ADVERSUS HAERES.

talem fuisse, cui mens & ratio nō esset.
Sed & ipsam Domini carnem, non
de Sanctæ Virginis Mariæ carne su-
sceptam, sed de cœlo in virginem de-
scendisse dicebat: eamq; mirabundus
semper & dubius, modò coæter-
nam Deo verbo, modò de verbi
diuinitate factam prædicabat: nolebat
enim in Christo duas esse substantias,
vnam diuinam, alteram humanam,
vnam ex patre, alteram ex matre: sed
ipsam verbi naturam putabat esse di-
scissam, quasi aliud eius permaneret in
Deo, aliud verò versum fuisset in car-
nem: & cū veritas dicat ex duobus
substantiis vnum esse Christum: ille
contrarius veritati, ex vna Christi di-
uinitate duas adserat factas esse sub-
stantias. Hæc itaq; Apollinaris. Ne-
storius autē contrario Apollinari mor-
bo, dum sese duas in Christo substantias
distinguere simulat, duas introducit
repente personas: & inaudito scelere
C 4 duos

Nestorii
error.

VINCENTII

duos vult esse filios Dei, duos Christos, vnum Deum, alterum hominem: vnum qui ex patre, alterum qui sit generatus ex matre. Atque ideo adserit sanctam Mariam non θετόκοι, sed χριστόκοι esse dicendum, quia scilicet ex ea non ille Christus qui Deus, sed ille qui erat homo, sit natus. Quod si quis enim putat in literis suis vnum Christum dicere, & vnā Christi predicare personam, non temere credat: Aut enim istud fallendi arte machinatus est, vt per bona facilius suaderet & mala, sicut ait Apostolus: Per bonum mihi operatus est mortem. Aut ergo vt diximus, fraudulentiae causa quibusdam in locis scriptorum suorum vnum Christum, & vnā Christi personam credere se iactitat: aut certe post partum iam virginis ita in vnum Christum duas perhibet conuenisse personas, vt tamen conceptus seu partus virginis tempore, & alio

Rom. 7.

ADVERSUS HAERES.

quanto postea duos Christos fuisse contendat. Et cum scilicet Christus homo communis primum & solitarius natus sit, & necdum Dei verbi personae unitate sociatus, postea in eum adsumptis verbi persona descenderit: & licet nunc in Dei gloria maneat adsumptus aliquandiu, tamen nihil inter illum & ceteros homines interfuisse videatur. Hæc ergo Nestorius, Apollinaris, Photinus, aduersus catholicam fidem rabidi canes latrant: Photinus trinitatem non confitendo. Apollinaris conuertibilem verbi dicendo naturam, & duas in Christo substantias non confitendo, & aut totam Christi animam, aut certe mentem atque rationem in anima denegando, & adserendo pro sensu mentis fuisse Dei verbum. Nestorius duos Christos, aut semper esse, aut aliquandiu fuisse adseuerando. Ec-

C 5 de

VINCENTII

de Salvatore nostro recta sentiens, nec
in trinitatis mysterium, nec in Christi
incarnationem blasphematur: nam &
vnam diuinitatem in trinitatis pleni-
tudine, & trinitatis æqualitatem in v-
na atq; eadem maiestate veneratur: &
vnum Christum Iesum, nō duos, eun-
demq; Deum pariter atque hominem
confitetur. Vnam quidem in eo per-
sonam, sed duas substantias: duas sub-
sistentias, sed vnam credit esse perso-
nam, duas substantias, quia mutabile
non est verbum Dei, vt ipsum verte-
retur in carnem: vnam personam, ne
duos profitendo filios, quaternitatem
videatur colere, non trinitatem. Sed
operæ precium est, vt id ipsum etiam
atque etiam distinctius, & expressius
enucleemus. In Deo vna substantia,
sed tres personæ: in Christo duæ sub-
stantiæ, sed vna persona: in trinitate
alius atq; alius, non aliud atq; aliud:
in Salvatore aliud atq; aliud, non alius
atq;

ADVERSUS HAERES.

atq; alius. Quomodo in trinitate alius
atq; alius, non aliud atq; aliud? Quia
scilicet alia est persona patris, alia filij,
alia spiritus sancti: sed tamen patris
& filij & spiritus sancti, non alia &
alia, sed vna eademq; natura. Quo-
modo in Salvatore aliud atque aliud,
non alius atq; alius? Quia videlicet
altera substantia diuinitatis, altera hu-
manitatis: sed tamen Deitas & hu-
manitas: non alter & alter, sed vnus
idemq; Christus, vnus idemq; filius
Dei, & vnus eiusdemq; Christi & filij
Dei, vna eademq; persona. Sicut in
homine aliud caro, & aliud anima, sed
vnus idemq; homo anima & caro. In
Petro & Paulo aliud anima, aliud ca-
ro, nec tamen duo Petri caro & ani-
ma, aut alter Paulus anima, & alter
caro: sed vnus idemq; Petrus, vnus
idemq; Paulus, ex duplici diuersaq;
subsistens animi corporisq; natura.
Ita igitur in vno eodemq; Christo duæ
substan-

Alius.
Aliud.

VINCENTII

substantiæ sunt : sed vna diuina, altera humana : vna ex patre Deo, altera ex matre virgine : vna coeterna & æqualis patri, altera consubstantialis matri : vnus tamen idemq; Christus in vtraq; substantia. Non ergo alter Christus Deus, alter homo : non alter increatus, alter creatus : non alter impassibilis, alter passibilis : non alter æqualis patri, alter minor patri : non alter ex patre, alter ex matre, sed vnus idemq; Christus Deus & homo : idem non creatus & creatus : idem incommutabilis & impassibilis : idem commutatus & passus : idem Patri & æqualis & minor : idem ex patre antequam genitus, idem in seculo ex matre generatus : perfectus Deus, perfectus homo : in Deo summa diuinitas, in homine plena humanitas. Plena, inquam, humanitas, quippe quæ animam simul habeat & carnem, sed carnem veram, nostram, maternam : animam

verò

ADVERSVS HAERES.

verò intellectu præditam, mente ac ratione pollentem. Est ergo in Christo verbum, anima, caro : sed hoc totum vnus est Christus, vnus filius Dei, & vnus Saluator ac redemptor nostris. Vnus autem non corruptibili nescio qua diuinitatis & humanitatis confusione, sed integra & singulari quadam vnitæ personæ. Neq; enim illa coniunctio alterum in alterum conuertit atq; mutauit, qui est error proprius Arrianorum, sed ita in vnum potius vtrunq; compegit, vt manente semper in Christo singularitate vnus eiusdemq; personæ, in æternum quoq; permaneat proprietas vniuscuiusq; naturæ : quo scilicet nec vnquam Deus corpus esse incipiat, nec aliquando corpus, corpus esse desistat : quod etiam humanæ conditionis demonstratur exemplo. Neq; enim in præsentia tantum, sed in futuro quoq; vnusquisq; hominum constabit ex corpore & ani-

VINCENTII

& anima, nec tamen vnquam aut corpus in animam, aut anima vertetur in corpus: sed vno quoque hominum sine fine victuro, in vnoquoque hominum sine fine necessariò vtriusque substantiæ differentia permanebit. Ita in Christo quoque vtriusque substantiæ suæ cuique in æternum proprietas, salua tamen personæ vnitate retinenda est. Sed cum personam sæpius nominamus, & dicimus quod Deus persona homo factus sit, vehementer verendum est, ne hoc dicere videamur, quòd Deus verbum sola imitatione actionis quæ sunt nostra suscepit, & quicquid est illud est conuersationis humanæ, quasi adubratus, non quasi verus homo fecerit: sicut in theatris fieri solet, vbi vnus plures effingit repente personas, quarum ipse nulla est. Quotiescunque etenim aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ita aliorum officia aut opera patrantur, vt tamen hi qui agunt, non sint

ADVERSUS HAERES.

sint ipsi quos agunt. Neque enim, vt verbi gratia, secularium & Manichæorum vtamur exemplis, cum actor tragicus sacerdotem effingit, aut regem, sacerdos aut rex est: nam desinente actu simul & ea quæ susceperat persona desistunt. Absit hoc à nobis nefarium sceleratumque ludibrium, Manichæorum sit ista dementia, qui pharissæ prædicatores, aiunt filium Dei Deum, personam hominis non substantiæ extitisse, sed actu putatiuo quodam & conuersatione simulasse. Catholica verò fides ita verbum Dei hominem factum esse dicit, vt quæ nostra sunt non fallaciter & adumbratè, sed verè expresseque susciperet: & quæ erant humana, non quasi aliena imitaretur, sed potiùs, vt sua gereret: & prorsus quod agebat, hoc etiam esset. Sicut ipsi nos quoque in eo quod loquimur, sapimus, viuimus, subsistimus, non imitamur homines, sed sumus.

Manichæi.

VINCENTII

mus. Neq; enim Petrus & Ioannes, vt eos potissimum nominem, imitando erant homines, sed subsistendo. Neq; enim Paulus simulabat Apostolum, aut fingeat Paulum, sed erat Apostolus, & subsistebat Paulus. Ita etiam Deus verbum adsumendo & habendo carnem, loquendo, faciendo, patiando per carnem, sine vlla tamen suæ corruptione naturæ, hoc omnino præstare dignatus est, vt hominem perfectum non imitaretur aut fingeret, sed exhiberet: vt homo verus non videretur aut putaretur, sed esset atq; subsisteret. Igitur sicut anima connexa carni, nec in carnem tamen versa, non imitatur hominem, sed est homo, & homo non per simulationem, sed per substantiam: ita etiam verbum Deus absq; vlla sui conuersione vniendo se homini, non confundendo, non imitando factus est homo, sed subsistendo. Abñciatur ergo tota
penitus

ADVERSVS HAERES.

penitus personæ illius intelligentia, quæ fingendo imitatione suscipitur: vbi semper aliud est, & aliud simulatur, vbi ille qui agit, nunquam is est, quem agit. Absit etenim, vt hoc fallaci modo Deus verbum hominis personam suscepisse credatur, sed ita potius, vt incommutabili sua manente substantia, & in se perfecti hominis suscipiendo naturam, ipse caro, ipse homo, ipse persona hominis existeret, nō simulatoria, sed vera: non imitativa, sed substantia: non deniq; quæ cum actione desisteret, sed quæ prorsus in substantia permaneret. Hæc igitur in Christo personæ vñitas, nequaquam post virginis partum, sed in ipso virginis vtero compacta atque perfecta est. Vehementer enim præcauere debemus, vt Christum nō modò vnum, sed etiam semper vnum confiteamur: quia intoleranda blasphemia est, vt etiam si nunc eum vnum esse cōcedas,
D aliquan

VINCENTII

aliquando tamen non vnum, sed duos
fuisse contendas: vnum scilicet post
tempus baptismatis, duos verò sub
tempore natiuitatis. Quod immensum
sacrilegium non aliter profectò vitare
poterimus, nisi vnitum hominē Deo;
in vnitae personae, non ascensu vel res-
urrectione, vel baptismo, sed iam in
matre, iam in vtero, iam deniq; in ipsa
virginali conceptione fateamur: pro-
pter quam personae vnitatem, indiffe-
renter ei atq; promiscuè & quae Dei
sunt propria, tribuuntur homini: &
quae carnis propria, adscribuntur Deo.
Indè est enim quod diuinitus scriptum
est: Et filium hominis descendisse de
coelo, & dominum maiestatis crucifi-
xum in terra: Indè etiam est, vt carne
domini facta, carne domini creata,
ipsum verbum Dei factum, ipsa sapi-
entia Dei impleta, scientia creata dica-
tur, sicut in praescientia, manus ipsius
& pedes fossi esse referuntur. Per
hanc

*Contra Anaba-
ptistas.*

ADVERSUS HAERES.

hanc, inquam, personae vnitatem illud
quoque similis mysterij ratione per-
fectum est, vt carne verbi ex inte-
gra matre nascente, ipse Deus ver-
bum natus ex virgine catholicissime
credatur, impiissime denegetur. Quae
cum ita sint, absit vt quisquam san-
ctam Mariam diuinæ gratiae priuile-
gijs vt speciali gloria fraudare con-
etur: Est enim singulari quodam Do-
mini ac Dei nostri, filij autem sui ma-
nere verissimè ac beatissime *Deorum*
confitenda. Sed non eo modo *Deo-
rum*, quo impia quaedam haeresis
suspiciatur, quae adserit eam Dei ma-
trem sola appellatione dicendam,
quae cum scilicet peperit hominem,
qui postea factus est Deus, sicut di-
cimus presbyteri matrem, aut Epi-
scopi matrem, non iam presbyterum
aut Episcopum pariendo, sed eum ge-
nerando hominē, qui postea presby-
ter vel Episcopus factus est, Non ita
D 2 inquam,

*Deipara
Theotokos*

VINCENTII

inquam, sancta Maria ^{θεοτοκος} : sed
 ideo potius, quoniam, vt supra di-
 ctum est, iam in eius sacramento vtero sa-
 cro sanctum illud mysterium perpe-
 tratum est, quod propter singularem
 quandam atq; vnicam personæ vni-
 tatem, sicut verbum in carne caro, ita
 homo in Deo Deus est. Sed iam ad
 ea quæ supra de memoratis hæresi-
 bus, vel de catholica fide breuiter di-
 cta sunt, renouandæ causæ memoriæ
 breuius strictiusq; repetamus: quo sci-
 licet & intelligantur iterata plenius, &
 firmitus inculcata teneantur. Anathe-
 ma igitur Photino, non recipienti ple-
 nitudinem trinitatis, & Christum ho-
 minem tantummodo solitarium præ-
 dicanti. Anathema Apollinari, ad-
 ferenti in Christo conuersæ diuinitatis
 corruptionem, & auferenti perfectæ
 humanitatis proprietatem. Anathema
 Nestorio, neganti ex virgine Deum
 natum, adferenti duos Christos, &
 explosa

ADVERSVS HAERES.

explosa trinitatis fide, quaternitatem *Anathema om-
 nobis introducenti. Beata verò ca-
 tholica Ecclesia, quæ vnum Deum in
 trinitatis plenitudine, & trinitatis æ-
 qualitatem in vna diuinitate venera-
 tur: vt neque singularitas substantiæ
 personarum confundat proprietatem,
 neque item trinitatis distinctio vnita-
 tem separet deitatis. Beata, inquam,
 Ecclesia, quæ in Christo duas veras
 perfectasq; substantias, sed vnam Chri-
 sti credit esse personam: vt neq; natu-
 rarū distinctio vnitatem personæ di-
 uidat, neq; item personæ vnitatis diffe-
 rentiam confundat substantiarum.
 Beata, inquam, Ecclesia, quæ vt vnum
 semper Christum & esse & fuisse fa-
 teatur, vnitum hominem Deo nō post
 partum, sed iam in ipso matris vtero
 confitetur. Beata, inquam, Ecclesia,
 quæ Deum factum hominem non cō-
 uersione naturæ, sed personæ ratione
 intelligit: personæ autem non simu-
 latoræ.*

VINCENTII

latoriæ & transeuntis, sed substantiæ
ac permanentis. Beata, inquam, Ec-
clesia, quæ hanc personæ vnitatem
tantam vim habere prædicat, vt pro-
pter eam miro ineffabiliq; mysterio &
diuina homini & Deo adscribat hu-
mana: Nam propter eam & homi-
nem de cælo secundum Deum de-
scendisse non abnegat, & Deum se-
cundum hominem credit in terra fa-
ctum, passum, & crucifixum: Propter
eam deniq; & hominem Dei filium, &
Deum filium virginis cõfitemur. Beata
igitur ac veneranda, benedicta & sa-
cro sancta, & omnino supernæ illi an-
gelorum laudationi comparanda con-
fessio, quæ vnum dominum Deum trina
sanctificatione glorificat. Idcirco ete-
nim vel maxime vnitatem Christi præ-
dicat, ne mysterium trinitatis excedat.
Hæc in excursu dicta siet, aliàs si Deo
placuerit, vberius tractanda & expli-
canda. Nunc ad propositum redea-
mus:

ADVERSUS HAERES.

mus: Dicebamus ergo in superiori-
bus, quod in ecclesia Dei tentatio esset
populi, error Magistri: & tanto maior
tentatio, quanto ipse esset, doctior qui
erraret. Quod primum scripturæ au-
toritate, deinde ecclesiasticis doceba-
mus exemplis: eorum scilicet cõme-
moratione, qui cùm aliquandiu sanæ
fidei forent habiti, ad extremum tamē,
aut in alienam decidissent sectam, aut
ipsi suam hæresin cõdidissent. Magna
profectores, & ad discendum vtilis,
& ad recolendum necessaria, quam e-
tiam atq; etiam exemplorum molibus
illustrare atq; inculcare debemus: vt
omnes ferè catholici nouerint, se cum
ecclesia doctores recipere, non cum
doctoribus Ecclesiæ fidem deserere
debere. Sed ego ita arbitror, quod cū
multos in hoc tentandi genere proferre
valeamus, nemo penè sit, qui Origenis *Origenes.*
tentationi valeat comparari: in quo
plura adeo præclara, adeo singularia,
D 4 adeo

VINGENTII

Origenis
genus &
eruditio.

Sic fortas-
sis.
Cuius sci-
entia cum

adeo mira extiterunt, ut inter initia habendam cunctis adsertionibus eius fidem quivis facile iudicaret. Nam si vita facit auctoritatem, magna illi industria, magna pudicitia, patientia, tolerantia: si genus vel eruditio, quid eo nobilius, qui primum in ea domo natus est, quæ est illustrata martyrio? Deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoque facultate privatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, ut pro nomine dominicæ confessionis sæpius, ut ferunt, affligeretur. Neque verò hæc in illo sola erant, quæ cuncta postea tentationi forent, sed tanta etiam vis ingenij, tam profundi, tam acris, tam elegantis, ut omnes penè multum longeq; superaret: tanta doctrinæ ac totius eruditio- nis magnificentia, ut pauca forent di- uinæ, penè fortasse nulla humanæ phi- losophiæ, quæ non penitus adsequere- tur. Cuius scientiæ cum Græci non crede-

ADVERSUS HAERES.

crederent, Hebræa quoque elaborata *Græcia ce-
deret, &c.* sunt. Eloquentiam verò quid memo-
rem? cuius fuit tam amœna, tam læta,
tam dulcis oratio, ut mihi ex ore ipsius
non tam verba, quàm mella quædam *Melle dul-
cior Ori-
genis ora-
tio.* fluxisse videantur. Quæ non ille per-
suasum difficilia, disputandi viribus e-
lympidavit? Quæ factu ardua, non
ut facillima viderentur, effecit? Sed
forsitan argumentorum tantummodo
nexibus adsertiones suas texuit. Imò
plane nemo vnquam Magistrorum
fuit, qui pluribus diuinæ legis vteretur
exemplis. Sed credo pauca conscri-
psit. Nemo mortalium plura: ut mihi *Nemo ori-
gene plura
conscriptis.* sua omnia non solum perlegisse, sed
ne inueniri quidem posse videantur.
Cui ne quicquàm ad scientiæ instru-
menta deesset, etiam plenitudo exa-
bundavit ætatis. Sed forsitan discipu-
lis parùm felix. Quis vnquàm fœli-
cior? Nempe innumeri ex sinu suo
Doctores, innumeri Sacerdotes, Con-
fesso-

VINCENTII

fessores, & Martyres extiterunt. Iam
verò quanta apud omnes illius admi-
ratio, quanta gloria, quanta gratia fue-
rit, quis exequi valeat? Quis non ad
eum paulò religiosior, ex vltimis munda-
di partibus aduolauit? Quis Christia-
norum non vt Prophetam, quis Phi-
losophorum non vt Magistrum vene-
ratus est? Quàm autem nō solum pri-
uatæ conditioni, sed ipsi quoq; fuerit
reuerendus Imperio, declarant histo-
ria, quæ eum à matre Alexandri Im-
peratoris accitum ferūt, cœlestis vtiq;
sapientiæ meritò cuius & ille gratia &
amore flagrabat. Sed & eiusdem E-
pistolæ testimonium perhibent, quas
ad Philippum Imperatorem, qui pri-
mus Romanorum Principum Chri-
stianus fuit, Christiani magisterij auto-
ritate conscripsit. De cuius incredibili
quadam scientia, si quis referentibus
nobis Christianum non accipit testi-
monium, saltem testificantibus Philo-
sophis

Mammea
Originem
ad se. allexit

Scribit hac
de re Euse.
ecclesiastica
hist. lib. 6.

ADVERSUS HAERES.

sophis gētilem recipiat confessionem.
At namq; impius ille Porphirius ex-
eitum se fama ipsius Alexandriam ferè
puerum perrexisse, ibiq; eum vidisse
iam senem, sed plane talem tantumq;
qui arcem totius scientiæ * cōdidisset. * Fortè.
Dies me citiùs defecerit, quàm ea quæ
in illo viro prælara extiterunt, vel ex
minima saltem parte perstringam: quæ
tamen omnia non solum ad religionis
gloriam, sed etiam ad tentationis ma-
gnitudinem pertinebant. Quotus e-
nim quisq; tanti ingenij, tantæ doctri-
næ, tantæ gratiæ virum aut faciliè de-
poneret, ac non potius illa vteretur
sententia, se cum Origine errare malle,
quàm cum alijs vera sentire? Et quid
plura? eò res decidit, vt tantæ perso-
næ, tanti doctoris, tanti Prophetæ,
non humana aliqua, sed vt exitus
docuit, nimium periculosa tentatio,
plurimos à fidei integritate deduce-
ret. Quamobrem hic idem Origenes
tantus

Porphirij
de Origine
testimoniū

conscendisse
set.

Sententia
hæc fuit Cte-
ronis de
Platone lib.
1. Tuscul.
quæst.

Origenes
tantus

VINCENTII

dei donis
insolentius
abusus.

tantus ac talis dum gratia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, sibiq; satis credit, cum parui pendit antiquam Christianæ religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum ecclesiasticas traditiones, & veterum magisteria contemnens, quædam scripturarum capitula nouo more interpretatur, meruit vt de se quoq; Ecclesiæ Dei diceretur. Si surrexerit in medio tui Propheta. Et paulo post: Non audies, inquit verba Prophetæ illius. Et item: Quia tentat vos, inquit, dominus Deus vester, vtrum diligatis eum, an non. Verè non solum tentatio, sed etiam magna tentatio, deditam sibi atque in se pendentem Ecclesiam admiratione ingenij scientiæ, eloquentiæ, conuersationis & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil se verentem, subito à veteri religione in nouam prophanitatem sensim, paulatimq; traducere.

ADVERSUS HAERES.

tere. Sed dicet aliquis, corruptos esse Origenis libros. Non resisto, quin potius & malo: Nam id à quibusdam & traditum, & scriptum est, non catholicis tantum, sed etiam hæreticis. Sed illud est quod nunc debemus aduertere, & si non ipsum, libros tamen sub nomine suo æditos magnæ essentationi, qui multis blasphemiarum vulneribus scatentes, non vt alieni, sed quasi sui & leguntur & amantur: vt & si in errore concipiendo Origenis non fuit sensus, ad errorem tamen persuadendum Origenis autoritas valere videatur. Sed & Tertulliani quoq; eadem ratio est: nam sicut ille apud Græcos, ita hic apud Latinos nostrorum omnium facile princeps iudicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in diuinis atq; humanis rebus exercitatus? Nempe omnem philosophiam, & cunctas Philosophorum sectas, autores, adsertoresq; sectarum, omnesq;

Origenis
libri ab alijs
corrupti

Tertulliani
eruditio.

VINCENTII

Forte de-
finitate.

omnesq; eorum disciplinas, omnem
historiarum ac studiorum varietatem
mira quadam mentis capacitate com-
plexus est. Ingenio verò nonne tam
gravi ac vehementi excelluit, vt nihil
sibi penè ad expugnandum proposue-
rit, quod non aut acumine intruperit,
aut pondere eliserit? Iam porrò ora-
tionis suæ laudes quis exequi valeat?
Quæ tanta, nescio qua, rationum * ne-
cessitate conferta est, vt ad consensum
sui, quos suadere non potuerit, impel-
lat: cuius quot penè verba, tot senten-
tiæ sunt: quot sensus, tot victoriæ.
Sciunt hoc Marciones, Apelles, Pra-
xæ, Hermogenes, Iudæi, Gentiles,
Gnostici, cæteri q; quorum ille blasphe-
mias multis ac magnis voluminū suo-
rum molibus, velut quibusdam fulmi-
nibus evertit. Et tamen hic quoq; post
hæc omnia, hic, inquam, Tertullianus,
catholici dogmatis, id est, vniuersalis
ac vetustæ fidei parum tenax, ac diser-
tior

ADVERSUS HÆRES.

tior multò, quàm felicior, mutata de-
inceps sententiâ, fecit ad extremum
quod de eo beatus Confessor Hilarius <sup>In commen-
tarijs in
Matthæ.
cap. 5.</sup>
quodam loco scribit: Sequenti inquit,
errore detraxit scriptis probabilibus
autoritatem. Et fuit ipse quoq; in ec-
clesia magna tentatio. Sed de hoc no-
lo plura dicere. Hoc tantum com-
morabo, quod contra Moysi præce-
ptum exurgentes in Ecclesia nouellas
Montani furias, & insana illa insanarū <sup>Tertullia-
nus Mon-
tani somnia
probat.</sup>
mulierum nouitij dogmatis somnia,
veras prophetias adseuerandò, meruit
vt de se quoq; & scripturis tuis dice-
retur: Si surrexerit in medio tui Pro-
pheta. Et mox: Non audies verba
Prophetæ illius. Quare? Quia, inquit,
tentat vos dominus Deus vester, utrū
diligatis eum, an non. Hīs igitur tot
ac tantis, cæterisq; eiusmodi ecclesia-
sticorum exemplorum molibus eui-
denter advertere, & secundum Deu-
teronomij leges luce clarius intelligere
debe-

VINCENTII

Germanus
catholicus
quis.

debemus, quod si quando aliquis Ecclesiasticus Magister à fide aberrauerit, ad tentationem id nostri fieri prouidentia diuina patiatur: vtrum diligamus Deum an non, in toto corde, & in tota anima nostra. Quæ cum ita sint, ille est verus, & Germanus catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinæ religioni, qui catholicæ fidei nihil præponit, non hominis cuiuspiam autoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam: sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens, quicquid vniuersaliter antiquitus Ecclesiam catholicam tenuisse cognouerit id solum sibi tenendum, credendumque decernit. Quicquid verò ab aliquo deinceps vno, præter omnes vel contra omnes Sanctos nouum & inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelli-

ADVERSUS HAERES.

intelligat pertinere. Tum præcipue beati Apostoli Pauli eruditus eloquens: hoc est enim quod in prima ad Corinthios scribit: Oportet, inquit, & hæreses esse, vt probati manifesti fiant in vobis. Ac si diceret: Ob hoc, hæreseon non statim diuinitus eradican-
tur autores, vt probati manifesti fiant, id est, vnusquisque quàm tenax, & fidelis, & fixus catholicæ fidei sit amator, appareat. Et reuera cum quæque nouitas ebullit, statim cernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum: tunc sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alij illico prorsus auolant, alij verò tantummodo excussi, & perire metuunt, & redire erubescunt, saucij, semineces, semiuui: quippe qui tantam veneni hauserint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur: nec mori cogat, nec viuere sinat. Heu miserranda
E condi-

1. Cor. II.

Frumentum
palea.

VINCENTII

conditio, quantis illi curarum æstibus,
quantis turbinibus exagitantur? Nunc
etenim qua ventus impulerit incitato
errore rapiuntur: nunc in semetipsos
reuerſi, tanquam contrarij fluctus re-
liduntur: nunc temeraria præsum-
ptione & ea quæ incerta videntur
adprobant, nunc irrationali metu etiã
quæ certa ſunt expaueſcunt: incerti
incerti qua eant, qua redeant, quid ad-
petant, quid fugiant, quid teneant,
quid dimittant. Quæ quidem dubij
& malependuli cordis afflictio, di-
uina erga ſe miſerationis eſt medicina,
ſi ſapiant. Idcirco etenim extra tutiſ-
ſimum catholicæ fidei portum diuer-
ſis cogitationum quatiuntur, verbera-
rantur, ac penè necantur procellis, vt
excuffa in altum elatæ mentis vela de-
ponant, quæ male nouitatum ventis
expanderant, ſeſeq; intra fidiffimam
ſtationem placidæ ac bonæ matris re-
ducant, & teneant, atq; amaros illos
turbu-

*Eccleſia
Chriſti fidif-
ſima ſtatio.*

ADVERSUS HAERES.

turbulentosq; errorum fluctus primi-
tus reuomant, vt poſſint deinceps vi-
uæ & ſalientis aquæ fluentia potare.
Dediscant benè quod didicerunt non
benè: & ex toto Eccleſiæ dogmate
quod intellectu capi poteſt, capiant:
quod non poteſt, credant. Quæ cum
ita ſint, iterum atq; iterum eadē me-
reoluens & reputans, mirari ſatis ne-
queo tantã quorundã hominum ve-
ſaniam, tantã ex cæcitate mentis impie-
tatem, tantam poſtremo errandi libi-
dinem, vt contenti non ſint tradita ſe-
mel & accepta antiquitus credendi
regula, ſed noua ac noua in diem quæ-
rant, ſemperq; aliquid geſtiant religio-
ni addere, mutare, detrahere: Quafi
non cœleſte dogma ſit, quod ſemel
reuelatum eſſe ſufficiat, ſed terrena in-
ſtitutio, quæ aliter perfici niſi aſidua
emendatione, imò potiùs reprehen-
ſione non poſſet: cùm diuina clament
oracula. Ne transferas terminos quos *Prover. 22*
E 2 poſue-

VINCENTII

Eccle. 3. posuerunt patres tui. Et : Super iudicantem ne iudices, Et : Scindentem sepem mordebit eum serpens. Et illud Apostolicum, quo omnes omnium hæreseon sceleratæ nouitates, velut quodam spiritali gladio sæpe truncatæ, semperq; truncandæ sunt : O Thimothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Et post hæc inueniuntur aliqui tanta inueteratæ frontis duritia, tanta impudentiæ incude, adamantinæ pertinaciæ, qui tantis eloquiorum coelestium molibus non succumbant & tantis ponderibus non fatiscant & tantis malleis non conquassentur, tantis postremo fulminibus non conterantur & Deuita, inquit, prophanas vocum nouitates : Non dixit antiquitates, nõ dixit vetustates, imò planè quid e contrariò sequeretur, ostendit. Nam si vi-

ADVERSUS HÆRES.

si vitanda est nouitas, tenenda est antiquitas : & si prophana est nouitas, sacra est vetustas. Et oppositiones inquit, falsi nominis scientiæ. Verè falsum nomen apud doctrinas hæreticorum, vt ignorantia scientiæ, & caligo serenitatis, tenebræ luminis appellatione fucuntur. Quam quidam, inquit, promittentes circa fidem exciderunt. Quid promittentes exciderunt : nisi nouam nescio quam ignoratamq; doctrinam. Audias etenim quosdam ipsorum dicere : Venite ô insipientes & miseri, qui vulgò catholici vocitami, & discite fidem veram, quàm præter nos nullus intelligit, quæ multis ante seculis latuit, nuper verò releuata & ostensa est : sed discite furtim atq; secretim, delectabit enim vos. Et item : Cùm didiceritis latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat : paucis namq; concessum est tanti mysterij capere

E 1 secretum

reuellata

VINCENTII

Prouer. 9.

secretum. Nonne hæc verba sunt illius meretricis, quæ apud Solomonis Proverbia vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigunt iter suum: Qui est, inquit, vestrum insipientissimus, diuertat ad me. Inopes autem sensu exhortatur dicens: Panes occultos libenter attingite, & aquam dulcem furtim bibite. Quid deinde? At ille, inquit, nescit quomodo terrigenæ apud eam pereant. Qui sunt isti terrigenæ? Exponat Apostolus: Qui circa fidem, inquit, exciderunt. Sed operæpretium est totum ipsum Apostoli capitulum diligētius pertractare. O Timothee, inquit, depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates. O, Exclamatio ista, & præscientiæ est pariter & charitatis: Præuidebat enim futuros, quos etiā prædolebat errores. Quis est hodie Timotheus? nisi vel vniuersa Ecclesia, vel specialiter totum corpus Præpositum,

Timotheus.

ADVERSUS HAERES.

situm, qui integram diuini cultus scientiam vel habere ipsi debent, vel alijs infundere? Quid est depositum custodi? Custodi, inquit, propter fures, propter inimicos: ne dormientibus hominibus, superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminauerat filius hominis in agro suo. Depositum, inquit, custodi. Quid est depositum? Id est, quod tibi creditum est, non quod à te inuentum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenij, sed doctrinæ: non usurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non à te prolata, in qua non autor debes esse, sed custos: non institutor, sed sectator: non ducens, sed sequens. Depositum, inquit, custodi: catholicæ fidei talentum, inuiolatum illibatumque conserua. Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc à te tradatur. Aurum accepisti, aurum redde: nolo

E 4 mihi

Matth. 13.

Depositum.

VINCENTII

Exod. 36.

Perpulchre
dictum.

mihī pro alijs alia subijcias. Nolo pro
auro aut impudenter plumbum, aut
fraudulenter æramenta supponas: no-
lo auri speciem, sed naturam planè. O
Timothee, ô Sacerdos, ô Doctor, si te
diuinum munus idoneum fecerit in-
genio, exercitatione doctrina: esto
spiritalis tabernaculi Beseleel, preciosas
diuini dogmatis gemmas exculpe, fi-
deliter coapta, adorna sapienter, ad hñce
splendorem, gratiam, venustatem. In-
telligatur te exponente illustrius, quod
anteà obscurius credebatur. Per te
posteritas intellectum gratuletur, qđ
ante vetustas non intellectum vene-
rabatur: eadem tamen quæ didicisti
ita doce, vt cū dicas nouè, non dicas
noua. Sed forsitan dicit aliquis: Nul-
lus ne ergo in Ecclesia Christi profe-
ctus habebitur religionis? Habeatur
planè & maximus: Nam quis ille est
tam inuidus hominibus, tam exosus
Deo, qui istud prohibere conetur?

Sed

ADVERSUS HAERES.

Sed ita tamen vt verè profectus sit ille
fidei, non permutatio. Siquidem ad
profectum pertinet, vt in semetipsa
vnaquæq; res amplificetur: ad permuta-
tionem verò, vt aliquid ex alio in
aliud transuertatur. Crescat igitur o-
portet, & multum vehemèterq; profi-
ciat, tam singulorum, quàm omnium,
tam vnius hominis, quàm totius Ec-
clesiæ ætatum ac seculorum gradibus
intelligentia, scientia, sapientia: sed in
suo duntaxat genere, in eodem scilicet
dogmate, eodem sensu, eademq; sen-
tentia. Imitetur animarum religio ra-
tionem corporum, quæ licet annorum
processu numeros suos euoluant, &
explicent, eadem tamen quæ erant,
permanent. Multum interest inter
pueritiæ florem, & senectutis matu-
ritatem: sed hñdem tamen ipsi fiunt
senes, qui fuerant adolescentes: vt
quamuis vnius eiusdemq; hominis sta-
tus habitusq; mutetur, vna tamen ni-

E 5 hilomi

VINCENTII

2^{uot.} hilominus eademq; natura, vna eadēq; persona sit. Parua lactentium membra, magna iuuenum: eadem ipsa sunt tamen. Quod paruulorum artus, tot virorum: & si qua illa sunt, quæ ætū maturioris ætate pariuntur, iam in feminis ratione proferta sunt: vt nihil nouum postea proferatur in senibus, quod non in pueris iam antea latauerit. Vnde non dubium est, hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc ratum atq; pulcherrimum crescendi ordinem: si eas semper in grandioribus partes ac formas, numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris sapientia præformauerat. Quod si humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur: necesse est vt totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam Christianæ religionis

ADVERSVS HAERES.

gionis dogma, sequatur has decet perfectum leges: vt annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate, incorruptum tamen illibatumq; permaneat, & vniuersis partium suarum mensuris, cunctisq; quasi membris ac sensibus proprijs plenum atq; perfectum sit: quod nihil prætereā permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam sustineat definitionis varietatem. Exempli gratia: Seuerunt Maiores nostri *Semetriticeæ fidei.* antiquitus in hac Ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: iniquum valdè & incongruum est, vt nos eorum posterī pro Germana veritate frumenti subditicium zizanix eligamus errorem. Quin potius hoc rectum & consequens est, vt primis atque extremis sibimet non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticei quoque dogmatis frugem demetamus: vt cū aliquid ex illis seminū

VINCENTII

Rosea ca-
tholici sen-
sus planta-
ria.

seminum primordijs accessu temporis
euoluatur, & nunc lætetur & excola-
tur: nihil tamen de germinis proprie-
tate mutetur. Addatur licet forma,
species, distinctio: eadem tamen cu-
iusq; generis natura permaneat. Absit
etenim, vt rosea illa catholici sensus
plantaria, in carduos spinasq; vertan-
tur. Absit inquam, vt in isto spiritali
paradiso, de cynamomi & balsami
surculis, lolium repente atque aconita
proueniant. Quodcumq; igitur in hac
Ecclesia, Dei agricultura, fide Patrum
fatum est: hoc idem filiorum industria
debet excolatur, & obseruetur: hoc
idem floreat & maturescat: hoc idem
proficiat & perficiatur. Fas est ete-
nim, vt prisca illa coelestis philosophiæ
dogmata processu temporis excuren-
tur, limentur, poliantur: sed nefas est,
vt commutentur, nefas vt detruncen-
tur, vt mutilentur. Accipiant licet
evidentiam, lucem, distinctionem: sed
retineant

ADVERSUS HÆRES.

retineant necesse est plenitudinem, in-
tegritatem, proprietatem. Nam si se-
mel admissa fuerit hæc impiæ fraudis
licentia, horreo dicere, quantum ex-
cindendæ atque abolendæ religionis
periculum consequatur. Abdicata e-
tenim qualibet, parte catholici dogma-
tis, alia quoq; atq; item alia, ac dein-
ceps alia & alia iam quasi ex more &
licito abdicabuntur. Porro autem
singulatim partibus repudiatis, quid
aliud ad extremum sequetur, nisi vt
totum pariter repudietur? Sed &
econtra, si nouitia veteribus, extranea
domesticis, & prophana sacratis ad-
misceri coeperint, proserpat hic mos in
vniuersum necesse est, vt nihil posthac
apud Ecclesiam relinquatur intactum,
nihil illibatum, nihil integrum, nihil
immaculatum: sed sit ibidem dein-
ceps impiorum ac turpium errorum
lupanar, vbi erat antè castæ & incor-
ruptæ sacrarium veritatis, Sed auertat
hoc

Turpium
errorum libe-
panar.

VINCENTII

hoc à suorum mentibus nefas diuina
 pietas, sitq; hic potius impiorum fu-
 ror. Christi verò Ecclesia sedula &
 cauta depositorum apud se dogma-
 tum custos, nihil in hīs vnquā per-
 mutat, nihil minuit, nihil addit: non
~~amputat~~ necessaria, non adponit su-
 perflua, non amittit sua, non vsurpat
 aliena, sed omni industria hoc vnum
 studet, vt vetera fideliter sapienterq;
 tractando, si qua sunt illa antiquitus in-
 formata et inchoata, accuret & poliat:
 si qua iam expressa & enucleata, con-
 solidet, firmet: si qua iam confirmata
 & definita, custodiat. Denique quid
 vnquam aliud Conciliorum decretis
 enisa est, nisi vt quod antea simpliciter
 credebatur, hoc idem postea diligen-
 tius crederetur: quod antea lentius
 prædicabatur, hoc idem postea instā-
 tius prædicaretur: quod antea secu-
 rius colebatur, hoc idem postea soli-
 citius excoleretur: Hoc inquā semper
 neq;

*forte haec positi
 o typ. factae.
 Non amputat su-
 perflua, non ad-
 ponit necessaria.*

Concilia.

ADVERSVS HAERES.

neq; quicquam prætereà hæreticorum
 nouitatibus excitata, Cōciliorum suo-
 rum decretis catholica perfecit Ecclē-
 sia, nisi vt quod prius à Maioribus
 sola traditione susceperat, hoc deinde
 posset etiam per scripturæ chirogra-
 phum consignaret: magnam rerum
 summam paucis literis compræhen-
 dendo, & plerunque propter intel-
 ligentiæ lucem, non nouum fidei
 sensum, nouæ appellationis proprie-
 tate signando. Sed ad Apostolum re-
 deamus: O Timothee, inquit, depo-
 situm custodi, deuitas prophanas vo-
 cum nouitates. Deuita, inquit, quasi
 viperam, quasi scorpionem, quasi ba-
 siliscum, ne te solū tactu, sed etiam
 visu afflatuq; percutiant. Quid est
 deuitare? Cum huiusmodi nec cibum
 sumere. Quid est deuita? Si quis,
 inquit, venit ad vos, & hanc do-
 ctrinam non adfert. Quam doctri-
 nam, nisi catholicam, & vniuersalem,
 & vnā

*Redit ad
 Apostoli
 verba.*

*1. Cor. 5.
 2. Ioan. 2.*

VINCENTII

Prophane
nouitates.

& vnam eademq; per singulas ætatum
successiones incorrupta veritatis tra-
ditione manentem, & vsq; in secula si-
ne fine mansuram? Quid tum? No-
lite recipere eum in domum, nec Aue
ei dixeritis: qui enim dicit illi Aue,
communicat operibus eius malignis.
Prophanas, inquit, vocum nouitates.
Quid est prophanas? Quæ nihil ha-
bent sacri, nihil religiosi: ab Ecclesiæ
penetralibus, quæ est templum Dei,
penitus extraneas. Prophanas, inquit,
vorum nouitates. Vorum, id est, do-
gmatum, rerum, sententiarum noui-
tates: quæ sunt vetustati, quæ antiqui-
tati contrarie. Quæ si recipiantur, ne-
cesse est vt fides beatorum Patrum, aut
tota, aut certè magna ex parte viole-
tur: necesse est vt omnes omnium æ-
tatum Fideles, omnes Sancti, omnes
casti, continentes, Virgines, omnes
clerici, Leuitæ & Sacerdotes, tanta
Confessorum millia, tanti Martyrum
exerc-

ADVERSUS HAERES.

exercitus, tanta Vrbiū, tanta popu-
lorum celebritas & multitudo, tot In-
sulæ, Prouinciæ, Reges, Gentes, Re-
gna, Nationes, totus postremò iam
penè terrarum orbis per catholicam
fidem Christo capiti incorporatus,
tanto seculorum tractu ignorasse, er-
rasse, blasphemasse, nescisse quid cre-
deret, pronuntietur. Prophanas, in-
quit, vorum nouitates deuota: quas re-
cipere atq; sectari nunquã catholicorū
semper verò hæreticorum fuit. Et re-
uera, quæ vnquã hæresis, nisi sub certò
nomine, certò loco, certò tēpore ebul-
liuit? Quis vnquã hæreses instituit, nisi
qui se prius ab Ecclesiæ catholicæ vni-
uersitatis et antiquitatis cōsensione di-
screuerit? Quod ita esse, luce clariùs
exempla demonstrat? Quis enim vn-
quã ante prophanum illum Pelagium, Pelagius,
tantam virtutem liberi præsumpsit ar-
bitrii, vt ad hoc in bonis rebus per-
actus singulos adiuuandum, necessa-
F riam

VINCENTII

Celestius. riam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulū eius Celestium, reatu præuaricationis Adæ omnne genus humanum negavit adstrictum? Quis ante sacrilegum Arium, trinitatis vnitatem discindere? quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum, crudelem Deum dixit, eò quod mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante magum Simonem apostolica districtione percussū, à quo vetus ille turpitudinum gurgis vsq; in nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit, autorem malorum, id est scelerum, impietatum flagitiorumq; nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quem adserit talem hominum manibus ipsum suis creare naturam, quæ proprio quodam motu, & necessaria cuiusdam voluntatis impulsu,

ADVERSUS HÆRES.

pulsu, nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare: eò quod furijs omnium vitiorum exagitata, & inflammata, in omnia turpitudinum barathra inexhausta cupiditate rapiatur. Innumera sunt talia quæ breuitatis studio prætermittimus: quibus tamen cunctis satis euidenter perspicueq; monstratur, hoc apud omnes ferè hæreses quasi so-
Heretici
 lenne esse ac legitimum: vt semper *novarum*
 prophanis nouitatibus gaudeant, an-
rerum semper cupidi,
 tiquitatis scita fastidiant, & per oppo-
antiqua fastidiant.
 sitiones falsi nominis scientiæ à fide naufragent. Contrà verò, catholico-
 rum hoc ferè proprium, deposita sanctorum patrum & commissa seruare, damnare prophanas nouitates: & sicut dixit, & iterum dixit Apostolus: Si quis adnunciauerit, præterquam quod acceptum est, anathemare. Hic fortasse aliquis interroget, an & hæretici diuinæ scripturæ testimonijs vtantur? Vtuntur planè, & vehemèter
 F 2 quidē

VINCENTII

quidem : nam videas eos volare per singula quæquæ sanctæ legis volumina : per Mosi, per Regnorum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Evangelia, per Prophetas. Siue enim apud suos, siue alienos : siue priuatim, siue publicè : siue in sermonibus, siue in libris : siue in conuiujs, siue in plateis : nihil vnquam penè de suo proferunt, quod non etiam scripturæ verbis adumbrare contentur. Lege Pauli Samozateni opuscula, Priscilliani, Eunomij, Iouiniani, reliquarumq; pestiunt cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris Testamenti lententijs fucata & colorata sit. Sed tanto magis cauendi & pertimescendi sunt, quanto occultius sub diuinæ legis umbraculis latitant. Sciunt enim foetores suos nulli ferè citò esse placituros, si nudi & simplices exhalentur atq; idcirco eos cœlestis eloquij, velut quodam

Sub diuinæ
legis oracu-
lis heretici
errores suos
tegunt.

AD VERSVS HAERES.

quodam aromate aspergunt : vt ille qui humanum faciliè despiceret errorem, diuina non faciliè contemnat oracula. Itaq; faciunt quod hi solent, qui paruulis austera quædam temperaturi pocula, prius ora melle circumlinunt : vt incautætas cum dulcedinem præfenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam hñs curæ est, qui mala gramina & noxios succos, medicinalibus vocabulis præcolorant : vt nemo ferè vbi superscriptum legerit remedium, suspicetur venenum. Idem deniq; & Saluator clamabat. Attendite vobis à Pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, ab intus autem sunt lupi rapaces. Quid est vestitus ouium? nisi Prophetarum & Apostolorum proloquia, quæ ñdem ouili quadam synceritate agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texuerunt? Qui sunt lupi rapaces, nisi sensus hæ-

Reclè ergo
dictum py-
xides habe-
re pharma-
ca, pharma-
ca verò venenum.
Matth. 7.

Vestitus ouium quid.

Qui sunt lupi rapaces.

VINCENTII

reticorum feri & rabidi, qui causas
Ecclesiæ semper infestant, & gregem
Christi quâquâ possunt, dilacerant :
Sed vt fallaciùs incautis ouibus obre-
pant, manente luporum ferocia de-
ponunt lupinam speciem, & sese diui-
næ legis sententijs, velut quibusdam
velleribus obuoluunt : vt cum quicq;
lanarum molliem præsenferit, nequa-
quam aculeos dentium pertimescat.
Fructus ha-
reticorum. Sed quid ait Saluator ? Ex fructibus
eorum cognoscetis eos. Id est, cum
coeperint illas voces non iam proferre
tantum, sed etiam exponere: nec ad-
huc iactare solum, sed etiam interpre-
tari : tunc amaritudo illa, tunc acer-
bitas, tunc rabies intelligitur, tunc no-
uitium virus * exhalabitur, tunc pro-
phanæ nouitates aperiuntur, tunc pri-
mum scindi sepem videas, tunc trans-
ferri Patrum terminos, tunc catholicâ
fidem cædi, tunc ecclesiasticum do-
gma lacerari. Tales erant hî quos per-
cutit

AD VERSVS HAERES.

cutit Apostolus Paulus in secunda ad *1. Cor. 1.*
Corinthios dicens : Nam eiusmodi
inquit, Pseudoapostoli, operarij sub-
doli, transfigurât se in Apostolos Chri-
sti. Quid est transfigurâtes se in Apo-
stolos Christi ? Proferebant Apostoli
diuini legis exēpla, proferebant & illi:
Proferebât Apostoli Psalmorum au-
toritates, proferebant & illi: Profere-
bant Apostoli sentētijs Prophetarum,
& illi nihilominus proferebant. Sed
cum ea quæ similiter protulerant, in-
terpretari nō similiter cœpissent : tunc
simplices à subdolis, tunc infucati à
fucatis, tunc recti à peruersis, tunc po-
stremo veri Apostoli à falsis Apostolis
discernebantur. Et non mirum inquit,
Ipse enim Satanas transfigurât se in an-
gelum lucis : non est ergo magnum, si
ministri eius transfigurâtur, sicut mini-
stri iustitiæ. Ergo secundum Apostoli
Pauli Magisterium, quotiescunq; vel
Pseudoapostoli, vel Pseudoprophetæ,
F 4 vel

*Transfigu-
rare se in
Apostolos
Christi.
quid.*

VINCENTII

vel Pseudodoctores, diuinæ legis sententias proferunt, quibus male interpretatis errores suos adstruere conentur, non dubium est, quin auctoris sui callida machinamenta sectentur: quæ ille nunquam profecto comminisceretur, nisi sciret omnino nullam esse ad fallendum faciliorem viam, quam vti ibi nefarii erroris subinducitur fraudulencia, ibi diuinorum verborum prætendatur autoritas. Sed dicet aliquis: Vnde probatur quod sacræ legis exemplis diabolus vti soleat? Legat Evangelia, in quibus scribitur: Tunc adsumpsit eum diabolus, id est, dominum Salvatorem: & statuit illum super pinnam templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: quod angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis: In manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Quid hic faciet misellis hominibus, qui

Matth. 4.

ADVERSUS HAERES.

qui ipsum dominum maiestatis scripturarum testimonijs adpetiuit? Si, inquit, filius Dei es, mitte te deorsum: Quare? Scriptum est enim, inquit. Magnoperè nobis doctrina loci istius attendenda atq; retinenda est, vt tanto euangelicæ autoritatis exemplo, quâdo aliquos Apostolica, seu prophetica verba proferre contra catholicam fidem videremus, diabolum per eos loqui minimè dubitemus. Nam sicut tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris loquuntur: membra scilicet diaboli membris Christi: perfidi fidelibus, sacrilegi religiosis, hæretici postremo catholicis. Sed quid tandem dicit? Si, inquit, filius Dei es, mitte te deorsum. Hoc est, si ^{Mittere se} lius esse vis Dei, & hæreditatem regni ^{deorsum} celestis accipere, mitte te deorsum, id ^{quid} est, ex istius te sublimis Ecclesiæ quæ etiam templum Dei putatur, doctrina & traditione demitte. Ac si quis in-

E 5 terroget

VINCENTII

terroget quempiam hæreticorum sibi
talia persuadentem. Vnde probas,
vnde doces, quòd Ecclesiæ catholicæ
vniuersalem & antiquā fidem dimit-
tere debeam? Statim ille: Scriptum
est enim. Et continuò mille testimo-
nia, mille exempla, mille auctoritates
parat, de Lege, de Psalmis, de Apo-
stolis, de Prophetis, quibus nouo &
malo more interpretatis, ex arce ca-
tholica in hæreseos barathrum infelix
anima præcipitetur. Iam verò illis quæ
sequuntur promissionibus miro mo-
do incautos homines hæretici decipe-
re cōsueverunt. Audent etenim pol-
liceri, & docere, quod in Ecclesia sua,
id est, in communionis suæ conuenti-
culo magna & specialis ac planè per-
sonalis quædam sit Dei gratia, adeò vt
sine vlllo labore, sine vlllo studio, sine
vlla industria, etiam si nec quærant,
nec petant, nec pulsant, quicunq; illi
ad numerum suum pertinent, tamen

Ex catholi-
ca arce in
hæreseos
barathrum
præcipitari.

AB.

ita

ADVERSVS HAERES.

ita diuinitus dispensentur, vt angeli-
cis euecti manibus, id est, angelica
protectione seruati, nunquàm possint
offendere ad lapidem pedem suum,
id est, nunquàm scandalizari. Sed di-
cit aliquis, Si diuinis eloquijs, senten-
tijs, promissionibus, & diabolus, &
discipuli eius vtuntur, quorum alij sunt
Pseudoapostoli & Pseudoprophetæ,
& Pseudomagistri, & omnes ex toto
hæretici, quid facient catholici homi-
nes, & matris Ecclesiæ filij? quonam
modo in scripturis sanctis veritatem à
falsitate discernent? Hoc scilicet fa-
cere magnopere curabunt, quod in
principio Commonitorij istius san-
ctos & doctos viros nobis tradidisse
scripsimus: vt diuinum canonem se-
cundum vniuersalis Ecclesiæ traditio-
nes, & iuxta catholici dogmatis regu-
las interpretetur: in qua item catholicæ
Apostolicæq; Ecclesiæ sequantur ne-
cesse est. Vniuersitatem, Antiquitatem,
Consensum

Pigro aut. natura
sua homini quò
his promissis ac-
ceditur?

Medulla equi
uocationi.

VINCENTII

consensionem Confessionem. Et si quando pars contra vniuersitatem, nouitas contra vetustatem, vnius vel paucorum errantium dissensio contra omnium vel certe multo plurium catholicorum consensionem rebellauerit, praeferant partis corruptioni, vniuersitatis integritatem: in qua eadem vniuersitate, nouitatis prophanitati antiquitatis religionem: itemque in ipsa vetustate, vnius siue paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, si qua sunt vniuersalis Concilij decreta praeponant. Tunc deinde si minus est, sequantur quod proximum est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias Magistrorum: quibus adiuuante domino fideliter, sobriè, sollicitè obseruatis, non magna difficultate noxios quosque exurgentium haereticorum deprahendemus errores. Hic iam consequens esse video, vt exemplis demonstrarem, quoniam modo prophanæ haereticorum nouita-

ADVERSUS HAERES.

nouitates, prolatis atque collatis veterum Magistrorum concordantibus sibi sententijs, & deprahendantur & condemnentur. Quæ tamen *In quibus* antiqua sanctorum Patrum consensio, *inter se consentiant patres orthodoxi* non in omnibus diuinæ legis quaestionculis, sed solum certè præcipuè in fidei regula magno nobis studio & inuestiganda est, & sequenda. Sed neque semper, neque omnes haereses hoc modo impugnandæ sunt, sed nouitæ recentesque tantummodo: cum primum scilicet exoriuntur, antequam infalsarint vetustæ fidei regulas, ipsius temporis vetentur angustijs, ac priusquam manante latius veneno Maiorum volumina vitare conentur. Cæterum dilatatæ & inueteratæ haereses nequaquam hac via adgrediendæ sunt, eo quod prolixo temporum tractu longa huius furandæ veritatis patuerit occasio. Atque ideo quascunque illas antiquiores, vel schismatum, vel haereseon prophanitates,

VINCENTII

nitates, nullo modo nos oportet, nisi aut sola, si opus est, scripturarum autoritate convincere, aut certè iam antiquitus vniuersalibus Sacerdotum catholicorum Concilijs conuictas damnatasq; vitare. Itaq; cum primùm mali cuiusque erroris putredo erumpere coeperit, & ad defensionem sui quædã sacræ legis verba furari, eaq; fallaciter & fraudulentè exponere: statim interpretando canonum Maiorum sententiæ congregandæ sunt, quibus illud quodcunq; exurget nouitium, ideoq; prophanum, & absque vlla ambage prodatur, & sine vlla retractatione dānetur. Sed eorum duntaxat Patrum sententiæ conferendæ sunt, qui in fide & communione catholica, sanctè, sapienter, constanter viuentes, docentes, & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo foeliciter coeruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, vt quicquid vel

Quorum
Patrum sen-
tentias se-
qui oportet.

A DVERSVS HAERES.

vel omnes, vel plures vno eodemque sensu manifestè, frequenter, perseueranter, velut quodam cōsentiente sibi magistrorum Concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmauerint: id pro indubitato, certo ratioq; habeatur. Quicquid verò, quamuis ille sanctus, & doctus, quamuis Episcopus, quamuis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias & occultas & priuatas opiniunculas à communis, publicæ, ac generalis sententiæ autoritate secretum sit: nec cum summo æternæ salutis periculo, iuxta sacrilegam hæreticorum & schismaticorum consuetudinem, vniuersalis dogmatis veritate dimissa, vnius hominis nouitium sectemur errorem. Quorum beatorum Patrum sanctum catholicumque consensum, ne quis sibi temerè fortè contemnendum arbitretur, ait in prima ad

NB.

VINCENTII

1. Cor. 11. ad Corinthios Apostolus: Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia, primum Apostolos, quorum ipse vnus erat: secundo Prophetas, qualem in Actibus Apostolorum legimus Agabum, tertio doctores, qui tractatores nunc appellantur, quos hic idem Apostolus etiam Prophetas interdum nuncupat, eod quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei diuinitus per tempora & loca dispensatos, quis quis in sensu catholici dogmatis vnum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum: à quorum vtridica vnitatem ne quis discrepet, impensius obtestatur idem Apostolus dicens: Obsecro autem vos fratres, vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Quod si quis ab eorum sententiae cōmunionem descuerit, audiet

Tractatores.

Propheta.

1. Cor. 1.

ADVERSUS HAERES.

audiet illud eiusdem Apostoli: Non est Deus dissensionis, sed pacis: Id est, non eius, qui à consentiendi vnitatem defecerit, sed eorum qui in consentiendi pace permanserint. Sicut in omnibus, inquit, ecclesijs sanctorum doceo, id est, catholicorum: quæ idem sanctæ sunt, quia in fide cōmunionem persistunt. Et ne quis forsitan prætermisissis cæteris, se solum audiri, sibi soli credi arrogaret, paulo post ait: An à vobis, inquit, verbum Dei processit, aut in vos solos deuenit? Et ne hoc quasi perfunctorie acciperetur, adiecit: Si quis, inquit, videtur Prophetam esse aut spiritalem, id est, spirituum rerum Magister, summo studio æqualitatis & vnitatis cultor existat: vt scilicet neque opiniones suas cæteris præferat, & ab vniuersorum sensibus non recedat. Cuius rei mandata qui ignorat, inquit, id est, qui aut nescita non discit, aut scita contemnit, ignorabitur.

1. Cor. 14.

G rabitur

VINCENTII

Julianus
Pelagius.

Secunda
pars penè
tota inter-
cidit.

rabitur : hoc est, indignus habebitur,
qui inter vnitos fide & exequatos hu-
militate diuinitus respiciatur, quo ma-
lo, nescio, an quicquam acerbius cogi-
tari queat. Quod tamen iuxta Apo-
stolicam comminationem Pelagiano
illi prouenisse cernimus Iuliano, qui se
collegarum sensui, aut incorporare ne-
glexit, aut excorporare præsumpsit.
Sed iam tēpus est, vt pollicitum pro-
feramus exemplum: vbi & quomodo
sanctorum Patrum sententiæ congre-
gatae sint, vt secundum eas ex decreto
atq; autoritate Concilij, Ecclesiasticæ
fidei regula figeretur. Quod quò cō-
modius fiat, hic fit iam huius Com-
monitorij modus, vt cætera quæ se-
quuntur, ab alio sumamus exordio.
Secundum Commonitorium interla-
psum est, neq; ex eo amplius quicquā,
quā postrema particula remansit,
id est, sola recapitulatio quæ & subie-
cta est. Quæ cum ita sint, iam tempus
est

AD VERSVS HAERES.

est vt ea quæ duobus hīs Commoni-
torij dicta sunt, in huius secundi fine
recapitulemus. Diximus in superio-
ribus hanc fuisse semper & esse hodieq; *Recapitula-
latio.*
catholicorum cōsuetudinem, vt fidem
veram duobus hīs modis adprobent. *Duob. mo-
dis vera fidei
des adpro-
batur.*
Primum diuini canonis autoritate: de-
inde Ecclesiæ catholicæ traditione: nō
quia canon solus non sibi ad vniuersa
sufficiat, sed quia verba diuina pro suo
pleriq; arbitrato interpretantes, varias
opiniones erroresq; concipiant. Atq;
idedō necesse sit, vt ad vnā Eccle-
siastici sensus regulam scripturæ coe-
lestis intelligentia dirigatur: in hīs
duntaxat præcipuè quæstionibus, quib;
bus totius catholici dogmatis funda-
menta nituntur. Item diximus, in ipsa
rursus Ecclesia Vniuersitatis pariter
& Antiquitatis consensionem spectari
oportere, ne aut ab vnitatis integrita-
te in partem schismatis abruptamur,
aut è vetustatis religione in hæreseon

VINCENTII

novitates præcipitemur. Item diximus, in ipsa Ecclesiæ vetustate, duæ quædam vehementer studiosè obseruanda, quibus penitus inhærere deberent, quicumq; hæretici esse nolint. Primum si quid esset antiquitus ab omnibus Ecclesiæ catholicæ Sacerdotibus vniuersalis Concilij autoritate decretum: Deinde, si qua noua exurgeret quæstio, vbi id minimè reperiretur, recurrendum ad sanctorum Patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis quiq; temporibus & locis in unitate communionis & fidei permanentes, Magistri probabiles extitissent. Et quicquid vno sensu atq; consensu tenuisse inuenirentur, id ecclesiæ verum & catholicum absq; vlllo scrupulo iudicaretur. Quod ne presumptione magis nostra quàm autoritate ecclesiastica promere videremur, exemplum adhibuimus sancti Concilij, qd ante triennium fermè in Asia apud Ephesum

ADVERSUS HAERES.

Ephesum celebratum est, viris clarissimis Basilio Antiochoq; Consulibus. Vbi cùm de sanciendo fidei regulis disceptaretur, ne qua illic forsità prophana nouitas in modum perfidiæ Ariminensis obreperet, vniuersis Sacerdotibus, qui illò ducenti ferè numero conuenerant, hoc catholicissimum felicissimum atq; optimum factu visum est, vt in medium sanctorum Patrum sententiæ proferrentur, quorum alios Martyres, alios Confessores, omnes verò catholicos Sacerdotes fuisse, & permāsisse cōstaret: vt scilicet ritè atq; solēniter ex eorū consensu atq; decreto antiqui dogmatis religio confirmaretur, et prophana nouitatis blasphemia condemnaretur. Quod cùm ita factū foret, iure meritoq; ille Nestorius, catholicæ vetustati contrarius, beatus verò Cyrillus sacrosanctæ antiquitati consentaneus iudicatus est. Et vt ad fidem rerum nihil deesset, etiam no-

VINCENTII

mina & numerum (licet ordinem
fuissemus obliti) ædificamus eorum Pa-
trum, iuxta quorum ordinem ibidem
concinquentem sibi concordemq; sen-
tentiam & legis sacre proloquia ex-
posita sunt, & diuini dogmatis regula
constabilita. Quos ad confirmandam
memoriam hic quoq; recensere nequa-
quam superfluum est. Sunt ergo hi
viri, quorum in illo Concilio, vel tan-
quam iudicium, vel tanquam testium
scripta recitata sunt. Sanctus Petrus
Alexandrinus Episcopus, Doctor
præstantissimus, & Martyr beatissi-
mus: Sanctus Athanasius eiusdem ci-
uitatis antistes, Magister fidelissimus,
& Confessor eminentissimus: San-
ctus Theophilus eiusdem item vrbis
Episcopus, vir fide, vita, scientia satis
clarus: cui successit venerandus Cy-
rillus, qui nunc illustrat Alexandrinam
ecclesiam. Et ne forsitan vnius ciuita-
tis ac provincie doctrina putaretur,
adhibita

ADVERSUS HAERES.

adhibita sunt etiam illa Cappadociae
lumina, sanctus Gregorius Episcopus
& Confessor de Nazanzo. Sanctus Ba-
silus Caesarea Cappadociae Episcopus
& Confessor: Sanctus item aliter Gre-
gorius Nyenus Episcopus, fidei, cō-
uersationis, integritatis & sapientiae
merito fratre Basilio dignissimus. Sed
ne sola Gracia aut Oriens tantum, ve-
rum etiā Occidentalis & Latinus or-
bis ita semper sensisse adprobaretur:
lectæ sunt quoq; ibi quædā ad quos-
dā Epistolæ, sancti Felicis martyris, et
sancti Iulij, vrbis Romæ Episcoporum.
Et vt non solū caput orbis, verum etiā
latera, illi iudicio testimoniū perhibe-
rent, adhibitus est à meridie beatiss:
Cyprianus Episcopus Carthaginē: &
martyr, à septentrione sanctus Ambro-
sius Mediolanēsis Episcopus. Hi sunt
igitur oēs apud Ephesum sacro deca-
logi numero magistri, cōsiliarij, testes,
iudicesq; producti: quorum beata illa

VINCENTII

Synodus doctrinam tenens, consiliū
 sequens, credens testimonio, obediens
 iudicio, absq; * odio, præsumptione,
 & gratia, de fidei regulis pronuntia-
 uit. Quamquam multo amplior Ma-
 iorū numerus adhiberi potuerit, sed
 necesse non fuit: quia neq; multitudi-
 ne testium negotij tempora occupari
 oportebat, & decem illos non aliud
 ferè sensisse, quàm cæteros omnes col-
 legas suos nemo dubitabat. Post quæ
 omnia adiecimus etiam beati Cyrilli
 sententiā, quæ gestis ipsis ecclesiasticis
 continetur. Namque cū lecta esset
 sancti Capreoli Episcopi Carthaginē-
 sis Epistola, qui nihil aliud intendebat
 & precabatur, nisi vt expugnata no-
 uitate, antiquitas defenderetur, ita E-
 piscopus Cyrillus proloquutus est &
 definiuit: quod hic quoq; interpone-
 re non ab re videtur: ait enim in fine
 gestorum: Et hæc, inquit, quæ lecta
 est Epistola, venerandi & multum re-
 ligiosi

* odio.

Cyrillus.

Capreolus
 Episcopus.

ADVERSUS HAERES.

ligiosi Episcopi Carthaginensis Ca-
 preoli, fidei gestorum inferetur, cuius
 aperta sententia est: vult enim anti-
 quæ fidei dogmata confirmari, nouitia
 verò & superflue adinuenta, & im-
 piè promulgata reprobari atq; dam-
 nari. Omnes Episcopi adclamauerūt,
 hæc omnium voces sunt, hæc omnes
 dicimus, hoc omniū votum est. Quæ
 tandem omnium voces, atq; omnium
 vota, nisi vt qd erat antiquitus traditū
 teneretur, quod ad inuentum nuper,
 exploderetur. Post quæ, admirati su-
 mus & prædicauimus, quanta Con-
 cilij illius fuerit humilitas & sanctitas,
 & quot numero sacerdotes, penè ex
 maiori parte metropolitani, tantæ eru-
 ditionis, tantæq; doctrinæ, vt propè
 omnes possint de dogmatibus dispu-
 tare: Quibus quum ipsa in yñū con-
 gregatio audendi à se aliquid & sta-
 tuendi addere videretur fiduciam, ni-
 hil tamen nouarent, nihil præsumerēt,

G S

nihil

VINCENTII

Exe-
cra-
nda
Nestorij
ar-
ro-
gantia.

Hæc nostra
quoq; tem-
pestatis in-
sani hære-
tici impie
docere con-
antur.

nihil sibi penitus arrogarent, sed omni-
modis præcauerent, ne aliquid poste-
ris traderent, quod ipsi à Patribus nō
accepissent : & non solum in præsentī
rem bene disponerent, verumetiam
post futuris exempla præberent, vt &
ipsi scilicet sacratæ Vetustatis dogmata
colerent, prophanæ verò Nouitatis
adinuenta damnarent. Inuecti etiam
sumus in Nestorij sceleratam præsum-
ptionem, quod sacram scripturam se
primū & solum intelligere, & omnes
eos ignorasse iactaret, quicunq; ante se
magisterij munere præditi, diuina elo-
quia tractauissent : vniuersos scilicet
Sacerdotes, vniuersos Confessores &
Martyres : quorum alij explanassent
Dei legē, alij verò explanantibus con-
sensissent, vel credidissent : totam po-
stremo etiam nunc errare & semper
errasse adseueraret Ecclesiam, quæ vt
ipsi videbatur ignaros, erroneosque
Doctores, & sequuta esset & seque-
retur,

ADVERSVS HAERES.

retur. Quæ omnia licet cumulatè abū-
deq; sufficerent, ad prophanas quasq;
nouitates obruendas & extinguen-
das, tamen ne quid deesse tante pleni-
tudini videretur, ad postremum adie-
cimus geminam Apostolicæ sedis au-
toritatem : vnā scilicet sancti Papæ
Xysti, qui nunc Romanam Ecclesiam Xystus
venerandus illustrat : alterā præcessoris Papæ
sui beatæ memoriæ Papæ Celestini,
quā hic quoq; interponere necessa-
rium iudicauimus. Ait itaq; Papa Xy-
stus in epistola quam de causa Nestorij
Antiocheno misit Episcopo : Ergo,
inquit, quia sicut ait Apostolus, Fides
vna est, quæ euidenter obtinuit : dicen-
da credamus, & tenenda credamus.
Tandē illa tenenda & credenda pro-
sequitur, & ait : Nihil ultra, liceat No-
uitati, quia nihil addi cōuenit Vetustati.
Perspicua maiorū fides & credulitas,
nulla cœni permixtiōe turbetur. Om-
nino apostolicæ, vt maiorū crudelitātē
perspi-

VINCENTII

Celestinus
Papa.

perspicuitatis lumine ornaret, nouitias
verò prophanitates cœni permixtione
describeret. Sed & sanctus Papa Ce-
lestinus pari modo eademq; sententia:
Ait enim in epistola, quam Gallorum
sacerdotibus misit, arguens eorū con-
niuentiam: quod antiquam fidem si-
lentio destituentes, prophanas noui-
tates exurgere paterentur. Merito, in-
quit, causa nos respicit, si silentio foue-
amus errorem. Ergo corripiantur hu-
iusmodi, non sit hys liberum habere
pro voluntate sermonem. Hic aliquis
fortasse addubitet, qui nam sint illi,
quos habere prohibeat liberum pro
voluntate sermonem: vetustatis præ-
dicatores, an nouitatis adiuventores.
Ipse dicat, et dubitationem legentium
ipse dissoluat. Sequitur enim: Desi-
nat, inquit, si ita res est, id est, si ita est
vt apud me quidam vrbes & provin-
cias vestras criminantur, quod eas qui-
busdam nouitatibus consentire noxia
dissimu-

ADVERSUS HAERES.

dissimulatione faciatis: Desinat itaq;
inquit, si ita res est, incessere nouitas
Vetustatem. Ergo hæc fuit beati Ce-
lestini beata sententia, non vt Vetustas
cessaret obruere Nouitatem: sed po-
tius Nouitas desineret incessere Ve-
tustatem. Quibus Apostolicis catho-
licisq; decretis quisquis refragatur, in-
sultet primum omnium necesse est,
memoriæ sancti Celestini, qui statuit
vt desineret incessere Nouitas Vetu-
statem, deinde irrideat definita sancti
Xysti, qui censuit ne vltra quicquam
liceat Nouitati, quia nihil addi conue-
nit Vetustati. Sed & beati Cyrilli
statuta contemnat, qui venerandi Ca-
preoli zelum magna prædicatione lau-
dauit: quòd antiqua fidei dogmata
confirmari cuperet, nouitia verò ad-
iuuenta damnari. Ephesinam quoq;
Synodum, id est, totius penè Orien-
tis, sanctorum Episcoporum iudicata
proculect; quibus diuinitus placuit,
nihil

VINCENTII

nihil aliud posteris credendum decernere, nisi quod sacrata sibiq; in Christo consentiens sanctorum Patrum tenuisset antiquitas: quicq; etiam vociferantes, & acclamantes, vno ore testificati sunt, has esse omnium voces, hoc omnes optare, hoc omnes censere: vt sicut vniuersi ferè ante Nestorium hæretici contemnentes Vetustatem, & adferentes Nouitatem damnati forent, ita ipse quoq; Nestorius autor Nouitatis, & impugnator Vetustatis condemnaretur. Quorum sacrosancta & coelestis gratiæ munere inspirata consensio cui displicet, quid aliud sequitur: nisi vt prophanitatem Nestoriani adferat non iure damnatam. Ad extremum quoque vniuersam Christi Ecclesiam, & Magistros eius Apostolos & Prophetas, præcipueq; tamè Apostolum Paulum, velut quædam purgamenta contemnat: illam, quod à religione colendæ & excolendæ
semel

ADVERSVS HÆRES.

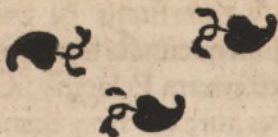
semel sibi traditæ fidei nunquam recesserit: illum verò, qui scripserit: O Timothee depositum custodi, deuotans prophanas vocum nouitates. Et item: Si quis vobis adhunciauerit præterquàm quod accepistis, anathema sit. Quod si neq; Apostolica definita, neq; Ecclesiastica decreta temeranda sunt, quibus secundum sacrosanctam Vniuersitatis & antiquitatis consensionem cuncti semper hæretici, & ad extremum Pelagius, Celestius, Nestorius, iure meritoq; damnati sunt, necesse est profectò, omnibus deinceps catholicis, qui sese Ecclesiæ matris legitimos filios probare student, vt sanctæ sanctorum patrum fidei inhæreant, adglutinent, immoriantur: prophanas verò prophanorum nouitates detestentur, horrescant, insectentur, persequantur. Hæc sunt ferè quæ duobus Commonitorijs latius disserta, aliquanto nunc breuius recapitulandi

VINCENTII

landi lege constricta sunt: vt memoria mea cui adminiculanda ista confestim, & commonendi assiduitate reparetur, & prolixitatis fastidio non obruatur.

* * *

FINIS.

Ioan.

Ioannes Costerius

ad Lectorem.

Quoniam hunc D. Vincentij librum doctissimi cuiusque iudicio, longe optimum, eiusque lectionem non tantum utilem, sed & necessariam quoque hac tempestate omnibus esse constat, non solum Theologiae candidatis, sed Iurisprae-ritis quoque & Medicis, omni denique & conditioni & aetati, visum est hic commentariolum quoddam adiungere, in eorum praesertim gratiam, qui in diuinorum librorum lectione minus exercitati sunt: vt in promptu habeant, quo nodos omnes, si qui inter legendum sese offerant, dissolvere possint. Vale.

H IN

In D. Vincentij de catholica fidei veritate librum breuiæ quædem scholia.

Tunc idem providebit, vt Antiquitati, &c.

TVnc item providebit, vt Antiquitati inhæreat.) Tertullianus lib. de præscriptionibus contra hæreticos. Constat omnem doctrinam, quæ cum Ecclesijs apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspiret, veritate deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit. Hæc ille ibi. Qui liber quum vtilissimus sit; & hac tempestate lectu perquam necessariùs, necessum est vt à sacrarum literarum studiosis diligentissimè euoluatur. Nam præterquam quod multa tradit, quæ ad veræ atque orthodoxæ fidei cum patro-

patrocinium tum conseruationem faciunt: mirificè quoque hæreticorum mores vitamq; depingit.

Tempore Donati.) Is capitis sui somnium sequutus, solam Christi Ecclesiam in Aphrica esse dicebat: neq; vsquam alibi nisi isthic verum esse baptisum. Cuius vesaniæ multi adhærentes, magnam calamitatem Aphricanis Ecclesijs attulerunt: quem impij ac crudeles homines non minus ferro quàm impijs vocibus circumquaq; in obsistentes desæuirent: vt quos ratione non poterant, terrore ac poenis in suam sententiam pertraherent. Cum hoc pernicioso ac pertinaci malo quum atrox & longa D. Aurelio Augustino pugna fuisset, tandem profligauit, ex-cidit, extinxit.

Item quando Arrianorum venenum.) Arriana factio ab Arrio quodam Alexandrinæ ecclesiæ presbytero initium sumpsit. Is philosophicæ scientiæ typho inflatus, nouum ac ne-

*confusum
valem*
farium dogma orbi Christiano molie-
batur obtrudere, Christum Dei filium
Patri non esse ὁμολογοῦν, hoc est, non
eiusdem cum Patre essentiae: sed crea-
turam esse, atq; ideo Patre longè infe-
riorem. Huius verò impietatis tam in-
credibilis fuit successus, ut omnes ferè
Romani imperij ecclesias hæc lues per-
uaserit: magna nimirum facilitate ac
plausu id cunctis sequentibus, quod
Imperatoribus, quod Episcopis ferè
omnibus probari videbant. Scribit
enim D. Hilarius lib. contra Constan-
tium Augustum centum & quinque E-
piscopos fuisse, qui Arrii perfidiam se-
quebantur. Inter cæteros verò ortho-
doxos Patres qui sese huic errori in-
fracta animi constantia opponebant,
præcipuè D. Athanasij Episcopi Ale-
xandrini claruit fides, & virtus pror-
sus adamantina, quem hæreticorum
vis terra mariq; infectata, nusquam
quietum desidere patiabatur. Hac de
re qui plura scire voler, hunc ad Euse-
bium

bium Cæsariensem ecclesiasticæ hist.
scriptorem remittimus: nos enim bre-
uitati operam dantes, omnia referre
non possumus.

Velut quædam Bellona aut Furia.)
Has cæca vetustas Deas fecit: quarum
alteram bellorum præfulentem, alteram
furoris matrem esse voluit. Hanc Græ-
ci Erinnyn vocant, ἀπό τῆ ἑρπυ τῶν
ποῦν, quid humanā mētem corumpat.

De utraq; Seneca in Tragoedijs,
Sequitur tristis.

Sanguinolenta Bellona manu

Quæq; superbos vrit, Erynnis.

Tres porro furias Poëtæ esse fin-
xerunt, quas Cicero libro de natura
Deorum, speculatrices ac vindices fa-
cinorum ac scelerum esse scribit.

Capto prius omnium Imperato-
re.) Aut de Constantio, Constantini
Cæsaris filio, qui post mortem patris
cum utroq; fratre, Constantino ac Cō-
stante imperium tenuit, aut de Valen-
te loquitur: quorum alter Orientalem,

H 3

alter

alter Occidentalem Ecclesiam ab Arrianæ perfidiæ defensionem nefanda crudelitate vexabat.

De Constantij Caesaris impietate fraude ac Tyrannide multa sunt in eo libro, quem sanctus Confessor Hilarius Pictaviensis antistes, vnicum id temporis ac præclarum Gallicanæ ecclesiæ lumen, magna cum libertate aduersus hunc ipsum conscripsit: hominem (vt par erat) suis coloribus perpulchrè depingens. Grauißimam enim calamitatem ecclesiæ Christi inflixit, & fortasse neutiquā minorem, quam aut Nero, aut Decius: qui nihil aliud ageret, quā vt orbem terrarum (vt Hilarij verbis dicam) pro quo Christus passus est, diabolo condonaret. Porro Valens in morem Adæ uxoris blandicijs flexus, quæ iam pridem Arriū venenum inbiberat, Arrianæ sese factioni adiunxit: ad quod etiam maximas faces dabat Eudoxius, qui ea tempestate Constantinopolitanā ecclesiā

ecclesiā, nō tam regebat, quām peruertebat. Valentem enim dum ab eo baptizaretur, iure iurando obstrinxerat, vt Arriani dogmatis se defensor, atq; eorum qui huic obssisterent, hostem exhiberet. Quod ille sanè haud segniter effecit, Nam præter alia ludibria, contumelias, terrores, minas ac supplicia quæ Christianæ fidei cultoribus inferebat, tam atrocibus furij in Monachos inuectus est, vt horum tria millia, qui in vasta illa Ægypti solitudine, maximè verò apud Nitriam diuinis rebus dediti erant, profecturus ad Persicum bellum, per tribunos ac præfectos nequitie suæ satellites ad malitiam euocari, nolentes fustibus ad internecionem mactari iussit: aliquod etiam millia Barbaris truncanda obiectans, in eo prælio quo aduersus Gotthos conflixit.

Cuncta deinde palatij culmina
De aulicis proceribus dicit, qui omnes Arrianam pestem confouebant.

H 4 Deniq;

Deniq; & Iustina Valentiniāni maioris vxor, post viri mortem, Arrij virus, quod longo tempore ob viri meritum, quem catholicæ fidei admodum tenacem sciebat, alta mente repositum gestarat, Valentiniāno filio etiamnum adolescenti infundere conabatur. Hæc Mediolani aliquandiu agens, incredibilem molestiam Christi sacerdotibus adferebat, atq; in primis validdissimum illum ecclesiæ murum, (D. Ambrosium dico) minis, terroribus atq; omni armorum genere arietare ac perfringere moliebatur, quamuis ille interim ob Isabelis illius insaniam ne latum quidem vnguem à sua constantia dimoueretur.

Oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla.) Ergastula loca erant in agris vbi deteriora mancipia vinc̃ta operabantur: dicta vox à verbo ἔργασμα, quod est operor. Eò quoq; protrudebantur homines obæcati, qui addicti & nexi apud veteres lurisconsultos

sultos dicebantur, quos lege duodecim tabularum ob æs alienum creditoribus in temporariam seruitutem addictos fuisse constat. Huiusmodi quoq; seruitutem apud Hæbreos fuisse declarat. 4. Reg. voluminis cap. 4. Ecce creditor venit, vt tollat filios meos ad seruiendum sibi. De ergastulo memini me legisse in vita D. Clementis, quem 3. post D. Petrum Romanæ ecclesiæ præfuisse ferunt. Cùm peruenisset (inquit ille quisquis fuit, qui eam historiā conscripsit) beatus Clemens ad locum exiliij, erant illic in ergastulis ad secandam marmora, Christianorum plusquā duo millia. Tertullianus item in libro de habitu muliebri. Apud Barbaros quosdam, quia vernaculum est aurum & copiosum, auro vinc̃tos in ergastulis habent. Præterea Columella li. de re rustica. 1. Mancipia vinc̃ta, quæ sunt ergastuli, per nomina quotidie villicus citare debet, atq; explorare vt sint com-

H 5 pedibus

pedibus diligenter innexa, &c.

Metalla.) De fodinis agit, in quibus effodiebatur vel aurum, vel argentum, æs, plumbum, ferrum. Omnia enim quæ sub terram fodiendo reperiuntur, Alciatus vir nostra ætate doctissimus, metalli nomine comprehensa scribit: sic dictum, quia ἀργυρομεταλλομ, id est, aliud post aliud inueniatur. Qui huic operi destinati erant, grauissimam seruitutem seruebant: quum in subterraneis specubus tanquam à communi luce reiecti, ceu viui sepulti iacerent. Tum etiam præterquam quod intolerandis laboribus premebantur, nunquā libertatem, semper verò mortem expectabant. Proximi enim erant his, de quibus extremum supplicium sumebatur: quod ex Pauli Iureconsulti verbis liquet. Summa supplicia, inquit, sunt crux, crematio, decollatio: mediocrium autem delictorum poenæ sunt, metallum, ludus, deportatio, minimæ relegatio, exilium,

exilium, opus publicum, vincula. De stomachatur Anneus Seneca quodam loco in hominum inexplebilem auaritiam, qui seruos in metalla defoderent, nec contenti essent ijs rebus, quas palam atque in propatulo habemus, sed venas terrarum lapidumque rimarentur, atque in tenebris malè obtrusa quærent. Auream enim arenam, hoc est auri ramenta effodiebant, quæ aurificum studio repurgata atque conflata, eudendæ monetæ apta fiebant. In id verò operis, damnabantur præfracti ac refractarii serui, tum verò potissimum atrociores fures quos Græci γαστρολόγοι vocant, quod noctu viatores pallijs vestibusque spoliarent. In eam ergo latomiam ab impijs Imperatoribus non qui Christum libera voce confessi erant, relegabantur, quemadmodum cum ex alijs locis, tum verò euidentius ex D. Cypriani scriptis doceri potest. Igitur in epistola cuius initium, gloria quidem vestra, Denique exemplū

exemplum, inquit, vestrum secuta
multiplex plebis portio, confessa est
vobiscum pariter, & pariter confor-
tata est, connexa vobis vinculo fortis-
simæ charitatis, & à præpositis suis
nec carcere nec metallis separata. Et
paulò post: Qui triumphus in pecto-
re, vnumquëq; vestrùm ad promissum
Dei præmium, de iudicij die esse se-
curunt ambulare in metallo, corpore
quidem captiuo, sed corde regnante.
Præterea in quatuor Coronatorum
vita sic legitur: Dum Diocletianus o-
mnes metallicos, hoc est, eos, qui in
metallo laborarent, congregaret, in-
uenit Claudium, Castorium, Sym-
phorianum & Nicostratum, mirificos
in arte quadrataria.

Librum signatum illum prophe-
ticum, non seniores, &c.) Locus est
in Apocalypsi, capite quinto: Et vi-
di, inquit, in dextera sedentis supra
thronum, librum scriptum intus &
foris, signatum sigillis septem. Et vidi
angelum

angelum fortem, & prædicantem vo-
ce magna. Quis est dignus aperire li-
brum & soluere signacula eius? Et
nemo poterat neq; in coelo, neq; in ter-
ra, neq; subtus terram aperire librum,
neq; respicere illum. Et ego flebam
multum, quoniam nemo dignus in-
uentus est aperire illum neque videre
eum. Et vnus de senioribus dicit mihi:
Ne fleueris: Ecce vicit leo de tribu
Iuda, radix David aperire librum, &
soluere septem signacula eius.

Librum Sacerdotale quis nostrum
resignare audeat, signatum à Confes-
soribus, & multorum iam martyrio
consecratum? Perpulchrà sententia
& Ambrosiano illo pectore digna.
Porrò sacerdotalem librum diuinam
appellat scripturam. Ea enim ipsis, vt
conseruent, vtq; expromant cùm tem-
pus exposcit, peculiariter est cõmissa:
quemadmodum Propheta docet: La-
bia Sacerdotis custodiunt scientiam,
& legem ex ore eius requirunt, quia
angelus

angelus domini est. Et alibi: Interroga
sacerdotes legem. Hunc verò signa-
tum librum, quem supra eleganter hæ-
reditaria signacula vocat, nemo temerè
resignare, hoc est, violare ac corrup-
pere debet, quem multorum Marty-
rum sanguine obsignatum & conse-
cratum esse constat. Sanctorum enim
Patrum sanguis, quem, vt hunc fidei
sui commissum librum integrum atq;
illæsum seruari, effuderunt, veluti si-
gillum aut signaculum quoddam est
huic libro appensum: quo contestati
sunt, vera, sincera, rectaq; esse, quæ
in hoc sunt libro conscripta. Non ab-
similem huic sententiam habet Tertul-
lianus lib. 4. aduersus Marcionem:
Videamus, inquit, quid etiam Romani
de proximo sonent, qui huc Euangeliū
& Petrus & Paulus sanguine suo si-
gnatum reliquerunt. Qui violare
ausi non sunt, Confessores & Marty-
res extiterunt) Longe aliud veteribus
quàm nunc vulgo significabat Con-
fessor,

fessor, quum iam diuis ferè omnibus id
nominis tribuant, quod olim non nisi
ijs datum fuit, qui ob Christo testimo-
nium publicitus datum, publica aliqua
calamitate vel poena, non tamen morte
erant affecti. Qualis imprimis fuit D.
Hilarius Pictaviensis antistes, qui ob
catholicæ fidei patrocinium, durissima
quæq; ab Arriana factione perpeffus,
tandem per Saturninum Arelatensem
Episcopum, hominem crudelem, &
sanguinarium, apud Phrygas tunc sæ-
uitia & barbarie nobiles relegatus est,
vbi præclaros illos & nunquam inter
morituros de Trinitate libros, magno
tum ingenio, tum eloquentia conscri-
psit. De hoc D. Hieronymus in epi-
stola ad Magnum oratorem: Hilarius
meorum Confessor temporum, & E-
piscopus, duodecim Quintiliani libros
& stylo est imitatus & numero. Et in
epistola quadã ad Marcellã: Tantum,
inquit, virum (agit autem de Hilario)
& teme

& temporibus suis disertissimum reprehendere non audeo: qui & confessionis suæ merito, & vitæ industria, & eloquentiæ claritate, vbiq; Romanum est nomen, prædicatur. Huius quoq; nominis elogium, magnus ille Paphnurius, de cuius sanctitate multa sunt apud Eusebium in Ecclesiastica historia promeruit: quem Maximinus Cæsar effosso dextro oculo, & sinistro poplite inciso, ad metalla damnauit. Multa sunt apud D. Cyprianum, quæ ad eius rei, de qua nunc agimus, plenior cognitionem faciunt, Libro de simplicitate Prælatorum. Confessio, ait, exordium gloriæ est, non meritum coronæ: non perficit laudem, sed initiat dignitatem. Et statim: Post confessionem maius periculum est, quia plus aduersarius prouocatus est. Deniq; in Sermone de Lapsis quinto: Religiosa vox Christum locuta est, in quem se semel credidisse confessus est, &c.

Qui

Qui in modum septemplex can-
delabri,) Alludit ad candelabrum
illud de quo multa in Exodo, cap. 25.
quod sex calamis ex hastili eius pro-
ductis, magna arte atq; ambitione fa-
brefactum erat. Cæterum candela-
bri nomine, quod totum aureum erat,
doctores Christum, per lucernas verò
septem, Spiritus gratiam septiformem
intelligunt.

Quondam igitur venerabilis me-
moriæ Agrippinus Carthaginensis E-
piscopus.) Nequicquam hætenus vt
de hoc viro apud veteres aliquid in-
uenirem, tentavi: præterquàm quod
D. Cyprianus libro de hæreticis ba-
ptizandis obiter huius mentionem
facit. Verba ipsius adtexam. Apud
nos, inquit, non noua aut repentina res
est, vt baptizandos censeamus eos, qui
ab hæreticis ad Ecclesiam perueniunt,
cum multi iam anni sint & longa ætas,
ex quo sub Agrippino bonæ memo-
riæ viro, conuenientes in vnum Epi-
scopi

scopi plurimi hoc statuerunt, &c.

Horum sententia ab ecclesia Romana reiecta est, quam & D. Augustinus in opere contra Donatistas refellit: potissimum libro tertio, sexto & septimo.

Nihil notandum esse, nisi quod traditum est.) Traditum porro erat à Romana ecclesia, hæreticos cum ad ecclesiā redire vellent, sola manus impositione non refectione debere purgari. Cæterum ea epistola, quam ab Stephano Papa ad Aphricam hic missam dicit, inter D. Cypriani opera est, libro epistolarum secundo, numero septima, cuius initium. Quamquā benè sibi conscius animus, &c. Epistola est lectu digna: nimirum & erudita, & antiquam illam Romanæ ecclesiæ gravitatem spirans. In ea verò (ut & illud hic quoque in studiosorum gratiam adijciam) sententia est quædam foedè admodum deprauata, cui nulla euulgatio hæctenus remediū attulit. Nam

postre-

postrema æditio, quam Colonienfes anno 44. nobis dederunt, in qua vir utraq; lingua doctissimus D. Henricus Grauius multa vulnera persanauit locū corruptum quidē esse ostendit, interpositis duobus asteriscis, interim tamē nihil adferens, quod eam talem sanare queat. Sententia verò hæc est: Absit enim ab Ecclesia Romana, vigorem suum tā prophana facilitate dimittere, & nisi vos seueritatis, eversa fidei maiestate dissoluere, &c. Igitur quum Clemens medicinæ doctor natione Anglus, vir ornatissimus, ac Græcarū literarum peritissimus, mecū subinde pro sua humanitate de literis cōferret, atq; harū occasione multa de præclarissimi viri Thomæ Mori, quo familiariter dū viueret vsus erat, humanitate, pietate, prudētia ac eruditioe diceret, meminiq; q̃q; subinde Margareta Mori filia: cuius ingenium atq; doctrinā mirificè prædicabat. Ut aut cognoscas, inquit, vera esse quæ dico, adferā tibi ex Cypriano

l 2

locum

locum deprauatum admodum, quem
illa citra exemplaris subsidium, sola
ingenij sui foelicitate restituit. Erat au-
tem ea sententia, quam supra posui.
Nam pro eo quod ibi legimus, nisi
vos seueritatis, neruos seueritatis re-
ponendum esse dicebat. Error scri-
barum incita obrepfit. Susplicandum,
scriptum fuisse in antiquo codice hoc
modo, neruos apiculo supra enim li-
teram scripto: verum quia & haec di-
ctiuncula, nisi, hac ratione contractius
pingi solet, scriba vnum vocabulum
in duas voces dissecuit: nodum con-
nectens planè Gordianum, quem ma-
gni alioqui viri dissoluere haecenus
nequiverunt.

Vt etiam posterij ipsius peccati sui
maledictis obligarentur.) Chanaan
enim filius Cham, qui fuit pop. Cha-
naanæus, huius maledictionis pondus
tulit: reiectus nimirum à Deo, & I-
dolorum cultui deditus atq; Israëliticæ
genti acerrimus atque infestissimus
hostis

hostis. Quare non semel eam gentem
dominus excindi imperat. Sic enim
legis: De his autem ciuitatibus quæ
dabuntur tibi nullum omnino per-
mittes viuere, sed interficies in ore gla-
dij: Hetthæum videlicet & Amor-
rhæum, & Chanaanæum, Pherezæum
& lebuzæum, ne fortè doceant vos
facere cunctas abominationes, quas
ipsi operati sunt dijs suis. Huc perti-
net, quod Abraham summo studio
cauit, ne Isaac filius eius de filiabus
Chanaanæorum acciperet vxorē. Inde
quoq; est illa prophetica exprobatio:
Pater tuus Amorrhæus, & mater Cet- *Ezech. 6.*
thæa. Porro Amorrhæus, filius est *Daniel. 13.*
Chanaan. Daniel item ad illos flagi-
tiosos senes: Semen Chanaam, inquit,
& non Iuda. Pulcherrima verò atq;
accommodatissima allegoria hic vsus
est auctor, qua significat neminem o-
portere petulantius insectari, si quid
leuiter à sanctis Patribus erratum sit,
sed tegere verecundè, quod vtiq; est
candidi

candidi animi: nedum nostro ingenio
plusquam æquum est indulgemus,
horum autoritas (quæ vt facta tecta
sit, multum interest) grauius labefa-
ctetur.

In aliud Euangelium, quod non
est aliud.) Hoc modo legisse videtur
D. Hieronymus, quod & commen-
tarijs, quos in hanc Epistolam conscri-
psit, doceri potest. Translati (inquit)
estis in aliud Euangelium, quod non
est aliud. Quanquam Erasmus in An-
notationibus suspicatur Hieronymum
legisse, in aliud Euangelium, quod nō
est, nec addidisse aliud. Sic enim ait:
Quia omne quod falsum est, non sub-
sistit: & quod contrarium est, non est.
Vt est illud: Ne tradas Domine sce-
ptrum tuum his qui non sunt. Et ali-
bi: Ea quæ non erant, vocauit Deus.
Certè Tertullianus quoq; Vincentianæ
lectioni adstipulatur. Sic enim scribit
lib. 4. contra Marcionem: Miror vos
tam citò transferri ab eo, qui vos vo-
cauit

cavit in gratiam, in aliud Euangelium.
Et statim: Nam & adijciens, quod
aliud Euangelium omninō non esset,
creatoris confirmat id, quod esse de-
fendit. Græca tamen exemplaria se-
cūs legunt, etiam illud quod Rober-
tus Stephanus nobis nunc postremum
dedit. Sic enim habet:

θαυμάζω ὅτι ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ
τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ,
εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον. ὃ οὐκ ἐστὶν ἄλλο
ἢ μὴ τίνες εἰσὶν οἱ παράσαντες ὑμᾶς.

Atq; errores venalicios circum-
ferendo.) Allusio est ad circumfo-
raneos istos mercatores, qui quaque-
uersum merces suas vendendas cir-
cumferunt: quorum isti falsorum do-
gmatum nundinatores per similes sunt,
qui vrbes, pagos, vicos ac domos vi-
duarum (vt Apostolus dicit) pene-
trantes, adulterinam doctrinam suam
ceu vendendam exponunt.

Catholicæq; doctrinæ manna re-
uomē

uomentes.) Ad hunc modum legem
dum esse censemus, quum omnes ex-
cusi libri, quos hactenus vidi, legant,
remouentes. Tacite enim alludit ad
Israëliticum populum, qui cum ex Æ-
gyptia seruitute in vastam solitudinem
illam imperio Dei esset eductus, coe-
lestis cibi, qui ihs quotidie dabatur,
nausea adfectus ad ollas carnum quas
in Ægypto reliquerant, suspirabant.

Cum infelix ille Nestorius.) Ne-
storius Episcopus Constantinopoli-
tanus fuit: vir quantumvis natura elo-
quens in scripturis tamen & veterum
lectione, quos præ se fortiter contem-
nebat minus exercitatus. Pelagianam
hæresin sequutus est. Hæc verò in id
summo studio laborauit, vt Christum
Dei filium ex virgine Maria natum,
hominem duntaxat, non etiam Deum
esse doceret, atq; ideo Mariam χριστό-
τοκον, non autem θεότοκον esse di-
cendam: postea verò sanctæ & in-
culpatae vitæ merito Christum obti-
nuisse,

nuisse, vt dignus haberetur, cui se di-
uinitas iungeret. Huius igitur nefandi
erroris veluti rediuuios excitans cine-
res, & ex antiquis fauillis nouum: vo-
lens mouere incendium, iure ab Ec-
clesia reiectus est: per strenuum con-
tra hanc suam audaciam habent anti-
gonistam D. Cyrillum Alexandri-
num antislitem, qui hanc pestem mul-
tis sudoribus profligauit, extinxit.
Multa passim apud Zozomenum in
ecclesiastica historia de huius Nestorij
peruicacia, arrogantia ac tyrannide le-
guntur: vbi inter cætera quoq; refer-
tur, linguam ipsius qua multas ac in-
tollerandas in Christum blasphemias
euomuerat, primùm post mortem eius
à vermibus fuisse depastam.

Velut apud Pannonios maiorum
memoria Photinus.) Hic Galata na-
tione, Episcopus verò Syrmitanæ ec-
clesiæ fuit: vir Græca & Latina lin-
gua disertus. Sabellij verò ac Pauli
Samozenij perfidiam fouens, qui

Christum nudum duntaxat hominem,
non etiam Deum esse blaterabant,
humanæque scientiæ præsidio fretus,
concreditum sibi Christi gregē in su-
am sententiam pertrahere, & diuersis
atq; occultis cuniculis in catholicā do-
mum irripere tentabat. De hoc Pho-
tino est antiquorum Patrum sententia,
quod multa cōtinentiæ et ingenij bo-
na vno superbiæ malo perdiderit.

Sederiam Apollinaris exemplo.)
Syrus hic fuit, sita ætate omnium facile
doctrissimus atq; eloquētissimus Por-
phyrij vefaniæ, qua in Christianos in-
credibili petulantia debacchabatur,
triginta voluminibus respondit. De-
niq; cū Iulianus Cæsar, fidei Christi-
anæ desertor, interdixisset Christianis
disciplina Græcorum ne nihil ageret,
Hæbræorum historias vsq; ad Saulis
Regis tempora heroico carmine con-
scripsit, in viginti quatuor tomos iux-
ta literarum Græcarum numerum,
opus illud (vti ferunt) partitus.

Cate-

Cæterum postea ingenij ac eloquen-
tiæ fiducia fretus, nouum ac pernici-
osum dogma in Ecclesiam inducere
voluit: quod quale fuerit Vincentius
noster obiter hic breuiterq; perstrin-
git.

Fuit & alius Apollinaris (ne quis
fallatur) Hierapolitanus antistes, quem
D. Hieronymus contra Cataphryga-
rum insanas nænias scripsisse, & M.
Antonio sub quo floruit pro fide Chri-
stianorum insigne volumen obtulisse
refert.

Magna pudicitia.) Tradunt Ori-
genem dum Alexandriæ adolescens
catechistam ageret, castitatis amore se
ipsum executisse, quod liberè citaq; pu-
dicitæ periculum euangelicam Philo-
sophiam doceret. Quam rem tanquā
Christianæ doctrinæ contrariam post
illi obiecit Demetrius, tunc Alexan-
drinæ ecclesiæ episcopus, quem foeli-
ces Origenis successus clanculo mor-
debant.

Qui

Qui primū in ea domo natus
est, quæ est illustrata martyrio ?) Fi-
lius enim fuit Leonidis martyris, qui
sub Severo principe omnifaria crude-
litate in Christianos sæuiente, deciso
capite, martyrii lauream est adeptus.
Denique & ipsum quoq; etiamnum
puerum tanto martyrii amore arsisse
ferunt, vt vtrō quoq; ad iudicis tri-
bunalia, vbi martyres torquebantur,
fuisset conuolaturus, ni à matre fuisset
detentus. Cū verō ad principis fi-
scum patris bona essent relata, tanta
rerum familiarium premebatur inopia,
vt lucubrationes suas interdum di-
uendere sit coactus, quo haberet vnde
vel tenuiter vivere posset. Cæterum
quod Vincentius frequentius hunc ob
dominicæ confessionis nomen affli-
ctum fuisse scribit, eius rei meminit
Eusebius Ecclesiasticæ historiæ lib. 6.
dicens eum in Deciana persecutione
post toleratas contumelias, minas, car-
ceres, vincula, catenas, præclarum
constan-

stantiæ ac fidei suæ testimoniū
præbuisse. Proinde quid de Orige-
nico ingenio vel doctrina sentiendum
sit, vel vnicum D. Hieronymi testi-
monium quod hic adscribam, abunde
docebit. Igitur in epistola ad Pam-
machium & Oceanum, cuius princi-
pium, Schædulas quas misistis, vult,
inquit, aliquis laudare Origenem ?
Laudet, vt laudo. Magnus vir ab in-
fantia, & verè martyris filius. Ale-
xandriæ ecclesiasticam scholam tenuit,
succedens eruditissimo viro Clementi
presbytero. Voluptates in tantum su-
git, vt zelo Dei, sed non secundum
scientiā, ferro truncaret genitalia. Cal-
cauit avaritiam, scripturas memoriter
tenuit, & in studio explanationis ea-
rum diebus defudauit ac noctibus.
Mille & eo amplius tractatus, quos in
ecclesia locutus est, ædedit. Innume-
rabiles præterea commentarios, quos
ipse appellauit τόποις : & quos nunc
prætereo ne videar operum eius in-
dicem

*Origenis
laus & labor*

dicem texere. Quis nostrum potest
tanta legere, quanta ille conscripsit?
Hactenus ille.

Cuius scientiæ cum Græci non
crederent, Hebræa quoque elaborata
sunt.) Mihi hæc lectio non usquequaque
arridet. Quid si legamus, Cuius sci-
entiæ cum Græcia cæderet, Hebræa
quoque elaborata sunt. Id quippe au-
ctor dicere videtur, quod quum Ori-
genes ingenii sui magnitudine & in-
defatigatis studii laboribus ad Græca-
rum disciplinarum fastigium perti-
gisset, Hæbraicas quoque literas discere
voluisse. Tantum, ait Hieronymus, in
scripturis diuinis habuit studium, ut etiam
Hebræam linguam contra ætatis gen-
tisque suæ naturam edisceret. Cæterum
si hac nostra diuinatione huius rei sco-
pum non attigimus, quis enim omnia
vulnera citra exemplaris subsidium sa-
nare possit? adferat aliquis meliora,
& lucrum computabimus: ut si quid
hic supputationis hæreat, persanetur
omnino.

Nemo

Nemo mortalium plura.) Si ex-
taret ea epistola, quam D. Hierony-
mus ad Paulam Eustochii matrem con-
scripsit, in qua quicquid ab Origenico
ingenio elaboratum est, diligenter con-
texuit, conferens eum M. Varroni,
homini ut omnium doctissimo, ita
πολυγράφος quoque non esset cur hac de
re turpiter contendere deberemus, ut
plerique faciunt, qui de his rebus disse-
rere volunt, quas nesciunt.

Sed dicet aliquis, corruptos esse
Origenis libros.) Hac de re D. Hier-
onymi libet hic proferre sententiam.
Sic enim ille in Epistola ad Pamma-
chium & Oceanum: illud verò quod
asserunt à quibusdam hæreticis & ma-
leuolis hominibus libros eius esse viola-
tos, quàm ineptum sit, hinc probari po-
test. Quis prudentior, doctior, elo-
quentior Eusebio & Didymo asserto-
ribus Origenis inueniri potest. Quo-
rum alter sex voluminibus τὴν ἀπο-
λογία, ita eum ut se sensisse confirmat
alter

alter sic eius errores nititur excusare,
vt tamen illius esse fateatur : non scri-
ptum negans, sed sensum scribentis e-
differens. Aliud est, si quæ ab hæreti-
cis addita sunt, Didymus quasi benè
dicta defendat. Solus inuentus est O-
rigenes cuius scripta in toto orbe fal-
sarentur : & quasi ad Mitridatis lite-
ras omnis veritas vno die de volumi-
nibus illius traderetur. Si vnus viola-
tus est liber, num vniuersa eius opera,
quæ diuersis locis & temporibus ædi-
dit, simul corrumpi potuerunt : Ipse
Origen, in Epist. quàm scribit ad Fa-
bianum Romanæ vrbis episcopum,
pœnitentiam agit, cur talia scripserit,
& causas temeritatis in Ambrosium
refert, quod secreto ædita in publicum
protulerit. Hæc ille. Verùm ne quis
fallatur, Ambrosius de quo hic agit,
Alexandrinus erat, vir vt nobilis, ita
admodum diues. Hic quoniam Ori-
genis industria à Marcionis errore ad
catholicam fidem reuocatus erat, in-
genti

genti studio (vti par erat) ipsum cō-
plectebatur. Commentanti enim mē-
branas, notarios ac ea quæ huic rei ne-
cessaria erant, abunde suppeditabat :
nihil non faciens, quo foelix illud in-
genium ad scribendum prouocaret.
Huc ergo quum haberet ἐγγυδιόκτυμ,
hoc est, operis pensum exigentem,
omne qd ab se scribebatur, seu pro-
prium is sibi vendicans, amicis passim
citra delectum legendum offerebat.
Et hoc est quod Origenes supra con-
queritur.

Sed & Tertulliani eadem ratio
est.) Tertullianum scribit Hierony-
mus presbyterum fuisse prouinciæ
Aphricanæ, ciuem verò Carthaginē-
sem. De cuius omnifaria eruditione et
ingenij acumine multa sunt in veterū
monumentis. D. Cyprianus tanti hūc
fecit, tamq̃ habuit charum, vt ne diem
quidem sine eius lectione traduceret,
solitus notario dicere, Da Magistrum,
Tertullianum signans. Neq̃ verò mi-
K noris

noris hunc D. Hieronymus fecit, qui
passim data occasione eius laudes elo-
quitur. In epistola ad magnum ora-
torem: Tertulliano, inquit, quid acu-
tius? quid eruditius? Denique in Apo-
logetico libro, quem aduersus Gentes
conscripsit, cunctam seculi disciplinā
contineri dixit. Quod procul dubio
verum est: quum vir acris & ardentis
ingenij non ferens Gentilium insolentiam
atque seuitiam, qua in Christia-
nos ferebantur, omnes ingenij sui ner-
uos in horum defensionem intendit
incomparabiles interim eruditionis
ac eloquentiæ suæ opes isthic osten-
tans. Verum quod dolendum, hoc
tam præclarum doctrinæ lumen quū
multo sex errorum tenebris ad veram
lucem reuocasset, ipse postea, nescio,
quo malo ingenio afflatus, in foedos
ac pudendos errores prolapsus est,
secutus imprimis Montani impostor-
is vecordiam, qui se paracletum à
patre missum esse simebat. Denique &
Mille-

Millenariorum, quos Græci Chiliaſtas
vocant, fauit errori, quibus persua-
sum erat, facta communi resurrectione
ne, nos in hac terra veluti in campis
Elysijs suauiter & laute annos mille
victuros. Proinde castitatis tantus
erat amator, ut Cataphrygarum se-
cutus insaniam, secundas nuptias dā-
naret. Id quod subinde alias, tum
verò ex professio in opere suo de Mo-
nogamia faciunt Gnostici. Tam su-
perbo titulo hæc hæretica lues po-
pulo se venditabat: ab exacta nimirū
rerum omnium (ut ipsi volebant)
scientia, quam se habere iactabant.
Gnostici enim, cognoscentes siue sci-
entes sunt, *σαφὲς τὸ γνωστικόν*. Horum alij
Basilidem, alij Valentinianum prin-
cipem fuisse volunt. Sunt qui à Gno-
sticis Ophitarum sectam confectam
esse dicant: quorum hæc erat opi-
nio, ut serpentem illum, cuius im-
postura primi parentes decepti sunt,
Christum fuisse dicerent, tanquam
K 2 scientiæ

scientiæ boni & mali auctorem. Epiphanius horum tam spurca & abominanda opera fuisse scribit, vt castis auribus nefas sit ea ingerere.

Et insana illa insanarum mulierum nouitij dogmatis somnia.) De Priscilla & Maximilla dicit: quæ Montani ludibria secuta, quum essent opulenta ac nobiles foeminae, & propheticum spiritum se habere mentirentur, multas ecclesias primum auro, deinde nefandis dogmatibus corrumperunt. Quod autem insanas dicit, alludit ad vates phanaticos & lympatos. Scribunt veteres has mulieres cum præceptore suo Montano suspendio interiisse.

Vt probati manifestentur.) Sic Tertullianus: Hæc sunt ingenia de spiritalibus nequitia, merito contempnenda fidei necessaria: vt electi manifestentur, Vt reprobi detegantur. Deniq; initio libri de præscriptionibus aduersus hæreticos: Conditio præsen-

presentium temporum fratres, inquit, etiam hanc admonitionem prouocat nostram, non oportere nos mirari, super hæreses istas, siue quia sunt: futuræ enim prænunciabantur: siue quia fidem quorundam subuertunt: ad hoc enim sunt, vt fides habendo tentationem, haberet etiam probationem. Cyprianus item libro tertio de simplicitate Prælatorum: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant. Sic probantur fideles, sic perfidi deteguntur, sic & ante ludicij diem hic quoq; iam iustorum atq; iniustorum animæ deteguntur, & à frumento paleæ separantur: vt dum corda & mentes nostras veritatis discrimen examinat, probatorum fides integra, manifesta luce clarescat.

Statim cernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum.) Allusio est ad euangelicam sententiam, quæ est Matth. cap. 3. Cuius ventilabrum in manu sua & permundabit aream suam,

indivisum
suam, &c. Frumenti nomine con-
stantes in fide Christi, palearum verò
leuiculus, & qui omni vento doctri-
næ mouentur, signans. Non absimili
phrasi vsus est Tertul. lib. de fuga in
persecutione. Quis est, inquit, exi-
tus persecutionis, quis effectus alius,
nisi probatio & reprobatio fidei. qua
suos utiq; dominus examinavit. Hoc
nomen iudicium est persecutio, per
quam quis aut probatus iudicatur.
Porro iudicium soli Deo competit.
Hæc pala illa quæ & nunc domini-
cam aream purgat, ecclesiam scilicet;
confusum acervum fidelium euenti-
lans, & discernens frumentum mar-
tyrum, & paleas negatorum. Cy-
prius quoque lib. de singularitate
clericorum: Nemo æstimet bonos de
ecclesia posse discedere. Triticum nō
rapit ventus nec arborem solida ra-
dice fundatam procella subruit.
Inanes paleæ tempestate iactantur,
inualidæ arbores turbinis incurfione
euer-

evertuntur. Tum alibi: Plantationem
non plantatam à Deo Patre videmus
non frumenti stabilitate solidari: sed
tanquam paleas dissipantis inimici
spiritu ventilari.

Qui est vestrum insipientissimus,
diuertat ad me.) Versionem septua-
ginta interpretū sequitur. Sic enim illi
habent: ὁ ἐστὶν ὑμῶν ἀφρονέστατος,
ἐκκλινάτω πρὸς με. Vulgata autem æ-
ditio. Quis est paruulus: declinet ad
me. Et mox. Inopes autem sensu ex-
hortatur dicens. Lxx. καὶ τοῖς ἐνδύοι
φρενῶν. Nos, Et vecordi locuta est.
Deinde, aquam dulcem furtim bibi-
te. Hoc modo & D. Ambros. legit,
lib. de Cain & Abel primo, cap. 4.
Lxx. καὶ ὑδάτος κλοπῆς γλυκεροῦ
πίετε. Vulgaris lectio, aquæ furtivæ
dulciores sunt. Ad ille, inquit, nescit,
quomodo terrigenæ apud eam pere-
ant. Lxx. ὁ δὲ οὐκ οἶδεν, ὅτι γηγενῆς
ἅρ' αὐτῇ ὀλλυται. Nos & ignora-
uit, quod ibi sint gigantes.

Esse spiritualis tabernaculi Beseleel.) Alludit ad vetus Iudaicæ gentis tabernaculum, quod Beseleel diuina sapiëntia peditus, summo artificio extruxit. Locus est Exod. 31. cap. Ecce vocauit, inquit, ex nomine Beseleel, filium Uri, filium Hur, de tribu Iuda, & impleui eum spiritu Dei, sapientia & intelligentia & scientia in omni opere, ad excogitandum quicquid fabre fieri potest ex auro, argento, & ære & marmore & gemmis & diuersitate lignorum. Cæterum spiritualis tabernaculi nomenclatura, Ecclesiã Christi, cuius illud typus fuit, significat: quàm quisquis Doctoris, aut pastoris munere fungitur, in morem illius Beseleelis, omni venustate atq; elegantia spiritali expolire debet.

Iniquum est, vt pro Germana veritate frumenti, subditicium zizanix eligamus errorem.) Tacite ludit ad euangelicã parabolam: vbi Christus zizania

zizania inter triticum à diabolo sata Matth. 13. esse dicit. Perquã eleganter autem veram atq; Germanam fidem, triticam vocat: tum quod ea sterilis nō sit, sed fructus vberimos ex se producat spem nimirum ac charitatem, tum etiam quod gustu suauis, mirum in modum animum pascat: quod hæreticorum lolium, lappæ ac tribuli præstare non possunt. Neque enim (vt Christi verbis vtatur) de spinis colligunt ficus, neq; de rubo vindemiant vnam.

Et nunc lætetur & excolatur.) Lætari, pro simum adhibere dicit, quod stercoreare vocant hi, qui de re rustica scribunt. Vfus est ea voce Palladius lib. 1. In lætandis, inquit, arboribus, crates faciemus. Inde est lætamen simus qui per agrum spargitur. Dictum verò sic volunt, quod segetes lætas, hoc est, pingues efficiat. Quodcunq; igitur in hac Ecclesiã, Dei agricultura.) Hoc modo

K 5 Paulus

Paulus populum ad fidem vocatum appellat in priori ad Corinthios epistola. cap. 3. Dei, inquit, agricultura estis. Inde est quod alibi legimus, Omnis plantatio quā non plantauit pater meus coelestis eradicabitur. Deus enim pater, quemadmodum Christus apud Ioannem dicit, agricola est. Populum enim suum tantā agrum colit, irrigans misericordiae suae imbre & peccatorum ac malorum affectionum spinas euellēs, aperiens cor nostrum tanquam aratro diuini sermonis, plantans semina praeceptorum, & fructum pietatis expectans.

Ab Ecclesiae penetrabilibus, quae est templum Dei, penitus extraneas.) Dicitur enim prophanum volunt tanquam à porro & phano, hoc est longè à phano. Quod euidenter Poeta expressit :

Procul ô procul esto prophani.
Cōclamat vates, totoq; abstinere luco.

Deniq;

Deniq; & D. Cyprianus in epistolis : Quisquis, inquit, Ecclesiae non tenet vnitatem, prophanus est, alienus est, foris est. Cæterum quod hic per καὶνοφανίας, id est, nouitates vocum, sententias ac dogmata noua significari scribit, hoc ipsum & D. Basilus ait : vocum nouitates nouas quasdam & nuper inuentas doctrinas, atq; à verò alienas appellans.

Quis ante crudelissimum Nouatianum,) Crudelem hunc ideo dicitur quod in peccatum prolapsus, & ad ecclesiam lachrymis, gemitu & dolore pulsantibus (vt D. Cypriani verbis utar) diuinæ pietatis, & lenitatis paternæ solatia & subsidia claudit : nec ad fouenda vulnera admittit vulneratos, sed sine spe pacis & communicationis relictos ad luporum rapinam, & diaboli prædam proijciat. Deniq; in ea epistola, quā contra huius iustos errores conscripsit : Ecce abortus est, ait, alius hostis, & ipsius paternæ

paternæ pietatis aduersarius, hæreticus Nouatianus, qui non tantum (ut in Evangelio significatum est) sicut Sacerdos vel Leuites iacentem vulneratum præteriret, sed ingeniosa & noua crudelitate sauciatum potius occideret. Aduersus hunc item Nouatianum pulcherrimos illos ac longè utilissimos de Poenitentia libros scripsit D. Antistes Ambrosius, in quibus Tyrannicum ac prorsus sanguinarium huius dogma scripturarum auctoritate grauitè premit. Nam quòd eos libros ad antiquorum exemplarium collationem recognosceremus, codicem & emendatum & venerandæ antiquitatis nacti sumus, qui hunc titulum præferret: Ambrosij libri de poenitentia contra Nouatianos. Quod idcirco scribendum hìc duximus, quia excusi libri secus habeant. Hos verò libros propediem aspirante numine, dabimus tibi lector, à multis & crassissimis erroribus, vindicatos, postquam id quod

id quod iam dudum parturimus, ad vmbilicum perduxerimus.

Quicquid verò, quamuis ille sanctus & doctus, quamuis Episcopus, quamuis Confessor & Martyr, &c.) Eadem ferè Tertul. lib. de præscriptionibus aduersus hæreticos. Quid ergo, inquit, si episcopus, si diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam Martyr lapsus à regula fuerit, idè hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas?

Furandæ veritatis patuerit occasio.) Tacitè alludere videtur ad id quod dominus ait apud Ioannem: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Et eodem loco: Quotquot venerunt, fures sunt & latrones. Furantur enim hæretici veritatem, & scripturæ diuinæ ostium violenter effringunt, dum ad suam sententiam commodumq; verba sacræ legis detorquet;

torquent, & veluti in ius suum tran-
scribunt. Sic paulò post quoq; : Ad
defensionem sui, sacrae legis verba
furari.

Tertio doctores, qui nunc Tra-
ctatores appellantur. In discrimi-
natim ponit Doctores, Tractatores,
Magistros, Prophetas : horum enim
munus erat diuinas literas populo
enarrare. Nam quod Prophetæ in
nouo testamento appellentur, non
solum ij qui futura vaticinantur, sed
etiam qui sacram scripturam inter-
pretantur, Paulus non semel docet.
Ephesjs enim scribens : Et ipse, in-
quit, dedit quosdam quidem Apo-
stolos, quosdam autem Prophetas,
alios autem Euangelistas, alios au-
tem Pastores & Doctores ad cõsum-
mationem Sanctorum, in ædificati-
onem corporis Christi. Hic Prophe-
tarum nomine veteres scriptores eos
intelligi debere dicunt, qui antiquo-
rum

rum Prophetarum ænigmata, & ea
quæ obscurius ab ijs dicta sunt, in
lucem proferunt.

Idipsum quoq; Paulus ostendit in
priori ad Corinthios Epistola cap. 12.
Alibi quoq; euidentius : Spiritus Pro-
phetarum Prophetis subiectus est. Et
in Apostolicis actis. Erant in Eccle-
sia Prophetæ & Doctores. Cæterum
quos Apostolus ad Ephesios scribens
quinto loco ponit Doctores, hos Vin-
centius toto hoc opere suos magi-
stros vocat, quemadmodum &
D. Hieronymus in cõmentarijs
huius epistolæ, hunc locum
enarrans. Græce est
τοὺς διδασκάλους.

* * *

FINIS.

LECTORI.

Amice lector, irrepserunt sequentia nobis in-
uitis errata, quæ in primis corrigere studebis: tu
si quæ sunt alia ipse deprehendes.

B 1. contentio, lege contentione. C 4. dicen-
dum, dicendam. C 7. quicquid est illud est,
quicquid illud est. C 8. substantius, substantia.
G 3. catholicismum, catholicissimum. Ibidem
iudicium, iudicum. G 6. crudelitatem, creduli-
tatem. H 3. quid humanam, quod humanam.
Ibidem, ob Arrianæ, ob Arrianæ. H 5. secundam,
secunda. H 6. securunt, securum & H 7. suppu-
rationis, supputationis.

